

TC.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU BİLİM DALI

**UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KULLANILMASINI
KOLAYLAŞTIRMA VE ÖZENDİRME SUÇU
(TCK m. 190)**

Yüksek Lisans Tezi

KATRE RABİA ŞEN

İSTANBUL, 2022

TC.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU BİLİM DALI

**UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KULLANILMASINI
KOLAYLAŞTIRMA VE ÖZENDİRME SUÇU
(TCK m. 190)**

Yüksek Lisans Tezi

KATRE RABİA ŞEN

Danışman: PROF.DR. YUSUF YAŞAR

İSTANBUL, 2022

ÖZET

UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KULLANILMASINI KOLAYLAŞTIRMA VE ÖZENDİRME SUÇU (TCK m. 190)

Türk Ceza Kanunu'nda uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı suç olarak düzenlendiğinden (TCK m. 191) uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının “kolaylaştırılması” ve “özendirilmesi” de buna bağlı olarak suç olarak düzenlenmiştir. Kanun koyucunun inceleme konusu suçları düzenlemekteki amacı da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının daha çok miktarda ve daha geniş kitlelerce olmasının engellenmesi sonuç olarak kullanım suçunun oluşmamasına yöneliktir.

Türk Ceza Kanununda uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma ve özendirme suçlarının, uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarının bulunduğu bölümde ayrıca bir hükümde ve diğer uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarıyla karşılaştırıldığında ağır bir yaptırım öngörülerek düzenlendiği görülmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının; özel yer, donanım veya malzeme sağlama, kullananların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler alma veya kullanma yöntemleri konusunda başkalarına bilgi verme yoluyla kolaylaştırılması ile alenen özendirilmesi veya özendirici nitelikte yayın yapılması aynı maddede cezalandırılmaktadır. Ancak uygulamaya ve öğretiye bakıldığında bu suçlara, kanun koyucunun verdiği önemin verilmediği görülmektedir.

Bu çalışmada 190. madde birinci fıkrada yer alan uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu, ikinci fıkrada yer alan uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu ve son olarak üçüncü fıkrada yer alan suçların nitelikli hali düzenlemesi bütün yönleriyle ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma, özel yer sağlama, donanım veya malzeme sağlama, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendirme, aleniyet, özendirme, yayın yapma.

ABSTRACT

THE CRIMES OF FACILITATING AND INDUCING THE USE OF NARCOTICS OR PSYCHOTROPIC SUBSTANCES (TPC Art. 190)

Since the use of narcotics or psychotropic substances is regulated as a crime in the Turkish Penal Code (TPC Art. 191), the "facilitation" and "inducement" of the use of narcotics or psychotropic substances are accordingly regulated as a crime. The purpose of the legislator in regulating these crimes, which are the subjects of this study, is to prevent the use of narcotics or psychotropic substances in larger quantities and by wider masses, that is, to prevent the crime of use.

It is seen that the crimes of facilitating and inducing the use of narcotics or psychotropic substances in the Turkish Penal Code are regulated through a separate provision in the section of narcotics or psychotropic substances crimes with the foresight of more severe sanctions compared to other narcotics or psychotropic substances crimes. Publicly inducing or broadcasting to that purpose and facilitating the use of narcotics or psychotropic substances by providing special places, equipment or materials, taking measures that will make it difficult for users to be caught or informing others about the methods of use are penalized in the same article. However, when we look at practice and doctrine, it is seen that these crimes are not given the same importance given by the legislator.

In this study, the crime of facilitating the use of narcotics or psychotropic substances in the first paragraph of Article 190, the crime of inducing the use of narcotics or psychotropic substances in the second paragraph, and finally the regulation of the quality of the crimes in the third paragraph are discussed in all aspects.

Keywords: Facilitating the use of narcotics or psychotropic substances, providing special place, equipment or material, publicly inducing the use of narcotics or psychotropic substances, publicity, inducing, broadcasting.

ÖNSÖZ

Tez çalışmamda danışmanım Sayın Prof. Dr. Yusuf YAŞAR'a öncelikle tez konusu seçiminde güncel ve çok yönlü bir tez konusuna beni yönlendirdiği için teşekkür ediyorum. Tez yazımım süresince de yoğun programından değerli zamanını ayırarak sık kontrollerle gidişatımı değerlendirip önerileriyle çalışmama destek olduğu için de ayrıca minnettarım. Tez savunma jürimde bulunarak tezimi satır satır inceleyip daha iyi bir çalışma ortaya çıkabilmesi için eleştirilerde bulunan Sayın Dr. Zafer İÇER ve Sayın Dr. Efser ERDEN TÜTÜNCÜ'ye de teşekkür ve saygılarımı iletiyorum. Koronavirüs pandemisi şartlarında dahi görüşmelerle çalışmalarına katkı sağlayan tez danışmanım başta olmak üzere bütün hocalarıma teşekkürü bir borç biliyorum.

Tez konu incelemesi ve yazım sürecim koronavirüs pandemisi döneminde olduğundan kaynak araştırmasında zorluklar mevcuttu. Tez çalışmamda kaynak olarak kullandığım, konu araştırması sırasında incelediğim bütün yazarlara değerli eserleriyle bana ve birçok araştırmacıya katkıları nedeniyle şükranlarımı sunuyorum.

Son olarak bundan önceki yaşamımda olduğu gibi bu çalışmam süresince de bana verdikleri maddi ve manevi destek için aileme teşekkür ediyorum.

Bu çalışmamın öğreti deryasında bir katre olması dileğiyle.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZET	I
ABSTRACT	II
ÖNSÖZ	III
KISALTMALAR	IX
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK, KAVRAMLAR VE TANIMLARI, KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KULLANILMASINI KOLAYLAŞTIRMA VE ÖZENDİRME SUÇU

1.Genel Olarak	5
2.Kavramlar ve Tanımları	8
2.1.Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde	8
2.2.Kullanma / Kullanma Yöntemleri	10
2.3.Kolaylaştırma	10
2.4.Özel Yer	11
2.5.Donanım ve Malzeme	12
2.6.Yakalanma	13
2.7.Aleniyet	13
2.8.Özendirme	14
2.9.Yayın	15
3.Karşılaştırmalı Hukukta Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma ve Özendirme Suçu	16
3.1.Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeler ve Suçlarına İlişkin Hükümlerin Özel Nitelikteki Kanunlarda Düzenlendiği Ülkeler	16
3.1.1.Almanya	16

3.1.2.ABD	19
3.1.3.İsviçre	20
3.1.4.Belçika	22
3.1.5.Güney Kore	24
3.2.Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeler ve Suçlarına İlişkin Hükümlerin Genel Nitelikteki Ceza Kanununda Düzenlendiği Ülke	26
3.2.1.Estonya	26
3.2.2.Macaristan	27
3.3.Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeler ve Suçlarına İlişkin Hükümlerin Hem Özel Nitelikteki Kanunlarda Hem De Genel Nitelikteki Ceza Kanunlarında Düzenlendiği Ülkeler	29
3.3.1.Meksika	29
3.3.2.Rusya	30
3.3.3.Fransa	33
3.4.Değerlendirme	35

İKİNCİ BÖLÜM

UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KULLANILMASINI KOLAYLAŞTIRMA SUÇU (TCK m. 190/1)

1.Genel Olarak	38
2.Korunan Hukuki Değer	41
3.Suçun Unsurları	44
3.1.Tipiklik Unsuru	44
3.1.1.Fail	44
3.1.2.Mağdur	47
3.1.3.Konu	49
3.1.3.1.Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Sınıflandırılması	56
3.1.3.2.Uyuşturucular	58
3.1.3.2.1.Afyon	58
3.1.3.2.2.Morfin	60

3.1.3.2.3.Eroin	62
3.1.3.2.4.Kodein	63
3.1.3.2.5.Depressantlar (Yatıştırıcılar)	64
3.1.3.2.6.Trankilizanlar	65
3.1.3.3.Uyarıcılar (Stimulantlar)	66
3.1.3.3.1.Kokain	66
3.1.3.3.2.Crack	68
3.1.3.3.3.Amfetamin	69
3.1.3.3.4.Ecstasy	70
3.1.3.3.5.Sentetik Kannabinoid (Bonzai)	71
3.1.3.4.Hayal Gördürenler (Halüsinojenler)	72
3.1.3.4.1.Esrar	72
3.1.3.4.2.Marihuana	73
3.1.3.4.3.LSD	75
3.1.3.4.4.Meskalin	76
3.1.3.4.5.Ayahuasca	77
3.1.4.Tipikliğin Objektif(Maddi) Unsuru	78
3.1.4.1.Fiil(Hareket)	78
3.1.4.1.1.Özel Yer, Donanım veya Malzeme Sağlama	80
3.1.4.1.2.Kullananların Yakalanmalarını Zorlaştıracak Önlemler Alma	86
3.1.4.1.3.Kullanma Yöntemleri Konusunda Başkalarına Bilgi Verme	90
3.1.4.2.Netice	93
3.1.5.Nitelikli Haller (TCK m. 190/3)	94
3.1.6.Tipikliğin Subjektif (Manevi) Unsuru	98
3.2.Hukuka Aykırılık Unsuru	101
4.Kusurluluğu Etkileyen Haller	104
5.Suçun İşleniş Biçimleri	105
5.1.Teşebbüs	105
5.2.İştirak	108

5.3.İçtima	110
6.Soruşturma ve Kovuşturma, Görevli ve Yetkili Mahkeme, Yaptırım	115
6.1.Soruşturma ve Kovuşturma	115
6.2.Görevli ve Yetkili Mahkeme	117
6.3.Yaptırım	119

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KULLANILMASINI

ÖZENDİRME SUÇU (TCK m. 190/2)

1.Genel Olarak	124
2.Korunan Hukuki Değer.....	125
3.Suçun Unsurları	128
3.1.Tipiklik Unsuru	128
3.1.1.Fail	128
3.1.2.Mağdur	130
3.1.3.Konu	133
3.1.4.Tipikliğin Objektif(Maddi) Unsuru	133
3.1.4.1.Fiil(Hareket)	133
3.1.4.1.1.Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Alenen Özendirme	134
3.1.4.1.1.1.Özendirme	135
3.1.4.1.1.2.Aleniyet	137
3.1.4.1.2.Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Özendirici Nitelikte Yayın Yapma	141
3.1.4.2.Netice	144
3.1.5.Nitelikli Haller (TCK m. 190/3)	145
3.1.6.Tipikliğin Subjektif (Manevi) Unsuru	147
3.2.Hukuka Aykırılık Unsuru	150

4.Suçun İşleniş Biçimleri	156
4.1.Teşebbüs	156
4.2.İştirak	158
4.3.İçtima	160
5.Soruşturma ve Kovuşturma, Görevli ve Yetkili Mahkeme, Yaptırım	163
5.1.Soruşturma ve Kovuşturma	163
5.2.Görevli ve Yetkili Mahkeme	165
5.3.Yaptırım	166
SONUÇ	172
KAYNAKÇA	179

KISALTMALAR

AIHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜSBFD	: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi
BAM	: Bölge Adliye Mahkemesi
Bkz	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
C	: Cilt
CD	: Ceza Dairesi
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
E	: Esas
Ed	: Editör
EMCDDA	: European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction(Avrupa Uyuşturucu Ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi)
ET	: Erişim Tarihi
EWS	: Early Warning System
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K	: Karar
m	: Madde
No	: Numara
s	: Sayfa
ss	: Sayfa Aralığı
S	: Sayı
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
T	: Tarih
TAAD	: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
vb	: Ve Benzeri
Y	: Yargıtay

YCGK : Yargıtay Ceza Genel Kurulu
YİBGK : Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu

GİRİŞ

Uyuşturucu ve uyarıcı maddeler, her geçen yıl artan kullanıcısı ve yenilenen türleriyle bir insanlık sorunudur. Madde kullanımı buna dair bir talep oluşturmaktadır. Bu talep de ülkeler arası uyuşturucu ve uyarıcı madde ticareti aracılığıyla sağlanan arzı doğurmaktadır. Arz ve talep şeklinde ortaya çıkan uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımı ile ticareti sorunundan bağımsız bir dünya ülkesi bulunmamaktadır. Tam da bu nedenle uyuşturucu ve uyarıcı maddeler ile suçları hususunda uluslararası sözleşmeler, hukuk sahnesinde çokça görülmektedir. Uluslararası sözleşmelerin yanında ulusal veya uluslararası Erken Uyarı Sistemleri(EWS/Early Warning System) de uyuşturucu ve uyarıcı maddeler sorununu dayanışma halinde güncel bir şekilde çözümlemeye yönelik hareketlerdendir¹.

Ülkemiz de doğrudan ve dolaylı olarak uyuşturucu ve uyarıcı madde sorunlarından etkilenmektedir. Türkiye’de genç nüfusun yoğunlukta olması ve madde kullanımının gençlerde daha sık görülmesi doğrudan, Asya ve Avrupa’da üretilen maddelerin bu kıtalar arasında transferinin ülkemiz üzerinden gerçekleşmesi dolaylı olan etkisini göstermektedir. Bir diğer ifadeyle Türkiye hem hedef hem de transit ülkedir denilebilmektedir².

Türkiye uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin ulusal “12.06.1933 tarihli ve 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun”, “03.06.1986 tarihli ve 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun”,

¹ “2021 Türkiye Uyuşturucu Raporu”, “ <http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%C4%B0M/2021-Turkiye-Uyusturucu-Raporu.pdf> ”, s. 47-48(Erişim Tarihi:05.01.2022); “2020 Türkiye Uyuşturucu Raporu”, “ http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%C4%B0M/TU%CC%88RKI%CC%87YE-UYUS%CC%A7TURUCU-RAPORU_26-HAZI%CC%87RAN-FI%CC%87NAL-1.pdf ”, s. 51-52(Erişim Tarihi:10.05.2021); “Erken Uyarı Sistemi (Ews-Early Warning System) Ve Yeni Nesil Psikoaktif Maddelerle Mücadelede Yeni Bir Yaklaşım ‘Jenerik Sınıflandırma’ ”, “ <https://polisdergisi.pa.edu.tr/erken-uyari-sistemi-ews-early-warning-system-ve-yeni-nesil-psikoaktif-maddelerle-mucadelede-yeni-bir-yaklasim-e2809cjenerik-siniflandirmae2809d-1419-haber> ” (Erişim Tarihi:10.05.2021); 2020 Avrupa Uyuşturucu Raporu(Temel Sorunlar), “ <https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/13238/TD0420439TRN.pdf> ”, s. 20, 24-26(Erişim Tarihi:10.05.2021).

² “2020 Türkiye Uyuşturucu Raporu”, “ http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%C4%B0M/TU%CC%88RKI%CC%87YE-UYUS%CC%A7TURUCU-RAPORU_26-HAZI%CC%87RAN-FI%CC%87NAL-1.pdf ”, s. 34-35(Erişim Tarihi:10.05.2021).

“26.09.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu(TCK)” düzenlemelerini yapmış; uluslararası “1961 Tek Sözleşmesi”, “1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi”, “1988 BM Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığı ile Mücadele Sözleşmesi”ne taraf ülke olarak imza atmıştır³.

Bu çalışmada 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 190. madde 1. fıkrada yer alan “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için özel yer, donanım veya malzeme sağlama, kullananların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler alma ve kullanma yöntemleri konusunda başkalarına bilgi verme” ile 2. fıkrada yer alan “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendirme ve özendirici nitelikte yayın yapma” iki ayrı suçunun yanında, 3. fıkrada yer alan “bu iki suçun bazı sağlık meslek mensupları tarafından işlenmesi” nitelikli halinin incelemesi yer almaktadır.

“Uyuşturucu ve uyarıcı madde suçları” içerisinde, TCK m. 190’da yer alan “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma ve özendirme suçları” uygulamada sıkça görülmemektedir. Türkiye’de 2020 yılında gerçekleşen toplam 159.268 uyuşturucu ve uyarıcı madde kaynaklı olayın 528(%0.33)’i, 2019 yılında gerçekleşen toplam 148.821 uyuşturucu ve uyarıcı madde kaynaklı olayın 289(%0.19)’u, iki suç ayrımı yapılmaksızın TCK m. 190 hükmü kaynaklıdır⁴.

Tam da bu nedenle “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma ve özendirme suçları” hakkında yeterli derecede kitap, makale, yüksek lisans veya doktora tezi ve mahkeme kararı bulunmamaktadır. Uyuşturucu ve uyarıcı madde suçlarını inceleyen kaynaklarda dahi bu suçlara yer verilmemekte veya ayrıntılı açıklamalar yapılmaksızın üstünkörü işlenmekte, tez veya makale

³ “2021 Türkiye Uyuşturucu Raporu”, “ <http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%C4%B0M/2021-Turkiye-Uyusturucu-Raporu.pdf> ”, s. 30(Erişim Tarihi:05.01.2022); “2020 Türkiye Uyuşturucu Raporu”, “ http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%C4%B0M/TU%CC%88RKI%CC%87YE-UYUS%CC%A7TURUCU-RAPORU_26-HAZI%CC%87RAN-FI%CC%87NAL-1.pdf ”, s. 20-21(Erişim Tarihi:10.05.2021).

⁴ Türkiye’de 2020 yılında yakalanan toplam 231.652 uyuşturucu ve uyarıcı madde suç şüphelisinin 578(%0.25)’i iki suç ayrımı yapılmaksızın TCK m. 190 hükmü kaynaklıdır. “2021 Türkiye Uyuşturucu Raporu”, “ <http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%C4%B0M/2021-Turkiye-Uyusturucu-Raporu.pdf> ”, s. 30(Erişim Tarihi:05.01.2022); Türkiye’de 2019 yılında yakalanan toplam 220.010 uyuşturucu ve uyarıcı madde suç şüphelisinin 375(%0.17)’i iki suç ayrımı yapılmaksızın TCK m. 190 hükmü kaynaklıdır. “2020 Türkiye Uyuşturucu Raporu”, “ http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%C4%B0M/TU%CC%88RKI%CC%87YE-UYUS%CC%A7TURUCU-RAPORU_26-HAZI%CC%87RAN-FI%CC%87NAL-1.pdf ”, s. 36(Erişim Tarihi:11.05.2021).

konu belirlenmesinde başkaca uyuşturucu ve uyarıcı madde suçları seçilmektedir. Bu durum “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma ve özendirme suçları” bakımından öğretide bir boşluğa neden olmaktadır. Bu çalışmayla birlikte öğretideki bu boşluğun doldurulmasına biraz olsun katkı sağlanması hedeflenmektedir.

Çalışmada, TCK m. 190’da yer alan iki suç ayrı bölümlerde ele alınmıştır. Birinci bölümde suçlara ilişkin genel hususlar ve karşılaştırmalı hukuktaki yerleri, ikinci bölümde “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu (190/1, 3)”, üçüncü ve son bölümde ise “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu (190/2, 3)” ana ve alt başlıklarla birlikte ele alınmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde öncelikle iki suçla ilgili genel açıklamalarda bulunulmuştur. Takip eden başlıkta inceleme konusu iki suç tipinde geçen kavramlar ve tanımlarına yer verilmiştir. Daha sonra ise karşılaştırmalı hukukta uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma ve özendirme suçlarının yerinin incelenmesi yapılmıştır. Almanya, ABD, Meksika, Rusya, Fransa, İsviçre, Belçika, Estonya, Macaristan, Güney Kore ülkeleri kanunlarında inceleme konusu suçların ne şekilde yer aldığı ve TCK’daki düzenlemeden farkları bu bölümde açıklanmaktadır.

İkinci bölümde TCK m. 190/1’de yer alan “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için özel yer, donanım veya malzeme sağlama, kullananların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler alma ve kullanma yöntemleri konusunda başkalarına bilgi verme suçu” unsurları başlıklar halinde açıklanmıştır. Bu bölümde “Tipiklik Unsuru”ndan “Konu” başlığı altında, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin sınıflandırılması ile tek tek uyuşturucu ve uyarıcı maddeler irdelenmiştir. Ayrıca yine burada, TCK m. 190/3’te yer alan suçun nitelikli hallerine ilişkin açıklamalara da yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde TCK m. 190/2’de yer alan “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendirme ve özendirici nitelikte yayın yapma suçu” unsurları başlıklar halinde açıklanmıştır. Yalnız bu bölümde, bir önceki bölümde yapılan açıklamalarda tekrara düşmemek için terim açıklamaları ve tekrar eden bilgilere yer verilmemiştir. Yine bu bölümde, iki suç arasında ortak olan suçun

nitelikli halinin düzenlendiği TCK m. 190/3 hükmü açıklaması yapılmıştır. Burada uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunun hukuka uygunluk sebebi oluşturacak temel hak ve özgürlüklerle derinden bağlantısı bulunduğundan bu noktalar, hukuka aykırılık unsuru başlığı altında ayrıca irdelenmiştir.

Son olarak sonuç kısmında Türk Ceza Kanunu'nda yer alan “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma ve özendirme suçları”na ilişkin öğretilerdeki görüşler, bu görüşler hakkındaki yorumlarımız ve kanaatimizle birlikte işlenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK, KAVRAMLAR VE TANIMLARI, KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KULLANILMASINI KOLAYLAŞTIRMA VE ÖZENDİRME SUÇU

1.Genel Olarak

Türkiye Cumhuriyeti “1988 tarihli *Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Sözleşme*”ye taraf devlettir. Sözleşmenin 3. madde 1. fıkra c bendinde yer alan hükümler⁵, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma ve özendirme suçuna ilişkin düzenlemeler içermektedir. Düzenlemeye göre bir başkasının, “uyuşturucu veya psikotrop maddeleri kaçak olarak kullanmaya açıkça yöneltmesi veya teşvik edilmesi ile uyuşturucu veya psikotrop madde suçlarının işlenmesine yardımcı olunması, kolaylık sağlanması” yasaklanmıştır. Türkiye’de 22/11/1995 tarihli ve 4136 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan sözleşme, 11 Şubat 1996 tarihli resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Aynı sözleşmede taraf devletlere, iç hukuklarında sözleşmede yer alan suçların karşılığı olacak şekilde düzenleme yapma yükümlülüğü de yüklenmiştir. Türk iç hukukunda uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma ve özendirme suçları, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 190. maddede yer almaktadır⁶.

⁵ “...(c) Anayasa ilkeleri ve hukuk sisteminin temel kavramları saklı kalarak:

(i) Mülkiyetin edinilmesi sırasında, 1. fıkranın (a) bendinde belirtilen suçlardan birinden veya bunlardan birine iştiraktan kaynaklandığını bilerek, bir mal varlığının edinilmesi, sahip olunması veya kullanılması;

(ii) Uyuşturucu veya psikotrop maddelerin kaçak olarak yetiştirilmesi, üretimi veya imalatında kullanıldığını veya kullanılacağını bilerek gerekli teçhizata veya malzemeye veya

I ve II numaralı tablolarda kayıtlı maddelere sahip olunması;

(iii) Bir başkasının, bu maddede yeralan suçlardan birini ne şekilde olursa olsun işlemeye veya uyuşturucu veya psikotrop maddeleri kaçak olarak kullanmaya açıkça yöneltmesi veya teşvik edilmesi;

(iv) Bu maddede yeralan suçlardan herhangi birine katılınması, bu amaçla örgütlenilmesi veya işbirliği yapılması, teşebbüste bulunulması ve suçun işlenmesine yardımcı olunması, kolaylık sağlanması ve yol gösterilmesi...”11.02.1996 tarih 22551 sayılı resmi gazetede yayımlanmıştır.

⁶ Veli Özer Özbek, Koray Doğan, Pınar Bacaksız ve İlker Tepe, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler,

13. Baskı, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2018, s. 798-799; Birsen Elmas, Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları,

3. Baskı, Ankara:Adalet Yayınevi, 2018, s. 358; Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan ve Mustafa Artuç, Türk

Ceza Kanunu, 4. Cilt, Ankara:Adalet Yayınevi, s. 5298; Handan Yokuş Sevük, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde

Türk Ceza Kanunu’nda 190. madde birinci fıkrada, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu düzenlenmiştir. Kanun maddesinde “*özel yer, donanım veya malzeme sağlamak yahut kullananların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler almak yahut kullanma yöntemleri konusunda başkalarına bilgi vermek suretiyle uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştıran kimselerin beş yıldan on yıla kadar hapis ve bin günden onbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacağı*” hükmü yer almaktadır. Suçun “*tabip, dış tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, dış teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılıkla veya ecza ticareti ile iştigal eden kişi tarafından işlenmesi hali*” ise nitelikli hal sayılmış ve “*verilecek ceza yarı oranında artırılarak*” ağırlaştırılmıştır.

Türk Ceza Kanunu’nda 190. madde ikinci fıkrada, birinci fıkradaki suçtan başka bir suç düzenlemesine yer verilmiştir. Bu düzenlemeye göre “*uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendiren veya bu nitelikte yayın yapan kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis ve bin günden onbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacaktır*”. 190. maddenin 3. fıkrasında uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçuyla ortak olarak özendirme suçunun da cezasını ağırlaştıran hale yer verilmiştir. Buna göre “*suçun tabip, dış tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, dış teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılıkla veya ecza ticareti ile iştigal eden kişi tarafından işlenmesi halinde verilecek ceza yarı oranında artırılacaktır*”⁷.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 190. madde, kanun yürürlüğe girdikten sonra birçok değişikliğe uğramıştır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma ve özendirme suçlarının ilk halinde ceza “iki yıldan beş yıla kadar” hapis cezasıyken, 18/6/2014 tarihli 6545 sayılı Kanun’un 67. maddesiyle bu ceza “beş yıldan on yıla kadar” hapis cezası şeklinde değiştirilmiş ve artırılmıştır. Suçlar

Kullanılmasına İlişkin Suçlar, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2007, s. 239; Çetin Akkaya, Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, 2. Baskı, Ankara:Adalet Yayınevi, 2013, s. 310; Enes Yılmaz, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma ve Özendirme Suçları”, TAAD, Yıl:9, S:35, Temmuz 2018, ss. 345-374, s. 346, 349; Öner, s. 235.

⁷ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 798; Yokuş Sevik, s. 239, 250; Ahmet Cemal Ruhi, Türk Ceza Kanunu’nda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, İstanbul:On İki Levha Yayıncılık, 2017, s. 69; Fatma Karakaş Doğan, Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, İstanbul:Legal Yayıncılık, 2015, s. 258; Bekir Karagülle, Avukatlar İçin Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara:Hukuk Yayınları, 2019, s. 498.

için öngörülen ceza 15/8/2017 tarihli ve 694 sayılı KHK'nin 138. maddesiyle tekrar değişikliğe uğramış, “beş yıldan on yıla kadar hapis cezası”nın yanında failin “bin günden onbin güne kadar adli para cezası”yla da cezalandırılacağı hükmü eklenmiştir. Eklenen bu hüküm 1/2/2018 tarihli ve 7078 sayılı Kanun'un 133. maddesiyle aynen kabul edilerek kanunlaşmıştır⁸.

TCK m. 190'da yer alan suçların sayılan seçimlik hareketleriyle uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasına yönelik kolaylaştırıcı nitelikte “özel yer ve donanım sağlama”, “kullanıcıların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler alma”, “kullanma yöntemleri konusunda bilgi verme” ve uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının “özendirilmesi” cezalandırılıyor olduğundan; Türk Ceza Kanunu genel hükümler madde 39'da yer alan “yardım etme hükmü”nün özel halinin bu maddeyle yaptırıma bağlandığı söylenebilecektir⁹. Bu maddeyle birlikte bir çeşit özel iştirak hali düzenlenmiştir. Böylece iştirak hükmü değil, düzenlenen müstakil suç hükmü uygulama görecektir¹⁰.

⁸ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 798-799; Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem ve R. Mustafa Önok, Ceza Özel Hukuku, 16. Baskı, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2018, s. 908; Karagülle, s. 498.

⁹ Karagülle, s. 497.

¹⁰ Özkan Özmen, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi SBE, 2009), s. 50.

2.Kavramlar ve Tanımları

Türk Ceza Kanunu 190. madde birinci fıkrada uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu, *“Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için; özel yer, donanım veya malzeme sağlayan, kullananların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler alan, kullanma yöntemleri konusunda başkalarına bilgi veren kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis ve bin günden onbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.”*; ikinci fıkrada uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu, *“Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendiren veya bu nitelikte yayın yapan kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis ve bin günden onbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.”* şeklinde yer almaktadır.

Suçların metninde yer alan uyuşturucu ve uyarıcı madde, kullanma/ kullanma yöntemleri, kolaylaştırma, özel yer, donanım ve malzeme, yakalanma, aleniyet, özendirme, yayın kavramlarının ne anlama geldiği bu başlık altında açıklanacaktır. Ancak kavramlara dair ayrıntılı açıklamalara ilgili bölümlerde de yer verileceğinden burada sadece tanımlamalara ve temel bilgilere yer verilecektir.

2.1.Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde:

Uyuşturucu yahut uyarıcı maddelerin tanımı Türk Ceza Kanunu veya herhangi başkaca bir kanunda yer almamaktadır. Türk hukuk sisteminde uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin tanımını yapmak yerine, hangi maddelerin uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğu tek tek belirtilmiştir¹¹.

Bu durum ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler *“1961 tarihli Tek Sözleşmesi”*, *“1971 tarihli Psikotrop Maddelere Dair Sözleşme”*, *“1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”* ile uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin hükümlerin düzenlendiği *“2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Kanunu”*, *“3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun”*, *“5237 sayılı Türk Ceza Kanunu”*nda da aynı

¹¹ Soner Hamza Çetin, “Kullanmak İçin Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek Veya Bulundurmak Ya Da Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Kullanmak”, AÜHFD, 65 (4), 2016, ss. 1353-1480, s. 1371-1374; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 775-777; Doğan Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 11. Baskı, Ankara:Yetkin Yayınları, 2016, s. 473; Yokuş Sevük, s. 30.

şekildedir. Uluslararası sözleşmelerde yer alan cetvellerde ve Türk Kanunlarındaki tablolarda uyuşturucu ve uyarıcı maddeler sayma yöntemiyle belirlenmiştir¹².

Öncelikle Türk Dil Kurumu sözlüğünde “uyuşturucu” kavramının karşılığına bakıldığında “*Uyuşturma özelliği olan, uyuşturan (madde), narkotik; hareketten, gereği gibi düşünmekten alıkoyan.*”; “uyarıcı” kavramının karşılığı “*Uyarma özelliği olan, uyaran, münebbih.*”; “uyuşturucu madde” kavramının karşılığı “*Morfin, kokain, eroin, afyon, esrar gibi duylara uyuşukluk veren madde.*” olarak yer almış, sözlükte “uyarıcı madde” kavramına karşılık herhangi bir tanıma ise yer verilmemiştir¹³. Sözlükteki tanımlara bakıldığında ise uyuşturucu ve uyarıcı kelimeleri ‘sıfat’ olarak değerlendirilerek tanımlanmış, uyuşturucu madde kavramının tanımı ise kanun ve uluslararası sözleşmelerde yer aldığı gibi sayma yöntemiyle belirlenmiştir.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin belirli bir tanımı bulunmamakla birlikte doktrinde kabul edilen genel tanım, “Dünya Sağlık Örgütü” tarafından yapılmıştır. Buna göre “*Bitkisel veya sentetik kaynaklı olup merkezi sinir sistemini etkileyerek fiziksel ve/veya ruhsal bağımlılık hallerine yol açan, bazı hallerde kullanımının devamı üzerine dozajı artırma ihtiyacı yaratan, bazen de aynı kişinin değişik maddeler kullanmasına sebep olan, bağımlılık yaratan bütün maddeler uyuşturucu madde sayılırlar*”¹⁴.

Türk ceza sisteminde uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin genelgeçer bir tanım yapılmayarak uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kanun ve uluslararası sözleşmelerde sayma yöntemiyle belirlenmesi kanaatimizce de doğru bir yaklaşımdır. Uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin ayrıntılı açıklamalar için ilgili bölüme bakılabilir¹⁵.

¹² Çetin, s. 1371-1374; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 775-777; Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 473; Yokuş Sevük, s. 30.

¹³ “<https://sozluk.gov.tr/>”, (Erişim Tarihi:18.09.2021).

¹⁴ Köksal Bayraktar, “Uyuşturucu Maddeler ve Suç Siyaseti”, İÜHFM, C. 51, S.1-4, 1985, ss. 45-64, s. 47; Sahir Erman ve Çetin Özek, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamunun Selametine Karşı İşlenen Suçlar, İstanbul:Dünya Yayıncılık, 1995, s. 257; Akkaya, s. 12; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 887.

¹⁵ Bkz. 3.1.3.Konu vd.

2.2.Kullanma / Kullanma Yöntemleri:

Türk Dil Kurumu sözlüğünde “kullanmak” kavramı “*Bir şeyden belli bir amaçla yararlanmak; bir kimseyi bir hizmette bulundurmak, çalıştırmak; işletmek, değerlendirmek; amacına ulaşmak için birinden veya bir şeyden yararlanmak, onu amacına alet etmek, sömürmek, istismar etmek.*” gibi anlamlara gelmektedir. “Yöntem” kavramı ise “*Bir amaca erişmek için izlenen, tutulan yol, usul, sistem, prosedür, politika; bilimde belli bir sonuca erişmek için bir plana göre izlenen yol, metot.*” şeklinde tanımlanmaktadır¹⁶.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma, bu maddelerin herhangi bir şekilde ve miktarda vücuda alınması şeklinde olmaktadır. Kullanmanın varlığının kabulü için kişinin madde etkisine girmesi, maddenin türü veya miktarı, kullanmanın ilk defa olması yahut sürekli veya düzenli olması, kişide bağımlılık oluşup oluşmaması şart değildir¹⁷.

Kullanmanın nasıl olacağı bir diğer ifadeyle kullanma yöntemleri ise maddenin türüne ve kullanıcıların kişisel tercihlerine göre değişmekle birlikte; hap şeklinde yutma, ağızda çiğneyerek, gıdalara karıştırarak, sıvı olarak içme, damara veya başkaca vücut bölmesine enjekte etme, burundan içeri çekme, yakarak dumanını soluma, fitil şeklinde, maddeyi absorbe eden kağıt veya jelatinlerin yalanması/emilmesi şeklinde olabilmektedir¹⁸.

2.3.Kolaylaştırma:

“Kolaylaştırmak” kavramı Türk Dil Kurumu sözlüğünde “*Kolay bir duruma getirmek, güçlükleri ortadan kaldırmak; bir işi sonuna yaklaştırmak.*”, “Kolay” ise “*Sıkıntı çekmeden, yorulmadan yapılabilen, emeksiz, zahmetsiz, güç ve zor karıştı; sıkıntısız bir biçimde, basitçe.*” şeklinde tanımlanmıştır¹⁹.

TCK m. 190/1’de düzenlenen suçta, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıcılarının - sözlükte de ifade edildiği şekilde - problem oluşmaksızın zorluk yaşamadan maddeleri kullanmasının sağlanması kastedilmektedir. Maddede bahsi

¹⁶ “ <https://sozluk.gov.tr/> ”, (Erişim Tarihi:18.09.2021).

¹⁷ Çetin, s. 1387-1389; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 813-814.

¹⁸ Çetin, s. 1388; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 813-814.

¹⁹ “ <https://sozluk.gov.tr/> ”, (Erişim Tarihi:19.09.2021).

geçen kolaylaştırmanın nasıl olacağı hükümde sayılmıştır. “Özel yer, donanım veya malzeme sağlama”, “kullanıcıların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler alma”, “kullanma yöntemleri konusunda başkalarına bilgi verme” maddede sayılan uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını kolaylaştırma yollarıdır²⁰.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu hükmünde sayılan hareketlerle kullanıcıların daha çabuk, rahat, güvenli olarak maddelere erişimi ve kullanımı ayrıca yakalanmaması sağlanmaktadır²¹. Hareketler yoluyla kişilerin kullanmaya istekli hale gelmesi de amaçlanmaktadır²². Başka yöntemlerle uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı kolaylaştırılabilmeyle birlikte madde metninde sayılmadığından cezalandırılmamaktadır²³.

2.4.Özel Yer:

TCK m. 190/1’de bahsedilen “özel yer” kavramı bu haliyle objektif olarak bir mekana işaret edici nitelikte değildir. Türk Dil Kurumu sözlüğünde de “özel yer” kavramını oluşturan iki kelime birlikte, tamlama olarak bir anlama gelmemektedir. Bu nedenle “özel yer” kavramı, kanun koyucunun amacı göz önünde bulundurulacak şekilde yorumlanmak suretiyle tanımlanmaktadır.

Türk Dil Kurumu sözlüğünde “özel”, “*Yalnız bir kişiye, bir şeye ait veya ilişkin olan, özel; benzerlerinden ayrılmasını sağlayan bir özelliği olan; her zaman görülenden, olağandan farklı; bir kişiyi ilgilendiren, hususi, zatî.*” gibi ifadelerle tanımlanmıştır²⁴.

Buradan yola çıkılarak özel yerin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına mahsus kılınmış, kullanıcıların kendini emniyette ve rahat hissettiği herhangi bir yer olduğu söylenebilecektir²⁵. Dört duvarı olan ev, işyeri; üstü veya etrafı açık bahçe, teras; araba, gemi ve çeşitli türdeki araçlar gibi yerlerin hepsi özel

²⁰ Niza Özdemir, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, 2009, s. 80-82.

²¹ Erman ve Özek, s. 305; ; İsmail Malkoç, Türk Ceza Kanunu, 3. Cilt, Ankara:Sözkesen Matbaacılık, 2013, s. 3112; Erdinç Hakan Özdebakoglu, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, Ankara:Adalet Yayınevi, 2007, s. 161; Elmas, s. 366; Özmen, s. 51.

²² Ruhi, s. 67.

²³ Özdemir, s. 82.

²⁴ “ <https://sozluk.gov.tr/> ”, (Erişim Tarihi:19.09.2021).

²⁵ Cengiz Ergen, Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu Madde Suçları, Ankara: Gaye Matbaacılık, 1988, s. 67; Erman ve Özek, s. 305; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 909; Karagülle, s. 498.

yer olabilme niteliğine sahiptir²⁶. Bu konudaki ayrıntılı açıklamalara ilgili bölümde devam edilecektir²⁷.

2.5.Donanım ve Malzeme:

“Donanım” kavramı Türk Dil Kurumu sözlüğünde denizcilik terimi olan “*Bir gemi direğine, bir yelkene veya başka bir parçaya bağlı bulunan halat ve makara vb. manevra araçları*” ile bilgisayar terimi olan “*Bir bilgisayarda bulunan fiziksel birimler*” tanımlarının yanında “*Tesisat*” anlamına da gelmektedir. TCK m. 190/1-a’da da bu anlamda kullanılmaktadır²⁸.

“Malzeme” kavramı ise aynı sözlükte “*Bir eserin hazırlanmasında yararlanılan bilgi ve kaynakların tamamı.*” anlamına gelmekle birlikte TCK m. 190/1-a’da, sözlükte yer alan bir diğer tanım olan “*Gereç.*” anlamında kullanılmaktadır²⁹.

Bu tanımlardan da yola çıkılarak madde metninde yer alan donanım ve malzemenin, kullanıcıların vücuduna uyuşturucu veya uyarıcı madde alımında kullandığı sistem ve gereçler yani uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanım araçları olduğu söylenebilmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımında yararlanılan enjektör, serum lastiği, nargile düzeneği, pipo, platin tabaka gibi araçlar donanım ve malzemeye örnek olarak verilebilir³⁰.

Donanım ve malzeme kavramlarının madde hükmünde neden ayrıca belirtildiği, aralarında herhangi bir kavram farkı olup olmadığı soruları ilgili başlıkta cevaplanacaktır³¹.

²⁶ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 482; Akkaya, s. 314-315; Ruhi, s. 68; Ahmet Gündel, 5237 Sayılı TCK’da Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2009, s. 130; Yokuş Sevik, s. 243-244; Ali Parlar ve Azmi Kızılkaya, Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, Ankara:Bilge Yayınevi, 2018, s. 499.

²⁷ Bkz. 3.1.4.1.1.Özel Yer, Donanım Veya Malzeme Sağlama.

²⁸ “<https://sozluk.gov.tr/>”, (Erişim Tarihi:22.09.2021).

²⁹ “<https://sozluk.gov.tr/>”, (Erişim Tarihi:22.09.2021).

³⁰ Yılmaz, s. 353; Özlem Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu”, DEÜHFD, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan, C.21, Özel S., 2019, s. 3111-3126, s. 3118.

³¹ Bkz. 3.1.4.1.1.Özel Yer, Donanım Veya Malzeme Sağlama.

2.6.Yakalanma:

“Yakalanma” kavramının Türk Dil Kurumu sözlüğündeki tanımına bakıldığında “*Yakalama işi yapılmak, ele geçirilmek; birinin kendisini zor duruma düşürecek bir şeyi, bir suçu ortaya çıkarmak; karşılaşmak istenilmeyen birine veya kötü bir duruma tutulmak.*” anlamlarına geldiği söylenmektedir³².

Yakalama veya yakalanma Türk Ceza sisteminde terim olarak yer alan, bu dala özel bir anlamı da bulunan bir kavramdır. Ceza Muhakemesi Kanunu 90. maddede yakalama ve yakalanan kişi hakkında yapılacak işlemler yer almaktadır. Yalnız TCK m. 190/1-b’de yer alan “yakalanma” kavramı sadece ceza hukuku terimi olarak kullanılmamaktadır. Yakalanma; idari veya adli kolluk tarafından kişinin ele geçirilmesi, derdest edilmesi anlamlarına gelmekle birlikte uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kimsenin görmesini veya bilmesini istemediği bir kimse tarafından bu durumun anlaşılması anlamına da gelmektedir. Sonuç olarak bu kavram hükümde, sözlük anlamlarının hepsi karşılanacak şekilde kullanılmaktadır³³.

Hangi şekillerde yakalanmanın oluşmuş olduğu değerlendirmesine burada değil ilgili başlıkta yer verilecektir³⁴.

2.7.Aleniyet:

Arapça kökenli “aleni” kelimesi “*Açık, ortada, meydanda, herkesin içinde yapılan.*” anlamlarına gelen sıfat, “alenyet” aynı kelimenin “*Açıklık.*” anlamına gelen isim, “alenen” ise “*Açıkça.*” anlamında kullanılan zarf halidir³⁵.

TCK m. 190/2’de uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını “alenen” özendirmenin suç olduğu söylenmektedir. Sözlük anlamlarından da yola çıkılarak uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını özendirmenin açıkça herkesin içinde yapılması madde uyarınca cezalandırılmaktadır.

³² “ <https://sozluk.gov.tr/> ”, (Erişim Tarihi:23.09.2021).

³³ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 802-803; Özlem Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçuna Genel Bakış”, Yener Ünver ve Kerem Öz (Ed.), Uyuşturucu Madde Suçlarıyla Mücadele içinde, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2018, ss. 67-75, s. 72; Yılmaz, s. 354; A. Caner Yenidünya, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu”, Murat Balcı (Ed.), Uyuşturucu Madde Bağımlılığıyla Mücadele ve Ceza Hukuku Paneli içinde (105-112), Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2011,s. 108-109.

³⁴ Bkz. 3.1.4.1.2.Kullanıcıların Yakalanmalarını Zorlaştıracak Önlemler Alma.

³⁵ “ <https://sozluk.gov.tr/> ”, (Erişim Tarihi:24.09.2021).

Öğretide ise sayılarının kaç kişi olduğu ve topluluğu oluşturan bireylerin kimler olduğu tespitinin yapılamadığı kimselere karşı işlenen suçların aleni olduğu söylenmektedir³⁶. Bunun yanında suçların herkes tarafından görülüp, duyulup, algılanmasına imkan verilecek şekilde işlendiği halde de aleniyet şartının sağlandığı söylenmektedir³⁷.

Aleniyet kavramı TCK m. 190/2'deki suçun fiil unsurunun incelendiği kısımda, kendine özel "aleniyet" başlığı altında ayrıntılı bir şekilde incelenecektir³⁸.

2.8.Özendirme:

"Özendirmek/özendirme" Türk Dil Kurumu sözlüğünde "Özenmesini sağlamak, teşvik etmek ile bir malı geniş kitlelere tanıtmak ve o malın sürümünü sağlamak amacıyla yapılan çalışmalar, promosyon" olarak "özenmek" ise "Beğendiği şeye benzemeye çalışmak, o şeyi yapmak için çaba göstermek; birini veya bir şeyi taklit etmeye çalışmak" şeklinde tanımlanmıştır³⁹.

Özendirme için ise öğretilde farklı tanımlamalar bulunmaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaya isteklendirme⁴⁰, motive etme⁴¹, cesaretlendirme⁴², teşvik etme⁴³, merak uyandırma⁴⁴, heveslendirme⁴⁵, kışkırtma⁴⁶,

³⁶ Yokuş Sevük, s. 251; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 910; Akkaya, s. 318; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 805; Parlar ve Kızılkaya, s. 500.

³⁷ Yenerer Çakmut, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçuna Genel Bakış", s. 73; Malkoç, s. 3114; Çalışkan, s. 99; Şahin Kurt ve Ela Kurt, Uygulamada Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, Ankara:Adalet Yayınevi, 2007, s. 205.

³⁸ Bkz. 3.1.4.1.1.2.Aleniyet.

³⁹ " <https://sozluk.gov.tr/> ", (Erişim Tarihi:24.09.2021).

⁴⁰ Yokuş Sevük, s. 251; Malkoç, s. 3114; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 805; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 910; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5304; Akkaya, s. 317-318; Çalışkan, s. 98; Yenerer Çakmut, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçuna Genel Bakış", s. 73; Elmas, s.373; Ece Selbes, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu, Ankara:Adalet Yayınevi, 2017, s. 58; Ferit Barut ve Melisa Aydemir, Yargıtay ve Bölge Adliye Mahkemesi Kararları Işığında Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, İstanbul:Legal Yayıncılık, 2019, s. 97.

⁴¹ Özdabakoğlu, s. 163.

⁴² Yenerer Çakmut, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçuna Genel Bakış", s. 73.

⁴³ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 483; Yokuş Sevük, s. 251; Kurt ve Kurt, s. 205; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 910; Malkoç, s. 3114; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5304; Yenidünya, s. 111; Yenerer Çakmut, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçuna Genel Bakış", s. 73; Zeki Hafizoğulları ve Muharrem Özen, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar, 3. Baskı, Ankara:US-A Yayıncılık, 2017, s. 108; Gündel, s. 131; Ruhi, s. 69; Elmas, s. 373; Akkaya, s. 317-318; Özdabakoğlu, s. 163; Çalışkan, s. 98; Selbes, s. 58; Öner, s. 240; Barut ve Aydemir, s. 97.

⁴⁴ Özdabakoğlu, s. 163; Erhan Günay, Uygulamalı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, 4. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2007, s. 136.

⁴⁵ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 805.

⁴⁶ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 805; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 910; Yokuş Sevük, s. 251; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5304; Yenerer Çakmut, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçuna Genel Bakış", s. 73; Akkaya, s. 317-318; Çalışkan, s. 98; Elmas, s. 373; Özdabakoğlu, s. 163.

tahrik etme⁴⁷ gibi anlamlara geldiği söylenmektedir.

Tanımlardan da yola çıkılarak uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirmenin kişiyi, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaya istekli hale gelerek çabalayacak şekilde harekette bulunması için duygusal destekleme faaliyetlerinde bulunma olduğu söylenebilecektir.

Özendirme kavramı TCK m. 190/2'deki suçun fiil unsurunun incelendiği kısımda, kendine özel “özendirme” başlığı altında ayrıntılı bir şekilde incelenecektir⁴⁸.

2.9.Yayın:

“Yayın” kavramının sözlükteki karşılığı “*Basılıp satışa çıkarılan kitap, gazete vb., neşriyat; radyo ve televizyon aracılığıyla halka sunulan, duyurulan, iletilen eser, program, neşriyat.*” olarak ifade edilmiştir⁴⁹.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu tanımlar kenar başlıklı 6/1-g maddesinde “*Basın ve yayın yolu ile deyiminden; her türlü yazılı, görsel, işitsel ve elektronik kitle iletişim aracıyla yapılan yayınlar*”ın anlaşılabacağı yer almaktadır⁵⁰.

Bu tanımlara göre dergi, kitap, gazete gibi yazılı, radyo programı gibi işitsel, televizyon programı gibi hem görsel hem işitsel, internet aracılığıyla siteler ve uygulamalarda yapılan içerikler gibi elektronik eserler yayın olarak adlandırılmaktadır.

5187 sayılı Basın Kanunu tanımlar kenar başlıklı 2. maddesinde de “basılmış eser”, “yayın”, “yaygın süreli yayın”, “bölgesel süreli yayın”, “yerel süreli yayın”, “yayın türü”, “süresiz yayın”, “eser sahibi yayımcı”, “basımcı”, “tüzel kişi temsilcisi” kavramlarının tanımları yapılarak “yayın” ve bu kavrama bağlı diğer kavramların tanımlamaları yapılmıştır.

⁴⁷ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 483; Yokuş Sevük, s. 251; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5304; Akkaya, s. 317-318; Ruhi, s. 69; Öner, s. 240.

⁴⁸ Bkz. 3.1.4.1.1.1.Özendirme.

⁴⁹ “<https://sozluk.gov.tr/>”, (Erişim Tarihi:25.09.2021).

⁵⁰ Erdener Yurtcan, Yargıtay Kararları Işığında Uyuşturucu Suçları, 4. Baskı, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 298; Yenidünya, s. 110.

3. Karşılaştırmalı Hukukta Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma ve Özendirme Suçu

3.1.Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeler ve Suçlarına İlişkin Hükümlerin Özel Nitelikteki Kanunlarda Düzenlendiği Ülkeler

3.1.1.Almanya

Almanya’da uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin suçlar genel nitelikteki bir ceza kanununda değil, uyuşturucu ve uyarıcı madde suçlarının özel olarak düzenlendiği bir kanunda yer almaktadır. Bu şekilde Almanya’da yapılan ilk Uyuşturucu Madde Kanunu 10.12.1929 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu kanuna Afyon Kanunu da denilmekle birlikte kanun, 1972 yılına kadar yürürlükte kalmıştır. 1972 yılında yeni bir Uyuşturucu Madde Kanunu düzenlenmiş ve uygulanmaya başlamıştır⁵¹.

Bu tarihten sonra da 26.06.1980 tarihinde uyuşturucu bağımlılarını tedaviye yönelik bir düzenleme ve 01.01.1982 tarihinde yeni bir Uyuşturucu Madde Kanunu yapılarak yürürlüğe girmiştir. 1982 tarihli düzenleme ise 01.03.1994 tarihli “*Uyuşturucu Madde Kanunu*”na kadar uygulanmıştır⁵².

Uyuşturucu Madde Kanunu’nda, Türk Ceza Kanunu’ndaki “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma ve özendirme suçu”na paralel olarak düzenlenen suçlar mevcuttur. Uyuşturucu Madde Kanunu 14/5 maddesinde uyuşturucu maddeler için reklam yasağı düzenlenmiştir. Bu hükme göre kanunun Ek 1 listesinde belirtilen uyuşturucu maddeler için reklam yapılması yasaklanmıştır. Ek 2 ve 3’te yer alan uyuşturucu maddelerin reklamı ise kanunda sayılı meslek gruplarına yönelik(eczane, veteriner işleten veya hekim, diş hekimi olan kimselere yönelik) yapılabilmektedir⁵³.

⁵¹ Yokuş Sevük, s. 112-113; Karakaş Doğan, s. 100-101; Murat Balcı, Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları, Ankara:Adalet Yayınevi, 2009, s.72-73.

⁵² Yokuş Sevük, s. 113; Karakaş Doğan, s. 100-101; Balcı, s.72.

⁵³ Zehra Başer Doğan, “Alman Uyuşturucu Maddelerle İstigal Hakkında Kanun”, Kayıhan İçel (Proje Yöneticisi) ve Yener Ünver (Ed.), Uyuşturucu Madde Suçları (Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 18) içinde, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2017, ss. 21-85, s. 36; “ https://www.buzer.de/14_BtMG.htm ” (Erişim Tarihi:13.03.2021); “ https://www.bundesgesundheitsministerium.de/fileadmin/Dateien/3_Downloads/Gesetze_und_Verordnungen/GuV/N/Narcotic_Drugs_18_12_2009.pdf ” (Erişim Tarihi:13.03.2021); Yener Ünver, “Karşılaştırmalı Hukukta Uyuşturucu Maddeler Konusunda Önemli Hukuki Düzenlemeler”, Yener Ünver ve Kerem Öz (Ed.), Uyuşturucu Madde Suçlarıyla Mücadele içinde, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2018, ss. 29-48, s. 31-32.

Kanunun 6. bölümünde “Suçlar ve Kabahatler” düzenlenmiştir. 29. maddede sayılı fiilleri işleyen kimselere 5 yıla kadar hapis cezası veya adli para cezası verileceği hükmü yer almaktadır⁵⁴. 29/1-8’de, 14/5’te yer alan reklam yasağına aykırı olarak eylemde bulunanların bu cezayla cezalandırılacağı yer almaktadır⁵⁵. 29/1-10’da kişileri uyuşturucu madde kullanmaya teşvik etmek; 29/1-12’de alenen, bir toplantıda veya yazılı materyal dağıtarak uyuşturucu madde kullanmaya teşvik etmek fiilleri de aynı şekilde cezalandırılmaktadır⁵⁶. Bu sayılan hükümler Türk Ceza Kanunu 190/2’de düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendirme veya bu nitelikte yayın yapma suçuna tekabül etmektedir.

Kanunun 10a maddesinde uyuşturucu tüketim odalarını işletme koşulları yer almaktadır. Bu hükmü göre kişilerin, uyuşturucu madde bağımlılarına doktor tarafından reçete edilmemiş yanlarında getirdikleri maddeleri kullanmaları için mekan, donanım, malzeme, madde kullanımı ve etkileri konusunda tıbbi bilgi sağlaması izne bağlanmıştır. Anılan maddede, uyuşturucu tüketim odası işletme izni alınması için işletme tarafından sağlanması gereken koşullar ve izin usulü ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir⁵⁷.

Kanun 29/1-11 maddesinde 10a’ya aykırı bir şekilde uyuşturucu madde kullanımı için mekan sağlamanın veya 10a’ya aykırı bir şekilde uyuşturucu madde

⁵⁴ Başer Doğan, s. 45; “ <https://www.buzer.de/gesetz/631/b1778.htm> ” (Erişim Tarihi:13.03.2021);

Yokuş Sevük, s. 114; “ https://www.bundesgesundheitsministerium.de/fileadmin/Dateien/3_Downloads/Gesetze_und_Verordnungen/GuV/N/Narcotic_Drugs_18_12_2009.pdf ” (Erişim Tarihi:13.03.2021).

⁵⁵ Başer Doğan, s. 46; “ <https://www.buzer.de/gesetz/631/b1778.htm> ” (Erişim Tarihi:13.03.2021);

“ https://www.bundesgesundheitsministerium.de/fileadmin/Dateien/3_Downloads/Gesetze_und_Verordnungen/GuV/N/Narcotic_Drugs_18_12_2009.pdf ” (Erişim Tarihi:13.03.2021); Karakaş Doğan, s. 101-102; Balci, s.75-76.

⁵⁶ Başer Doğan, s. 46; “ <https://www.buzer.de/gesetz/631/b1778.htm> ” (Erişim Tarihi:13.03.2021);

“ https://www.bundesgesundheitsministerium.de/fileadmin/Dateien/3_Downloads/Gesetze_und_Verordnungen/GuV/N/Narcotic_Drugs_18_12_2009.pdf ” (Erişim Tarihi:13.03.2021); Yokuş Sevük, s. 114; Ali Erdem Sevdin, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2014, s. 92; Karakaş Doğan, s. 101-102; Balci, s.75-76.

⁵⁷ Başer Doğan, s. 29-31; “ https://www.buzer.de/10a_BtMG.htm ” (Erişim Tarihi:14.03.2021);

“ https://www.bundesgesundheitsministerium.de/fileadmin/Dateien/3_Downloads/Gesetze_und_Verordnungen/GuV/N/Narcotic_Drugs_18_12_2009.pdf ” (Erişim Tarihi:14.03.2021).

kullanımı için mekan sağlanan yerin varlığını kamuya bildirmenin cezalandırılacağı yer almaktadır⁵⁸.

Türk hukuk sisteminden farklı olarak Alman hukuk sisteminde, uyuşturucu madde kullanımına tahsis edilen işletmelerin koşulları sağlanması halinde çalıştırılması mümkündür. Bu işletmelerde Türk Ceza Kanunu 190. maddede yer alan uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için “özel yer, donanım veya malzeme sağlama”, “kullanma yöntemleri konusunda başkalarına bilgi verme” fiileri yasal bir şekilde gerçekleştirilmektedir. Bu fiillerin suç olması ancak Kanunda belirlenen koşullara aykırı bir tesis işletilmesi halinde mümkündür.

29/1 fıkrasının ikinci cümlesinde, uyuşturucu madde bağımlılarına tek kullanımlık şırınga verilmesinin veya verileceği bilgisinin kamuya paylaşılmasının 29/1-11 hükmüne aykırılık teşkil etmeyeceği söylenmektedir⁵⁹. Bu hüküm uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun hukuka aykırılık unsurunu incelediğimiz bölümdeki⁶⁰ pratik tartışmaları akla getirmektedir. Bu bölümde, somut olaylar üzerinden incelediğimiz suçun oluşup oluşmayacağı ihtimallerinden biri; Alman Uyuşturucu Madde Kanunu, ilgili hükmünde düzenlenmiş ve hukuka uygun kabul edilmiştir.

Kanun 29/3’te ağır hallerde, fail hakkında verilecek cezanın bir yıldan başlayacağı hükmü yer almaktadır. Bu ağır hallerin neler olduğu fıkranın devamında sayılmıştır. Buna göre yukarıda bahsedilen 29/1-10, 11’deki fiilerin ticari bir amaçla işlenmesi halinde ağır hal söz konusudur⁶¹. Ayrıca 29/4’te, 29/1-

⁵⁸ Başer Doğan, s. 46; “ <https://www.buzer.de/gesetz/631/b1778.htm> ” (Erişim Tarihi:14.03.2021); “

https://www.bundesgesundheitsministerium.de/fileadmin/Dateien/3_Downloads/Gesetze_und_Verordnungen/GuV/N/Narcotic_Drugs_18_12_2009.pdf ” (Erişim Tarihi:14.03.2021); Balcı, s.75-76.

⁵⁹ Başer Doğan, s. 46-47; “ <https://www.buzer.de/gesetz/631/b1778.htm> ” (Erişim Tarihi:14.03.2021); “

https://www.bundesgesundheitsministerium.de/fileadmin/Dateien/3_Downloads/Gesetze_und_Verordnungen/GuV/N/Narcotic_Drugs_18_12_2009.pdf ” (Erişim Tarihi:14.03.2021).

⁶⁰ Bkz. 3.2.Hukuka Aykırılık Unsuru.

⁶¹ Başer Doğan, s. 47; “ <https://www.buzer.de/gesetz/631/b1778.htm> ” (Erişim Tarihi:14.03.2021); “

https://www.bundesgesundheitsministerium.de/fileadmin/Dateien/3_Downloads/Gesetze_und_Verordnungen/GuV/N/Narcotic_Drugs_18_12_2009.pdf ” (Erişim Tarihi:14.03.2021); Balcı, s.76.

10, 11'deki fiillerin taksirle işlenmesi halinde faile, bir yıla kadar hapis cezası veya adli para cezası verileceği de hüküm altına alınmıştır⁶².

3.1.2.ABD

Amerika Birleşik Devletlerinde uyuşturucu ve uyarıcı maddeler ile bunlara ilişkin suçlar ve cezaları özel bir kanunda düzenlenmiştir. Bu kanun Birleşik Devletler Kongresi tarafından, 1970 yılında, “*Kapsamlı Uyuşturucu Suistimalini Önleme ve Kontrol Kanunu (Comprehensive Drug Abuse Prevention and Control Act)*”nın ikinci başlığı olarak kabul edilen “*Kontrollü Maddeler Kanunu [Controlled Substances Act (CSA)]*”dur. Bu tarihten sonra yapılan uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin düzenlemeler de bu kanuna yapılan ekleme, çıkarma ve değişiklikler yoluyla olmuştur⁶³.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde suçları ve cezaları kanunun “D” bölümünde, 841. maddeden itibaren düzenlenmektedir. İnceleme konumuz olan “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu” ise kanunun 856. maddesinde yer almaktadır. 856/a’da suç konusu fiil; uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılması için kasten, kalıcı veya geçici olarak, bir yeri açmak, kiralamak, işletmek, kullanıma sunmak olarak tanımlanmıştır. Burada failin yeri sağlarkenki sıfatı önem arzetmemektedir. Kişi mekanın sahibi, işletmecisi, kiracısı veya çalışanı olabilmektedir. Yani burada TCK m. 190/1-a’ya paralel bir şekilde “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için özel yer sağlanması” yasaklanmıştır⁶⁴.

Kanun 856/b’de yukarıda tanımlanan fiili işleyen fail hakkında 20 yıldan fazla olmamak üzere hapis veya 500.000 \$’dan fazla olmamak üzere para veya her

⁶² Başer Doğan, s. 47; “<https://www.buzer.de/gesetz/631/b1778.htm>” (Erişim Tarihi:14.03.2021);

“https://www.bundesgesundheitsministerium.de/fileadmin/Dateien/3_Downloads/Gesetze_und_Verordnungen/GuV/N/Narcotic_Drugs_18_12_2009.pdf” (Erişim Tarihi:14.03.2021); Balci, s.76.

⁶³ “https://en.wikipedia.org/wiki/Controlled_Substances_Act#Regulation_of_precursors” (Erişim Tarihi:28.03.2021); “<https://www.deadiversion.usdoj.gov/21cfr/21usc/>” (Erişim Tarihi:28.03.2021); Yusuf Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, 3. Baskı, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 80; Karakaş Doğan, s. 89; Sevdin, s. 88-89; Öner, s. 44.

⁶⁴ “<https://www.deadiversion.usdoj.gov/21cfr/21usc/856.htm>” (Erişim Tarihi:31.03.2021); Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 81.

ikisine birden veya birey olmayan kişiliklere 2.000.000 \$ para cezasına hükmedileceği düzenlenmektedir⁶⁵.

Kanun 863. maddede ise uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı için ücret karşılığı veya karşılıksız olarak araç ve gereç sağlamanın suç teşkil ettiği söylenmektedir. Madde devamında bu suçu işleyen kimselerin 3 yıldan fazla olmamak üzere hapis ve 18 numaralı “Suçlar ve Ceza Prosedürü” kanunu hükümleri uyarınca cezalandırılacağı hükme bağlanmıştır⁶⁶. Bu hüküm TCK 190/1-a’da düzenlenen “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için donanım veya malzeme sağlama suçu”na paralel bir düzenlemedir.

3.1.3.İsviçre

İsviçre’de uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin düzenlemeler 03.10.1951 yürürlük tarihli “*Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelere İlişkin Federal Kanun (Federal Act on Narcotics and Psychotropic Substances)*”da yer almaktadır⁶⁷.

İsviçre ceza sisteminde uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı suç olmamakla birlikte kullanım için az miktarda bulundurma veya 18 yaşını bitirmiş bir kimseyle birlikte kullanım için madde sağlama da suç olarak kabul edilmemektedir⁶⁸.

İsviçre’de devlet tarafından kurulmuş “uyuşturucu madde kullanım odaları” adı altında kapsamlı hizmet veren tesisler mevcuttur. Bu tesisler; uyuşturucu bağımlısı kimselerin şehrin işlek yerlerinde madde kullanıp bayılmaları, aşırı doz alımları nedeniyle ölümlerin artması, birden fazla kişi tarafından defalarca kez kullanılan enjektörler nedeniyle başta HIV ve Hepatit C olmak üzere birçok

⁶⁵ “ <https://www.deadiversion.usdoj.gov/21cfr/21usc/856.htm> ” (Erişim Tarihi:31.03.2021); Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları s. 81.

⁶⁶ “ <https://www.deadiversion.usdoj.gov/21cfr/21usc/863.htm> ” ((Erişim Tarihi:31.03.2021); Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları s. 82.

⁶⁷ Merve Selin Şohoğlu, “İsviçre Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelere İlişkin Federal Kanun”, Kayıhan İçel (Proje Yöneticisi) ve Yener Ünver (Ed.), Uyuşturucu Madde Suçları (Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 18) içinde, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2017, ss. 121-146, s. 121; “ https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/1952/241_241_245/en ” (Erişim Tarihi:18.04.2021); Karakaş Doğan, s. 104-105; Sevdım, s. 95; Öner, s. 52.

⁶⁸ Bkz. İsviçre Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelere İlişkin Federal Kanun Madde 19b, Şohoğlu, s. 136; “ https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/1952/241_241_245/en ” (Erişim Tarihi:18.04.2021); Karakaş Doğan, s. 105; Sevdım, s. 95; Ünver, s. 34.

hastalığın yayılması, içeriği bilinmeyen sokakta satılan maddelerin başkaca sağlık sorunlarına neden olması gibi sorunların çözümü için kurulmuştur⁶⁹.

Bu tesislerde madde bağımlılarına içeriği uzmanlarca kontrol edilmiş, dozajı ayarlanmış uyuşturucu maddeler sağlanabilmektedir. Ayrıca bu tesislerde kişiler, uyuşturucu maddelerin yanında madde kullanımı için gerekli olan güvenli ve sağlıklı araç gereçleri de elde edebilmektedir. Tesiste, oluşabilecek sağlık problemlerine karşı tıbbi yardım sağlanmakta, isteyen bağımlılara madde kullanımını bırakabilmesi için tedavi programları dahi uygulanabilmektedir. Tedavi programları kişiye özel olarak uzmanlarca takip edilerek daha az zararlı uyuşturucu maddelere ve daha az dozajda kullanıma yönlendirmeler yapılmaktadır⁷⁰.

Bu ve buna benzer ceza politikaları nedeniyle uyuşturucu madde kullanımını kolaylaştırma suçu “İsviçre Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelere İlişkin Federal Kanun”da suç olarak düzenlenmemektedir.

Türk Ceza Kanunu 190/1 maddesinde düzenlenen “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu”, “İsviçre Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelere İlişkin Federal Kanun”da yer almamakla birlikte madde 190/2’de yer alan “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu” Kanun’da düzenlenmektedir.

Kanunun “Cezai Hükümler” başlıklı 4. Kısım, “Suçlar” başlıklı 1. Bölümü 19/1-f maddesinde, uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımını alenen teşvik etme ve madde kullanım veya elde etme olanaklarını alenen bildirme fiilleri suç olarak düzenlenmiştir. Suçun cezası olarak maddede, 3 yıla kadar hapis veya adli para cezası belirtilmektedir. 19/2-a hükmünde failin fiiliyle doğrudan veya dolaylı olarak birçok insanın sağlığını tehlikeye attığını bilmesi veya öngörmesi halinde

⁶⁹ Taylor Knopf, “Switzerland couldn’t stop drug users. So it started supporting them.”, “ <https://www.northcarolinahealthnews.org/2019/01/21/switzerland-couldnt-stop-drug-users-so-it-started-supporting-them/> ” (Erişim Tarihi:17.04.2021); 2019 Avrupa Uyuşturucu Raporu, “ https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/11364/20191724_TDAT19001TRN_PDF.pdf ” (Erişim Tarihi:17.04.2021); Karakaş Doğan, s. 104; Öner, s. 51.

⁷⁰ Taylor Knopf, “Switzerland couldn’t stop drug users. So it started supporting them.”, “ <https://www.northcarolinahealthnews.org/2019/01/21/switzerland-couldnt-stop-drug-users-so-it-started-supporting-them/> ” (Erişim Tarihi:17.04.2021); 2019 Avrupa Uyuşturucu Raporu, “ https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/11364/20191724_TDAT19001TRN_PDF.pdf ” (Erişim Tarihi:17.04.2021); Karakaş Doğan, s. 104.

faile verilecek cezanın 1 yıldan az olmamak üzere hapis ve adli para cezası olacağı nitelikli hali düzenlenmiştir⁷¹.

3.1.4.Belçika

Belçika’da uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin hükümler 24.02.1921 tarihli “*Toksinlerin, Hipnotiklerin, Uyuşturucuların, Psikotrop Maddelerin, Dezenfektanların, Antiseptiklerin ve Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Yasadışı Üretimi İçin Kullanılabilecek Maddelerin Ticaretine İlişkin Kanun (Law On The Trade Of Toxins, Hypnotics And Narcotics, Psychotropic Substances, Disinfectants And Antiseptics And Of The Substances That Can Be Used For The Illicit Manufacture Of Narcotics And Psychotropic Substances)*”da düzenlenmektedir⁷². Bu başlık altında kanundan, Belçika Uyuşturucu Kanunu olarak bahsedilecektir.

Belçika Uyuşturucu Kanunu’nda inceleme konusu “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu”na birden fazla maddede yer verilmiştir. Bu maddelerden ilki 3. madde ikinci fıkradır. Burada hipnotik, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanımını, kullanım için yer sağlama veya herhangi bir şekilde kolaylaştıranların 2bis maddesindeki cezalar uyarınca cezalandırılacağı yer almaktadır⁷³. 2bis maddesi birinci fıkrada faile verilecek ceza olarak 3 aydan 5 yıla kadar hapis cezası ve 1.000 €’dan 100.000 €’ya kadar adli para cezası söylenmektedir. Maddenin devam fıkralarında ise cezayı ağırlaştıran hallere yer verilmiştir⁷⁴.

⁷¹ Şohoğlu, s. 135; “https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/1952/241_241_245/en” (Erişim Tarihi:18.04.2021); Sevdin, s. 95; Ünver, s. 34.

⁷² Erdal Yerdelen, “Belçika Uyuşturucu Maddeler Kanunu”, Kayıhan İçel (Proje Yöneticisi) ve Yener Ünver (Ed.), Uyuşturucu Madde Suçları (Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 18) içinde, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2017, ss. 327-346, s. 327; “[http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a1.pl?language=nl&la=N&table_name=wet&cn=1921022401&&caller=list&N&fromtab=wet&tri=dd+AS+RANK&rech=1&numero=1&sql=\(text+contains+\(%27%27\)\)](http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a1.pl?language=nl&la=N&table_name=wet&cn=1921022401&&caller=list&N&fromtab=wet&tri=dd+AS+RANK&rech=1&numero=1&sql=(text+contains+(%27%27)))” (Erişim Tarihi:01.05.2021); Ünver, s. 39.

⁷³ Yerdelen,s. 335; “[http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a1.pl?language=nl&la=N&table_name=wet&cn=1921022401&&caller=list&N&fromtab=wet&tri=dd+AS+RANK&rech=1&numero=1&sql=\(text+contains+\(%27%27\)\)](http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a1.pl?language=nl&la=N&table_name=wet&cn=1921022401&&caller=list&N&fromtab=wet&tri=dd+AS+RANK&rech=1&numero=1&sql=(text+contains+(%27%27)))” (Erişim Tarihi:01.05.2021).

⁷⁴ Yerdelen,s. 332-333; “[http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a1.pl?language=nl&la=N&table_name=wet&cn=1921022401&&caller=list&N&fromtab=wet&tri=dd+AS+RANK&rech=1&numero=1&sql=\(text+contains+\(%27%27\)\)](http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a1.pl?language=nl&la=N&table_name=wet&cn=1921022401&&caller=list&N&fromtab=wet&tri=dd+AS+RANK&rech=1&numero=1&sql=(text+contains+(%27%27)))” (Erişim Tarihi:01.05.2021).

Türk Ceza Kanunu’nda uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanımının hangi yollarla kolaylaştırılabileceği, sınırlı sayıda sayılan bağlı hareketler yoluyla olurken Belçika Uyuşturucu Kanunu’nda fiil serbest hareketlidir.

Belçika Uyuşturucu Kanunu 9. madde ikinci fıkrada ve 9bis maddesi birinci fıkrada da “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu”na ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır. 9/2’de, Kanun tarafından yasaklanmış maddelerin kullanımını bedeli karşılığında veya bedelsiz olarak kolaylaştıran kimseler hakkında 9/1 hükmünün uygulanabileceği yer almaktadır. 9/1’de ise fail hakkında erteleme ve denetimli serbestlik hükümlerinin uygulanabileceği söylenmektedir⁷⁵.

9bis maddesi birinci fıkrada ise bir mekanda, Kanun tarafından yasaklanmış maddelerin kullanımının kolaylaştırılmasıyla ilişkili, kamu güvenliği ve huzurunu bozacak nitelikte faaliyetlerin yapıldığı hakkında ciddi bulgular bulunduğu halde bu mekanın belirli bir süre kapatılabileceği hükmü düzenlenmektedir⁷⁶.

Belçika Uyuşturucu Kanunu’nda, bir diğer inceleme konusu suç olan “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu”na 3. madde ikinci fıkrada yer verilmiştir. 3/2’de hipnotik, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanımını teşvik etmenin 2bis maddesindeki cezalar uyarınca cezalandırılacağı söylenmektedir⁷⁷. Bu cezaların neler olduğu yukarıda belirtilmiştir.

Türk Ceza Kanunu’nda “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu”nın işlenmesi ancak aleni hallerde mümkündür. Bunun yanında suçun düzenlendiği maddede suçun yayın yoluyla işlenmesi de ayrıca belirtilmiştir.

⁷⁵ Yerdelen,s.

343;

[http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a1.pl?language=nl&la=N&table_name=wet&cn=1921022401&&caller=list&N&fromtab=wet&tri=dd+AS+RANK&rech=1&numero=1&sql=\(text+contains+\(%27%27\)\)](http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a1.pl?language=nl&la=N&table_name=wet&cn=1921022401&&caller=list&N&fromtab=wet&tri=dd+AS+RANK&rech=1&numero=1&sql=(text+contains+(%27%27))) ”

(Erişim Tarihi:01.05.2021).

⁷⁶ Yerdelen,s.

343;

[http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a1.pl?language=nl&la=N&table_name=wet&cn=1921022401&&caller=list&N&fromtab=wet&tri=dd+AS+RANK&rech=1&numero=1&sql=\(text+contains+\(%27%27\)\)](http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a1.pl?language=nl&la=N&table_name=wet&cn=1921022401&&caller=list&N&fromtab=wet&tri=dd+AS+RANK&rech=1&numero=1&sql=(text+contains+(%27%27))) ”

(Erişim Tarihi:01.05.2021).

⁷⁷ Yerdelen,s.

335;

[http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a1.pl?language=nl&la=N&table_name=wet&cn=1921022401&&caller=list&N&fromtab=wet&tri=dd+AS+RANK&rech=1&numero=1&sql=\(text+contains+\(%27%27\)\)](http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a1.pl?language=nl&la=N&table_name=wet&cn=1921022401&&caller=list&N&fromtab=wet&tri=dd+AS+RANK&rech=1&numero=1&sql=(text+contains+(%27%27))) ”

(Erişim Tarihi:01.05.2021).

Belçika Uyuşturucu Kanunu’nda ise aleniyete dair herhangi bir şart konulmazken suçun yayın yoluyla işlenmesi de ayrıca belirtilmemiştir.

3.1.5.Güney Kore

Güney Kore’de uyuşturucu ve uyarıcı madde suçları oldukça katı bir şekilde, 2000 yılında yürürlüğe giren “*Uyuşturucu Kontrol Kanunu (Narcotics Control Act)*”nda düzenlenmiştir. Kanun yürürlüğe girdikten sonra defalarca değişikliğe uğramış olup son değişiklik 2020 yılında yapılmıştır⁷⁸.

Güney Kore Uyuşturucu Kontrol Kanunu’nda, inceleme konusu “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu” 3/1-11 maddesinde yer almaktadır. Hükme göre bir kimseye, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma dahil olmak üzere sayılı diğer yasaklanmış eylemler için yer, tesis, ekipman, fon veya ulaşım aracı sağlanması suç olarak kabul edilmektedir⁷⁹.

Bu suçun cezası ise somut olaydaki uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ne olduğuna göre ayrılarak 60. veya 61. maddelerde farklı olarak belirlenmiştir. 60. maddeye göre bir kimseye, uyuşturucu veya tıpta tedavi amaçlı kullanımı bulunmayan bir psikotrop maddenin kullanımı için yer, tesis, ekipman, fon veya ulaşım aracı sağlanması halinde fail, 10 yıldan fazla olmayacak şekilde hapis ve bu süreçte çalışma (imprisonment with labor/ prison labor/ penal labor)⁸⁰ veya 100 milyon wonu geçmeyecek şekilde adli para cezası ile cezalandırılacaktır⁸¹.

61. maddeye göre ise bir kimseye, tıpta tedavi amaçlı kullanımı bulunmayan psikotrop maddeler hariç olmak üzere bir psikotrop maddenin veya kenevir ve türevlerinin kullanımı için yer, tesis, ekipman, fon veya ulaşım aracı sağlanması halinde fail, 5 yıldan fazla olmayacak şekilde hapis ve bu süreçte çalışma (imprisonment with labor/ prison labor/ penal labor)⁸² veya 50 milyon wonu geçmeyecek şekilde adli para cezası ile cezalandırılacaktır⁸³.

⁷⁸ “ https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?hseq=53892&lang=ENG ” (Erişim Tarihi:05.05.2021).

⁷⁹ “ https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?hseq=53892&lang=ENG ” (Erişim Tarihi:05.05.2021).

⁸⁰ “ https://www.corrections.go.kr/corrections_eng/1905/subview.do ” (Erişim Tarihi:05.05.2021).

⁸¹ “ https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?hseq=53892&lang=ENG ” (Erişim Tarihi:05.05.2021).

⁸² “ https://www.corrections.go.kr/corrections_eng/1905/subview.do ” (Erişim Tarihi:05.05.2021).

⁸³ “ https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?hseq=53892&lang=ENG ” (Erişim Tarihi:05.05.2021).

Güney Kore Uyuşturucu Kontrol Kanunu'nda, Türk Ceza Kanunu'nda yer aldığı şekliyle “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını ‘kolaylaştırmak için’ özel yer, donanım veya malzeme sağlama suçu” düzenlenmeyip failde özel bir kast aranmamıştır. Türk Ceza Kanunu suç sisteminde faildeki özel kast çıkarıldığı anda, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı için sağlanan imkanlar suça yardım etme kapsamında 191. maddedeki kullanım suçuna ilişkin olmaktadır. Yalnız Güney Kore Uyuşturucu Kontrol Kanunu'nda uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını “kolaylaştırmak için” yapılacak sayılı eylemlerin de bu maddeler uyarınca cezalandırılacağı değerlendirildiğinden bu bölüm ve başlık altında yer verilmesine karar verilmiştir. Bunun yanında, Güney Kore kanun koyucusunun bu hükmü ayrıca düzenlemesinin de madde kullanımı suçuna yardım etmeden öte, faildeki madde kullanımını “kolaylaştırma kastını” suç olarak kabul ederek cezalandırma iradesini gösterdiği de düşünülebilmektedir.

Güney Kore Uyuşturucu Kontrol Kanunu 14. maddede uyuşturucu veya uyarıcı madde reklamı yasağı düzenlenmektedir. Hükme göre ancak Kanun'un 18 ve 21. maddelerine göre izin alarak uyuşturucu veya uyarıcı madde üretimi veya ithalat, ihracatını yapan işletmeler bu maddeler hakkında bilgi verebilmektedir. Ayrıca bu tür bilgiler ancak bu konuları profesyonel olarak ele alan tıp dergi veya gazetelerinde yayınlanabilmektedir. İkinci fıkrada, uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin bilgileri sunma ve yayma koşullarının Başbakanlık Kararnamesi ile belirleneceği yer almaktadır⁸⁴.

Kanun 14. maddeye aykırılık halinde, 64/1-10 maddesine göre kişi 1 yıldan fazla olmayacak şekilde hapis ve bu süreçte çalışma (imprisonment with labor/ prison labor/ penal labor)⁸⁵ veya 10 milyon wonu geçmeyecek şekilde adli para cezası ile cezalandırılacaktır⁸⁶.

Her ne kadar Güney Kore Uyuşturucu Kanunu 14. maddenin, Türk Ceza Kanunu 190/2 maddesindeki “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu” olduğu doğrudan söylenemese de hükümler arasında benzerlik mevcuttur. İzin verilen ilaç şirketleri hariç uyuşturucu veya uyarıcı maddelere

⁸⁴ “ https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?hseq=53892&lang=ENG ” (Erişim Tarihi:07.05.2021).

⁸⁵ “ https://www.corrections.go.kr/corrections_eng/1905/subview.do ” (Erişim Tarihi:07.05.2021).

⁸⁶ “ https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?hseq=53892&lang=ENG ” (Erişim Tarihi:07.05.2021).

ilişkin bilgilerin verilmesinin yasaklanması, madde kullanımına teşvik etme ve yönlendirme gibi olumsuz sonuçların önlenmesine yöneliktir. Ayrıca bir diğer inceleme konusu suç olan “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için kullanma yöntemleri konusunda başkalarına bilgi verme” fiilinin de önlenmek istendiği söylenebilir.

3.2.Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeler ve Suçlarına İlişkin Hükümlerin Genel Nitelikteki Ceza Kanununda Düzenlendiği Ülke

3.2.1.Estonya

Estonya’da uyuşturucu ve uyarıcı madde suçları ayrıca bir kanunda düzenlenmeyip 06.06.2001 tarihinde kabul edilip 01.09.2002 tarihinde yürürlüğe giren “*Estonya Ceza Kanunu*” içerisinde yer almaktadır⁸⁷.

Türk Ceza Kanunu 190/2’de yer alan “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu”; Estonya Ceza Kanunu’nun “Kamu Sağlığına Karşı Suçlar” kısmının, “Uyuşturucu Maddelere İlişkin Suçlar” bölümünün, “Kişiyi Yasadışı Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Kullanımına Teşvik Etme” madde kenar başlıklı 186. maddesinde düzenlenmektedir⁸⁸.

186/1’e göre bir kişiyi, yasadışı uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına teşvik etmek adli para cezası veya üç yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılacaktır. İkinci fıkrada suçun tüzel kişi tarafından işlenmesi halinde tüzel kişinin adli para cezasıyla cezalandırılacağı hükmü de yer almaktadır⁸⁹.

Estonya ceza sisteminde, çocukların uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı riskine bilhassa önem verildiğinden çocukların uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına teşvik edilmesi ayrıca bir maddede düzenlenmektedir. 187/1’e göre yetişkin bir kimsenin, on sekiz yaşından küçük bir kimseyi yasadışı uyuşturucu

⁸⁷ “ https://www.legislationline.org/download/id/8244/file/Estonia_CC_am2019_en.pdf ” (Erişim Tarihi: 03.05. 2021); “ <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/522012015002/consolide> ” (Erişim Tarihi:03.05.2021); Buse Kasapoğlu, “Estonya Ceza Kanunu”, Kayıhan İçel (Proje Yöneticisi) ve Yener Ünver (Ed.), Uyuşturucu Madde Suçları (Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 18) içinde, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2017, ss.347-355, s. 347.

⁸⁸ “ https://www.legislationline.org/download/id/8244/file/Estonia_CC_am2019_en.pdf ” (Erişim Tarihi:03.05.2021); “ <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/522012015002/consolide> ” (Erişim Tarihi:03.05.2021); Kasapoğlu, s. 351; Ünver, s. 40.

⁸⁹ “ https://www.legislationline.org/download/id/8244/file/Estonia_CC_am2019_en.pdf ” (Erişim Tarihi:03.05.2021); “ <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/522012015002/consolide> ” (Erişim Tarihi:03.05.2021); Kasapoğlu, s. 351; Ünver, s. 40.

madde veya ilaç yahut uyarıcı madde kullanımına teşvik etmesi halinde bu kimseye, bir yıldan on yıla kadar hapis cezası verilecektir⁹⁰.

Madde ikinci fıkrasına göre ise birinci fıkradaki suçu işleyen kimse, bu bölümde yer alan bir diğer suçu, hırsızlık, yağma, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin yasadışı ithalat, ihracat, nakliyat, ticareti suçlarından herhangi birini de işlemişse bu kimseye üç yıldan on beş yıla kadar hapis cezası verilecektir. Madde üçüncü fıkrasında, bu iki fıkradaki faillerin tüzel kişi olduğu halde bu kişiye adli para cezası uygulanacağı hükmü yer almaktadır⁹¹.

3.2.2. Macaristan

Macaristan’da uyuşturucu veya uyarıcı maddeler ve suçlarına ilişkin hükümler, yakın tarihli bir düzenleme olan ülkenin genel nitelikli ceza kanununda bulunmaktadır. Macaristan Ceza Kanunu(Act C of 2012 on the Criminal Code) 1 Temmuz 2013 tarihinde yürürlüğe girerek uygulanmaya başlamıştır⁹².

Yeni Macaristan Ceza Kanunu’nda diğer Avrupa ülkelerinden farklı bir yaklaşım görülmektedir. Birçok Avrupa ülkesi yeni tarihli düzenlemelerinde, uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarının kapsamını daraltıp özellikle madde kullanımını suç kapsamından çıkarırken Macaristan’da bunun aksine bir durum söz konusudur. Macaristan’da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı 2013 yürürlük tarihli Ceza Kanunu’ndan önce suç olarak değerlendirilmezken yeni düzenlemede suç olarak düzenlenmiştir. Bu düzenlemeyle birlikte uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıcılarının iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılması mümkün olmuştur⁹³.

⁹⁰ “ https://www.legislationline.org/download/id/8244/file/Estonia_CC_am2019_en.pdf ” (Erişim Tarihi:03.05.2021); “ <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/522012015002/consolide> ” (Erişim Tarihi:03.05.2021); Kasapoğlu, s. 351; Ünver, s. 40.

⁹¹ “ https://www.legislationline.org/download/id/8244/file/Estonia_CC_am2019_en.pdf ” (Erişim Tarihi:03.05.2021); “ <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/522012015002/consolide> ” (Erişim Tarihi:03.05.2021); Kasapoğlu, s. 351; Ünver, s. 40.

⁹² “<https://eucpn.org/sites/default/files/document/files/HU%20Drug%20Policy.pdf>” (Erişim Tarihi:23.02.2022); “<https://www.euronews.com/2013/11/06/what-kind-of-punishment-will-be-for-drug-addicts-in-hungary>” (Erişim Tarihi:23.02.2022).

⁹³ “<https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-a-legal-roadmap-to-cannabis/hungary>” (Erişim Tarihi:23.02.2022);

“<https://eucpn.org/sites/default/files/document/files/HU%20Drug%20Policy.pdf>” (Erişim Tarihi:23.02.2022); “<https://www.euronews.com/2013/11/06/what-kind-of-punishment-will-be-for-drug-addicts-in-hungary>” (Erişim Tarihi:23.02.2022).

TCK m. 190/1’de yer alan uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu bu ülke kanununda da düzenlenmiştir. Macaristan Ceza Kanunu “Sağlığa Karşı Suçlar”ın düzenlendiği 17. Bölümde, “Madde Suistimaline Tahrik Etme” başlıklı 181. maddede paralel bir düzenleme mevcuttur. Burada Türk Ceza Kanunu’ndaki düzenleme biçimine karşıt bir durum söz konusudur. Türk Ceza Kanunu’nda uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma madde kenar başlığı altında, özendirme suçuna ilişkin düzenleme de yer alırken; Macaristan Ceza Kanunu’nda özendirmeye ilişkin madde kenar başlığı altında, kolaylaştırmaya ilişkin düzenleme de yer almaktadır⁹⁴.

181/2’de yer alan düzenlemeye göre on sekiz yaşını doldurmuş bir kişi, on sekiz yaşından küçük bir kimseye; narkotik etkisi bulunan ancak uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak sınıflandırılmamış bir maddeye bağımlı hale gelme hususunda yardım teklif ederse - bu fiilin daha ciddi bir suça yol açmaması koşuluyla – birinci fıkrada öngörülen yaptırımla cezalandırılacaktır. Fıkranın bu haliyle Türk Ceza Kanunu’ndaki düzenlemeyle birebir eşleştiği söylenemese de kullanımı kolaylaştıran nitelikteki hareketleri, kullanıcılar için yapan failin cezalandırılması noktasında bir benzerliğin bulunduğu söylenebilecektir⁹⁵.

TCK m. 190/2’de yer alan uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçuna benzer bir düzenleme Macaristan Ceza Kanunu 181. maddenin birinci fıkrasında yer almaktadır. Bu düzenlemeye göre on sekiz yaşını doldurmuş bir kişi, on sekiz yaşından küçük bir kimseyi; narkotik etkisi bulunan ancak uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak sınıflandırılmamış bir maddeye bağımlı hale gelmeye ikna ederse veya buna teşebbüs ederse yahut uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaya ikna etmeye teşebbüs ederse iki yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılacaktır⁹⁶.

⁹⁴ “https://thb.kormany.hu/download/a/46/11000/Btk_EN.pdf”

(Erişim Tarihi:23.02.2022); “<http://www.derechos.org/intlaw/doc/hun1.html>” (Erişim Tarihi: 23.02.2022).

⁹⁵ “https://thb.kormany.hu/download/a/46/11000/Btk_EN.pdf”

(Erişim Tarihi:23.02.2022); “<http://www.derechos.org/intlaw/doc/hun1.html>” (Erişim Tarihi: 23.02.2022).

⁹⁶ “https://thb.kormany.hu/download/a/46/11000/Btk_EN.pdf”

(Erişim Tarihi:23.02.2022); “<http://www.derechos.org/intlaw/doc/hun1.html>” (Erişim Tarihi: 23.02.2022).

3.3.Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeler ve Suçlarına İlişkin Hükümlerin Hem Özel Nitelikteki Kanunlarda Hem De Genel Nitelikteki Ceza Kanunlarında Düzenlendiği Ülkeler

3.3.1.Meksika

Meksika’da uyuşturucu ve uyarıcı maddeler ile ilgili hükümler 1984 yılında yürürlüğe giren “*Genel Sağlık Kanunu*”⁹⁷ ve 1931 yılında yürürlüğe giren “*Federal Ceza Kanunu*”⁹⁸nda yer almaktadır. Genel Sağlık Kanunu’nda uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin hangileri olduğu sayma yöntemiyle belirtilmiştir. Sayılan maddelere yeni maddelerin eklenmesi de Sağlık Sekreterliği’nin inisiyatifine verilmiştir. Sağlık Sekreterliği’nin listeye eklenmesine karar verdiği madde Resmi Gazete’de yayınlanarak Kanun kapsamına dahil olmaktadır⁹⁹.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde suçları hem Genel Sağlık Kanunu hem de Federal Ceza Kanunu’nda düzenlenmektedir. Genel Sağlık Kanunu ve Federal Ceza Kanunu’nda düzenlenen suçların cezaları, 2009 yılında yapılan değişiklikle reforme edilmiştir. Buna göre şahıştan yakalanan maddenin türüne göre kişisel ve anlık kullanım miktarı Genel Sağlık Kanunu 479. maddede belirlenmiştir. Bu sınırın içerisinde kalan madde kullanımları hakkında şahışlara ceza verilmemektedir¹⁰⁰.

Bunun haricinde yine aynı değişiklikle büyük kapsamlı satıcılar ve küçük kapsamlı satıcılar arasında da ayırım yapılarak cezalar belirlenmiştir. Ele geçirilen maddenin; türe göre belirlenen kişisel kullanım miktarlarının 1.000 ile çarpılmasıyla elde edilen miktardan fazla olduğu ihtimalde büyük kapsamlı, az

⁹⁷ “ <https://www.global-regulation.com/translation/mexico/560288/law-general-of-health.html> ” (Erişim Tarihi: 15.08.2021).

⁹⁸ “ <https://www.global-regulation.com/translation/mexico/560104/federal-penal-code.html> ” (Erişim Tarihi: 15.08.2021); “ <https://mexico.justia.com/federales/codigos/codigo-penal-federal/> ” (Erişim Tarihi: 15.08.2021).

⁹⁹ “ <https://www.tni.org/es/node/22195> ” (Erişim Tarihi: 15.08.2021);

“ <https://www.global-regulation.com/translation/mexico/560288/law-general-of-health.html> ” (Erişim Tarihi: 15.08.2021).

¹⁰⁰

“ https://www.wola.org/sites/default/files/downloadable/Drug%20Policy/2011/WOLATNI-Systems_Overload-mexico-def.pdf ” (Erişim Tarihi: 15.08.2021); “ <https://www.tni.org/es/node/22195> ” (Erişim Tarihi: 15.08.2021); “ https://en.wikipedia.org/wiki/Drug_liberalization#Mexico ” (Erişim Tarihi: 15.08.2021); “ <https://www.global-regulation.com/translation/mexico/560288/law-general-of-health.html> ” (Erişim Tarihi: 15.08.2021).

olduğu ihtimalde küçük kapsamlı satıcı olduğu Genel Sağlık Kanunu 474. maddede belirtilerek suçların cezaları öngörülmüştür¹⁰¹.

2021 yılı haziran ayından itibaren Meksika’da yetişkinlerin, çocukların yanında veya kamuya açık yerlerde olmamak şartıyla eğlence amaçlı kenevir kullanımı yasaldır¹⁰².

İnceleme konusu suçlardan biri olan “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu” Federal Ceza Kanunu 194. maddede düzenlenmektedir. Bu maddeye göre, Genel Sağlık Kanunu’nda uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak sayılan maddelerden birinin kullanımı için tanıtım veya propaganda yapmak on yıldan yirmi beş yıla kadar hapis ve yüz günden beş yüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacaktır. Görevi esnasında veya görevinin verdiği avantajı kullanarak bu suçun işlenmesine izin veya yetki veren ya da tolere eden kamu görevlisinin, verilen cezanın yanında görevinden yoksun bırakılacağı ve beş yıl süreyle başka bir görevde bulunmaktan da yoksun bırakılacağı aynı maddede belirtilmektedir¹⁰³.

3.3.2.Rusya

Rusya Federasyonunda uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin hükümler iki farklı kanunda düzenlenmiştir. Bu kanunlardan biri özel nitelikli uyuşturucu ve uyarıcı madde kanunu, diğeri ise genel nitelikli ceza kanunudur.

08.01.1998 tarihli "*Uyuşturucu ve Psikotropik Maddeler Hakkında (On Narcotic Drugs and Psychotropic Substances)*" federal yasa, uyuşturucu ve uyarıcı maddeler ile bunlara dair kısıtlamalara yer verilen özel nitelikli düzenlemedir¹⁰⁴.

¹⁰¹

“ https://www.wola.org/sites/default/files/downloadable/Drug%20Policy/2011/WOLATNI-Systems_Overload-mexico-def.pdf ” (Erişim Tarihi: 15.08.2021); “ <https://www.tni.org/es/node/22195> ” (Erişim Tarihi: 15.08.2021); “ https://en.wikipedia.org/wiki/Drug_liberalization#Mexico ” (Erişim Tarihi: 15.08.2021); “ <https://www.global-regulation.com/translation/mexico/560288/law-general-of-health.html> ” (Erişim Tarihi: 15.08.2021).

¹⁰²“ <https://www.reuters.com/world/americas/mexican-supreme-court-rules-government-should-legalize-recreational-pot-2021-06-29/> ” (Erişim Tarihi: 15.08.2021); “ <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-57645016> ” (Erişim Tarihi: 15.08.2021).

¹⁰³

“ <https://mexico.justia.com/federales/codigos/codigo-penal-federal/libro-segundo/titulo-septimo/capitulo-i/> ” (Erişim Tarihi: 15.08.2021).

¹⁰⁴ 01/08/1998 tarihli "Uyuşturucu ve Psikotropik Maddeler Hakkında" Federal Yasa N 3-FZ, “ http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_17437/ ” (Erişim Tarihi:03.04.2021); Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 84; Balcı, s. 85; Sevdin, s. 85; Öner, s. 55.

Bu kanunda, inceleme konusu “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma ve özendirme suçu” 46. maddede düzenlenmektedir. Özendirme fiili madde kenar başlığında yer alan “propaganda” tabiriyle karşılanmaktadır. İlgili hükmün birinci fıkrasına göre uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kullanımı hakkında bilgi vermek yasaklanmıştır¹⁰⁵.

Her ne kadar hükümde, “kullanımı kolaylaştırmak için” şeklinde failde bir amaç aranmasa dahi TCK m. 190/1’de yer alan “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için kullanma yöntemleri konusunda başkalarına bilgi verme” seçimlik hareketine paralel bir düzenleme olduğu söylenebilir.

Aynı şekilde 46. madde birinci fıkrada uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı hakkında bilgilerin yazılı yayın, medya veya başkaca iletişim ağları üzerinden verilmesi de yasaklanan eylemlerdendir¹⁰⁶. Fıkra bu haliyle hem TCK m. 190/1’de düzenlenen “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için kullanma yöntemleri konusunda başkalarına bilgi verme” hem de TCK m. 190/2’de düzenlenen “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendirme veya bu nitelikte yayın yapma” suçlarına tekabül etmektedir denilebilir.

Kanun 46. madde ikinci fıkrada, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanımının teşvik edilmesi yasaklı eylem olarak belirtilmiştir¹⁰⁷. TCK m. 190/2’de yer alan “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu”nu açıkladığımız bölümlerde özendirme fiilinin ne gibi anlamlara geldiğini inceledik¹⁰⁸. Özendirmenin “teşvik etme” ve “propaganda yapma” gibi kavramları da bünyesinde barındırdığını ifade ettik. Türk Ceza Kanunu’nda özendirme şeklinde ifade edilerek yasaklanan fiil, Rusya Federasyonu Uyuşturucu ve

¹⁰⁵ http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_17437/5e0de5c4faa8e359f33dc993a898033fdc05a177/” (Erişim Tarihi:03.04.2021).

¹⁰⁶ http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_17437/5e0de5c4faa8e359f33dc993a898033fdc05a177/” (Erişim Tarihi:04.04.2021); Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 86.

¹⁰⁷ http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_17437/5e0de5c4faa8e359f33dc993a898033fdc05a177/” (Erişim Tarihi:04.04.2021); Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 86; Karakaş Doğan, s. 106-107.

¹⁰⁸ Bkz. 2.8.Özendirme ve 3.1.4.1.1.1.Özendirme.

Psikotropik Maddeler Hakkında yasası 46/2 maddesinde yer alan teşvik ve madde kenar başlığında yer alan propaganda tabirleriyle ifade edilip yasaklanmaktadır.

Uyuşturucu ve Psikotropik Maddeler Hakkında yasasında, yasaklanan fiillere ne tür cezalar verileceği hususu yer almamaktadır. Kanun 46/4 maddesinde bu maddede sayılı fiillere aykırılık halinde Rusya Federasyonu mevzuatına göre cezalandırma yapılacağı söylenmektedir. O halde bu kanunda yasaklı fiiller hakkında 13.06.1996 tarihli “*Rusya Federasyonu Ceza Kanunu*” hükümleri uygulanacaktır¹⁰⁹.

“Rusya Federasyonu Ceza Kanunu”nda uyuşturucu veya uyarıcı madde suçları “Kişi Sağlığı ve Genel Ahlaka Karşı Suçlar” başlıklı 25. bölümde yer almaktadır. Bu bölümde yer alan 230. maddede uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını teşvik etme suçu ve cezası düzenlenmektedir. Hükmün birinci fıkrasına göre bu kimselere, 3 yıla kadar adli kontrol hükümlerinin(restraint of liberty)¹¹⁰ uygulanması yaptırımı veya 6 aya kadar tutuklama(arrest)¹¹¹ veya 3 yıldan 5 yıla kadar adli kontrol/hapis cezası(deprivation of liberty)¹¹² verilebilmektedir¹¹³.

İkinci fıkrada ise suçun iştirak halindeki bir grup kişi veya örgüt tarafından, iki veya daha fazla kişiye karşı, şiddet veya tehditle işlenmesi halinde cezanın ağırlaştırılacağı yer almaktadır. Bunun yanında üçüncü fıkrada suçun reşit olmayan bir kimseye karşı işlenmesi halinde veya işlenen fiil, ihmal nedeniyle

109

http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_17437/5e0de5c4faa8e359f33dc993a898033fdc05a177/

” (Erişim Tarihi:04.04.2021); Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 86.

¹¹⁰ Hükümde bahsedilen kurum aynı kanunun 53. Maddesinde açıklanmaktadır. Çeviri, kurum, Türk Ceza sistemindeki adli kontrol sistemi ile benzeştiğinden bu şekilde yapılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. “https://www.legislationline.org/download/id/4247/file/RF_CC_1996_am03.2012_en.pdf” (Erişim Tarihi:04.04.2021).

¹¹¹ Hükümde bahsedilen kurum aynı kanunun 54. Maddesinde açıklanmaktadır. Çeviri, kurum, Türk Ceza sistemindeki tutuklama kurumu ile benzeştiğinden bu şekilde yapılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. “https://www.legislationline.org/download/id/4247/file/RF_CC_1996_am03.2012_en.pdf” (Erişim Tarihi:04.04.2021).

¹¹² Hükümde bahsedilen kurum aynı kanunun 56. Maddesinde açıklanmaktadır. Çeviri, kurum, Türk Ceza sistemindeki adli kontrol sisteminin belirli bir yerleşim bölgesini terk etmeme, tedavi kurumuna yatma gibi bazı hükümleri ve hapis cezası gibi kurumlarıyla benzerlik gösterdiğinden bu şekilde yapılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. “https://www.legislationline.org/download/id/4247/file/RF_CC_1996_am03.2012_en.pdf” (Erişim Tarihi:04.04.2021).

¹¹³ “https://www.legislationline.org/download/id/4247/file/RF_CC_1996_am03.2012_en.pdf” (Erişim Tarihi:04.04.2021); Sevdin, s. 86; Karakaş Doğan, s. 109; Öner, s. 55; Balcı, s. 86-87.

mağdurun ölümü veya daha ağır sonuçlara yol açıysa da cezanın ağırlaştırılacağı söylenmektedir¹¹⁴.

Aynı Kanun 232. maddede, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı için yer sağlama veya mekan işletmenin suç olduğu belirtilerek suçun faillerine, 4 yıla kadar adli kontrol/hapis cezası(deprivation of liberty)¹¹⁵ verileceği yer almaktadır. Bu cezanın yanında fail hakkında 1 yıla kadar adli kontrol hükümlerinin(restraint of liberty) uygulanması yaptırımı¹¹⁶ da verilebileceği hükümde düzenlenmektedir¹¹⁷.

Rusya Federasyonu Ceza Kanunu 230. maddede, Türk Ceza Kanunu 190/2 maddesinde yer alan “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu”na paralel olarak “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını teşvik etme suçu” düzenlenmektedir. Türk Ceza Kanunu’nda bu suç ancak alenen işlenebilirken Rus Kanununda böyle bir şart bulunmamaktadır.

Bir diğer paralel hüküm Rusya Federasyonu Ceza Kanunu 232. maddede yer almaktadır. TCK m. 190/1-a’da düzenlenen “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için özel yer sağlama suçu”, Rusya Federasyonu Ceza Kanunu 232. maddede “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı için yer sağlama veya mekan işletme suçu” olarak düzenlenmektedir.

3.3.3.Fransa

Fransa’da uyuşturucu ve uyarıcı maddelere dair hükümler “*Fransız Kamu Sağlığı Kanunu*” ile “*Fransız Ceza Kanunu*” içerisinde yer almaktadır¹¹⁸. “Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma ve özendirme

¹¹⁴ “ https://www.legislationline.org/download/id/4247/file/Rf_CC_1996_am03.2012_en.pdf ”

(Erişim Tarihi:04.04.2021); Sevdin, s. 86; Karakaş Doğan, s. 109; Balcı, s. 87.

¹¹⁵ Hükümde bahsedilen kurum aynı kanunun 56. Maddesinde açıklanmaktadır. Çeviri, kurum, Türk Ceza sistemindeki adli kontrol sisteminin belirli bir yerleşim bölgesini terk etmeme, tedavi kurumuna yatma gibi bazı hükümleri ve hapis cezası gibi kurumlarıyla benzerlik gösterdiğinden bu şekilde yapılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. “ https://www.legislationline.org/download/id/4247/file/Rf_CC_1996_am03.2012_en.pdf ” (Erişim Tarihi:04.04.2021).

¹¹⁶ Hükümde bahsedilen kurum aynı kanunun 53. Maddesinde açıklanmaktadır. Çeviri, kurum, Türk Ceza sistemindeki adli kontrol sistemi ile benzeştiğinden bu şekilde yapılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. “ https://www.legislationline.org/download/id/4247/file/Rf_CC_1996_am03.2012_en.pdf ” (Erişim Tarihi:04.04.2021).

¹¹⁷ Balcı, s. 87-88.

¹¹⁸ Karakaş Doğan, s. 92-93; Sevdin, s. 86; Öner, s. 48-49.

suçu”nun Fransız kanunlarındaki yerini tespit etmek için Fransız Ceza Kanunu içerisine bakılması gerekmektedir.

Fransız Ceza Kanunu’nda uyuşturucu ve uyarıcı madde suçları; ikinci kitap “Kişilere Karşı Suçlar ve Kabahatler” içerisindeki, “Kişilere Karşı Suçlar” ikinci başlığı altında, “Kişinin Fiziksel veya Zihinsel Bütünlüğüne Karşı Suçlar” ikinci bölümü içerisindeki, “Uyuşturucu Kaçakçılığı” kısmında yer almaktadır¹¹⁹.

İnceleme konusu suçlardan biri olan “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu”, “Uyuşturucu Kaçakçılığı” kısmında 222-37 maddesinde yer almaktadır. Madde ikinci fıkrasında, herhangi bir yolla yasadışı uyuşturucu madde kullanımını kolaylaştırma halinde fail hakkında birinci fıkrada yer alan cezanın hükmedileceği yer almaktadır. Atıf yapılan birinci fıkradaki ceza ise 10 yıl hapis cezası ve 7.500.000 € adli para cezasıdır¹²⁰. Bu hüküm Türk Ceza Kanunu 190/1’de yer alan “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu”na benzetmekle birlikte TCK’de uyuşturucu veya uyarıcı madde kolaylaştırma yöntemleri, fiiller sınırlı bir şekilde sayılarak düzenlenmişken Fransız Ceza Kanunu’nda “herhangi bir yolla” denilerek fiil serbestisi tanınmıştır.

Fransız Ceza Kanunu 222-38’de, uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun failinin malvarlığı veya gelirinin kaynağını yanlış olarak göstermesini ve bu suçtan elde edilen, bu suça yatırılan gelirleri gizlemesini veya dönüştürmesini kolaylaştırarak yardım eden kimseye 10 yıl hapis cezası ve 750.000 € adli para cezası verileceği düzenlenmektedir. Ayrıca, verilecek adli para cezasının kara para aklama işlemine tabi tutulan varlık veya fonların değerinin yarısına kadar artırılabilceği de maddenin ikinci cümlesinde yer almaktadır¹²¹.

¹¹⁹ “ <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGITEXT000006070719/> ” (Erişim Tarihi:11.04.2021); “ https://www.legislationline.org/download/id/3316/file/France_Criminal%20Code%20updated%20on%2012-10-2005.pdf ” (Erişim Tarihi:11.04.2021); Elif Duygu Gökçe, “Fransız Ceza Kanunu”, Kayıhan İçel (Proje Yöneticisi) ve Yener Ünver (Ed.), Uyuşturucu Madde Suçları (Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 18) içinde, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2017, ss. 383-387, s. 383; Sevdin, s. 87; Karakaş Doğan, s. 93.

¹²⁰ “ https://www.legislationline.org/download/id/3316/file/France_Criminal%20Code%20updated%20on%2012-10-2005.pdf ” (Erişim Tarihi:11.04.2021); “ https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070719/LEGISCTA000006165284/#LEGISCTA000006165284 ” (Erişim Tarihi:11.04.2021); Karakaş Doğan, s. 94; Sevdin, s. 88.

¹²¹ Gökçe, s. 385; Balcı, s. 85; “ https://www.legislationline.org/download/id/3316/file/France_Criminal%20Code%20updated%20on%2012-10-2005.pdf ” (Erişim Tarihi:11.04.2021); “ https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070719/LEGISCTA000006165284/#LEGISCTA000006165284 ” (Erişim Tarihi:11.04.2021).

Fransız Ceza Kanunu 222-40 maddesinde, uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma suçuna teşebbüsün de tamamlanmış suçun cezasıyla cezalandırılacağı düzenlemesi yer almaktadır¹²².

Kanunun devam maddelerinde; 222-41’de bu kısımdaki suçlarda bahsi geçen “uyuşturucu madde” tanım ve kapsamı için Fransız Kamu Sağlığı Kanunu L. 5132-7 maddesine bakılması gerektiği, 222-42’de uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun tüzel kişilikler tarafından işlenmesi halinde yaptırımları, 222-43 ve 222-43-1’de aynı suça dair etkin pişmanlık hükümleri yer almaktadır¹²³.

3.4.Değerlendirme

Karşılaştırmalı hukukta uyuşturucu veya uyarıcı maddeler ve suçlarına ilişkin hükümler bazı ülkelerde özel nitelikli uyuşturucu ve uyarıcı madde kanunlarında, bazı ülkelerde genel nitelikli ceza kanunlarında, bazı ülkelerde ise hem özel nitelikli uyuşturucu ve uyarıcı kanunlarında hem de genel nitelikli ceza kanunlarında birlikte düzenlenmiştir. Yukarıda incelediğimiz dokuz ülkeden Almanya, ABD, İsviçre, Belçika ve Güney Kore’de özel nitelikli uyuşturucu ve uyarıcı madde kanunlarında; Estonya ve Macaristan’da genel nitelikli ceza kanununda ilgili kısımda; Meksika, Rusya, Fransa’da hem özel nitelikli uyuşturucu ve uyarıcı madde kanunlarında hem de genel nitelikli ceza kanunlarında uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin hükümler düzenlenmektedir.

Bu kısım kaleme alınırken yapılan incelemede “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma ve özendirme suçları”na birçok ülkenin kanunlarında yer verilmediği görülmüştür. “Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçu” birçok kanunda, “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçu” da sıklıkla

¹²² Gökçe, s. 385;

Balcı, s. 85; “https://www.legislationline.org/download/id/3316/file/France_Criminal%20Code%20updated%20on%2012-10-2005.pdf” (Erişim Tarihi:11.04.2021); “https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070719/LEGISCTA000006165284/#LEGISCTA000006165284” (Erişim Tarihi:11.04.2021).

¹²³ Gökçe, s. 385-386; Balcı, s. 84; Ünver, s. 42;

Karakaş Doğan, s. 95; “https://www.legislationline.org/download/id/3316/file/France_Criminal%20Code%20updated%20on%2012-10-2005.pdf” (Erişim Tarihi:11.04.2021); “https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070719/LEGISCTA000006165284/#LEGISCTA000006165284” (Erişim Tarihi:11.04.2021).

kanunlarda görülmesine rağmen kolaylaştırma ve özendirme suçları aynı yoğunlukta bulunmamaktadır.

“Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu”nın hangi şekillerde işlenebileceği Türk Ceza Kanunu’nda belirlenmiştir. Bu hareketlerin dışındaki hallerde suç oluşmamaktadır. Karşılaştırmalı hukukta Fransa, Belçika, Macaristan gibi ülkelerde suçun hangi hareketlerle işleneceği belirlenmeyerek “herhangi bir şekilde” uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını kolaylaştırmanın mümkün olduğu, suçun serbest hareketli olduğu söylenmektedir. ABD, Rusya, Güney Kore gibi ülkelerde ise “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını kolaylaştırma suçu”nın hangi hareketlerle işlenebileceği belirlenerek bağlı hareketli bir suç düzenlemesine yer verilmiştir.

Fransa, Güney Kore gibi ülkelerde “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu”ndan sağlanan gelirler hakkında ayrıca hüküm düzenlenerek bu hususa önem verilmiştir. Türk Ceza Kanunu’nda bu konuda ayrıca bir hükme yer verilmemektedir.

Hukuka aykırılık ve kusurluluk başlıkları altında inceleyeceğimiz, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıcılarına şırınga vermenin suç olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği noktasında; Almanya gibi ülkelerde uyuşturucu madde bağımlılarına tek kullanımlık şırınga verilmesinin veya verileceği bilgisinin kamuya paylaşılmasının “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılması için malzeme sağlama suçu” kapsamında değerlendirilmeyeceği söylenmektedir.

“Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu” Almanya, Rusya, İsviçre, Belçika, Estonya gibi ülkelerde “teşvik etme”; Almanya, Meksika, Güney Kore gibi ülkelerde “reklam veya tanıtım”; Meksika, Rusya gibi ülkelerde “propaganda”; Macaristan’da “tahrik etme” ve “ikna etme” kavramlarıyla ifade edilerek düzenlenmiştir.

Meksika, İsviçre, Macaristan gibi ülkelerde uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarına konu maddenin miktarına göre suçun oluşup oluşmadığı veya cezanın miktarı belirlenmektedir. Güney Kore gibi bazı ülkelerde de uyuşturucu veya uyarıcı maddenin türüne göre verilecek cezanın miktarı değişebilmektedir.

Karşılaştırmalı hukukta inceleme konusu suçların ülkelerin kanunlarındaki yerine dair yapılan araştırmalarda, Almanya, İsviçre gibi bazı ülkelerde uyuşturucu kullanımı için açılan tüketim odalarının var olduğu görülmüştür. Bu uyuşturucu veya uyarıcı madde tüketim odaları, devlet eliyle veya zor işletim koşullarının sağlanmasıyla verilen lisansla devlet kontrolünde kurulan özel kurumlar aracılığıyla açılmaktadır.

Bu kurumlar kullanıcılara sadece uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı için mekan sağlamamakta aynı zamanda temiz ve güvenli donanım ile malzeme sağlamakta, tıbbi danışmanlık vermekte, uyuşturucu veya uyarıcı madde içeriği ile kullanımı ve etkileri hakkında bilgi vermekte, bağımlılıktan kurtulmak isteyen kimselere tedavi programları uygulamakta, aşırı doz veya zehirlenmelere karşı içeriği daha güvenli dozajı ayarlanmış uyuşturucu veya uyarıcı madde sağlamakta, tesis içerisinde oluşabilecek acil durumlar için tıbbi yardım vermektedir.

Ayrıca bu ülkelere ve kanunlarına bakıldığında inceleme konusu “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için özel yer donanım veya malzeme sağlama, kullananların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler alma, kullanma yöntemleri konusunda başkalarına bilgi verme” fiillerinin suç olarak düzenlenmediği görülmektedir. Çünkü bu tesisler aracılığıyla tehlikeli içerikli uyuşturucu veya uyarıcı madde üretimi, aşırı doz kullanımları, şehrin kamuya açık çeşitli yerlerinde madde kullanımı gibi birçok husus kontrol altına alınmıştır.

Yakın gelecekte olmasa dahi ülkemizde de kişisel kullanım için uygun dozajda uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanımının yasal olduğu halde tüketim odaları kurularak madde kullanımını kolaylaştırma suçunun ve hareketlerinin suç olmaktan çıkarılması yerinde olacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KULLANILMASINI KOLAYLAŞTIRMA SUÇU (TCK m. 190/1)

1.Genel Olarak

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu, madde kenar başlığının da aynı şekilde düzenlendiği TCK m. 190'da birinci fıkrada düzenlenmiştir. İlgili maddenin birinci fıkrasında;

“(1) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için;

a) Özel yer, donanım veya malzeme sağlayan,

b) Kullananların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler alan,

c) Kullanma yöntemleri konusunda başkalarına bilgi veren,

Kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis ve bin günden onbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.”

şeklinde suç hükmü yer almaktadır. Üçüncü fıkrada ise suçu ve cezayı ağırlaştıran nitelikli hal düzenlemesi;

“(3) Bu maddede tanımlanan suçların tabip, diş tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılıkla veya ecza ticareti ile iştigal eden kişi tarafından işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.”

şeklinde yer almaktadır.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunda, Türk Ceza Kanunu 190. madde birinci fıkra a,b ve c bentlerinde sınırlı olarak sayılan hareketlerle uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı kolaylaştırılmaktadır. Yalnız kişiye fail tarafından uyuşturucu veya uyarıcı madde verilmesi bu suçu doğurmamakta, fail TCK m. 188/3 kapsamında cezalandırılmaktadır¹²⁴. Bu husus

¹²⁴ “...Sanığın savunması, uyuşturucu madde kullanmadığını gösteren Malatya Adli Tıp Grup Başkanlığı’nın 02/01/2014 tarihli raporu, olay ve yakalama tutanağı ile yaş küçüklüğü nedeniyle soruşturma evrakı tefrik edilen ... ve ... ile kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçundan hakkında tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine hükmedilen sanık ...’in anlatımları dikkate alındığında, sanığın sabit olan eyleminin diğer sanıkların kan analizlerinde çıkan uyuşturucuyu temin etme suçunu oluşturduğu ve 5237 sayılı TCK’nın 188/3.

madde gerekçesinde açıkça yer almaktadır¹²⁵. Kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanması fail tarafından hem kolaylaştırılmış hem de kişiye madde verilmişse, fail 190/1 ve 188/3 hükmünden ayrı ayrı cezalandırılacaktır¹²⁶.

TCK m. 190/1’de yer alan uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu, 01.03.1926 tarihli 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda 403. maddede yer almıştır. 403. maddede uyuşturucu maddeleri kaçak olarak ithal etmek, Türkiye dahilinde bir mahalden diğer bir mahale nakil etmek ve ettirmek, izinsiz satmak, almak veya satmak üzere nezdinde bulundurmak ve bunların alınıp satılmasına ve her ne suretle olursa olsun tedarikine vasıta olmak veya mahsus bir mahal tedarikiyle veya diğer bir suretle halkı celbederek bunların kullanılmasını kolaylaştırmak birlikte cezalandırılmıştır.

Bir diğer söylemle 5237 sayılı TCK m. 188’de yer alan uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu ile 5237 sayılı TCK m. 190’da yer alan uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu tek bir hükümde yaptırıma bağlanmıştır.

maddesi uyarınca tecziyesi gerektiği gözetilmeden, uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma suçundan hüküm kurulması...” 10. CD, T. 22.05.2019, E. 2017/675, K. 2019/3200 (Barut ve Aydemir, s. 132); “...Olay günü evine gelen ve haklarında ‘kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma’ suçundan tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri uygulanan kişilere uyuşturucu madde vermek ve onların aldıkları uyuşturucu maddeleri evinde kullanmalarına rıza göstermekten ibaret eyleminin sadece TCK’nın 188. maddesinin 3. fıkrasında yer alan suçu oluşturduğu, aynı Kanun’un 190. maddesinde belirtilen ‘özel yer, donanım ve malzeme sağlama’ niteliğinde olmadığı, dolayısıyla sözü edilen maddede tanımlanan ‘uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma’ suçunun unsurlarının oluşmadığı gözetilmeden, sanık hakkında beraat yerine mahkûmiyet hükmü kurulması...” 10. CD, T. 28.2.2014, E. 2013/13007, K. 2014/1359 (Selbes, s. 57); Özdebakoglu, s. 159; Malkoç, s. 3112; Ahmet Gökçen, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Suçlarına Genel Bakış”, Murat Balci (Ed.), Uyuşturucu Madde Bağımlılığıyla Mücadele ve Ceza Hukuku Paneli içinde, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2011, ss. 29-38, s. 33; Arzu Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi SBE, 2011, s. 186.

¹²⁵ “MADDE 190.–Maddede, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırıcı hareketler, suç olarak tanımlanmıştır.

Birinci fıkranın (a) bendinde, bir kimsenin başkasına uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için özel yer, donanım veya malzeme sağlama cezalandırılmaktadır. **Dikkat edilmelidir ki, burada kişiye uyuşturucu veya uyarıcı madde verilmemektedir.** Aksi takdirde yukarıdaki maddenin dördüncü fıkrasında tanımlanan suç oluşur. Bu suç açısından önemli olan, kişiye uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için özel yer temin etmek, uyuşturucu veya uyarıcı madde dışında diğer donanım ve malzemeleri temin etmektir. Suçun oluşması için kendisine kolaylık sağlanan kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanması gerekmemektedir.

Fıkranın (b) bendinde, bu suçu oluşturan ikinci seçimlik hareket tanımlanmıştır. Buna göre, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananların yakalanmalarını zorlaştırıcı önlemler almak, söz konusu suçu oluşturacaktır.

Fıkranın (c) bendine göre, uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin kullanma yöntemleri konusunda kişilere bilgi verilmesi de bu suçu oluşturur.

Maddenin ikinci fıkrasında, bu suçun belli meslek ve sanatı icra eden kişiler tarafından işlenmesi, daha ağır cezayı gerektiren nitelikli unsur olarak tanımlanmıştır.

Üçüncü fıkra ise, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasının alenen özendirilmesi veya bu nitelikte yayın yapılması, ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır.”

¹²⁶ Akkaya, s. 313; Kurt ve Kurt, s. 203; Ruhi, s. 67.

09.07.1953 tarih ve 6123 sayılı Kanunla Türk Ceza Kanunu'nda değişiklik yapılmış ve ilgili suç 403. maddeden alınarak 404. maddeye koyulmuştur¹²⁷. Değişiklik öncesi 404. maddede, uyuşturucu madde kullanma veya kullanmak için bulundurma suçları bulunmaktadır. 6123 sayılı Kanun'un gerekçesinde uyuşturucu maddelerin kullanılmasını teşvik fiilinin ilgisi nedeniyle 404. maddeye koyulduğu açıklaması yer almaktadır¹²⁸. Suçun eski düzenlemesinde uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının kolaylaştırılması fiili, ayrıca bir suç oluşturmayıp uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunun ağırlaştırılmış hali şeklinde düzenlenmiştir¹²⁹.

765 sayılı TCK m. 404/1'de "özel bir yer sağlayarak veya başka suretle bir kimsenin uyuşturucu madde kullanmasını kolaylaştırma" fiili cezalandırılmaktadır. Suç, "özel bir yer sağlama veya başka bir suretle" işlenebileceğinden serbest hareketli bir suçtur. 5237 sayılı TCK m. 190/1'de ise suçun sadece "özel yer ve donanım sağlama", "kullananların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler alma", "kullanma yöntemleri konusunda bilgi verme" şeklinde işlenebileceği sayılmıştır. Bu haliyle uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu, seçimlik hareketli olmakla birlikte bağlı hareketli bir suçtur¹³⁰.

765 sayılı TCK m. 404/1'de "özel bir yer sağlayarak veya başka suretle bir kimsenin uyuşturucu madde kullanmasını kolaylaştıran"ların yanında "uyuşturucu maddeleri onsekiz yaşını bitirmeyen küçüklere veya aklen malullere veya müptela olan kişilere verenler" hakkında da cezaya hükmolunacağı yer alırken, 5237 sayılı TCK 190. maddede bu hususa yer verilmemiştir¹³¹.

765 sayılı TCK m. 406/1'de suçun belirli meslek mensuplarınca işlenmesi cezayı ağırlaştıran hal olarak düzenlenmiştir. Buna göre "404 üncü maddenin 1 numaralı fıkrasında yazılı fiilleri işleyen tabib, veteriner, kimyager, eczacı, diş tabibi, dişçi, ecza ticarethanesi sahibi, mesul müdür, sağlık memuru, ebe, hemşire veya hastabakıcı ise, verilecek ceza yarısı oranında artırılacaktır". Ayrıca 406/2'de

¹²⁷ Özdebakoğlu, s. 159.

¹²⁸ Şener Güngör ve Ali Kınacı, Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle İlgili Suçlar, Ankara:Yetkin Yayınları, 2001, s. 339.

¹²⁹ Erman ve Özek, s. 305; Erhan Günay, Uyuşturucu Madde Suçları ve Cezaları, 2. Baskı, Ankara:Seçkin Yayınevi, 1999, s. 78; Karakaş Doğan, s. 258.

¹³⁰ Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5298; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 909; Parlar ve Kızılkaya, s. 498.

¹³¹ Günay, Uygulamalı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, s. 134.

suçun “memuriyet vazife ve nüfuzunun suiistimali suretiyle memur ve müstahdemler tarafından işlenmesi” de cezayı ağırlaştırır hal olarak düzenlenmiştir¹³².

2.Korunan Hukuki Değer

Suçun oluşabilmesi için failin fiiliyle bir hukuki değeri ihlal etmiş olması gerekmektedir. Herhangi bir hukuki değer ihlalinin olmadığı yerde suç da oluşmamaktadır. Kanunda yer alan suç düzenlemeleriyle bir veya birden fazla hukuki değer koruma altına alınmıştır. Suçların kanunda düzenlenme sistematığı ve yeri de suçla korunan hukuki değer kıstas alınarak yapılmıştır¹³³.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun “Topluma Karşı Suçlar” başlıklı üçüncü kısmının “Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar” başlıklı üçüncü bölümünde 190. maddede düzenlenmektedir. Suçun kanunda düzenlendiği yer korunan hukuki değeri göstermektedir. Buna göre suçla korunan hukuki değer, “kamunun sağlığıdır” denilebilir¹³⁴.

Kanun koyucu uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarını düzenlerken öncelikle bireyin bu maddelerden uzak durmasını veya arındırılmasını, bireyin sağlığını hedeflemiştir. Çünkü toplum bireylerden oluşmaktadır ve sağlıklı bireyler sağlıklı bir toplum oluşturacaktır. Toplamların sağlıklı olması da tüm insanlığın sağlıklı olması sonucunu doğurmaktadır. Özellikle uyuşturucu ve uyarıcı madde suçlarının yarattığı tehlikenin ülkelerin sınırlarını aşır tüm insanlığı tehdit ettiği düşünüldüğünde, korunan hukuki değerin sadece bireyin veya toplumun değil tüm insanlığın sağlığı olduğu söylenebilir¹³⁵.

Uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımı kişide, suça eğilim doğurabilmektedir. Uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımı için veya kullandıktan

¹³² Ergen, s. 63-65.

¹³³ İzzet Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 15. Baskı, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 176-178; Hasan Gerçek, Yorumlu&Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 1. Cilt, 4. Baskı, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2018, s. 69; Veli Özer Özbek, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 10. Baskı, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 115, 209.

¹³⁴ Yılmaz Günel, “Uyuşturucu Madde Kullanma Suçları”, AÜSBFD, C. 32, S. 1, 1977, ss. 55-85, s. 55; Elmas, s. 362; Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 117.

¹³⁵ Yokuş Sevik, s. 121-122; Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 117.

sonra etkisindeyken kişinin suç işlemesi kolaylaşmaktadır¹³⁶. Uyuşturucu ve uyarıcı maddeler bağımlılık yarattığı için kişi, madde temini için hırsızlık, gasp ve şiddet suçları işleyebilmektedir. Bunun yanında kişi hayal gördüren veya uyarıcı fizyolojik etkili maddelerin etkisindeyken de şiddet ve cinsel suçları işlemeye eğilimli olabilmektedir. Aynı zamanda kişinin uyuşturucu madde etkisindeyken kendisini koruyamadığından herhangi bir suçun mağduru olması da olasıdır hatta bu kişilerin hedef olarak seçilmesi kolaylaşmaktadır¹³⁷.

Kişinin kendisi uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmasa dahi uyuşturucu ve uyarıcı maddeler, yasadışı örgütlere önemli seviyede finansman sağladığı için suç doğurduğu tespiti yapılabilir. Ayrıca suç örgütlerinin bazıları, üyelerini uyuşturucu veya uyarıcı maddelere bağımlı yaparak kazanmakta ve örgüt ile bağıni sürekli kılmak için düzenli bir şekilde madde vermektedir¹³⁸. Bu nedenle uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarıyla kamunun huzurunun ve düzeninin de korunduğı söylenebilecektir¹³⁹.

“Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırıcı nitelikte özel yer, donanım ve malzeme sağlama, kullananların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler alma, kullanma yöntemleri konusunda bilgi verme” aynı zamanda, “uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti ve kullanımı suçları”nın doğmasına, çoğalmasına ve sürekliliğine de neden olacağından sayılan hareketlerin önlenmesi önem arz etmektedir¹⁴⁰.

Son olarak suçla korunan hukuki değerin anlatıldığı bu başlıkta, iki suç için de ortak olmak üzere bir hususa yer verilmesi gerekmektedir. Bu da ilgili kişinin rızasıdır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için “özel yer, donanım veya malzeme sağlanan kimsenin rızası”; “yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler alma noktasında kullananların rızası”; “kullanma yöntemleri konusunda bilgi verilen kimselerin rızası”; “kullanımı alenen özendirilen kimselerin rızası” suçun oluşumunu engellemekte midir veya engellemeli midir?

¹³⁶ Sulhi Dönmezer, “Hukuk ve Uyuşturucu, Alışkanlık Yaratıcı Maddeler”, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, C. 43 Prof. Dr. S. F. Ülgener’e Armağan İstanbul, 1987, ss. 457-474, s. 466; Günel, s. 55-56.

¹³⁷ Doğan Soyaslan, Kriminoloji, 3. Baskı, Ankara:Yetkin Yayınları, 2015, s. 118.

¹³⁸ Sevdin, s. 58-59.

¹³⁹ Parlar ve Kızılkaya, s. 498; Günel, s. 55-56.

¹⁴⁰ Karakaş Doğan, s. 259; Özmen, s. 51.

İlgili kişinin rızası olgusu hukuka aykırılık başlığı altında incelenen hukuka uygunluk sebepleri ve suçla korunan hukuki değer ile ilişkilidir. Şöyle ki, ilgili kişinin rızasının varlığının kabulü için suçun mağdurunun yani ilgisinin üzerinde serbest tasarrufu mevcut olan bir hakkının bulunması gerekmektedir¹⁴¹.

Öncelikle uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma ve özendirme suçları yukarıda da belirtildiği üzere topluma ve kamunun sağlığına karşı işlenmektedir. Yani kişinin, mağdur sıfatıyla haklar üzerinde tasarrufu bulunmamaktadır¹⁴².

Bir diğer husus, burada bahsi geçen hakkın hangi haklar olduğudur. Suçla korunan hukuki değerlere bakıldığında suçun işlenmesiyle ihlal edilen ve korunan hakları vermektedir. Yukarıda da açıklandığı üzere suç düzenlemesiyle kamunun sağlığı, huzuru ve düzeni; insanlığın sağlığı; toplumu oluşturan bireylerin sağlığının korunmaya çalışıldığı söylenmektedir. Yani yaşama hakkı ve vücut dokunulmazlığı burada bahsi geçen haklardır¹⁴³.

Kişinin yaşamı üzerinde mutlak tasarrufta bulunma hakkı mevcut değildir. Bu nedenle kişinin, ötenazi gibi yaşama hakkının ihlalini doğuran eylemlere verdiği rızası, hukuk düzeninde geçerli sayılmamaktadır. Kişinin vücut dokunulmazlığı üzerindeki tasarrufta bulunma hakkı ise sınırlı bir şekilde mümkündür. Bunun koşulları ise tasarrufun, kanunlarda belirtildiği yerde ve şekilde olmasıdır. Örneğin TCK m. 91’de hukuken geçerli bir rızanın mevcut olduğu halde kişiden organ almanın, organ veya doku ticareti suçunu doğurmayacağı söylenmektedir¹⁴⁴.

Kanun koyucu kişilere, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanım hakkı vermemiştir. Bu da göstermektedir ki yaşama hakkı üzerinde halihazırda tasarruf yetkisi bulunmayan kişilerin bu noktada vücut dokunulmazlığına müdahale hakkı da bulunmamaktadır. Kaldı ki kanun koyucu suç, topluma karşı suçlar başlığı

¹⁴¹ Hakan Hakeri, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 22. Baskı, Ankara:Adalet Yayınevi, 2019, s.359-361; Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen, Mehmet Emin Alşahin ve Kerim Çakır, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, Ankara:Adalet Yayınevi, 2020, s. 542-545; Mustafa Özen, Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Hukuku Genel Hükümler, 3. Baskı, Ankara:Adalet Yayınevi, 2019, s. 568; Ali Rıza Töngür ve Ekrem Çetintürk, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara:Adalet Yayınevi, 2020, s. 203-204.

¹⁴² Özen, s. 571, 578; Töngür ve Çetintürk, s. 207; Hakeri, s. 368.

¹⁴³ Özen, s. 571-572; Töngür ve Çetintürk, s. 207-208; Hakeri, s. 371-373.

¹⁴⁴ Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, s. 548-549; Özen, s. 572-574; Töngür ve Çetintürk, s. 207-208; Hakeri, s. 371-373.

altında düzenleyerek kişiye, rızasının varlığının sorgulanacağı “ilgili” sıfatını da vermemektedir.

İnceleme konusu suçlar bakımından, suçun “ilgili”sinin toplum olması ve madde kullanan kimsenin vücut bütünlüğü üzerinde tasarruf hakkı bulunmaması nedenleriyle ilgilinin rızasının, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını kolaylaştırma ve özendirme suçunun oluşumuna bir etkisinin bulunmadığı söylenebilir.

3.Suçun Unsurları

3.1.Tipiklik Unsuru

Tipiklik; somut olarak gerçekleştirilen eylemlerin, herhangi bir kanunda soyut olarak düzenlenmesi ve bu ikisinin birbiriyle eşleşmesi demektir. Türk Ceza Kanunu’nda 21, 22, 37 gibi birçok maddede “*suçun kanuni tanımı -ndaki unsur, -nda belirtilen netice, -nda yer alan fil*” ifadeleriyle belirtilen “*suçun kanuni tanımı*” tipikliğe işaret etmektedir. Suçun kanuni tanımında belirtilen hususların somut olayda sağlanması tipikliğin sağlandığı ve cezalandırılabilirliğin mümkün olduğunu göstermektedir. Açıklamalardan da anlaşılacağı üzere tipiklik unsuru ile kanuni unsur eş anlamlara sahiptir¹⁴⁵.

3.1.1.Fail

Suçun hareket unsurunu işleyen kişiye fail denir ve her suçun bir faili mevcuttur. Suçun faili bitki, hayvan veya cansız eşyalar değil, sadece insan olabilmektedir. Ayrıca suçun faili gerçek kişi olup tüzel kişiler suçun faili olamamaktadır. Bunun nedeni tüzel kişilerin suç tanımında yer alan hareketi yapamamalarıdır. Tüzel kişiler, tüzel kişi adına hareket eden gerçek kişilerin hareketleriyle hukuk düzeninde varlık gösterirler. Bu nedenle tüzel kişilerin hareketlerinden söz edilemez¹⁴⁶.

TCK m. 190/1’de uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun faili; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için özel yer, donanım veya malzeme sağlayan, kullananların

¹⁴⁵ Hakeri, s. 130; Özen, s. 281-282.

¹⁴⁶ Mahmut Koca ve İlhan Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 12. Baskı, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 112; Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, s. 359, 363; Özgenç, s. 213.

yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler alan, kullanma yöntemleri konusunda başkalarına bilgi veren “kişi” olarak ifade edilmektedir. Suçun faili için herhangi bir özellik belirtilmemiş olduğundan suçun temel hali herkes tarafından işlenebilmektedir. Maddenin 3. fıkrasında ise belirli meslek grupları sayılarak bu meslek mensuplarının, ilgili suçu işlemesi durumunda daha ağır cezalandırılacağı söylenmektedir¹⁴⁷.

Suçun düzenlendiği kanun metninde, sadece belli özelliklere sahip kimselerin fail olabileceği düzenlenmişse bu “özgü suç”tur. Örneğin zimmet (m.247), irtikap (m.250), görevi kötüye kullanma (m.257) suçları sadece kamu görevlileri tarafından işlenebildiğinden özgü suçtur. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu gibi suçun temel halinin herkes tarafından işlenmesi mümkünken belirli niteliğe sahip bazı kimseler tarafından işlenmesinin, cezayı ağırlaştırıcı veya hafifletici hal olarak düzenlendiği durumda ise “görünüşte özgü suç” mevcuttur¹⁴⁸.

Uyuşturucu veya uyarıcı kullanılmasını kolaylaştırma suçunun failinin, belirli meslek mensubu kimse olması hali nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. TCK m. 190/3’te sayılan “tabip, diş tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacıyla veya ecza ticareti ile iştigal eden” meslek mensuplarının ilgili suçu işlemesi daha ağır cezalandırılmaktadır¹⁴⁹. Bunun nedeni olarak, sayılan meslek mensuplarının iş rutini içerisinde uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri imal etme, satma ve sağlama hareketlerini yaptıklarından maddelere ulaşımının kolay olması ve buna bağlı olarak suistimallerin de kolaylaşması olduğu söylenebilir¹⁵⁰.

Fıkarda meslekler sınırlı bir şekilde sayılmıştır, yorum yoluyla başkaca mesleklerin madde kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir¹⁵¹.

¹⁴⁷ Akkaya, s. 310-311; Kurt ve Kurt, s. 201; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 886; Yokuş Sevik, s. 242; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 800; Sevdin, s. 107-108; Elmas, s. 363; Özdebakoglu, s. 160; Barut ve Aydemir, s. 95; Çalışkan, s. 6-7, 39; Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 158; Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu”, s. 3116-3117.

¹⁴⁸ Özbek, Doğan ve Bacaksız, s. 211; Koca ve Üzülmöz, s. 113; Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, s. 359-361; Özgenç, s. 211-212; Selbes, s. 75.

¹⁴⁹ Parlar ve Kızılkaya, s. 498; Akkaya, s. 311; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5298-5299; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 800; Öner, s. 237.

¹⁵⁰ Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçuna Genel Bakış”, s. 69; Ruhi, s. 67; Günay, Uyuşturucu Madde Suçları ve Cezaları, s. 95.

¹⁵¹ Sevdin, s. 108; Günay, Uyuşturucu Madde Suçları ve Cezaları, s. 95.

“765 sayılı Türk Ceza Kanunu” 406/1 maddesinde de “403 üncü maddede ve 404 üncü maddenin 1 numaralı fıkrasında yazılı fiilleri işleyen tabib, veteriner, kimyager, eczacı, diş tabibi, dişçi, ecza ticarethanesi sahibi, mesul müdür, sağlık memuru, ebe, hemşire veya hastabakıcı ise, verilecek ceza yarısı oranında artırılır ve fail hakkında ayrıca müebbeten memuriyetten yasaklanma veya meslek ve sanatın icrasının tatili cezasına da hükmolunur.” hükmüyle bazı meslek mensuplarının uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırması hali ağırlaştırıcı hal olarak düzenlenmişti. 406/1 maddesinde bahsi geçen 404 üncü maddenin 1 numaralı fıkrasında bir kimsenin uyuşturucu madde kullanmasını kolaylaştırma suçu yer almaktadır.

Yalnız 406/2 maddesinde 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 190. maddeden farklı olarak “403 üncü maddede veya 404 üncü maddenin 1 numaralı fıkrasında yazılı cürümler, her nev'i ulaşım araçlarında veya umuma açık yerlerde, bunların sahip ve müstahdemleri veya memuriyet vazife ve nüfuzunun suiistimali suretiyle memur ve müstahdemler tarafından işlenecek olursa, cezalar üçtebiri oranında artırılır ve fail hakkında ayrıca, müebbeten memuriyetten yasaklanma veya meslek ve sanatın icrasının tatili cezasına da hükmolunur.” hükmüyle ilgili suçun kamuya açık alanlarda bu yerlerin sahip ve görevlileri tarafından veya memurlar tarafından memuriyetin verdiği güç ve imkan kullanılarak işlenmesi hali de ağırlaştırıcı hal olarak düzenlenmişti¹⁵².

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 190/1 maddesinde ilgili suçun failinin uyuşturucu madde kullanmış veya kullanıyor olması herhangi bir önem arzetmemektedir¹⁵³. Yalnız failin “kendi” uyuşturucu kullanımını kolaylaştırmak için TCK m. 190/1’de sayılan özel yer, donanım veya malzemeyi “kendisi” için sağlaması veya “kendisinin” yakalanmasını zorlaştıracak önlemler alması fiilleri 190. madde kapsamında cezalandırılmamaktadır¹⁵⁴. 765 sayılı eski kanun

¹⁵² Sahir Erman, “Uyuşturucu Maddelere İlişkin Ceza Hükümleri”, İÜHFM, C. 45, S. 1-4, 1981, ss. 1061-1080, s. 1076-1077; Ergen, s. 63-65; Günay, Uyuşturucu Madde Suçları ve Cezaları, s. 95-99; Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 158-159.

¹⁵³ Öner, s. 237; Yokuş Sevil, s. 241.

¹⁵⁴ “...12.04.2005 tarihli yakalama ve zaptetme tutanağı ve tüm dosya kapsamına göre; ailesinden ayrı olarak bir ev tuttuğu ve buradaki kişisel ihtiyacı için uyuşturucu madde bulundurduğu ileri sürülen sanığın, bu evi; başkalarına uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için tuttuğuna ve kullandığına ilişkin delillerin neler olduğu açıklanıp gösterilmeden hakkındaki hüküm temyiz edilmeyen sanık Ahmet’in hazırlıktaki anlatımı esas alınarak yazılı şekilde hüküm kurulması...” 10. CD, T. 22.11.2006, 3635-13013 (Gürsel Yalvaç, Karşılaştırmalı-Gerekçeli İçtihatlı Türk Ceza Kanunu, Ankara:Adalet Yayınevi, 2008, s. 1187);

döneminde 404. madde birinci fıkrada yer alan uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu içtihatlarında da kişinin tek başına uyuşturucu madde kullandığı esnada yakalandığı durumda 404/1'den değil, 404/2'de yer alan uyuşturucu madde kullanma suçundan cezalandırılacağı hususu yer almaktadır¹⁵⁵.

3.1.2.Mağdur

Tipikliğin unsurlardan biri olan mağdur unsuru, bütün suçlarda mevcuttur. Mağdur, suçun konusunun ait olduğu şahıstır şeklinde tanımlanmaktadır. Örnek olarak hırsızlık suçunda (m. 141), suçun maddi konusu olan taşınır malın sahibi suçun mağdurdur. Suçun mağduru ile konusu bazı suçlarda, benzerlikleri nedeniyle çokça karıştırılmaktadır. Özellikle kasten veya taksirle öldürme (m. 81, 85) ve yaralama (m. 86, 89) suçlarında olduğu gibi hayata veya vücut dokunulmazlığına karşı suçlarda, konu ve mağdur unsurlarının belirlenmesi sorun teşkil etmektedir. Kasten veya taksirle öldürme suçunun (m. 81, 85) konusu kişinin yaşamıdır. Burada mağdur ise ölen kimsedir. Aynı şekilde kasten veya taksirle yaralama suçunun (m. 86, 89) konusu kişinin vücuduyken, mağdur ise yaralanan kimsedir¹⁵⁶.

Mağdur yaşayan bir insan, bir gerçek kişidir. Tüzel kişilerin suçun mağduru olması mümkün değildir¹⁵⁷. Tüzel kişiler mağdur olamamakla birlikte zarar gören konumunda olabilmektedir. “Suçtan zarar gören” kavramı, içerisine mağdur kavramını da alan genişliktedir. Yalnız suçtan zarar görenin her zaman için

“Özel bir yer sağlayarak bir kimsenin uyuşturucu madde kullanmasını kolaylaştırma suçunun oluşabilmesi için, sanığın, uyuşturucu maddeyi kolaylıkla kullanmaya elverişli herhangi bir yerden, başkasının yararlanmasını sağlayarak, o kişinin uyuşturucu madde kullanmak fiilini kolaylaştırması ve mülkiyet ya da zilyetliğinde bulunan bu yerin, bir başkasının uyuşturucu madde kullanımını kolaylaştıracağını bilerek ve bu sonucu isteyerek hareket etmesi, yani genel kastının bulunması gerekmektedir.” 10. CD, T. 25.02.2003, E. 2002/30290, K. 2003/846 (Kurt ve Kurt, s. 208); Yenidünya, s. 106; Ruhi, s. 67; Akkaya, s. 311; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5298-5299; Yokuş Sevik, s. 241; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 800; Karakaş Doğan, s. 262; Öner, s. 237; Elmas, s. 366.

¹⁵⁵ “...TCK 404/1 hükmü 403'üncü maddede yazılı nesneleri bir yerde toplanarak kullananlara veya bu Amaçla yanında bulunduranlara mahsus olduğu cihetle, yalnız olarak esrar içerken tutulanlar hakkında TCK'nin 404/1'inci maddesi hükmünün uygulanması doğru değildir...” YİBGK, T. 15.11.1939, 53/8 (Günay, Uyuşturucu Madde Suçları ve Cezaları, s. 79).

¹⁵⁶ Timur Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 565; Özgenç, s. 223-224; Artuk, Gökcan, Alşahin ve Çakır, s. 372; Koca ve Üzülmüş, s. 114.

¹⁵⁷ Aksi görüş için bkz. “Suçun mağduru ancak gerçek ve tüzel kişiler olabilir. Hayvanlar ve eşyalar suçun mağduru değil, suçun konusudurlar. Tüzel kişiler ise, ancak tüzel kişiye karşı işlenebilen suçların mağduru olabilirler...” Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 565-566.

mağdur olduğu söylenemez. Örnek olarak bir kurumun malı veya parası, görevliye uygulanan cebir yoluyla yağmalanmış ise mağdur görevli, suçtan zarar gören ise tüzel kişi olan kurumdur¹⁵⁸.

TCK m. 190/1’de düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun mağduru tek başına uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanması kolaylaştırılan kişi değil, “kamu, bütün toplumdur”. Bu, suçun kanunda nerede düzenlendiğine bakılarak anlaşılabilmektedir. Kanunun düzenlenme sistematğine göre uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu “topluma karşı suçlar” üçüncü kısmının, “kamunun sağlığına karşı suçlar” üçüncü bölümünde düzenlenmektedir. Toplumdaki bütün bireyler, sağlıkları tehlikeye atıldığı için suçun mağduru kabul edilmektedir¹⁵⁹.

Özellikle uyuşturucu ve uyarıcı madde suçlarında suçun mağdurunun ülke sınırlarını aşacak şekilde değerlendirilmesi, tüm dünya toplumları ve yaşayan her bireyin mağdur olarak görülmesi düşüncesi hakimdir¹⁶⁰. Bu düşüncenin altında uyuşturucu ve uyarıcı madde suçlarının bütün dünya ülkelerinin ortak sorunu olması ve bir bölgede üretilen uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ihracat yoluyla tüm dünyaya ulaşması problemi yatmaktadır. İletişim ve teknoloji çağında görülmüştür ki yeni keşfedilen bir uyuşturucu veya uyarıcı maddenin tüm dünyanın kullanımına ulaşması çok kısa bir zaman almaktadır.

Öğretide suçun mağdurunun dolaylı olarak devlet de olabileceği söylenmektedir¹⁶¹.

¹⁵⁸ Özbek, Doğan ve Bacaksız, s. 211; Özgenç, s. 223; Gerçekler, s. 128; Koca ve Üzülmüş, s. 115;

Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, s. 372-373.

¹⁵⁹ Yokuş Sevük, s. 242; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 779-780, 800; Parlar ve Kızılkaya, s.

498; Yenidünya, s. 107; Sevdin, s. 109; Elmas, s. 13, 364; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5299; Akkaya, s. 311; Ateş, s. 95.

¹⁶⁰ “...Bilindiği üzere uyuşturucu madde temini suçu, TCY’nın ‘Ammenin Selameti Aleyhinde Cürümler’ başlığını taşıyan yedinci babında ve ‘Umumun sıhhatine yenecek ve içilecek şeylere müteallik cürümler’ adını taşıyan üçüncü faslında yer almış bulunmaktadır. Buna göre Yasanın sistematğinden, korunmak istenen hukuki değerin ‘Genel Sağlığı Koruma’ veya ‘Kamunun Esenliği’ olduğunu kabul etmek gerekir. Bu haliyle uyuşturucu maddelere ilişkin suçlar ‘tehlike’ ve ‘mefruz tehlike’ suçlarıdır.

Yasa koyucu uyuşturucu maddelere ilişkin suçları cezalandırmakla; bireyi uyuşturucu maddenin etkisinden korumak ve sonuçta toplumu uyuşturucu madde kullanımının dolaylı etkilerine karşı koruma altında tutmak amaçlarını gütmüştür.

Kısaca diyebiliriz ki uyuşturucu maddeye ilişkin suçlarda, hukuken korunmak istenen değer, bireyin ve sonuçta toplumun esenliği olduğu kadar, ulusal sınırları da aşan tehlike ile savaşmak zorunluluğudur...” YCGK, T. 22.10.1990, E. 1990/5-231, K. 1990/250 (Güngör ve Kınacı, s. 613); Yokuş Sevük, s. 121; Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçuna Genel Bakış”, s. 69; Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 117; Sevdin, s. 110; Elmas, s.14; Akkaya, s. 10-11; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5154-5155; Selbes, s. 76; Karakaş Doğan, s. 282; Ateş, s. 95-96.

¹⁶¹ Parlar ve Kızılkaya, s. 498; Barut ve Aydemir, s. 96.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı kolaylaştırılan kişinin tek veya bir grup halinde olması, suçun oluşumu için herhangi bir öneme sahip değildir. Bunun nedeni suçun halihazırda tüm topluma karşı işleniyor olmasıdır¹⁶².

Bazı suçların oluşması için suçun mağdurunun belli özelliklere sahip bir kimse olması gerekmektedir. TCK madde 103'te çocukların cinsel istismarı suçu ve madde 265'te kamu görevlisinin görevini yaptırmamak için direnme suçu düzenlenmiştir. Bazı suçlarda ise suçun mağdurunun belli özelliklere sahip olması temel suçu ağırlaştıran veya hafifleten hal olarak düzenlenmiştir. TCK madde 82'de kasten öldürme suçunun çocuğa veya kamu görevlisine karşı işlenmesi hali cezayı ağırlaştıran hal olarak düzenlenmiştir¹⁶³.

“765 sayılı Eski TCK”da uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun düzenlendiği 404. madde 1. fıkrada, “uyuşturucu maddeleri onsekiz yaşını bitirmeyen küçüklere veya aklen malullere veya müptela olan kişilere verenler hakkında cezaya hükmedileceği” hükmü de yer almaktadır¹⁶⁴. 5237 sayılı Yeni TCK madde 188'de “uyuşturucu veya uyarıcı madde verilen veya satılan kişinin çocuk olması hali”, cezayı ağırlaştıran hal olarak düzenlenmiştir. Buna karşın madde 190'da yer alan uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun mağdurunun çocuk veya başkaca özelliğe sahip bir kimse olması hali nitelikli hal olarak düzenlenmemiştir.

3.1.3.Konu

Failin fiilinin yöneldiği kişi veya eşya suçun konusudur, konusuz suç bulunmamaktadır. Bir kısım suç tanımlarında, suçun konusu olan nesne lafzi olarak yer almaktadır. Örnek olarak hırsızlık suçunda (m. 141) suçun konusu “taşınır bir mal”, mala zarar verme suçunda (m. 151) “taşınır veya taşınmaz mal” olarak madde metninde yer almaktadır. Bir kısım suçlarda ise suçun konusu ile mağduru iç içe geçmiş halde olmakla birlikte tam olarak birbirini karşılamamaktadır. Örnek olarak kasten yaralama (m. 86) ve kasten öldürme (m. 81) suçunda, suçun mağduru sırasıyla yaralanan ve ölen kişiye suçun konusu kişinin vücudu ve yaşamıdır.

¹⁶² Yokuş Sevik, s. 241; Akkaya, s. 311; Elmas, s. 364; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5299.

¹⁶³ Özgenç, s. 226; Artuk, Gökcan, Alşahin ve Çakır, s. 374; Özbek, Doğan ve Bacaksız, s. 211.

¹⁶⁴ Erman, s. 1076.

Aynı şekilde suçla korunan hukuki değer ile suçun konusu da benzer özellik göstermekle birlikte farklı kavramlardır. Örnek olarak kasten yaralama (m. 86) ve kasten öldürme (m. 81) suçunda korunan hukuki değer sırasıyla vücut dokunulmazlığı ve yaşama hakkıyken suçun konusu kişinin vücudu ve yaşamıdır¹⁶⁵.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun konusu “uyuşturucu ve uyarıcı maddeler”dir. “765 sayılı Eski Türk Ceza Kanunu”nda madde imali, ticareti, kullanımı ve kullanımının kolaylaştırılması suçlarındaki konu unsuru sadece “uyuşturucu maddeleri” içermektedir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile bu suçların konusu “uyuşturucu ve uyarıcı maddeler” olarak düzenlenmiş ve kapsam genişlemiştir¹⁶⁶. Bu değişiklik çağın gereklerine ve uluslararası sözleşmelere uyum sağlamak amacıyla yapılmıştır. Doğal kaynaklı uyuşturucu maddelerin haricinde sentetik olarak üretilen ve çeşitlenen uyarıcı maddelerin de oluşmasıyla bu maddelerin de suçların kapsamına dahil edilmesi zorunluluğu doğmuştur¹⁶⁷.

Bitkisel kaynaklı geleneksel uyuşturucu maddelerin yasaklı ve oldukça görünür olması, zararlarının ve bağımlılık yapıcı özelliklerinin bilinir olması yeni geliştirilen sentetik maddelere yönelimi artırmıştır. İnternet siteleri, akıllı telefon uygulamaları, sosyal medya mecraları bu tür maddeleri yeni, yasal, zararsız ve oldukça etkili olumlu etkileri bulunan maddeler olarak pazarlamaktadır. Bu şekilde pazarlaması yapılan maddelerin bir kısmı henüz çok yeni olduğundan legalleştirme çalışması yapılmamış olmaktadır. Bu da daha çok alıcının ikna edilmesi sonucunu doğurmaktadır¹⁶⁸.

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin tanımı Türk Ceza Kanunu’nda yer almamaktadır. Türk ceza sisteminde uyuşturucu ve uyarıcı etki gösteren maddeler sayma yöntemiyle belirlenmiştir. Bu durumun, bireyin hak ve özgürlüklerini

¹⁶⁵ Özgenç, s. 219-220; Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, s. 374-377; Özbek, Doğan ve Bacaksız, s. 211; Koca ve Üzülmüş, s. 116-117.

¹⁶⁶ Gündel, s. 34; Selbes, s. 71-72; Karakaş Doğan, s. 140; Ateş, s. 61.

¹⁶⁷ Sevdin, s. 110-111 Selbes, s. 71-72.

¹⁶⁸ Bahadır Küçükkuysal, “Uyuşturucu Bağımlılığında Yeni Trendler: Amfetimin Tipi Uyarıcılar ve Yeni Geliştirilen Psikoaktif Maddeler”, Hakan Cem Çetin, Ahmet Çelik ve Erkan Sezgin (Derleyenler), Uyuşturucuyla Mücadele Politikaları ve Yeni Trendler içinde, Ankara:Adalet Yayınevi, 2016, ss. 27-43, s. 36, 39.

korumak ile kanunilik ilkesine yönelik olduğu öğretide söylenmektedir¹⁶⁹. Tıp, eczacılık ve kimyanın gelişimiyle birlikte uyuşturucu veya uyarıcı maddeler değişip çeşitlenmektedir. Her geçen gün yeni sentetik maddeler üretilmektedir. Kanunlarda sınırlayıcı nitelikte yapılacak tanımlamaların, çağın gereklerine ve değişimlere zamanında cevap veremeyeceği de açıktır. Bu nedenle kanunda değişikliğe gidilip tanımlamaların kapsamı genişletilinceye kadar hukuk zaafiyetleri oluşacak, suçlar cezasız kalacaktır¹⁷⁰. Kanun koyucu tanımlama veya sayım yöntemini benimsememe nedenini TCK m. 188'in gerekçesinde¹⁷¹ açıklamıştır¹⁷².

Ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde de uyuşturucu veya uyarıcı maddelere dair belirli bir tanım yapılmamıştır. “*Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi*”nde¹⁷³ uyuşturucu maddelere, tanımlar kenar başlıklı 1/1-j maddesinde “*doğal veya sentetik olsun, I ve II numaralı cetvellerde anılan maddeleri ifade eder*” şeklinde bir tanım yapılmıştır. Yalnız tanımda nasıl maddelerin uyuşturucu madde sayıldığından ziyade hangi maddelerin uyuşturucu madde olduğu yer almaktadır¹⁷⁴.

“1971 tarihli *Psikotrop Maddeler Sözleşmesi*”nde¹⁷⁵ psikotrop maddeler, tanımlar kenar başlıklı 1/1-e maddesinde “*herhangi doğal veya sentetik bir madde veya cetvel I, II, III veya IV’de adı geçen herhangi bir doğal madde demektir.*” şeklinde tanımlanmıştır. Görüldüğü üzere genelgeçer bir tanım yapmaktan

¹⁶⁹ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 473; Yokuş Sevik, s. 30; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 775.

¹⁷⁰ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 473; Hamide Zafer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu (TCK m.188)”, İlaç Hukuku ve Etik Anlayışı, Sempozyum No.2, 1.6.2007, 94-125; Öner, s. 81.

¹⁷¹ “...Burada uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin nelerden ibaret bulunduğu tanımlanmadığı gibi, bunların teker teker gösterilmesi yoluna da gidilmemiştir. Bunun nedeni, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ve aynı etkiyi yapan ilaç ve sentetiklerin kötüye kullanılmalarının yaptırım altına alınarak güçlü bir sosyal savunmanın sağlanmasıdır. Böylece, psikotrop madde olarak, uyuşturucu veya uyarıcı etkisi yapan ve kişilerde bağımlılık meydana getiren bütün maddelerin, bu suçun konusunu oluşturacağı kabul edilmiştir...”5237 sayılı Kanun 188. Madde gerekçesidir.

¹⁷² Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 776; Yusuf Yaşar, “Suçta Kanunilik İlkesi Bakımından TCK’nın 188 ve 191 inci Maddelerindeki Suçların Konusunun Değerlendirilmesi”, Adem Sözüer (Ed.), 8. Uluslararası Suç ve Ceza Film Festivali (Ceza Hukuku ve Sağlık Perspektifinden Uyuşturucu Sorunu) içinde, İstanbul, 2018, ss. 178-184, s. 181.

¹⁷³ “Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi” 12.05.1967 tarih, 12596 sayılı resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. (“<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/12596.pdf>”, Erişim Tarihi: 15.03.2020)

¹⁷⁴ Parlar ve Kızılkaya, s. 24, 27-28; Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu”, s. 3116; Elmas, s. 17; Öner, s. 83-84; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 886-887.

¹⁷⁵ “1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi” 07.03.1981 tarih, 17272 sayılı resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. (“<https://www.titck.gov.tr/mevzuat/1971-tarihli-psikotrop-maddeler-sozlesmesi-27122018172751>”, Erişim Tarihi: 15.03.2020)

kaçınılmış, yapılan tanımda ise cetvellere işaret edilmiş, uyuşturucu ve uyarıcı maddeler cetvellerde sayma yöntemiyle belirlenmiştir¹⁷⁶.

“1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”nde¹⁷⁷ ise uyuşturucu ve uyarıcı maddeler “Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi” ve “1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi”ne atıf yapılarak, bu sözleşmelerde yer alan cetvellerdeki maddelerdir denilerek tanımlanmıştır¹⁷⁸.

“3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun” 4/1 maddesinde, aynı şekilde tam olarak bir tanım verilmesi dahi “Ham afyon, hazırlanmış afyon, tıbbî afyon ve bunların müstahzarları Türk Ceza Kanununun uygulanmasında uyuşturucu maddelerden sayılır.” denilerek hangi maddelerin uyuşturucu madde olduğuna dair düzenleme yapılmıştır. Aynı şekilde “2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun” 1. maddesinde¹⁷⁹ ve 19. maddesinde¹⁸⁰ hangi maddelerin uyuşturucu madde sayılacağı tespiti yer almaktadır¹⁸¹.

Yapılan yargılamalarda öncelikle ele geçirilen maddelerin uyuşturucu veya uyarıcı madde kapsamında olup olmadığı değerlendirilmekte, bunun için de

¹⁷⁶ Parlar ve Kızılkaya, s. 24, 27-28; Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu”, s. 3116; Elmas, s. 17; Öner, s. 83-84; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 886-887.

¹⁷⁷ “1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi” 11.02.1996 tarih, 22551 sayılı resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. “<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22551.pdf>” (Erişim Tarihi: 15.03.2020).

¹⁷⁸ Parlar ve Kızılkaya, s. 24, 27-28; Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu”, s. 3116; Elmas, s. 17; Öner, s. 83-84; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 886-887.

¹⁷⁹ “Madde 1 – Tıbbî afyon ile müstahzaratının ve morfin ve bütün milhlerinin ve morfinin uzvi hamızlarla veya küül cezriyle birleşmesinden mütehasıl bütün eterlerinin ve bunların milhlerinin ve koka yaprağı, ham kokain ve kokain ekgonin ve tropokokain ile bütün milhlerinin ve yüzde 0,20 gramdan fazla morfin ve milhlerini ve yüzde 0,10 gramdan fazla kokain ve milhlerini muhtevî bütün müstahzarların ve ökodal (Eugodal), dikodit (Dicodide) ve Dilodit (Diloudide), Asedikon (Acedicone) ve bunların terkibi kimyevisinde bulunan maddelerde bütün müstahzarlarının ithal, ihraç ve memleket içersindeki satışı Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletinin murakabesine tabidir.” “<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.2313.pdf>” (Erişim Tarihi: 17.03.2020).

¹⁸⁰ “Madde 19 – Birinci maddede isimleri yazılan uyuşturucu maddeler haricinde olup ilmi tetkikat neticesinde mazarratı tebeyyün eden ve toksikomani tevhit eyleyen diğer zehirlerin dahi, bu kanun hükümlerine tabi olacağı Cumhurbaşkanı kararıyla Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti tarafından tayin ve ilan olunur.” “<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.2313.pdf>” (Erişim Tarihi: 17.03.2020).

¹⁸¹ Erman ve Özek, s. 255-256; Soner Hamza Çetin, “Kullanmak İçin Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek, Bulundurmak Ya Da Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Kullanmak Suçu”, AÜHFD, 65 (4) 2016, ss. 1353-1480, s. 1373; Karagülle, s. 461-462; Elmas, s. 16-17; Akkaya, s. 11; Öner, 83-84; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5155; Yaşar, “Suçta Kanunilik İlkesi Bakımından TCK’nın 188 ve 191 inci Maddelerindeki Suçların Konusunun Değerlendirilmesi”, s.180-181.

bahsi geçen uluslararası sözleşme ve kanunlara bakılmaktadır¹⁸².

TCK m. 190'da tek başına “*uyuşturucu veya uyarıcı madde*”den bahsedilmektedir. Hangi maddelerin uyuşturucu veya uyarıcı madde kabul edildiği, hangi nitelikte maddelerin uyuşturucu veya uyarıcı madde sayıldığı yahut suçun oluşmasını sağlayacak uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin herhangi başkaca bir koşul bulunmamaktadır. TCK m. 188/1'de “*ruhsatsız veya ruhsata aykırı*” olarak uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imali ve ticareti yasaklanmaktadır. TCK m. 188/6'da ise “*üretimi resmi makamların iznine veya satışı yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olan ve uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran her türlü madde açısından*” madde hükümlerinin uygulanacağı yer almaktadır. Her ne kadar TCK m. 190'da, TCK m. 188/1,6'da yer alan ifadeler bulunmasa da her iki suçun da kanunda aynı bölümde düzenlenmesi, korunan hukuki değerın aynı olması dolayısıyla kanun metninde geçmiyor olsa dahi aynı şartlara tabi olduğu kabul edilmelidir. Sonuç olarak TCK m. 190'daki suçun konusu da “ruhsatsız veya ruhsata aykırı yahut üretimi resmi makamların iznine yahut satışı yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olan ve uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran her türlü madde”dir¹⁸³.

İnceleme konusu suçun oluşabilmesi için öncelikle, uyuşturucu veya uyarıcı nitelikte maddenin söz konusu olup olmadığı değerlendirilmelidir. Bunun için de uyuşturucu veya uyarıcı nitelikte olduğu iddia edilen maddenin, tespit ve değerlendirmelerinin yapılması için ele geçirilmiş olması gerekmektedir. Madde fiziki olarak ele geçirilmeksizin; örneğin teknik takip yoluyla elde edilen telefon görüşmeleri kaydında, uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarının işlendiğine yönelik diyalogların geçmesi gibi durumlarda suçun oluştuğu söylenememekte, failleri cezalandırma için tek başına yeterli olamamaktadır¹⁸⁴.

¹⁸² “...Bir maddenin ceza kanunu kapsamında uyuşturucu madde olduğunun kabul edilebilmesi için;

a) Ülkemizin taraf olduğu uluslararası bir sözleşmede veya Türk Ceza Kanununda veya 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunda veya 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanunda ya da son iki kanunun verdiği yetki uyarınca çıkarılan Bakanlar Kurulu kararlarında uyuşturucu madde olarak yer alması, b) İmali, İthali, ihracı, satılması, satın alınması bulundurulması, parasız devredilmesi, sevk edilmesi, nakledilmesi, ve/veya kullanılmasının yasaklanmış ya da ruhsata bağlanmış bulunması gerekir...” 10. CD, T. 6.11.2000, E. 2000/16471, K. 2000/14707 (Ahmet Avşar, Uyuşturucu Madde İmalatı Suçu, “<https://www.hukukihaber.net/uyusturucu-madde-imalati-sucu-makale,7084.html>”)

¹⁸³ Yokuş Sevil, s. 126; Yaşar, “Suçta Kanunilik İlkesi Bakımından TCK'nın 188 ve 191 inci Maddelerindeki Suçların Konusunun Değerlendirilmesi”, s. 178.

¹⁸⁴ Gündel, s. 35; YCGK, T. 5.6.2012, E. 2011/10-36, K. 2012/213, YCGK, T. 4.10.2011, E. 2011/10-159 K. 2011/202 (Karagülle, s. 464).

Madde ele geçirildikten sonra ise uzman bilirkişi incelemesi yoluyla bahsi geçen maddenin Türk Ceza Kanunu kapsamında uyuşturucu veya uyarıcı madde olup olmadığı değerlendirilmelidir. Uzman bilirkişi olarak “Adli Tıp Kurumu”, “Emniyet Genel Müdürlüğü Kriminal Laboratuvarları” ve “Jandarma Genel Komutanlığı Narkotik Analiz Laboratuvarı” resmi bilirkişi makamlarıdır¹⁸⁵.

Uzman bilirkişi tarafından; ele geçirilen maddenin etken maddelerinin fiziksel ve kimyasal özellikleri, adları, uyuşturucu veya uyarıcı madde içerip içermedikleri, içeriyorlarsa hangi tür uyuşturucu veya uyarıcı madde oldukları, buna dair yasal dayanaklar ve saf miktarlarının ne kadar olduğu sorularına cevap verilecek şekilde bir inceleme gerçekleştirilir¹⁸⁶. Bilirkişi incelemesi yoluyla ele geçirilen maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi gösteren kişide hayal gördürücü, keyif verici, uyarıcı, uyku veya sarhoşluk verici etki yaratan ayrıca bağımlılık yaratarak kişiye psikolojik ve bedensel zararlar veren özellikte olup olmadığı değerlendirilecektir¹⁸⁷.

Bilirkişi tarafından maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğu tespit edildikten sonra maddenin, Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde yer

¹⁸⁵ “...Suça konu maddenin, 5271 sayılı CMK ‘nın 63. Maddesi uyarınca, niteliği ile 5237 sayılı TCK ‘nın 188 ve 191. Maddesi kapsamında uyuşturucu veya uyarıcı madde olup olmadığı konusunda, uzman bir kurum veya kuruluşa bilirkişi incelemesi yaptırılmadan, uzman oldukları belirtilmeyen polis memurlarınca düzenlenen ön ekspertiz raporları ile yetinilerek eksik araştırmaya dayalı olarak karar verilmesi...” 10. CD, T. 16.04.2012, 1571/7637 (Akkaya, s. 14); Güngör ve Kınacı, s. 799; Yokuş Sevrük, s. 129; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5157.

¹⁸⁶ Akkaya, s. 14; Yokuş Sevrük, s. 129; Barut ve Aydemir, s. 37-38; Ateş, s. 64; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5157.

¹⁸⁷ “...Hükümlünün olay tarihinde Konya E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu’nda bulunan yakınıni ziyaret için gittiği ve kuruma girişi sırasında görevliler tarafından yapılan üst aramasında üzerinden 1 adet tablet ele geçirildiği, Ankara Kriminal Polis Laboratuvarı’nın 07.09.2012 tarihli raporuna göre hapın ‘Naloxone ve Buprenorphine’ aktif maddelerini içerdiği, söz konusu maddelerin kırmızı reçeteye tabi ilaçlardan ‘suboxone’ ticari ismiyle pazarlanan ilacın aktif maddesi olduğu belirlenmiş ise de 5237 Sayılı TCK’nın 188. maddesinin altıncı fıkrasında belirtildiği şekilde;

a-) ‘Uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran’ bir madde olup olmadığı konusunda Adli Tıp Kurumu 5. İhtisas Kurulu’ndan rapor alınması,

b-) Üretiminin resmi makamların iznine veya satışının yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olup olmadığına, Sağlık Bakanlığı İlaç ve Eczacılık Genel Müdürlüğü’nden sorulması, Sonucuna göre tüm deliller birlikte değerlendirilerek sanığın hukuki durumunun değerlendirilmesi gerektiğinin gözetilmemesi...” 8. CD, T. 31.05.2018, E. 2017/16635, K. 2018/6252 (Karagülle, s. 463);

“...M.Y.nin kullandığı araçta ele geçirildiği anlaşılan madde ile ilgili olduğu anlaşılan 01.08.1998 tarihli Lübnan Kamu Sağlığı Bakanlığı Kamu Sağlığı Laboratuvarları Müdürlüğü Merkez Laboratuvarı Kimya Bölümü Kimyasal Tahlil sonucunun ilme ve fenne uygunluğu, ele geçen maddenin uyuşturucu madde olup olmadığı ve miktarı konusunda Adli Tıp Kurumu 5. İhtisas Kurulundan görüş alınarak sonucuna göre hüküm kurulması gerekir...” 10. CD, T. 04.11.2004, E. 2004/9501, K. 2004/11016 (Karagülle, s. 463);

“...3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun’un 4/1. maddesinde ‘ham afyon, hazırlanmış afyon, tıbbi afyon ve müstahzarları Türk Ceza Kanununun uygulanmasında uyuşturucu maddelerden sayılır’ denmiş olduğu dikkate alınarak; suç konusu maddenin ham afyon, hazırlanmış afyon veya tıbbi afyon olup olmadığı konusunda Adli Tıp Kurumu’ndan ek rapor alınması, sonucuna göre sanığın hukukî durumunun belirlenmesi gerekirken, eksik rapora dayanılarak yazılı biçimde hüküm kurulması...” 10. CD, T. 26.02.2007, E.2006/6353, K. 2007/2183 (Karagülle, s. 463).

alan cetvellerde veya 2313 ve 3298 sayılı kanunlarda sayma yöntemiyle belirlenen maddelerden biri olup olmadığı tespiti yapılmaktadır. Çünkü maddenin bilirkişi tarafından uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak nitelenmesi Türk Ceza Kanunu kapsamında cezalandırılması için yeterli değildir, bu şekilde sayılan maddelerden biri olması da gerekmektedir¹⁸⁸.

“3298 sayılı Kanun” 1/3 maddesinde “*Kullanılması zararlı olduğu ve ‘Toxicomanie’ yaptığı Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca tespit edilen diğer tabii ve sentetik maddeler de yine bu Bakanlığın teklifi üzerine Cumhurbaşkanı Kararı ile bu Kanun kapsamına alınabilir.*” düzenlemesi yer almaktadır. Bu düzenleme ile birlikte uyuşturucu veya uyarıcı maddeler güncellenmektedir¹⁸⁹.

Her ne kadar uzman bilirkişi makamı olarak Adli Tıp Kurumu ile Polis ve Jandarma Kriminal Laboratuvarları birlikte belirtilmiş olsa dahi Yargıtay verdiği kararlarda, tek başına Polis veya Jandarma Kriminal Laboratuvarları bilirkişi raporlarını yeterli saymamaktadır. Eksik inceleme nedeniyle bozma kararı vermektedir. Bunun nedeni Adli Tıp Laboratuvarının teknolojik olarak güncel olup kesin sonuçlara ulaşmada daha yetkin görülmesidir. Madde üzerinde ayrıntılı

¹⁸⁸ “...Diyarbakır Kriminal Polis Laboratuvarı’nın 15.02.2006 tarihli raporuna göre sanığın üst araması sırasında bulunan 38 adet tabletin ‘clonazepam’ isimli maddenin 5237 sayılı TCK’nın 188. maddesinin 4. fıkrasında, 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun’da, 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun’da, uyuşturucu maddelere dair 1961 sayılı Tek Sözleşmesi’nin 1 ve 2 numaralı cetvellerinde, 2313 ve 3298 sayılı kanunların verdiği yetki uyarınca çıkarılan Bakanlar Kurulu kararlarında sayılan uyuşturucu ve uyarıcı maddeler arasında yer almaması nedeniyle uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak kabul edilmesine olanak bulunmadığı, bu maddenin ‘kullanmak amacıyla bulundurulmasının’ suç oluşturmayacağı; sanığın daha önce kullandığını söylediği maddelerin ele geçmemesi nedeniyle uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak kabul edilemeyeceği gözetilmeden, sanığın unsurları oluşmayan atılı suçtan beraati yerine mahkumiyetine karar verilmesi...” 10. CD, T. 19.04.2012, 12816/8113 (Akkaya, s. 15);

“İ... Kriminal Polis Laboratuvarının 02.04.2008 tarihli raporuna göre, sanığın evinde bulunan 140 adet tabletin ‘clonazepam’ aktif maddesini içeren R... isimli ilaç olduğu, ‘clonazepam’ isimli maddenin 5237 sayılı TCK’nın 188. maddesinin 4. fıkrasında, 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun’da, 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun’da, Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi’nin 1 ve 2 numaralı cetvellerinde, 2313 ve 3298 sayılı Kanunların verdiği yetki uyarınca çıkarılan Bakanlar Kurulu kararlarında sayılan uyuşturucu ve uyarıcı maddeler arasında yer almaması nedeniyle uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak kabul edilmesine olanak bulunmadığı dikkate alınarak, İ... Kriminal Polis Laboratuvarının 02.04.2008 tarihli raporunda ‘clonazepam’ aktif maddesini içeren R... isimli ilaç olarak belirtilen tabletin, 5237 sayılı TCK’nın 188. maddesinin altıncı fıkrasında belirtildiği şekilde;

a) ‘Uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran’ bir madde olup olmadığı konusunda Adli Tıp Kurumu Beşinci İhtisas Kurulu’ndan rapor alınması,

b) Üretiminin resmi makamların iznine veya satışının yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olup olmadığının, Sağlık Bakanlığı İlaç ve Eczacılık Genel Müdürlüğü’nden sorulması,

Sonucuna göre eyleminin TCK’nın 188. maddesinin 6. fıkrasında düzenlenen ‘uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran maddenin ticaretini yapma’ suçunu oluşturup oluşturmadığı tartışılarak, sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerekirken, eksik araştırma ile hüküm kurulması...” 10. CD, T. 29.2.2012, E. 2010/3097, K. 2012/2008 (“www.kazanci.com.tr”; Yaşar, “Suçta Kanunilik İlkesi Bakımından TCK’nın 188 ve 191 inci Maddelerindeki Suçların Konusunun Değerlendirilmesi”, s. 182)

¹⁸⁹ Güngör ve Kınacı, s. 116-117; Yokuş Sevik, s. 128-129; Elmas, s. 17-18.

inceleme yapma imkanının yeterli görülmemesi nedeniyle Kriminal Laboratuvarları raporlarına dayanarak mahkemelerin hüküm vermesi uygun görülmemiştir¹⁹⁰.

Adli Tıp Kurumu ile Polis ve Jandarma Kriminal Laboratuvarları raporlarda gerekli tespitleri yapamamış, sorulara cevap verememiş veya kurumlar birbiriyle çelişen raporlar düzenlemiş ise mahkemece ek rapor düzenlenmesi istenebilir¹⁹¹.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun konusu olan uyuşturucu ve uyarıcı maddenin ne olduğu, suçun oluşması için herhangi bir öneme sahip değildir. Maddenin eroin, kokain, baz morfin, morfin olması “765 sayılı Eski Türk Ceza Kanunu” döneminde cezayı artıran hal olarak kabul edilirken “5237 sayılı Türk Ceza Kanunu”nda maddenin niteliği suçu veya cezayı değiştirmemektedir¹⁹².

3.1.3.1.Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Sınıflandırılması

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin birbirinden farklı özellikleri, farklı kıstaslar gözetilerek belirlenen sınıflandırma gruplarında yer almalarına yol açmıştır. Öğretide tespit edilen kıstaslarla uyuşturucu ve uyarıcı maddeler fizyolojik etkilerine, elde ediliş biçimlerine, sert veya yumuşak oluşlarına,

¹⁹⁰ “...İhbar üzerine sanığın ikamet ettiği evde yapılan arama uyuşturucu madde ele geçirildiği olayda; 15.01.2016 tarihli İstanbul Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğünce düzenlenen raporda 149 gr gelen maddenin ‘eser miktarda’ EROİN ve 6-MAM etken maddelerini ihtiva ettiğinin belirtilmesi karşısında; adli emanetin 2016/1809 sırasında kayıtlı olan suça konu maddenin ve İstanbul Kriminal Polis Laboratuvarının 15.01.2016 tarihli raporunun, Adli Tıp Kurumu Kimya İhtisas Dairesine gönderilerek, madde içeriğinde eroin miktarının belirlenmesi halinde, bu miktarın toplam madde içindeki oranının ... sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun’un 1. maddesinde ‘morfin ve milhleri’ (morfin ve tuzları) için belirlenen binde 2 oranından fazla olup olmadığının hesaplanması, sonucuna göre, sanığın hukukî durumunun belirlenmesi gerekirken, yetersiz rapora dayanılarak ve eksik araştırma ile hüküm kurulması, Kanuna aykırı, sanık müdafinin temyiz itirazları bu nedenlerle yerinde olduğundan, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 5. Ceza Dairesinin istinaf başvurusunun esasın reddine dair kararı hukuka aykırı bulunduğundan, ... sayılı CMK’nın 302/2. maddesi uyarınca, BOZULMASINA...” 20. CD, T. 22.4.2019, E. 2018/2500, K. 2019/2505 (Barut ve Aydemir, s.38)

¹⁹¹ “...Emniyet Genel Müdürlüğü Kriminal Polis Laboratuvarları Genel Müdürlüğü’nün 16.03.2012 tarihli raporunda olayda ele geçen 9930 gram madde içerisinde % 1 oranında, net 98,5 gram saf eroin bulunduğu belirtilmesine karşılık, Adli Tıp Kurumu 5. İhtisas Kurulu tarafından düzenlenen 18.03.2013 tarihli ve 689 Sayılı rapor da ise GC/FID metodunun LOD (tespit edebilme) ve LOQ (miktar verebilme) sınırlarının altında olduğundan bahisle ele geçen madde içindeki eroin miktarının tespit edilemediğinin bildirilmesi karşısında; suça konu uyuşturucu maddenin kullanılması halinde kullanan kişide ‘uyuşturucu veya uyarıcı etki yapıp yapmayacağı’ konusunda ek rapor alınması, sonucuna göre suçun maddi konusunun suçun oluşmasına elverişli olup olmadığının ve buna bağlı olarak sanığın hukukî durumunun belirlenmesi gerekirken, eksik araştırma ile hüküm kurulması, Kanuna aykırı, sanık müdafinin temyiz itirazları bu nedenlerle yerinde olduğundan, hükmün BOZULMASINA...” 10. CD, T. 11.4.2019, E. 2014/9504, K. 2019/2168 (Barut ve Aydemir, s.38-39); Yokuş Sevik, s. 129.

¹⁹² Ruhi, s. 67; Erman ve Özek, s. 305; Akkaya, s. 312; Karakaş Doğan, s. 262-263; Ateş, s. 61; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5299.

oluşturdukları bağımlılık biçimlerine, türlerine ve şekillerine göre sınıflandırılmışlardır¹⁹³.

Fizyolojik etkilerine göre uyuşturucu ve uyarıcı maddeler “keyif vericiler” afyon, morfin, eroin, kokain vb.; “hayal gördürenler” esrar, marihuana, haşhaş, LSD vb.; “sarhoşluk verenler” alkol, kloroform, eter, bazı uçucu gazlar vb.; “uyku verenler” chloralhydrate, veronal, paraldehyde, sulfonal, bromide vb.; “uyarıcılar” amfetamin, campre, betel, khat vb. şeklinde sınıflandırılmıştır¹⁹⁴.

Bir diğer sınıflandırma şekli olan **elde ediliş biçimlerine göre** uyuşturucu ve uyarıcı maddeler “doğal uyuşturucu ve uyarıcı maddeler” afyon ve morfin kodein gibi türevleri, kenevir ve esrar marihuana gibi türevleri, koka bitkisi ve kokain crack gibi türevleri ile “yapay (sentetik) uyuşturucu ve uyarıcı maddeler” kısmen yapay uyuşturucu ve uyarıcı maddelerden olan hidromorfin, oksimorfin, eroin, LSD vb. ve tamamen yapay uyuşturucu ve uyarıcı maddelerden olan meperidin, metadon, tramadol vb. maddelerden oluşmaktadır¹⁹⁵.

Uyuşturucu ve uyarıcı maddeler **sert veya yumuşak oluşlarına göre** “sert uyuşturucu veya uyarıcı maddeler” afyon, morfin, eroin gibi afyon türevleri, kokain vb. ile “yumuşak uyuşturucu veya uyarıcı maddeler” esrar, marihuana, LSD vb. şeklinde sınıflandırılmıştır¹⁹⁶.

Uyuşturucu ve uyarıcı maddeler **şekline göre** “beyaz pudra tozu halinde uyuşturucu veya uyarıcı maddeler” eroin, kokain, morfin vb. ile “yaprak halinde uyuşturucu veya uyarıcı maddeler” marihuana, haşhaş vb. şeklinde sınıflandırılmıştır¹⁹⁷.

¹⁹³ Öner, s. 12; Yokuş Sevük, s. 36; Güngör ve Kınacı, s. 43; Selbes, s. 10; Ateş, s. 17; Özdebakoğlu, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin vücuda verdikleri zararlara göre sınıflandırılmaları gerektiğini söyleyerek, her kullanımda daha çok kullanma ihtiyacı doğuran ve organik bozukluk yaratan yani vücuda üst düzeyde zarar veren (sentetik uyuşturucular, afyon ve türevleri, kenevir ve türevleri, kokain, alkol) ile vücuda az zarar veren (tütün, eter, kafein, ilaç alışkanlığı) uyuşturucu ve uyarıcı maddeler şeklinde bir sınıflandırma benimsemiştir. Özdebakoğlu, s. 11-12.

¹⁹⁴ Ergin Ergül, Uyuşturucu Maddeler ve Suçları, Ankara: Yetkin Yayınları, 1997, s. 30; Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 471; Yokuş Sevük, s. 36-37; Sevdin, s. 27-28; Öner, s. 13; Güngör ve Kınacı, s. 44-45; Ateş, s. 18.

¹⁹⁵ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 471-472; Ergül, s. 31-32; Yokuş Sevük, s. 38; Öner, s. 14; Güngör ve Kınacı, s. 44; Kurt ve Kurt, s. 22; Sevdin, s. 27; Selbes, s. 11; Barut ve Aydemir, s. 8; Ateş, s. 19.

¹⁹⁶ Yokuş Sevük, s. 37; Öner, s. 14; Güngör ve Kınacı, s. 45; Ergül, s. 31; Sevdin, s. 28; Özdebakoğlu, s. 11; Ateş, s. 19.

¹⁹⁷ Yokuş Sevük, s. 37; Öner, s. 14.

Oluşturdukları bağımlılık biçimine göre uyuşturucu veya uyarıcı maddeler “morfin(opioid) tipi bağımlılık yapan maddeler” afyon, morfin, eroin, oksidon, meperidin vb.; “barbitürat tipi bağımlılık yapan maddeler” barbitüratlar, bazı uyku ilaçları, benzodiazepinler vb.; “kokain tipi bağımlılık yapan maddeler” koka, kokain vb.; “cannabis(esrar) tipi bağımlılık yapan maddeler” esrar, marihuana vb.; “halüsinojen tipi bağımlılık yapan maddeler” LSD, meskalin, STP, MDA, psilosibin, DMT, DET, fensiklidin, skopolomin, biperiden vb.; “khat tipi bağımlılık yapan maddeler” Yemen ve Doğu Afrika’nın yüksek bölgelerinde yetiştirilen catha edulis bitkisi; “amfetamin tipi bağımlılık yapan maddeler” amfetaminler (D-amfetamin, metilamfetamin, metilfenidat, fenmetrazin, fendimetrazin, amfepranon, dietilpropin vb.); “uçucu solvent tipi bağımlılık yapan maddeler” eter, kloroform, benzin, benzol, toluen, tiner, karbon tetraklorür vb. şeklinde sınıflandırılmaktadır¹⁹⁸.

Son olarak uyuşturucu ve uyarıcı maddeler **türlerine göre** “afyon ve türevleri” afyon, morfin, kodein, eroin vb.; “kenevir ve türevleri” esrar, marihuana vb.; “uyarıcılar” amfetamin, kokain, kafein vb.; “sentetikler” ecstasy (MDMA), captagon, LSD vb.; “sakinleştiriciler” barbitüratlar, trankilizanlar vb.; “uçucu maddeler” şeklinde sınıflandırılmaktadır¹⁹⁹.

3.1.3.2.Uyuşturucular

3.1.3.2.1.Afyon

Afyon, tarihte görülen en eski uyuşturucu madde olarak karşımıza çıkmaktadır²⁰⁰. Afyon maddesi evrensel olarak yunanca kökenli olan “opium” şeklinde adlandırılmaktadır²⁰¹. Türkiye’de afyon ekimi izne bağlı yapılmaktadır²⁰².

¹⁹⁸ Yokuş Sevik, s. 37; Öner, s. 12-13; Güngör ve Kınacı, s. 45-46; Selbes, s. 11.

¹⁹⁹ Yokuş Sevik, s. 38; Öner, s. 14; Güngör ve Kınacı bu ayrımı kaynağına (kökenine) göre uyuşturucu veya uyarıcı maddeler olarak adlandırarak opioidler, alkol, kokain, esrar, amfetamin ya da benzer etkili semptomimektikler, inhalantlar, fensiklidin(PCP), halüsinojenler, nikotin, sedatif, hipnotik veya anksiyolitikler şeklinde sınıflandırmaktadır. Bunun yanında alkolün tıp ve eczacılık alanlarında uyuşturucu olarak kabul edilmesine rağmen ceza hukuku bakımından uyuşturucu madde olarak kabul edilmediğini de söylemişlerdir. Güngör ve Kınacı, s. 44, 46.

²⁰⁰ İlhan Akbulut, “Ülkemizde Uyuşturucu Maddeler Sorunu”, İÜHFM, Türkan Rado’ya Armağan, 1997, C. LV, S. 3, ss. 111-142, s. 118; Timur Demirbaş, Kriminoloji, 4. Baskı, Seçkin Yayınları, 2012, s. 337; Yokuş Sevik, s. 39; Ruhi, s. 14; Selbes, s. 12.

²⁰¹ Yokuş Sevik, s. 39; Kurt ve Kurt, s. 22; Ergül, s. 35; Özdebakoglu, s. 12; Mehmet Tanol, “İlaç, Uyuşturucu Madde ve Zehir İlişkisi”, Hasan Sınar (Ed.), Uyuşturucu Madde Bağımlılığı ve Ticaretiyle Mücadele içinde, İstanbul:Lale Yayıncılık, 2015, ss. 5-14, s. 7; Sevim, s. 29; Barut ve Aydemir, s. 9.

²⁰² 1971 yılından önce ekimi serbest olan haşhaş bu tarihte yasaklanmıştır. 1974’den sonra Bakanlar

Afyon, haşhaş adı verilen bitkiden elde edilen doğal bir uyuşturucu maddedir. Haşhaş bitkisinin kozaları(kapsülleri) henüz yaş(olgunlaşmamış) iken çizilip buradan akan beyaz renkli sıvı yani süt toplanmaktadır²⁰³. Çiziklerden sızan süt havayla temasla birlikte koyulaşarak kahverengimsi bir renk almaktadır²⁰⁴. Aynı zamanda toplanan bu süt, durdukça sertleşen bir yapıya da sahiptir. Elde edilen maddeye afyon sakızı da denilmektedir²⁰⁵. Haşhaş kozasından uyuşturucu madde elde edilmekle birlikte haşhaş bitkisinin kendisinin uyuşturucu madde olarak kabulü mümkün değildir²⁰⁶.

Afyon; “ham afyon”, “hazırlanmış afyon” ve “tıbbi afyon” olarak görülmektedir. Ham afyon, üzerinde henüz herhangi bir işlem yapılmamış sadece paketlenme veya nakletme gibi maddenin yapısıyla ilgili olmayan muamelelerin yapılmış olduğu afyondur²⁰⁷. Hazırlanmış afyon, içime hazır hale getirilmiş ısıtma, kaynatma, mayalandırma gibi işlemlere tabii tutulmuş afyondur²⁰⁸. Tıbbi afyon ise tıbbi işlem ve tedavilerde kullanılmak üzere işlenmiş ve kullanıma hazır hale getirilmiş afyondur²⁰⁹. Afyonun bileşiminde yaklaşık %10 morfin, %5 kodein, %6 narkotin bulunmaktadır²¹⁰. Bunların dışında bileşiminde tebain, papaverin, narsein gibi alkaloidler de mevcuttur²¹¹.

Kurulunca belirlenecek bölgelerde izne bağlı olarak ekimine izin verilmiştir. “Haşhaşın Ekimi, Kontrolü, Toplanması, Değerlendirilmesi, İmhası, Satın alınması, Satılması, İhracı Ve İthalı Hakkında Yönetmelik”te 10.07.2019 tarihinde yapılan değişiklik ile haşhaş ekilecek ve kapsül üretilecek yerler Cumhurbaşkanlığı Kararı ile tespit edilecektir. Demirbaş, *Kriminoloji*, s. 337; Akbulut, s. 118; Ruhi, s. 14; Sevdin, s. 29.

²⁰³ Gündel, s. 15; Akbulut, s. 118; Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları*, s. 164; Yokuş Sevil, s. 38-39; Kurt ve Kurt, s. 22; Parlar ve Kızılkaya, s. 31; Demirbaş, *Kriminoloji*, s. 337; Ergül, s. 35; Özdebakoglu, s. 12; Balci, s. 28; Güngör ve Kınacı, s. 47; T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, *Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü, Uyuşturucu Maddeler ve Kaçakçılığı ile Mücadele*, Yayın No. 10, Ankara, 2016, s. 15; Ruhi, s. 14; Sevdin, s. 29; Selbes, s. 12; Ateş, s. 20.

²⁰⁴ Akbulut, s. 118; Ergül, s. 35; Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları*, s. 164; Kurt ve Kurt, s. 22-23; Ruhi, s. 14; Gündel, s.

15; Özdebakoglu, s. 12; Balci, s. 28; Güngör ve Kınacı, s. 47; T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, s. 15; Sevdin, s. 29; Barut ve Aydemir, s. 10.

²⁰⁵ Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları*, s. 164; Parlar ve Kızılkaya, s. 31; Yokuş Sevil, s. 38-39; Akbulut, s. 118; Ergül, s. 35; Güngör ve Kınacı, s. 47.

²⁰⁶ Balci, s. 28; T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, s. 15; Barut ve Aydemir, s. 10.

²⁰⁷ Kurt ve Kurt, s. 24; Yokuş Sevil, s. 39; Ergül, s. 35; Güngör ve Kınacı, s. 47-48; Ruhi, s. 14; Sevdin, s. 30; Selbes, s. 12; Ateş, s. 20-21.

²⁰⁸ Kurt ve Kurt, s. 24; Yokuş Sevil, s. 39; Ergül, s. 35; Parlar ve Kızılkaya, s. 31; Güngör ve Kınacı, s. 47-48; Sevdin, s. 30; Selbes, s. 12; Ateş, s. 20-21.

²⁰⁹ Kurt ve Kurt, s. 24; Yokuş Sevil, s. 39; Ergül, s. 35; Parlar ve Kızılkaya, s. 31; Güngör ve Kınacı, s. 47-48; Ruhi, s. 14; Sevdin, s. 30; Selbes, s. 12; Ateş, s. 20-21.

²¹⁰ Gündel, s. 15; Barut ve Aydemir, s. 10; Bazı kaynaklarda bu oranların morfin %10, kodein %0,5, narkotin %0,6 şeklinde olduğu söylenmektedir. Selbes, s. 13,

²¹¹ Kurt ve Kurt, s. 23; Ergül, s. 35; Parlar ve Kızılkaya, s. 31.

Afyon sigara, nargile, pipo gibi aletler aracılığıyla yakarak solumak suretiyle kullanılabilir. Bunun haricinde hap halinde olup yutularak kullanılan, sıvıların içinde eritilerek kullanılan veya deri altına enjekte edilerek kullanılan türleri de mevcuttur²¹². Anal yoldan fitil şeklinde vücuda alınması da mümkündür²¹³.

Bahsi geçen yollar vasıtasıyla vücuda giren afyonun kısa vadedeki etkisi vücuttaki ağrıları kesme, nabızın hızlanması, terleme, zeka ve cinsel güçlenme, mutluluk ve hafif bir uyku hali olarak kendisini göstermektedir. Uzun vadede ise fiziksel ve psikolojik bağımlılık hali görülmesiyle birlikte nabız düşüklüğü, yüz solukluğu, iştah eksikliği, mide bulantısı, uykusuzluk, duyarsızlaşma, halsizlik, kas ağrıları görülmektedir²¹⁴. Afyon kullanan kimsede her seferinde daha yüksek doz kullanma ihtiyacı da doğmaktadır²¹⁵.

3.1.3.2.2.Morfin

Morfin temelde bir afyon türevidir²¹⁶. Morfin ismi yunan rüya tanrısı Morpheus'tan esinlenilerek maddenin mucidi Friedrich Wilhelm Adam Serturner isimli eczacı tarafından verilmiştir²¹⁷.

Morfin eski tarihlerde afyon kapsül ve saplarının kaynatılması ile elde edilmiştir²¹⁸. Günümüzde ise afyonun çeşitli kimyasal işlemlerden geçirilmesi sonucu baz morfin, baz morfinin çeşitli işlemlere maruz kalması sonucu ise nihai olarak morfin elde edilmektedir²¹⁹. Elde edilen morfin beyaz ince, uzun, toz kristal görünümündedir²²⁰.

²¹² Yokuş Sevik, s. 39; Akbulut, s. 118; Parlar ve Kızılkaya, s. 31; Kurt ve Kurt, s. 24; Özdebakoğlu, s. 12; Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 165; Ruhi, s. 14; Sevim, s. 30-31; Barut ve Aydemir, s. 10; Selbes, s. 12; Ateş, s. 21.

²¹³ Sevim, s. 31.

²¹⁴ Ergül, s. 35-36; Akbulut, s. 118; Yokuş Sevik, s. 39; Kurt ve Kurt, s. 24-25; Güngör ve Kınacı, s. 48-49; Demirbaş, Kriminoloji, s. 337-338; Özdebakoğlu, s. 12-13; Sevim, s. 29-30; Barut ve Aydemir, s. 10; Selbes, s. 12-13; Ateş, s. 21.

²¹⁵ Parlar ve Kızılkaya, s. 31; Yokuş Sevik, s. 39; Akbulut, s. 118; Ergül, s. 36; Kurt ve Kurt, s. 25; Demirbaş, Kriminoloji, s. 338; Özdebakoğlu, s. 13; Sevim, s. 30; Barut ve Aydemir, s. 10; Ateş, s. 21.

²¹⁶ Yokuş Sevik, s. 39; Barut ve Aydemir, s. 11; Ruhi, s. 15; Gündel, s. 15.

²¹⁷ Gündel, s. 15; Özdebakoğlu, s. 13; Tanol, s. 7; Sevim, s. 31; Demirbaş, Kriminoloji, s. 338; T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, s. 16.

²¹⁸ Yokuş Sevik, s. 39.

²¹⁹ Akbulut, s. 120; Yokuş Sevik, s. 40; Sevim, s. 31; Selbes, s. 13.

²²⁰ Gündel, s. 15; Yokuş Sevik, s. 40; Ergül, s. 36; Ruhi, s. 15; Selbes, s. 13.

Morfin su ve alkol gibi sıvıların içerisinde eritilerek kullanılabilir²²¹. Sıvı hale getirilen morfin deri altına veya damardan kol ve bacak bölgelerine enjekte edilerek kullanılır²²². Bunun haricinde yutarak, koklayarak, sigara şeklinde içerek, fitil şeklinde anal yoldan kullanılması da mümkündür²²³. Tıp alanında kullanımı oldukça yaygın olan morfin, ameliyatlarda esnasında ve güçlü ağrılar görülen hastalıkların tedavisinde kullanılmaktadır²²⁴.

Morfinin etkileri afyona benzemekle birlikte çok daha güçlüdür ve daha çabuk kendini gösterir²²⁵. Morfin kısa vadede kişide enerji, rahatlık, özgüven, hafif bir sarhoşluk oluşturarak var olan ağrı, acı ve açlık duygusunu ortadan kaldırmaktadır²²⁶. Uzun vadede ise depresif bir ruh hali, duyarsızlaşma, intihar eğilimi, iştahsızlık, kusma, kabızlık, uykusuzluk, göz bebeklerinde daralma, kan basıncında azalma, uyuşukluk, titreme, zihinsel kabiliyetlerin azalması ve buna bağlı konuşma geriliği gibi etkiler görülmektedir²²⁷. Afyondan elde edilen en etkili uyuşturucu maddelerden biri olan morfin kullanımında da her seferinde daha fazla doz alma ihtiyacı doğmaktadır²²⁸.

Morfin kullanımı kişide hem fiziksel hem de psikolojik bağımlılık doğurmaktadır²²⁹. Morfin kullanım alışkanlığı ne kadar erken tedavi edilirse madde kullanımından kurtulma şansı o kadar yüksektir. Uzun süreli alışkanlıklarda madde kullanımını bırakmanın oldukça zor olduğu söylenmektedir²³⁰.

²²¹ Ruhi, s. 15; Gündel, s. 15.

²²² Yokuş Sevil, s. 40; Parlar ve Kızılkaya, s. 31; Güngör ve Kınacı, s. 50; Özdebakoglu, s. 13; Ergül, s. 36; Kurt ve Kurt, s. 25; Ruhi, s. 15; Sevim, s. 31-32; Selbes, s. 13; Ateş, s. 21.

²²³ Kurt ve Kurt, s. 25; Ruhi, s. 15; Barut ve Aydemir, s. 11.

²²⁴ Soyaslan, Kriminoloji, s. 117; Güngör ve Kınacı, s. 50; Ergül, s. 36; Demirbaş, Kriminoloji, s. 338; Balci, s. 29; Kurt ve Kurt, s. 25; Barut ve Aydemir, s. 11; Sevim, s. 31; Ateş, s. 22.

²²⁵ Parlar ve Kızılkaya, s. 31; Ergül, s. 36; Demirbaş, Kriminoloji, s. 338; Ruhi, s. 15; Sevim, s. 31; Selbes, s. 13; Ateş, s. 21.

²²⁶ Yokuş Sevil, s. 40; Soyaslan, Kriminoloji, s. 117; Ergül, s. 36; Kurt ve Kurt, s. 26; Özdebakoglu, s. 13; Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 166; Ruhi, s. 15; Sevim, s. 31-32; Selbes, s. 13; Ateş, s. 22.

²²⁷ Yokuş Sevil, s. 40; Soyaslan, Kriminoloji, s. 117; Güngör ve Kınacı, s. 50; Ergül, s. 36; Balci, s. 29; Kurt ve Kurt, s. 26-27; Ruhi, s. 15; Sevim, s. 31-32; Ateş, s. 22.

²²⁸ Yokuş Sevil, s. 40; Akbulut, s. 120; Selbes, s. 13; Ateş, s. 22.

²²⁹ Soyaslan, Kriminoloji, s. 117; Sevim, s. 31; Ateş, s. 22.

²³⁰ Akbulut, s. 120; Yokuş Sevil, s. 40; Kurt ve Kurt, s. 27.

3.1.3.2.3.Eroin

Eroin de morfin gibi afyondan elde edilmektedir²³¹. Beyaz renkli, kokusuz, toz tekstüründe, hafif bir yapıya sahiptir²³². Eroin, satışı veya kullanımı esnasında saf olarak kullanılmayıp içine başkaca katkı maddelerinin karıştırılmasıyla birlikte hazırlanmaktadır²³³.

Eroin suda, asitli içeceklerde(limon suyu, soda vb.) ve alkolde eriyebilen bir yapıdadır²³⁴. Deri altına veya damarlara enjekte edilerek kullanılması mümkündür²³⁵. Yutularak ve sigara şeklinde içilerek kullanımı da var olmakla birlikte yaygın olarak buruna çekmek suretiyle kullanılmaktadır²³⁶. Tıbbi işlemler ve tedavilerde ağrı kesici özelliği nedeniyle yaygın olarak kullanılmaktadır²³⁷.

Eroinin etkileri afyon ve morfine benzemesine rağmen bu iki maddeden daha güçlüdür²³⁸. Bu nedenle bu iki maddeden daha kolay bir şekilde alışkanlık doğurmaktadır²³⁹. Tarihte önceleri, etkisi morfin gibi olmasına rağmen alışkanlık yapmadığı düşünülerek kullanılması uygun bulunmuş ancak zamanla bunun doğru olmadığı anlaşılmıştır²⁴⁰.

Eroin kişide keyiflilik, enerjilik, özgüven hali oluşturup, cinsel gücün artışı ve vücuttaki ağrıların dinmesi, öksürüğün kesilmesi etkileri yaratmaktadır²⁴¹. Yalnız bu etkiler kısa vadeli olup uzun süreli kullanımda durgun ruh hali,

²³¹ Yokuş Sevik, s. 40; Demirbaş, Kriminoloji, s. 338; Gündel, s. 16; Kurt ve Kurt, s. 27; Ruhi, s. 15; Özdebakoglu, s. 13; Balci, s. 30; Selbes, s. 14; Ates, s. 22.

²³² Gündel, s. 16; Yokuş Sevik, s. 40; Ergül, s. 37-38; Kurt ve Kurt, s. 28; Ruhi, s. 15; Balci, s. 30; Özdebakoglu, s. 13; Sevdin, s. 33.

²³³ Gündel, s. 16; Özdebakoglu, s. 14; Ergül, s. 38; Barut ve Aydemir, s. 12; T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, s. 16; Balci, s. 30; Kurt ve Kurt, s. 28; Ates, s. 22.

²³⁴ Yokuş Sevik, s. 40; Ergül, s. 37-38; Gündel, s. 16; Parlar ve Kızılkaya, s. 32; Özdebakoglu, s. 13; Kurt ve Kurt, s. 28; Sevdin, s. 33; Selbes, s. 14.

²³⁵ Akbulut, s. 121; Demirbaş, Kriminoloji, s. 338; Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 167; Yokuş Sevik, s. 40; Parlar ve Kızılkaya, s. 32; Ergül, s. 38; Kurt ve Kurt, s. 28; Güngör ve Kınacı, s. 53; Özdebakoglu, s. 14; Ruhi, s. 15; Sevdin, s. 33; Selbes, s. 14; Balci, s. 30; Ates, s. 22.

²³⁶ Akbulut, s. 121; Demirbaş, Kriminoloji, s. 338; Yokuş Sevik, s. 40; Gündel, s. 16; Parlar ve Kızılkaya, s. 32; Ergül, s. 38; Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 167; Balci, s. 30; Kurt ve Kurt, s. 28; Özdebakoglu, s. 14; Güngör ve Kınacı, s. 53; Ruhi, s. 15; Sevdin, s. 33; Selbes, s. 14; Ates, s. 22.

²³⁷ Ruhi, s. 15.

²³⁸ Akbulut, s. 120; Yokuş Sevik, s. 41; Parlar ve Kızılkaya, s. 31; Demirbaş, Kriminoloji, s. 338; Ergül, s. 38; Balci, s. 30; Kurt ve Kurt, s. 28; Güngör ve Kınacı, s. 52; T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, s. 16; Selbes, s. 14; Özdebakoglu, s. 13; Barut ve Aydemir, s. 12.

²³⁹ Soyaslan, Kriminoloji, s. 117; Parlar ve Kızılkaya, s. 31; Akbulut, s. 120; Yokuş Sevik, s. 41; Kurt ve Kurt, s. 28; Güngör ve Kınacı, s. 52; Ruhi, s. 15; Sevdin, s. 33; Selbes, s. 14.

²⁴⁰ Ergül, s. 37; Akbulut, s. 120; Güngör ve Kınacı, s. 52; Özdebakoglu, s. 13; Kurt ve Kurt, s. 28; Sevdin, s. 33; Ates, s. 22.

²⁴¹ Demirbaş, Kriminoloji, s. 338; Yokuş Sevik, s. 41; Ruhi, s. 15; Akbulut, s. 121; Ergül, s. 38; Kurt ve Kurt, s. 28; Sevdin, s. 33-34; Özdebakoglu, s. 14; Selbes, s. 14; Ates, s. 23.

duyarsızlaşma, dikkat dağınıklığı, uyuşukluk, kusma, kaşıntı, koku alma duyusunun zayıflaması, sarı renkli yüz, kabızlık, iştahsızlık ve buna bağlı aşırı zayıflık gibi olumsuz etkiler doğurmaktadır²⁴². Eroin, tek seferde fazla miktarda

kullanmayla aşırı doz riski sonucu ölüm ihtimalinin en yüksek olduğu maddedir²⁴³.

Eroin kişide fiziksel ve psikolojik bağımlılık yaratmaktadır²⁴⁴. Maddenin vücudun ihtiyaç duyduğu sıklıkta ve miktarda alınmayışı ağır krizlere neden olmaktadır²⁴⁵. Bu nedenle bağımlıların tedavisi de oldukça zor ve uzun süreli olmaktadır²⁴⁶. Tedavi yöntemi olarak maddenin aniden kesilmesi değil, dozajının azaltılarak kişinin bırakmasını sağlamak daha yerinde olacaktır²⁴⁷.

3.1.3.2.4.Kodein

Kodein afyondan üretilen afyon türevlerinden biridir²⁴⁸. Yunanca haşhaş başı anlamına gelen sözcükten türemiştir²⁴⁹. Beyaz renkli, kokusuz, toz veya kristal şeklinde ve tadı acıdır²⁵⁰. Suda, alkolde, kloroformda çözülebilmektedir²⁵¹.

Kodein, deri altına veya damara enjekte edilerek, yutularak veya anal yoldan kullanılabilir²⁵².

Kodeinin morfin ve eroine göre etkisi daha azdır yani daha az zararlı bir maddedir²⁵³. Bu nedenle alışkanlık yapma hızı düşük ve alışkanlık yapması için maddenin kullanılması gereken miktar yüksektir²⁵⁴. İroniktir ki morfin ve eroine göre etkisinin daha az olması nedeniyle kullanıcılar tarafından tercih edilme oranı

²⁴² Gündel, s. 17; Yokuş Sevük, s. 41; Akbulut, s. 121; Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 168; Kurt ve Kurt, s. 29; Sevdin, s. 34; Özdebakoglu, s. 14; Ateş, s. 22.

²⁴³ Parlar ve Kızılkaya, s. 32; Gündel, s. 17; Soyaslan, Kriminoloji, s. 117; Ergül, s. 38; Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 168.

²⁴⁴ Yokuş Sevük, s. 41; Ateş, s. 23.

²⁴⁵ Yokuş Sevük, s. 41; Akbulut, s. 121; Selbes, s. 14.

²⁴⁶ Parlar ve Kızılkaya, s. 31-32; Ergül, s. 38; Ruhi, s. 15; Akbulut, s. 121; Kurt ve Kurt, s. 29; Güngör ve Kınacı, s. 53; Sevdin, s. 35; Selbes, s. 14; Ateş, s. 22.

²⁴⁷ Ruhi, s. 15; Akbulut, s. 121; Kurt ve Kurt, s. 29; Sevdin, s. 35.

²⁴⁸ Akbulut, s. 122; Gündel, s. 16; Güngör ve Kınacı, s. 54; Ruhi, s. 15.

²⁴⁹ Balci, s. 30; T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, s. 17.

²⁵⁰ Kurt ve Kurt, s. 29; Gündel, s. 16; Akbulut, s. 122; T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, s. 17; Ruhi, s. 15; Balci, s. 30; Barut ve Aydemir, s. 13; Sevdin, s. 35.

²⁵¹ Gündel, s. 16.

²⁵² Güngör ve Kınacı, s. 54; Sevdin, s. 35; Akbulut, s. 122; Kurt ve Kurt, s. 30; Selbes, s. 15; Barut ve Aydemir, s. 14.

²⁵³ Kurt ve Kurt, s. 30; Ruhi, s. 15; Sevdin, s. 35; Selbes, s. 15; Barut ve Aydemir, s. 13.

²⁵⁴ Akbulut, s. 122; Kurt ve Kurt, s. 30; Güngör ve Kınacı, s. 54; Ruhi, s. 15; Sevdin, s. 35; Selbes, s. 15.

da düşüktür²⁵⁵. Kullanıcılar daha pahalı olan maddelere güçleri yetmeyince veya başka bir nedenle bu maddeleri bulamayınca bu maddeye yönelmektedir²⁵⁶. Yahut madde kullanımını bırakmak isteyen kimse, bağımlılık sağlama oranı ve etkisi düşük olan kodeini, bırakmaya giden yolda tercih etmektedir²⁵⁷. Tam ters istikamette yani daha güçlü uyuşturucu maddeleri kullanmaya giden yolda, daha az etkili olan kodeinin kullanıldığı da görülmektedir²⁵⁸.

Kodeinin vücuttaki etkisi morfin ve eroin maddeleri gibi kuvvetli olmamakla birlikte benzerdir. Tıp alanında öksürük ve ağrı kesici olarak kullanılmaktadır²⁵⁹. Kodeinin ağrı kesici etkisi aspirinden daha kuvvetli morfinden daha zayıftır²⁶⁰. Kodein ilk etapta kişiye rahatlık ve keyifli bir ruh hali vermektedir²⁶¹. Daha sonra ise kişide iştahsızlık, kabızlık, duyarsızlık, uyuşukluk ve reflekslerde azalma gibi olumsuz etkiler görülebilmektedir²⁶².

3.1.3.2.5. Depressantlar (Yatıştırıcılar)

Depressantların en önemli temsilcisi barbituratlardır. Doğal kaynaklı olmayıp sentetik olarak üretilen barbituratlar, tıpta ilaç olarak kullanılmaktadır²⁶³. Özellikle kafa travması, epilepsi, beyin ödemi ve sarılık hastalıklarının tedavisinde ilaç olarak kullanıldığı bilinmektedir²⁶⁴. Bu maddeler tablet, kapsül veya sıvı olarak satılmaktadır²⁶⁵. Oral yoldan alınarak, vücuda enjekte edilerek veya sigaraya başka maddelerle birlikte sarılarak kullanılmaktadır²⁶⁶.

Madde kullanımı sonrası kişi sakinleşmekte, ağrıları dinmekte, uykusu gelmekte, kendisini rahat ve iyi hissetmektedir²⁶⁷. Uyku getirici etkisi olduğundan

²⁵⁵ Ruhi, s. 15.

²⁵⁶ Sevdin, s. 35; Akbulut, s. 122; Kurt ve Kurt, s. 30.

²⁵⁷ Sevdin, s. 35; Akbulut, s. 122.

²⁵⁸ Akbulut, s. 123.

²⁵⁹ Kurt ve Kurt, s. 30; Güngör ve Kınacı, s. 54; Barut ve Aydemir, s. 14; Akbulut, s. 122; Sevdin, s. 35; Selbes, s. 15.

²⁶⁰ Ruhi, s. 15; Kurt ve Kurt, s. 30.

²⁶¹ Gündel, s. 16.

²⁶² Akbulut, s. 122; Sevdin, s. 35.

²⁶³ Kurt ve Kurt, s. 37; Ruhi, s. 16; Yokuş Sevik, s. 44; Akbulut, s. 130; Sevdin, s. 38; Ergül, s. 43; Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 178.

²⁶⁴ Barut ve Aydemir, s. 15; Selbes, s. 19.

²⁶⁵ Akbulut, s. 129; Sevdin, s. 38; Yokuş Sevik, s. 44; Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 178; Selbes, s. 19; Ateş, s. 27.

²⁶⁶ Kurt ve Kurt, s. 37; Akbulut, s. 130; Ruhi, s. 16; Sevdin, s. 38; Ateş, s. 27.

²⁶⁷ Yokuş Sevik, s. 44; Akbulut, s. 129; Ruhi, s. 16; Sevdin, s. 38.

uyuma güçlüğü çeken kimseler tarafından kullanılmaktadır²⁶⁸. Madde etkisi altında olanların alkol etkisinde olan kimselerle benzer davranışlar sergilediği; dengesiz yürüdüğü, yürürken takıldığı, yavaş hareket ettiği, konuşmasının bozulduğu ve zihninin karışık olduğu söylenmektedir²⁶⁹.

Alınması gereken dozu aşan kimselerde ve uzun süreli kullanımda ise göz bebeklerinde küçülme, uyuşukluk, solunum sistemi bozulmaları, terleme, uyku düzensizliği, aşırı zayıflık, refleks problemleri, bayılma gibi fiziksel etkilerin yanında; algı eksikliği ve yavaşlaması, sinirlilik, depresyon gibi psikolojik rahatsızlıklar da görülmektedir²⁷⁰. Yüksek doz alımında ölüm de oluşabilecek bir sonuçtur²⁷¹. Aynı şekilde barbituratların alkolle birlikte alınması da ölüme sebep olabilmektedir²⁷².

Barbituratlar kullanıcıda fiziksel ve psikolojik bağımlılık yaratmaktadır. Kullanan kimseler bir süre sonra aynı etkiyi görebilmek için dozu artırma ihtiyacı hissederler yani kişide tolerans oluşur²⁷³.

3.1.3.2.6. Trankilizanlar

Trankilizanlar doktor tavsiyesi ve reçetesiyle ilaç olarak kasılmalarında, anksiyete ve epilepsi ataklarında, omurilik arızalarında kullanılmaktadır²⁷⁴. Ancak trankilizanları kullananların büyük kısmını, bu şekilde doktor aracılığıyla kullananlar oluşturmamaktadır²⁷⁵.

Trankilizanlar kullanım sonrası kişide sakinleşme, rahatlama gibi psikolojik etkiler yaratmaktadır²⁷⁶. Kullanıcıların hareketleri yavaşlar ve reflekslerde gecikme olur²⁷⁷. Uzun süreli veya yüksek dozlarda kullanılması

²⁶⁸ Ruhi, s. 16; Sevdin, s. 38; Akbulut, s. 130.

²⁶⁹ Yokuş Sevük, s. 44-45; Demirbaş, Kriminoloji, s. 341; Akbulut, s. 130; Kurt ve Kurt, s. 37; Ruhi, s. 16; Sevdin, s. 38; Ergül, s. 43.

²⁷⁰ Ateş, s. 27; Sevdin, s. 38; Yokuş Sevük, s. 45; Ruhi, s. 16; Akbulut, s. 130; Barut ve Aydemir, s. 15; Güngör ve Kınacı, s. 64-65.

²⁷¹ Güngör ve Kınacı, s. 64; Sevdin, s. 38.

²⁷² Akbulut, s. 130; Güngör ve Kınacı, s. 64; Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 176.

²⁷³ Güngör ve Kınacı, s. 64; Akbulut, s. 129; Yokuş Sevük, s. 44; Sevdin, s. 38-39; Özdebakoğlu, s. 16; Ergül, s. 43; Kurt ve Kurt, s. 37; Ateş, s. 27-28; Barut ve Aydemir, s. 15.

²⁷⁴ Demirbaş, Kriminoloji, s. 341; Barut ve Aydemir, s. 15; Ergül, s. 43; Balcı, s. 33; T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, s. 22.

²⁷⁵ Ergül, s. 43; Demirbaş, Kriminoloji, s. 341; Balcı, s. 33.

²⁷⁶ T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, s. 22; Barut ve Aydemir, s. 14-15; Akbulut, s. 130; Ruhi, s. 16; Selbes, s. 22; Sevdin, s. 39; Ergül, s. 43-44; Ateş, s. 28.

²⁷⁷ Sevdin, s. 39; Ruhi, s. 16; Ateş, s. 28.

halinde kullanıcılarda hareket ve konuşma bozukluğuna, ağzın kurummasına, solunum düzensizliklerine, komaya neden olur. Sayılan fiziksel etkilerin yanında depresyon gibi psikolojik etkiler de oluşabilmektedir²⁷⁸.

Trankilizanların etkileri barbituratlarla benzemekle birlikte, trankilizanlar kullanan kişilerde zihin bulanıklığı ve uyku hali yapmazken barbituratlar yapmaktadır²⁷⁹. Trankilizanlar da barbituratlar gibi kullanıcılarda fiziksel ve psikolojik bağımlılık yapabilmektedir²⁸⁰.

3.1.3.3.Uyarıcılar (Stimulantlar)

3.1.3.3.1.Kokain

Güney Amerika'da yaygın olarak yetişen tropik bir bitki türü olan koka bitkisi çalı şeklinde bulunmaktadır. Çiçek ve meyvesi bulunmakla birlikte yaprakları madde kullanıcıları tarafından kullanılmaktadır. Kurutulmuş yaprakları koka olarak adlandırılmakta ve ağızda çiğnenmesiyle vücutta uyarıcı etki görülmektedir²⁸¹. Eski çağlarda Güney Amerika yerlileri tarafından açlık hissetmemek, bilinci güçlendirmek ve yaraları tedavi etmek amaçlı yaprakların çiğnenerek kullanıldığı bilinmektedir²⁸². Doğada kendiliğinden yetişmekle birlikte yapraklarının uyarıcı niteliği nedeniyle insan eliyle de yetiştirilmektedir²⁸³.

Kokain, koka bitkisinin yapraklarından elde edilmektedir. Kokain beyaz renkli, parlak, toz tekstüründe olup kokusu bulunmamaktadır²⁸⁴. Su ve alkol içerisinde eriyebilir yapıdadır²⁸⁵.

Buruna çekme, içinde eridiği sıvılara katarak içme, tütünle karıştırarak sigara şeklinde içme, vücuda deri altından veya damardan enjekte etme şeklinde kullanılması mümkündür. Yaygın olmamakla birlikte bazı maddeler ile birlikte

²⁷⁸ Ruhi, s. 16; Sevdin, s. 39; Ateş, s. 28.

²⁷⁹ Akbulut, s. 130; Selbes, s. 22; Ateş, s. 28; Barut ve Aydemir, s. 14; T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, s. 22.

²⁸⁰ Akbulut, s. 130; Kurt ve Kurt, s. 38; Sevdin, s. 39; Ruhi, s. 16; Selbes, s. 22; Ateş, s. 28.

²⁸¹ Ergül, s. 40; Parlar ve Kızılkaya, s. 32; Balcı, s. 30-31; Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 173-174; Ruhi, s. 17; Gündel, s. 21; Akbulut, s. 126-127; Kurt ve Kurt, s. 34; Sevdin, s. 39; Barut ve Aydemir, s. 15-16.

²⁸² Akbulut, s. 126; Balcı, s. 30-31; Kurt ve Kurt, s. 34-35; Ruhi, s. 17; Sevdin, s. 39.

²⁸³ Kurt ve Kurt, s. 34; Özdebakoglu, s. 14; Sevdin, s. 39.

²⁸⁴ Parlar ve Kızılkaya, s. 32; Akbulut, s. 126; Yokuş Sevük, s. 42; Ergül, s. 40; Gündel, s. 21; Balcı, s. 31; Kurt ve Kurt, s. 34; Demirbaş, Kriminoloji, s. 340; Sevdin, s. 40; Özdebakoglu, s. 14; Selbes, s. 17.

²⁸⁵ Akbulut, s. 126; Yokuş Sevük, s. 42; Demirbaş, Kriminoloji, s. 340; Özdebakoglu, s. 14; Kurt ve Kurt, s. 34; Selbes, s. 17.

ağızda sakız şeklinde çiğneyerek tükürük yoluyla vücuda alınması da mümkündür²⁸⁶.

Kokain kullanımı sonrası kalp atışının hızlanması, göz bebeklerinin büyümesi, vücut sıcaklığının artması, kaslarda kasılma, açlık ve susuzluğun hissedilmemesi gibi fiziksel etkiler doğmaktadır. Kişi kendisini daha zinde, enerjik ve güvende hissetmektedir²⁸⁷. Kullanan kimselerde psikolojik olarak ilk etapta mutluluk, konuşkanlık, hareketlilik ve cinsel istek artışı görülmektedir²⁸⁸. Daha sonrasında ise ruhsal problemlerle birlikte düşünsel faaliyetlerde zorlanma, hafıza problemleri, sinirlilik, kendisine ve çevresine karşı zarar verici hareketler, solunum güçlüğü, yüksek kalp atışı ve tansiyon görülmektedir²⁸⁹. Kişiler kokain kullandıkça halüsinasyon görmeye başlayıp çeşitli korku ve takıntılar geliştirip karakter değişiklikleri yaşamaktadır²⁹⁰.

Kokain, tıpta lokal anestezi olarak kullanılan ilk maddelerden biridir²⁹¹. Tedavi amaçlı ilaç olarak kullanımı da varken zararlı olup bağımlılık yaptığı tespit edildikten sonra kullanılmamıştır²⁹².

Kokain kullanımının psikolojik bağımlılık yaparken, fiziksel bağımlılığa neden olmadığı söylenmektedir. Tedavisinin bu nedenle daha başarılı olduğu belirtilmektedir²⁹³. Buna zıt diğer görüşte ise fiziksel ve psikolojik bağımlılığa neden olmakla birlikte her kullanımda daha yüksek doz kullanmaya (tolerans) da neden olduğu söylenmektedir²⁹⁴.

²⁸⁶ Yokuş Sevik, s. 42; Akbulut, s. 126; Parlar ve Kızılkaya, s. 32; Ergül, s. 40; Kurt ve Kurt, s. 35; Güngör ve Kınacı, s. 60; Ruhi, s. 17; Sevim, s. 40; Özdebakoğlu, s. 14; Selbes, s. 17; Barut ve Aydemir, s. 16-17; Ateş, s. 23.

²⁸⁷ Gündel, s. 21-22; Yokuş Sevik, s. 43; Kurt ve Kurt, s. 35; Güngör ve Kınacı, s. 60; Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 175; Sevim, s. 40; Selbes, s. 17; Barut ve Aydemir, s. 16-17; Ateş, s. 23.

²⁸⁸ Akbulut, s. 127; Gündel, s. 21-22; Yokuş Sevik, s. 43; Ergül, s. 40; Demirbaş, Kriminoloji, s. 340; Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 175; Kurt ve Kurt, s. 35; Sevim, s. 40-41; Ateş, s. 23.

²⁸⁹ Yokuş Sevik, s. 43; Akbulut, s. 127; Kurt ve Kurt, s. 35; Güngör ve Kınacı, s. 60; Ruhi, s. 17; Gündel, s. 22; Ergül, s. 40; Sevim, s. 40-41; Selbes, s. 17.

²⁹⁰ Yokuş Sevik, s. 43; Gündel, s. 22; Akbulut, s. 127; Ergül, s. 40; Güngör ve Kınacı, s. 60; Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 176; Özdebakoğlu, s. 14; Kurt ve Kurt, s. 35; Sevim, s. 40-41; Ateş, s. 23.

²⁹¹ Güngör ve Kınacı, s. 60; Ruhi, s. 17; Sevim, s. 39; Akbulut, s. 127; Kurt ve Kurt, s. 34; Barut ve Aydemir, s. 16-17.

²⁹² Kurt ve Kurt, s. 34; Sevim, s. 40; Ergül, s. 40; Özdebakoğlu, s. 14.

²⁹³ Yokuş Sevik, s. 43; Güngör ve Kınacı, s. 61; Özdebakoğlu, s. 14; Ateş, s. 24.

²⁹⁴ Ruhi, s. 17; Parlar ve Kızılkaya, s. 32; Gündel, s. 22; Akbulut, s. 127.

Kokain kullanan kimselerin genellikle, diğer uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri de kullandığı görülmektedir. Bu kimselerin kokainin uyarıcı etkisini azaltmak için uyuşturucu maddeleri de kullandığı söylenmektedir²⁹⁵.

3.1.3.3.2.Crack

Crack, kokainin çeşitli fiziksel ve kimyasal işlemlere tabi tutulması ile elde edilmektedir. Küçük taş şeklindeki parçalar şeklinde görünüp beyaz veya krem renklidir²⁹⁶. Kokaine göre daha saf haldedir²⁹⁷. Yine kokainden daha ucuzdur ve bu nedenle daha yaygın kullanılmaktadır²⁹⁸. Amerika ve Avrupa ülkelerinde yaygın kullanımı görülmektedir²⁹⁹.

Sigara şeklinde yakıp dumanını nefes yoluyla içine çekme şeklinde kullanılmaktadır³⁰⁰. Bu yöntem, damardan enjekte kadar güçlü bir etki yarattığından tercih edilmektedir³⁰¹. Maddenin adı da yakılarak içme esnasında maddenin yanma sesinden esinlenilerek konulmuştur³⁰². Buruna çekme yolu ile de kullanılabilir³⁰³.

Crack vücutta güçlü etkiler yaratan bir uyarıcı maddedir³⁰⁴. Etkileri kokainden çok daha güçlüdür³⁰⁵. Kullandıktan sonra kişide kalp atışı hızlanmakta, göz bebekleri büyümekte, net görememe ve idrak edememe durumu oluşmaktadır³⁰⁶. Uzun süreli kullanımında sinirlilik, dengesiz ruh hali, paranoyaklık, stres, uykusuzluk, cinayet ve intihar eğilimi gibi psikolojik etkiler

²⁹⁵ Ergül, s. 40.

²⁹⁶ Gündel, s. 21; Güngör ve Kınacı, s. 61; Kurt ve Kurt, s. 34; Demirbaş, Kriminoloji, s. 340; Akbulut, s. 127-128; Balcı, s. 31; T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, s. 19; Barut ve Aydemir, s. 17; Selbes, s. 18.

²⁹⁷ Akbulut, s. 127; Yokuş Sevik, s. 43; Ruhi, s. 16; Sevim, s. 41; Ateş, s. 24.

²⁹⁸ Yokuş Sevik, s. 43; Akbulut, s. 127; Balcı, s. 31; Ruhi, s. 16; Sevim, s. 41; Selbes, s. 18; Ateş, s. 24; T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, s. 19; Ergül, crack maddesinin kokainden daha düşük kalitede olduğunu söylemektedir. Ergül, s. 40.

²⁹⁹ Ergül, s. 40.

³⁰⁰ Gündel, s. 21; Yokuş Sevik, s. 43; Akbulut, s. 128; Barut ve Aydemir, s. 18; Ruhi, s. 16; Selbes, s. 18; Ateş, s. 24.

³⁰¹ Gündel, s. 21.

³⁰² Ruhi, s. 16.

³⁰³ Demirbaş, Kriminoloji, s. 340; Yokuş Sevik, s. 43; Akbulut, s. 128; Balcı, s. 31; Sevim, s. 41; Selbes, s. 18; Ateş, s. 24.

³⁰⁴ Ergül, s. 40.

³⁰⁵ Güngör ve Kınacı, s. 61; Ruhi, s. 16; Akbulut, s. 127-128; Yokuş Sevik, s. 43; Kurt ve Kurt, s. 34; Balcı, s. 31; Barut ve Aydemir, s. 17; Sevim, s. 41.

³⁰⁶ Akbulut, s. 128.

yaratmaktadır³⁰⁷. Fiziksel olarak ise kullanıcılarında hiperaktivite, aşırı zayıflık, beyin ve solunum yapısında bozukluklar görülmektedir³⁰⁸.

Crack diğer doğal uyuşturucu ve uyarıcı maddelere nazaran daha kısa sürede, daha fazla bağımlılık yapmaktadır³⁰⁹. Crack maddesi kişide bağımlılığın yanında tolerans etkisi de gösterdiğinden kullanıcılar, takip eden kullanımlarda miktarı artırma ihtiyacı duymaktadır³¹⁰. Kokain kullanıcılarında olduğu gibi crack kullanıcıları da bu maddeyi genellikle diğer uyuşturucu, uyarıcı maddeler ve alkol ile birlikte kullanmaktadır³¹¹.

3.1.3.3.Amfetamin

Amfetamin uyuşturucu değil, uyarıcı madde kategorisindedir. Feniletilamin ana maddesinden sentetik olarak elde edilmektedir³¹². Ekimi veya hasadı yapılan doğal bir madde kaynaklı olmayıp laboratuvar koşullarında kimyasal olarak üretilmektedir. Bu nedenle dünyanın her yerinde üretimi mümkündür³¹³. Beyaz renkli toz şeklinde görünen amfetaminin kokusu bulunmamaktadır. Su ve alkolde eriyebilmektedir³¹⁴.

Burundan nefesin içe çekilmesi şeklinde, damardan ya da deri altına enjekte edilerek veya oral yoldan vücuda alınabilmektedir³¹⁵.

Amfetamin kullanımı sonrası kişi kendini uyanık, konuşkan, enerjik, iyi, güvende, tok, zihinsel faaliyetleri yüksek ve algısı açık hisseder³¹⁶. Amfetamin

³⁰⁷ Demirbaş, Kriminoloji, s. 340; Akbulut, s. 128; Yokuş Sevrük, s. 43; Ruhi, s. 16; Sevdin, s. 41; Selbes, s. 18; Barut ve Aydemir, s. 17-18; Ateş, s. 24.

³⁰⁸ T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, s. 19; Yokuş Sevrük, s. 43; Akbulut, s. 128; Barut ve Aydemir, s. 17-18; Ruhi, s. 16; Sevdin, s. 41; Ateş, s. 24.

³⁰⁹ Akbulut, s. 127-128; T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, s. 19; Ruhi, s. 16; Yokuş Sevrük, s. 43; Balcı, s. 31; Selbes, s. 18; Ateş, s. 24.

³¹⁰ Barut ve Aydemir, s. 18.

³¹¹ Akbulut, s. 128; Yokuş Sevrük, s. 43-44.

³¹² Gündel, s. 20; Parlar ve Kızılkaya, s. 26; Güngör ve Kınacı, s. 61-62; Ruhi, s. 18; Yokuş Sevrük, s. 46; Sevdin, s. 42.

³¹³ Küçükkuysal, s. 29.

³¹⁴ Ruhi, s. 18.

³¹⁵ Ergül, s. 45; Akbulut, s. 131; Parlar ve Kızılkaya, s. 26; Güngör ve Kınacı, s. 62; Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 182; Ruhi, s. 18; Sevdin, s. 42; Barut ve Aydemir, s. 19; Ateş, s. 28.

³¹⁶ Akbulut, s. 131; Parlar ve Kızılkaya, s. 26; Demirbaş, Kriminoloji, s. 342; Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 182; Özdebakoglu, s. 16-17; Ergül, s. 45; Kurt ve Kurt, s. 38; Ateş, s. 29.

kişide fiziksel, psikolojik bağımlılık ve tolerans yaratmaktadır³¹⁷. Uzun süreli amfetamin kullanımı kişide iştahsızlık, uykusuzluk, baş dönmesi, nabız artışı, yüksek tansiyon, solunum sıkıntıları, sinirli ruh hali, deride kızarıklık, ateş ve kusma gibi olumsuz etkiler yaratmaktadır³¹⁸. Bağımlılarında hafıza kaybı veya paranoid şizofreni hastalığı oluşumu dahi görülebilmektedir³¹⁹. Amfetaminin vücuttaki etkisi geçtikten sonra kişi halsiz ve keyifsiz olup baş ve mide ağrıları çekmektedir. Genellikle hareketsiz kalmayı tercih etmekte veya çokça uyumaktadır³²⁰.

Amfetamin tıpta çeşitli alanlarda tedavi amaçlı kullanılmaktadır. Özellikle narkolepsi, obezite, hiperaktivite, epilepsi, parkinson gibi hastalıkların tedavisinde kullanılmaktadır. Bu hastalıkların dışında yatıştırıcı nitelikteki madde veya ilaçların aşırı kullanımı sonucu oluşan zehirlenmelerin tedavisinde de kullanılmaktadır³²¹. Önceleri çok daha yaygın kullanılırken fiziksel ve zihinsel zararları olduğu ve yoğun bağımlılık yaptığı tespit edildikten sonra kullanım alanları daralmıştır³²². Yasadışı amfetamin üretimi, tıp alanında kullanılan bahsi geçen ilaçların üretiminde kullanılan kimyasalların kaçakçılığının yapılmasıyla sağlanmaktadır. Yasal kullanım için yasal olarak üretilen kimyasallar, bu aşamada çalınarak yasadışı madde üretiminde kullanılmaktadır³²³.

3.1.3.3.4.Ecstasy

Uyarıcı maddeler grubunda yer alan bir diğer madde ecstasydir. Ecstasy bir çeşit amfetamin türevidir. Bu madde, kimyasal bileşiminden kaynaklanan metilendioksimetamfetamin (MDMA) veya metilendioksiamfetamin (MDA)

³¹⁷ Yokuş Sevik, s. 46; Akbulut, s. 131; Kurt ve Kurt, s. 38; Sevim, s. 42; Ateş, s. 29; Güngör ve Kınacı, s. 62; Parlar ve Kızılkaya ile Ergül amfetamin maddesinin psikolojik bağımlılık yaratmakla birlikte fiziksel bağımlılık yaratmayacağını söylemektedir. Parlar ve Kızılkaya, s. 26; Ergül, s. 45.

³¹⁸ Yokuş Sevik, s. 46; Akbulut, s. 131; Ergül, s. 45; Parlar ve Kızılkaya, s. 26; Demirbaş, Kriminoloji, s. 342; Kurt ve Kurt, s. 38; Güngör ve Kınacı, s. 61; Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 182-183; Ruhi, s. 18; Sevim, s. 42-43; Soyaslan, Kriminoloji, s. 117; Ateş, s. 29.

³¹⁹ Ruhi, s. 18; Güngör ve Kınacı, s. 62.

³²⁰ Güngör ve Kınacı, s. 62; Ruhi, s. 18-19; Barut ve Aydemir, s. 19.

³²¹ Tanol, s. 10; Yokuş Sevik, s. 46; Akbulut, s. 130; Güngör ve Kınacı, s. 62; Gündel, s. 20; Barut ve Aydemir, s. 18; Ruhi, s. 18; Sevim, s. 43; Selbes, s. 21; Barut ve Aydemir, s. 18-19.

³²² Akbulut, s. 128; Gündel, s. 20.

³²³ Küçüküysal, s. 39.

ismiyle de bilinmektedir³²⁴. Genellikle tablet şeklinde bulunmakla birlikte kapsül, toz veya sıvı şekillerinde de bulunabilmektedir³²⁵.

Ecstasy ağız yoluyla alma, buruna çekme, damara veya deri altına enjekte etme biçimlerinde kullanılabilmektedir³²⁶.

Ecstasy her ne kadar uyarıcılar başlığı altında işleniyor olsa dahi etkileri bakımından hem uyarıcılar hem de hayal gördürücüler grubunda yer almaktadır. Ecstasy kullanan kimseler kendisini enerjik, iyi, rahat, cesur hissederken, aynı zamanda bu kimselerde halüsinasyon görme gibi etkiler de görülmektedir³²⁷. Madde uzun vadede vücutta anksiyete, tansiyon ve nabız artışı, yüksek ateş, ağız kuruluğu, kramplar, mide bulantısı, iştahsızlık, görme bozuklukları gibi etkiler doğurmaktadır³²⁸. Maddenin vücuttaki etkisi geçtikten sonra kişi kendisini aşırı yorgun, halsiz ve depresif hissederek baş ağrısı ve dönmesi yaşamaktadır³²⁹.

Bir kısım yazarlar ecstasynin fiziksel bağımlılık yaratmazken psikolojik bağımlılık ve tolerans yaratabileceğini söylemektedirler³³⁰. Bir kısım yazarlar ise maddenin hem fiziksel bağımlılık hem psikolojik bağımlılık hem de tolerans yaratacağını söylemektedirler³³¹.

3.1.3.3.5.Sentetik Kannabinoid (Bonzai)

Bonzai ağacının yaprakları üretimde kullanıldığından bonzai adı verilen sentetik kannabinoid, uyarıcı maddeler grubunda yer almaktadır. Madde bonzai olarak adlandırılmakla birlikte bonzai bitkisinin kendisinin, uyarıcı etkisi bulunmamaktadır. Başkaca kurutulmuş bitki yaprakları da üretimde kullanılmaya uygun olmakla birlikte genellikle bonzai yaprakları kullanıldığından bu ismi

³²⁴ Yokuş Sevik, s. 46; Güngör ve Kınacı, s. 61; Demirbaş, Kriminoloji, s. 342; T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, s. 25; Sevdin, s. 44; Ruhi, s. 18; Gündel, s. 23; Parlar ve Kızılkaya, s. 26; Kurt ve Kurt, s. 39; Selbes, s. 21; Ergül, s. 45; Barut ve Aydemir, s. 20-21.

³²⁵ Ruhi, s. 18; Yokuş Sevik, s. 46; Gündel, s. 23; Kurt ve Kurt, s. 39; T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, s. 25; Selbes, s. 21; Balci, s. 34; Ateş, s. 29.

³²⁶ Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 183; Barut ve Aydemir, s. 21; Ateş, s. 29.

³²⁷ Sevdin, s. 44; Gündel, s. 23-24; Yokuş Sevik, s. 46; Parlar ve Kızılkaya, s. 26; Ergül, s. 45; Barut ve Aydemir, s. 21; T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, s. 25.

³²⁸ Ruhi, s. 18; Gündel, s. 24-25; Sevdin, s. 44-45; Kurt ve Kurt, s. 39; Selbes, s. 21; Barut ve Aydemir, s. 21.

³²⁹ Barut ve Aydemir, s. 21; Ruhi, s. 18; Gündel, s. 25.

³³⁰ Gündel, s. 25; Parlar ve Kızılkaya, s. 26; Ergül, s. 45.

³³¹ Sevdin, s. 44; Tanol, s. 11; Parlar ve Kızılkaya, s. 26; Barut ve Aydemir, s. 22.

almıştır³³². Uluslararası alanda “spice” şeklinde adlandırılmaktadır³³³. Sıklıkla kurutulmuş bitki şeklinde görülmekle birlikte sıvı veya toz halde de bulunabilmektedir³³⁴.

Bonzai, “2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun” 19. maddesine göre, 13.02.2011 tarih ve 27845 sayılı resmi gazetede yayınlanan 2011/1310 Karar sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile uyuşturucu ve uyarıcı maddeler listesine dahil olmuştur³³⁵. Psikolojik ve fiziksel bağımlılık yaratmakla birlikte tolerans da oluşturmaktadır³³⁶. Türkiye’de yakın tarihlerde gençler arasında yaygın kullanımı mevcuttur. Aşırı doz kullanım sonucu ölümlere de sıkça rastlanmaktadır³³⁷.

3.1.3.4.Hayal Gördürenler (Halüsinojenler)

3.1.3.4.1.Esrar

Esrar, dişi hint kenevirinden üretilmektedir. Hint keneviri haricinde endüstriyel amaçla ekilen kenevir bitkisinden de esrar üretilmektedir³³⁸. Esrarın etken maddesi THC(tetrahidrokannabinol) olup kişide halüsinojen etki yaratmaktadır³³⁹.

Esrar çoğunlukla toz şeklinde bulunmakla birlikte katı veya sıvı halleri de mevcuttur. Sıvı esrar bunların arasındaki en güçlü etkiye sahip halidir³⁴⁰. Esrar genellikle yeşil ve kahverengi tonlarında görülmektedir³⁴¹.

Esrarın çeşitli kullanım biçimleri bulunmaktadır. Bunların ilki toz şeklindeki esrarın buruna çekilmesi suretiyle olmaktadır³⁴². Diğer bir kullanım

³³² Parlar ve Kızılkaya, s. 28; Tanol, s. 12; Ruhi, s. 20; Selbes, s. 23; Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 171.

³³³ Tanol, s. 13; Parlar ve Kızılkaya, s. 28.

³³⁴ Ruhi, s. 20; Parlar ve Kızılkaya, s. 28; T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, s. 28.

³³⁵ T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, s. 28; Parlar ve Kızılkaya, s. 28; Tanol, s. 14; Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 172.

³³⁶ Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 172.

³³⁷ Selbes, s. 23; Parlar ve Kızılkaya, s. 28.

³³⁸ Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 172-173; Akbulut, s. 123; Yokuş Sevik, s. 41; Kurt ve Kurt, s. 30; T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, s. 19; Sevim, s. 46-47; Güngör ve Kınacı sadece dişi hint kenevirinde değil erkek hint kenevirinde de THC etken maddesinin bulunduğunu söylemiştir. Güngör ve Kınacı, s. 54-55.

³³⁹ Kurt ve Kurt, s. 32; Barut ve Aydemir, s. 24; Tanol, s. 11; Güngör ve Kınacı, s. 54; T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, s. 19.

³⁴⁰ Yokuş Sevik, s. 41.

³⁴¹ Yokuş Sevik, s. 41; Ruhi, s. 19, Balcı, s. 32.

³⁴² Yokuş Sevik, s. 42.

biçimi ise sigaraya tütünle birlikte sarılarak veya nargile, pipo gibi araçlarla içilmesidir³⁴³. Sıvı veya katı yiyecek malzemelerine karıştırılarak bu gıdalarla birlikte tüketilmesi de mümkündür³⁴⁴. Sıvı şeklindeki esrar şırınga yardımı ile damardan enjekte edilerek vücuda alınabilmektedir³⁴⁵.

Esrar kullanımında kişide ilk etapta rahatlık, mutluluk, güç, cesaret, şehvet, iştah, halüsinasyon gibi psikolojik etkiler görülmektedir³⁴⁶. Zaman ilerledikçe akıl bulanıklığı, fiziksel güç kaybı, konsantrasyon sorunları, baş ağrısı, panik atak, anksiyete, sinirlilik, ölüm korkusu gibi psikolojik etkiler kendisini göstermektedir³⁴⁷. Ayrıca esrar kullanan kimsede hızlı kalp atışı ve buna bağlı kan basıncı artışı, bedende uyuşma, bulantı, kusma, boğaz kuruluğu, gözlerde kanlanma, göz bebeklerinde büyüme, ışık hassasiyeti gibi fiziksel etkiler de görülmektedir³⁴⁸.

Kişiler esrara kısa sürede bağımlı olup bağımlılıktan kurtuluş ise uzun ve zorlu olmaktadır³⁴⁹.

3.1.3.4.2. Marihuana

Kenevir bitkisinden üretilen bir diğer uyuşturucu madde de marihuanadır. Marihuana, kenevir bitkisinin çiçek ve yapraklarının kurutulması sonrası küçük

³⁴³ Gündel, s. 18; Yokuş Sevik, s. 42; Akbulut, s. 123; Parlar ve Kızılkaya, s. 32; Güngör ve Kınacı, s. 56; Ergül, s. 39; Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 169; Kurt ve Kurt, s. 32; Ruhi, s. 19; Sevdin, s. 47; Selbes, s. 15; Barut ve Aydemir, s. 25; Ateş, s. 24-25.

³⁴⁴ Akbulut, s. 123; Parlar ve Kızılkaya, s. 32; Güngör ve Kınacı, s. 56; Gündel, s. 18; Yokuş Sevik, s. 42; Ergül, s. 39; Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 169; Kurt ve Kurt, s. 32; Sevdin, s. 47; Selbes, s. 15-16; Barut ve Aydemir, s. 25; Ateş, s. 25.

³⁴⁵ Kurt ve Kurt, s. 32; Yokuş Sevik, s. 42; Parlar ve Kızılkaya, s. 32.

³⁴⁶ Ergül, s. 39; Güngör ve Kınacı, s. 56; Yokuş Sevik, s. 42; Selbes, s. 15-16; Barut ve Aydemir, s. 25; Ateş, s. 25.

³⁴⁷ Yokuş Sevik, s. 42; Güngör ve Kınacı, s. 57; Barut ve Aydemir, s. 25-26; Kurt ve Kurt, s. 33; Ateş, s. 25.

³⁴⁸ Soyaslan, Kriminoloji, s. 117; Yokuş Sevik, s. 42; Akbulut, s. 123; Gündel, s. 19; Kurt ve Kurt, s. 33; Sevdin, s. 47; Güngör ve Kınacı, s. 57; Özdebakoglu, s. 15; Selbes, s. 16; Ateş, s. 25.

³⁴⁹ Yokuş Sevik, s. 42; "...Esrarın alışkanlık yapmadığı, Adli Tıp Kurumunun görüşüne uygun olarak kabul edilmiş ve uzun süre bu şekilde uygulama yapılmışken, Adli Tıp İhtisas Dairesi, esrarın alışkanlık yaptığını belirtmiş ve Konu Adli Tıp Genel kurulunda görüşülerek 6.1.1984 gün ve 23708/10 sayılı kararla Esrar maddesinin de bağımlılık yaptığı kabul edilmiştir.

Yargıtay 5.Ceza Dairesinin 21.4.1984 tarih ve 3275/3401 sayılı ve yine 12.11.1984 gün ve 3842/4199 sayılı kararlarında, esrarın iptila yaptığının belirlenmesi karşısında, bu hususun fenni biçimde saptanması ve sonucuna göre karar verilmesi gerektiği açıklanmıştır...." Akbulut, s. 124; "...Ceza Genel Kurulu'nun 24.10.1988 tarih ve 5-302/386 sayılı kararında, esrar içicisi olduğunu söyleyen sanığın esrar kullanma alışkanlığının iptila oluşturup oluşturmadığı konusunda Adli Tıp Kurumu'ndan rapor alınması gerektiği belirtilmiştir..." Güngör ve Kınacı, s. 60.

parçalar haline getirilmesi suretiyle üretilir³⁵⁰. Esrara göre etken maddesi daha az yani daha düşük bir kalitededir³⁵¹.

Marihuana genellikle bireysel değil kalabalık içerisinde, özellikle arkadaş gruplarında birlikte kullanılmaktadır³⁵². Marihuana sigara gibi kağıda sarılarak kullanılmaktadır³⁵³. Özellikle Amerika ve Batı Avrupa'da yaygın kullanımı görülmektedir³⁵⁴.

Marihuananın zararlı ve bağımlılık yapan bir madde veya zararsız bağımlılık yapmayan bir madde olduğu konusunda iki farklı düşünce mevcuttur. Zararsız ve bağımlılık yapmayan bir madde olduğu görüşünün temelinde bitkisel kaynaklı olması, vücutta kuvvetli etkiler yaratmaması sadece keyifli bir ruh haliyle birlikte kişinin çevresini algılamasının gelişmesi³⁵⁵ nedeniyle zararsız olduğu ayrıca psikolojik bağımlılık - kişiden kişiye farklılık göstermekle birlikte - mevcut olabilirken fiziksel bağımlılık yaratmayacağı yatmaktadır. Marihuananın fiziksel bağımlılık yaratmaması etken maddenin (THC) azlığından kaynaklanmaktadır. Fiziksel bağımlılık için çok yüksek dozajlarda kullanılması gerekip bu da sık olarak görülmemektedir. Aynı nedenden kullanan kişilerde her seferinde daha yüksek miktarda kullanma ihtiyacı yani tolerans ve doz aşımının da oluşmayacağı söylenmektedir³⁵⁶.

Zararlı ve bağımlılık yapan bir madde olduğu görüşünün temelinde ise, vücuttaki etkileri ilk başta kişiyi iyi hissettirip duyuları ve zihni kuvvetlendirmekle³⁵⁷ birlikte sonradan görmede sorunlar, cisimleri takipte zorlanma, düzensiz nabız, yüksek tansiyon, hafıza ve konsantrasyon sorunlarının baş göstermesi³⁵⁸; vücuttaki etkisi bir hafta kadar sürüp vücuttan tamamen atımının ise bir ay kadar sürmesi³⁵⁹ ve fiziksel ile psikolojik bağımlılık yaratan bir madde

³⁵⁰ Akbulut, s. 125; Tanol, s. 11; Yokuş Sevik, s. 44; Ergül, s. 39; Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 172; Kurt ve Kurt, s. 31-32; Demirbaş, Kriminoloji, s. 339; Sevdin, s. 48; Selbes, s. 17; Ateş, s. 25.

³⁵¹ Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 172; Güngör ve Kınacı, s. 55; Demirbaş, Kriminoloji, s. 339; Gündel, s. 18; Kurt ve Kurt, s. 31-32.

³⁵² Yokuş Sevik, s. 44; Akbulut, s. 125; Ateş, s. 25.

³⁵³ Ergül, s. 39.

³⁵⁴ Tanol, s. 11; Balcı, s. 33; Güngör ve Kınacı, s. 55; Demirbaş, Kriminoloji, s. 339.

³⁵⁵ Sevdin, s. 49; Barut ve Aydemir, s. 28.

³⁵⁶ Güngör ve Kınacı, s. 59.

³⁵⁷ Sevdin, s. 49.

³⁵⁸ Yokuş Sevik, s. 44; Akbulut, s. 126; Sevdin, s. 50; Selbes, s. 17; Barut ve Aydemir, s. 27-28; Ateş, s. 25-26.

³⁵⁹ Akbulut, s. 126; Yokuş Sevik, s. 44; Selbes, s. 17; Ateş, s. 25.

olması yatmaktadır. Marihuana kullanan kimseler aynı etkileri yaşamak için tekrar kullanma ihtiyacı duyduklarından maddenin, psikolojik bağımlılık yarattığı söylenmektedir. Fiziksel bağımlılık yaratıp yaratmama sorunu ise kullanma sıklığı ve miktarına göre değişiklik arz edip yüksek dozlarda kullanımda fiziksel bağımlılık doğması mümkündür denilmiştir³⁶⁰.

3.1.3.4.3.LSD

LSD, çavdar küfünde mevcut olan liserjik(lysergic) asit ve ek bazı kimyasallardan üretilen oldukça kuvvetli bir halüsinojen maddedir³⁶¹. Madde kokusuz, tatsız, beyaz renkli, toz tekstüründedir³⁶².

Genellikle tablet veya kapsül halinde kullanıma sunulmakla birlikte; toz veya sıvı halinde, jelatin parçaları şeklinde, başkaca uyuşturuculara veya kağıtlara absorbe edilmiş halde bulunması da mümkündür³⁶³. Tablet, kapsül, sıvı halde olanlar ağızdan yutularak kullanılmakta, kağıda absorbe edilen LSD ise yalanarak kullanılmaktadır³⁶⁴. Sık görülmemekle birlikte vücuda enjekte edilmesi de mümkündür³⁶⁵.

LSD kullanımı, direkt olarak kişinin zihinsel faaliyetlerini etkilemektedir. Kullanıcı halüsinasyonlar görmeye başlayarak var olmayan şeyler görüp, duyup hissetmektedir. Bu görülen şeyler, kullanıcıyı mutlu eden hayaller olabileceği gibi korkutan kabuslar da olabilmektedir. Kişi; zaman, mekan ve eşya algılamalarında gerçek dışı durumlar yaşamaktadır³⁶⁶.

LSD maddesi kullanımı sonrası vücutta tansiyon ve ateş yükselir, nabız artar, terleme ve titreme başlar, ağız kurur, göz bebekleri büyür, görüş bulanıklaşır³⁶⁷. Uzun vadede, LSD kullanımı hafıza sorunları, yorgunluk, algı

³⁶⁰ Güngör ve Kınacı, s. 59.

³⁶¹ Demirbaş, Kriminoloji, s. 341; Akbulut, s. 133; Yokuş Sevik, s. 45; Balci, s. 33-34; Gündel, s. 27; Parlar ve Kızılkaya, s. 25; Ergül, s. 44; Kurt ve Kurt, s. 39; Selbes, s. 20; T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, s. 26.

³⁶² Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 179; Sevdin, s. 53; Ruhi, s. 19; Selbes, s. 20; Barut ve Aydemir, s. 28.

³⁶³ Gündel, s. 27; Yokuş Sevik, s. 45; Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 179; Ruhi, s. 20; Akbulut, s. 133; Selbes, s. 20; T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, s. 26.

³⁶⁴ Yokuş Sevik, s. 45-46; Ruhi, s. 20; Akbulut, s. 133; Barut ve Aydemir, s. 29; Ateş, s. 30.

³⁶⁵ Akbulut, s. 133; Kurt ve Kurt, s. 39; Selbes, s. 20; T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, s. 26.

³⁶⁶ Ruhi, s. 19-20; Gündel, s. 28; Yokuş Sevik, s. 45; Sevdin, s. 54; Akbulut, s. 133-134; Parlar ve Kızılkaya, s. 25; Barut ve Aydemir, s. 28-29; Ateş, s. 30; Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 179.

³⁶⁷ Ergül, s. 44; Barut ve Aydemir, s. 28; Kurt ve Kurt, s. 39; Gündel, s. 29; Ruhi, s. 20.

problemleri, beyin hasarları, solunum metabolizma ve hormon dengesizliği, cinnet hatta intihara dahi yol açabilmektedir³⁶⁸. Kullanıcılarında tolerans oluşturarak her kullanımda daha fazla doz alma ihtiyacı doğurmaktadır³⁶⁹.

3.1.3.4.4.Meskalin

Meskalin, kullanıcıların algı ve duyularını etkileyerek vücutta ve zihinde gerçek dışı etkiler doğuran halüsinojenlerden biridir. Bir diğer halüsinojen olan LSD yarı doğal, yarı yapay(sentetik) yolla elde edilirken meskalin tamamen doğal yollarla elde edilir. Meskalin, Meksika ve Güney Amerika'da yetişen bir çeşit kaktüsten elde edilmektedir³⁷⁰. Bu maddeye meskal veya peyote(peyotl) de denilmektedir³⁷¹. Hindistan ve Amerika yerlilerinde eski tarihlerden itibaren geleneksel bir biçimde kullanımı görülmektedir³⁷².

Meskalin kapsül, tablet, toz, sıvı veya kurutulmuş bitki parçaları şeklinde bulunmaktadır³⁷³. Ağızda çiğneme, yutma, içeceklere karıştırıp içme veya vücuda enjekte etme biçimlerinde kullanılabilmektedir³⁷⁴.

Meskalin alımı sonrası kullanıcı cisimleri ve renkleri olduğundan farklı algılayıp var olmayan sesler duymakta, yer ve zaman kavramlarında bozulmalar yaşamaktadır³⁷⁵. Dış dünya algılama farklılıklarının haricinde meskalin kullanımı kişide depresyon, anksiyete, paranoya, panik atak, intihar eğilimi de doğurabilmektedir³⁷⁶. Uzun vadede vücutta baş ağrısı ve dönmesi, nabız ve tansiyon artışı, mide bulantısı ve kusma, iştahsızlık, uykusuzluk, ishal gibi olumsuz etkiler oluşmaktadır³⁷⁷.

³⁶⁸ Akbulut, s. 133-134; Yokuş Sevik, s. 45; Ergül, s. 44; Demirbaş, Kriminoloji, s. 341; Selbes, s. 20-21.

³⁶⁹ Yokuş Sevik, s. 45; Güngör ve Kınacı, s. 63.

³⁷⁰ Akbulut, s. 132; Ruhi, s. 19; Yokuş Sevik, s. 45; Ergül, s. 44; Selbes, s. 20; Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 179-180; T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, s. 21.

³⁷¹ Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 180; Sevim, s. 51.

³⁷² Sevim, s. 51; Ruhi, s. 19.

³⁷³ Akbulut, s. 132; Sevim, s. 52; Ruhi, s. 19; Barut ve Aydemir, s. 27; T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, s. 21.

³⁷⁴ Barut ve Aydemir, s. 27; Akbulut, s. 132; Ruhi, s. 19.

³⁷⁵ Sevim, s. 52; Barut ve Aydemir, s. 27.

³⁷⁶ Barut ve Aydemir, s. 27; Ruhi, s. 19; Sevim, s. 52.

³⁷⁷ Ruhi, s. 19; Barut ve Aydemir, s. 27.

3.1.3.4.5.Ayahuasca

Ayahuasca(aya-ruh, waska-asma, ruh asması) yaygınlıkla Banisteriopsis caapi asması ve Psychotria viridis bitkisi, gövde ile yapraklardan demleme usulü ile üretilen çayın ismidir. Bu bitkilerden yaygın bir şekilde ayahuasca çayı yapıldığından bitkiler genellikle ayahuasca bitkisi olarak adlandırılmaktadır. Bu nedenle tarafımızca madde başlığı olarak ayahuasca tercih edilmiştir³⁷⁸.

Banisteriopsis caapi ve Psychotria viridis bitkileri Amazon yağmur ormanlarında yetişmektedir. Eski çağlardan beri amazon kabilelerince psikoaktif etkileri nedeniyle dini ritüellerde ayahuasca kullanılmaktadır. Ayahuasca bitkilerinden banisteriopsis caapi bileşeninde harmin, tetrahidroharmin(THH) ve harmalin alkaloidlerini barındırmaktadır. Psychotria viridis bitkisinde ise N,N-dimethyltryptamine(DMT) alkaloidi bulunmaktadır³⁷⁹.

Ayahuasca kullanıcılarında halüsinasyon, ani ve yoğun duygu değişimleri, uzuvlarda karıncalanma, titreme, göz bebeğinde büyüme gibi etkiler görülmektedir³⁸⁰.

Ayahuasca yakın tarihte, dünyada kullanımı hızla yayılan bir maddedir. Bileşimi, etkileri ve ortaya çıkabilecek olası yan etkileri tam olarak tespit edilememiş olup araştırmalar sürmektedir. Hakkında legalizasyon çalışmaları birçok ülkede henüz yapılmadığından yasaldır. Yalnız DMT alkaloidi birçok ülkede illegal olduğundan bu bileşenin bulunduğu madde varyasyonları yasal değildir. Tıp dünyasında ise anksiyete ve depresyon gibi hastalıkların tedavisinde kullanılabileceğine ilişkin görüşler ileri sürülmektedir³⁸¹.

³⁷⁸ Nívea Nagamine-Pinheiro ve diğerleri, “Vegetative Anatomy, Morphology And Histochemistry Of Three Species Of Malpighiaceae Used In Analogues Of The Amazonian Psychoactive Beverage Ayahuasca”, Flora, S. 275 (2021) 151760, ss. 1-19, s. 1-2; Elisabet Domínguez-Clavé ve diğerleri, “Ayahuasca: Pharmacology, Neuroscience And Therapeutic Potential”, Brain Research Bulletin, S. 126 (2016), ss. 89-101, s. 89-90; Aline Pic-Taylor ve diğerleri, “Behavioural And Neurotoxic Effects Of Ayahuasca Infusion (Banisteriopsis Caapi And Psychotria Viridis) In Female Wistar Rat”, Behavioural Processes, S. 118 (2015), ss. 102-110, s. 102; Özlem Güvenç Ağaoğlu, “Ayahuasca nedir?”, “<https://www.bilgiustam.com/ayahuasca-nedir/>” (Erişim Tarihi: 11.08.2021).

³⁷⁹ Nagamine-Pinheiro ve diğerleri, s. 1-2; Domínguez-Clavé ve diğerleri, s. 89-90; Pic-Taylor ve diğerleri, s. 102-103; Özlem Güvenç Ağaoğlu, “Ayahuasca nedir?”, “<https://www.bilgiustam.com/ayahuasca-nedir/>” (Erişim Tarihi: 11.08.2021).

³⁸⁰ Domínguez-Clavé ve diğerleri, s. 89-101; Pic-Taylor ve diğerleri, s. 102-110; Özlem Güvenç Ağaoğlu, “Ayahuasca nedir?”, “<https://www.bilgiustam.com/ayahuasca-nedir/>” (Erişim Tarihi: 11.08.2021).

³⁸¹ Nagamine-Pinheiro ve diğerleri, s. 1-2; Domínguez-Clavé ve diğerleri, s. 89-101; Pic-Taylor ve diğerleri, s. 102-110; Özlem Güvenç Ağaoğlu, “Ayahuasca nedir?”, “<https://www.bilgiustam.com/ayahuasca-nedir/>” (Erişim Tarihi: 11.08.2021).

3.1.4. Tipikliğin Objektif(Maddi) Unsuru

3.1.4.1. Fiil(Hareket)

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu TCK m. 190/1’de sayıldığı üzere “özel yer, donanım veya malzeme sağlama”, “kullanıcıların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler alma”, “kullanma yöntemleri konusunda başkalarına bilgi verme” fiillerinin yapılmasıyla oluşmaktadır. Madde metninde sayılan hareketlerin dışında yapılan hareketler, TCK m. 190/1’deki suçu oluşturmamaktadır³⁸². Bu yönüyle suç bağlı hareketli bir suçtur. Suçun hangi tür hareket veya hareketlerle oluşacağı suç tanımında belirtilmişse suç, bağlı hareketli suçtur. Bu tür suçların, serbest herhangi bir hareketle veya kanun maddesinde sayılan hareketler dışında bir hareketle oluşması mümkün değildir³⁸³.

“765 sayılı Eski Türk Ceza Kanunu” 404/1 maddesinde suçun “Özel bir yer sağlayarak veya başka suretle bir kimsenin uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma” şeklinde oluşacağı düzenlenmiştir. Suçun başka bir suretle de oluşabileceği söylendiğinden bağlı hareketli değil, serbest hareketli olduğu söylenebilir. Yeni düzenlemeyle birlikte kanun koyucu, suçu doğuran hareketleri sınırlandırma yoluna gitmiştir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu seçimlik hareketli bir suçtur ve hareketlerin herhangi bir tanesinin yapılmasıyla suç oluşur. Sayılan seçimlik hareketlerin birden fazlasının yapılması halinde de birden fazla suç değil, tek suç oluşmaktadır³⁸⁴. Bununla birlikte fail tarafından seçimlik hareketlerin birden fazlasının yapılması halinde bu durum cezanın belirlenmesinde dikkate alınacak, hakimin cezayı belirlerken alt sınırdan uzaklaşması sonucu

³⁸² Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 800-801; Parlar ve Kızılkaya, s. 499; Karakaş Doğan, s. 259; Akkaya, s. 312; Elmas, s. 365.

³⁸³ Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 229; Özgenç, s. 185; Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, s. 328.

³⁸⁴ Elmas, s. 365-366; Akkaya, s. 312; Yaşar, Gökcan ve Artuç, 5300; Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, s. 319; Özgenç, s. 186; Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 230; Özbek, Doğan ve Bacaksız, s. 223; Koca ve Üzülmüş, s. 122.

doğabilecektir³⁸⁵.

Türk Ceza Kanunu'nda suçlar, failin aktif hareketinin yasaklandığı icrai ve faile yüklenen hareket yükümlülüğünün yerine getirilmemesi halini düzenleyen ihmali suçlar olarak ikiye ayrılmaktadır³⁸⁶. Türk Ceza Kanunu'nda suçların çoğu, icrai hareketin yasaklandığı kurallar şeklinde ortaya çıkar. İhmali suçlarda failin yükümlülüğü mevzuattan, sözleşmeden veya önceden gerçekleştirdiği tehlikeli hareketten kaynaklanabilir³⁸⁷. Ayrıca ihmali suçlarda, failin neticeye engel olma imkan ve gücüne sahip olması da aranmaktadır³⁸⁸.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu kural olarak icrai hareketlerle işlenen bir suçtur³⁸⁹. Suçun ihmali hareketle de işlenebilir olup olmadığı sorgulanmalıdır. Örneğin kişinin sürekli olarak kullanmadığı, gözlerden uzak bir tarlasının veya bahçesinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananlar tarafından kullanılması hali, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için özel yer sağlama olarak değerlendirilebilecek midir? Bu halde kişinin, tarlası veya bahçesinin bu amaçla kullanıldığını bilip bilmediği ve uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananlara özel yer sağlama isteği olup olmadığı yani kastı değerlendirilecektir. Kişinin kastı ihmali hareketi de barındırıyorsa suçun oluştuğu söylenebilecektir³⁹⁰. Yalnız teoride mümkün olan bu durumun pratikte ispatı oldukça güçtür.

İlgili suçla kolaylaştırılan şey, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanılmasıdır. Fail, 190. madde birinci fıkrada sayılan hareketleri uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan veya kullanacak kişiler için yapmaktadır. Failin TCK

³⁸⁵ "...Seçimlik hareketli suçlar, suçun kanuni tanımında gösterilen alternatifli hareketlerden herhangi birisinin işlenmesi ile tamamlanabilen suçlardır. Seçimlik hareketlerin tamamının işlenmesi şart olmayıp, bir tanesinin işlenmesi suçun oluşması için yeterlidir. Seçimlik hareketlerden birkaçı ya da hepsi birlikte işlenmiş olsa dahi tek suç oluşacak, ancak bu durum TCK'nun 61. maddesi uyarınca temel cezanın belirlenmesinde göz önünde tutulabilecektir. Seçimlik hareketlerden birisi tamamlanmış ise diğeri teşebbüs aşamasında kalsa dahi suç tamamlanmış kabul edilecektir. Bu suçlarda, suç tarihi en son seçimlik hareketin yapıldığı tarih olup dava zamanasını da bu tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır..." YCGK, T. 12.2.2013, E. 2012/11-1445, K. 2013/54 (Özgenç, s. 186); Hafızogulları ve Özen, s. 106; Ruhi, s. 68; Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, s. 319; Koca ve Üzülmüş, s. 122.

³⁸⁶ Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, s. 320.

³⁸⁷ Özbek, Doğan ve Bacaksız failin yükümlülüğünün örf ve adetten de kaynaklabileceğini söylemiştir. (Özbek, Doğan ve Bacaksız, s. 224-225).

³⁸⁸ Özbek, Doğan ve Bacaksız, s. 223-224; Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, s. 325-326; Özgenç, s. 231, 237-239; Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 231-234.

³⁸⁹ A. Caner Yenidünya, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu", Murat Balı (Ed.), Uyuşturucu Madde Bağımlılığıyla Mücadele ve Ceza Hukuku Paneli içinde (105-112), Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2011, s. 107; Yılmaz, s. 351.

³⁹⁰ Yılmaz, s. 351.

m. 188’de yer alan “uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticaretini” kolaylaştıracak nitelikte hareketlerde bulunması, 190. madde kapsamında cezalandırılmamaktadır. Failin uyuşturucu veya uyarıcı madde imali için donanım ve malzeme sağlaması veya madde satımı için özel yer sağlaması halinde fail hakkında 190/1 hükmü değil, sırasıyla 188/1 ve 188/3 hükmü uygulama bulacaktır³⁹¹.

Türk ceza sisteminde kural olarak suça yönelik hazırlık hareketleri cezalandırılmamaktadır. Hazırlık hareketinin başlı başına suçu oluşturduğu ve kanun hükmüyle hazırlık hareketlerinin de cezalandırılacağı öngörüldüğü haller, bu kuralın istisnasını oluşturmaktadır. Hazırlık hareketlerinin cezalandırılmamasının temelinde, failin suç işleme iradesinin henüz tam olarak ortaya konulmaması ile birlikte korunan hukuki değer üzerinde oluşan tehlikenin azlığı, kişi hak ve özgürlüklerinin sınırlanmaması ve şüphenin cezalandırılmazlığı evrensel hukuk kuralı gibi nedenler mevcuttur³⁹².

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için yapılan, madde hükmünde sayılan icra hareketlerine başlanmadan önceki hazırlık hareketleri tek başına suç doğurmadığı sürece cezalandırılmamaktadır. Madde kullanıcılarına tahsis etmeden önce, “özel yer” niteliğindeki dükkanın bu amaçla satın alınması fiili, hazırlık hareketi niteliğinde olup cezalandırılmayacaktır. Aynı şekilde uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını kolaylaştıracak donanımın sağlanmadan önce üretilmesi fiili tek başına, suç oluşturmayan hazırlık hareketi olduğundan cezalandırılmayacaktır.

3.1.4.1.1.Özel Yer, Donanım veya Malzeme Sağlama

TCK m. 190/1-a’da “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için özel yer, donanım veya malzeme sağlayan kişiler” cezalandırılmaktadır. Yukarıda da anlatıldığı üzere, özel yer sağlama veya donanım sağlama veya malzeme sağlama hareketlerinden herhangi birinin ya da birkaçının

³⁹¹ Akkaya, s. 312; Günay, Uygulamalı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, s. 134; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5300; Elmas, s. 366.

³⁹² Artuk, Gökcan, Alşahin ve Çakır, s. 682-684; Çetintürk ve Töngür, s. 294-295.

yapılmasıyla suç oluşmaktadır. Hareketlerden ikisinin veya üçünün yapılması halinde de tek suç oluşmaktadır³⁹³.

Maddede belirtilen “özel yer”; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı için uygun, bu amaçla kullanılan, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kimselerin bu yerde kendisini rahat ve güvende hissettiği yerdir³⁹⁴. Bu yerin sürekli olarak bu amaçla kullanılması suçun oluşması için şart olmayıp geçici bir süre için kullanılmış veya kullanılıyor olması da maddede belirtilen “özel yer” kavramını karşılamak için yeterlidir. Bir diğer söylemle özel yerin sadece madde kullanımı için kullanılıyor olması şart değildir³⁹⁵.

Burada bahsedilen özel yerin niteliği, suçun oluşumu için herhangi bir etkiye sahip değildir. Özel yer ev, işyeri, tarla, bahçe, fabrika, gemi, yat, araba, kafe, restoran, çay bahçesi gibi herhangi bir yer olabilmektedir. Aynı şekilde özel yerin kamuya açık veya kapalı, üstü açık veya kapalı, kullanım için ayrı gizli bölmeleri olan veya olmayan mekan olması ve kullanımın tek veya toplu olarak yapılması da önem arzetmemektedir. Bir mekanın herhangi bir kimsenin girişine müsait olan kamuya açık market, lokanta, çay bahçesi, internet kafe olması özel yer olarak kabulüne engel değildir. Önemli olan kullanıcıların burada kendilerini rahat ve güvende hissetmesidir ki bazı kamuya açık mekanlarda bu, mekanın içerisinde oluşturulan gizli bölmeler vasıtasıyla sağlanmaktadır. Yalnız özel bölme oluşturulmasa dahi kamuya açık yer, özel yer olarak kabul edilebilmektedir³⁹⁶.

Ayrıca özel yerin, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştıran kişinin mülkiyetinde olması da gerekmemektedir. Bahsi geçen özel yerin kiracısı veya zilyedi de suçun faili olabilmektedir. Yalnız; tek başına özel yerin maliki, kiracısı veya zilyedi olmak da yeterli değildir. Hiçbir kimse sadece

³⁹³ Ruhi, s. 68; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 801; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5300-5301; Akkaya, s. 312, 314; Yokuş Sevik, s. 242; Elmas, s. 365-366.

³⁹⁴ Malkoç, s. 3112; Parlar ve Kızılkaya, s. 499; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 801; Ruhi, s. 68; Yokuş Sevik, s. 243; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5300-5301; Özdebakoglu, s. 161-162; Elmas, s. 367; Selbes, s. 57; Karakaş Doğan, s. 259.

³⁹⁵ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 801; Gündel, s. 130; Ruhi, s. 68; Yokuş Sevik, s. 243-244; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 909; Özdebakoglu, s. 161; Malkoç, s. 3112; Elmas, s. 368; Akkaya, s. 315; Günay, Uygulamalı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, s. 134; Günay, Uyuşturucu Madde Suçları ve Cezaları, s. 78.

³⁹⁶ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 801; Kurt ve Kurt, s. 202-203; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 909; Doğan Soysalan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 11. Baskı, Ankara:Yetkin Yayınları, 2016, s. 482; Akkaya, s. 314-315; Ruhi, s. 68; Gündel, s. 130; Yokuş Sevik, s. 243-244; Parlar ve Kızılkaya, s. 499; Malkoç, s. 3112-3113; Karagülle, s. 498; Elmas, s. 368; Ergül, s. 167; Günay, Uygulamalı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, s. 134.

zilyedi olduğu mekan madde kullanımı için kullanıldığı gerekçesiyle cezalandırılmaz, bunun için kişinin amacına bakılması gerekmektedir. Kişinin “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılması için özel yer tahsis etme amacı” olmalıdır³⁹⁷. Failde özel yer tahsis etme amacı olmamakla birlikte failin bilmesine rağmen izin vermesi, rıza göstermesi de yeterlidir³⁹⁸. Bir kararda Yargıtay, özel yerin işletmecisi olan failin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıldığı esnada orada olmamasını mahkumiyet kararını bozma nedeni olarak kabul etmiştir³⁹⁹.

Kişi özel yerde hem uyuşturucu veya uyarıcı madde satışı yapıyor veya karşılıksız şekilde veriyor hem de bu yerde kullanılmasına imkan sağlıyorsa tek başına TCK m. 190/1’deki suç oluşmamaktadır. Kişi aynı zamanda TCK m. 188/3’ten de cezalandırılacaktır⁴⁰⁰. Aynı şekilde kişi hem uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için bazı kimselere özel yer sağlıyor hem de bu yerde kendisi de madde kullanıyorsa tek başına TCK m. 190/1’deki suç oluşmayıp TCK m. 191’deki suç da oluşacaktır⁴⁰¹.

“765 sayılı Eski Türk Ceza Kanunu” 404/1 maddesinde “özel bir yer sağlayarak veya başka suretle bir kimsenin uyuşturucu madde kullanmasını kolaylaştıranlar ile bu maddeleri onsekiz yaşını bitirmeyen küçüklere veya aklen malullere veya müptela olan kişilere verenler hakkında, madde satışı yapan veya karşılıksız şekilde verenler hakkında takdir görülen cezanın ağırlaştırılmış halinin uygulanacağı” yer almaktadır. Kanun koyucu, uyuşturucu madde ile kullanılması

³⁹⁷ “...Özel bir yer sağlayarak bir kimsenin uyuşturucu madde kullanmasını kolaylaştırma suçunun oluşabilmesi için, sanığın, uyuşturucu maddeyi kolaylıkla kullanmaya elverişli herhangi bir yerden, başkasının yararlanmasını sağlayarak, o kişinin uyuşturucu madde kullanmak fiilini kolaylaştırması ve mülkiyet ya da zilyedliğinde bulunan bu yerin, bir başkasının uyuşturucu madde kullanımını kolaylaştıracağını bilerek ve bu sonucu isteyerek hareket etmesi, yani genel kastının bulunması gerekmektedir...” 10. CD, T. 25.02.2003, E. 2002/30290, K. 2003/846 (Yalvaç, s. 1187); Yokuş Sevik, s. 244; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 802; Malkoç, s. 3112; Ergül, s. 167; Akkaya, s. 314; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5301-5302; Ergen, s. 67; Yenidünya, s. 108; Elmas, s. 368; Özdebakoglu, s. 162; Günay, Uyuşturucu Madde Suçları ve Cezaları, s. 78; Günay, Uygulamalı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, s. 134.

³⁹⁸ Öner, s. 238.

³⁹⁹ “...Yapılan ihbarın ve 28.06.2007 tarihli tutanağın içeriğine ve tüm dosya kapsamına göre; olay sırasında işlettiği kahvehanede bulunmayan sanığın, uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırmak için yer temin ettiğine ilişkin savunmasının aksine her türlü kuşkudan uzak kesin ve inandırıcı delil bulunmadığı gözetilmeden beraati yerine mahkumiyet kararı verilmesi...” 10. CD, T. 08.12.2009, E. 2009/6161, K. 2009/18916 (Akkaya, s. 314); 10. CD, T.14.03.2011, E.2010/38355, K.2011/2837 (Yılmaz, s. 352-353).

⁴⁰⁰ Kurt ve Kurt, s. 203; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5300; Akkaya, s. 312-313; Elmas, s. 368; Selbes, s. 57; Yurtcan, s. 296; Yenidünya, s. 108; Karakaş Doğan, s. 260.

⁴⁰¹ Öner, s. 237.

için özel yeri birlikte sağlayanlar hakkında daha ağır cezaya hükmedileceğini ayrıca bir hükümle düzenlemiştir⁴⁰².

Kanun koyucunun uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı için özel yer sağlanmasını cezalandırmasının amacı, madde kullanımının gizlenmesi bu nedenle tespitinin zorlaşması ve böyle mekanlar vasıtasıyla kullanımın yaygınlaşmasıdır⁴⁰³.

Failin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için donanım veya malzeme sağlaması halinde de bu suç oluşur. Kanun koyucunun donanım veya malzeme diyerek iki kavramı birbirinden ayrı ifade etmesi, terimlerin farklı anlamlara geldiğini düşündürmektedir. Buna göre donanım, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanımında araç olarak kullanılan ürünlerdir. İki kavram arasındaki farkı ortaya koymak adına donanım, sadece uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı için kullanılabilen ve buna özgülenen araçlardır denilebilir⁴⁰⁴.

Malzeme ise her ne kadar uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı için kullanılmış veya kullanılıyor olsa dahi başkaca amaçlarla da kullanılabilen ürünlerdir. Örneğin tıbbi işlemlerde de kullanılan enjektör, serum lastiği veya esrar kullanımında da kullanılan platin tabaka malzeme olarak kabul edilmelidir. Sadece uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımında kullanılan plastik borularla oluşturulan pipo düzeneği, plastik şişe ve borulardan oluşturulan nargile düzeneği donanım örnek olarak verilebilir⁴⁰⁵.

“Malzeme” kavramı içerisinde donanım kavramını da barındıracak anlamdadır. O halde donanım “*madde kullanımını sağlayacak komplike malzeme bütünü*”⁴⁰⁶ denilebilir⁴⁰⁷. Yalnız öğretide çoğunlukla bu iki kavram arasında ayırım yapılmayarak donanım veya malzeme sağlamanın, uyuşturucu veya uyarıcı madde

⁴⁰² Ergen, s. 67; Ergül, s. 167; Günay, Uyuşturucu Madde Suçları ve Cezaları, s. 78.

⁴⁰³ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 482; Gündel, s. 130; Yokuş Sevik, s. 243; Akkaya, s. 314; Kurt ve Kurt, s. 203; Malkoç, s. 3112.

⁴⁰⁴ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 802; Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçuna Genel Bakış”, s. 70-71; Yılmaz, s. 353.

⁴⁰⁵ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 802; Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçuna Genel Bakış”, s. 70-71; Yılmaz, s. 353.

⁴⁰⁶ Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçuna Genel Bakış”, s. 71.

⁴⁰⁷ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 802; Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçuna Genel Bakış”, s. 70-71; Yılmaz, s. 353; Bu anlamda donanım kabul edilecek araç ve gereçlerin, madde kullanımını sağlamak bakımından daha kapsamlı, komplike, gelişmiş ve farklı birden fazla, ancak aynı amaca özgülenmiş araç ve gereçlerin bir araya gelerek oluşturduğu eşya/yapı/düzenek bütünü olduğunu ifade edebiliriz. Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu”, s. 3118.

kullanımı için yararlanılan araçların sağlanması olarak anlaşılması gerektiği söylenmektedir. Donanım veya malzemeler, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanıma hazırlamak için veya kullanım esnasında kullanılabilir. Örnek olarak uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıcılarına sağlanan şırınga, nargile, platin tabaka, ısıtıcı, sarma malzemeleri verilebilir⁴⁰⁸.

Sağlanan donanım veya malzemelerin, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımıyla doğrudan ilgili nesneler olması gerekmektedir. Kullanıcılara verilen koltuk, sandalye ile kullanma esnasında yapılan yiyecek veya içecek servisi hüküm kapsamında donanım veya malzeme kabul edilmemekte ve cezalandırılmamaktadır⁴⁰⁹.

Donanım veya malzemenin “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı” için sağlanması halinde TCK m. 190/1’deki suç oluşmaktadır⁴¹⁰. Donanım veya malzemenin “uyuşturucu veya uyarıcı madde imali” için sağlanması halinde ise kişi, fiilinin niteliğine göre TCK m. 188/1’de düzenlenen suçtan fail veya şerik olarak cezalandırılacaktır⁴¹¹. Bu noktada failin kastı tespit edilip hangi suçun tipikliğinin sağlandığı değerlendirilmelidir. Örneğin bir doktorun, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için gerekli malzemenin eczaneden alınmasını sağlaması halinde 190. maddeden, kullanıcının eczaneden uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satın almasını kolaylaştırması halinde 191. maddeden sorumlu tutulacağı söylenebilecektir⁴¹².

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için sağlanan “donanım veya malzeme”, iyiniyetli üçüncü şahıslara ait değil ise el koyma ve müsadereye tabi tutulur⁴¹³.

⁴⁰⁸ Yokuş Sevik, s. 244-245; Parlar ve Kızılkaya, s. 499; Malkoç, s. 3113; Akkaya, s. 315; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 909; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5302; Karagülle, s. 498; Yenidünya, s. 108; Barut ve Aydemir, s. 96; Özdebakoglu, s. 162; Karakaş Doğan, s. 259-260; Çalışkan, s. 98; Kurt ve Kurt, s. 203-204; Güngör ve Kınacı, s. 342; Öner, s. 238.

⁴⁰⁹ Gündel, s. 130.

⁴¹⁰ “...Sanığın kiralararak oturduğu suça konu evde haklarında tedavi ve denetimli serbestlik kararı verilen diğer sanıklar ... ve ...'e uyuşturucu madde içmek için hazırladığı düzenekle uyuşturucu madde kullanmalarına imkan sağlaması nedeniyle üzerine atılı uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunu işlediği ve bu suçtan mahkûmiyetine karar verilmesi gerektiği gözetilmeden, sanık hakkında atılı suçtan beraat hükmü tesis edilmesi...” 10. CD, T. 25.12.2018, E. 2013/2680, K. 2018/9869 (Barut ve Aydemir, s. 134).

⁴¹¹ Yokuş Sevik, s. 245; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 802; Karakaş Doğan, s. 260; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5302; Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçuna Genel Bakış”, s. 71; Elmas, s. 369; Akkaya, s. 315.

⁴¹² Yokuş Sevik, s. 245.

⁴¹³ Ruhi, s. 69.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı için özel yer tahsis eden ya da donanım veya malzeme sağlayan kimsenin, bunun karşısında herhangi bir menfaat sağlamış olması suçun oluşumuna etki etmemektedir. Fail özel yer, donanım veya malzeme karşılığında doğrudan bir miktar para veya başkaca mal ve hizmet bedellerine eklenerek dolaylı olarak menfaat elde edebilir. Yalnız herhangi bir menfaat sağlanmamış olsa dahi fail cezalandırılabilir⁴¹⁴.

Suçun oluşumu için failin, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı için özel yer, donanım veya malzeme sağlaması yeterlidir. Kendisine özel yer, donanım veya malzeme sağlanan kimselerin düzenli uyuşturucu madde kullanıcısı olması, ilk defa kullanacak olması, o anda yanında madde olup olmaması veya en nihayetinde özel yerde uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanması suçun oluşumu için önem arzetmemektedir. Aynı şekilde özel yer, donanım veya malzemenin sağlanma anında derhal kullanılmasına da gerek yoktur. Suç, madde kullanımı için fail tarafından özel yer, donanım veya malzeme sağlandığı anda oluşmuş kabul edilmektedir⁴¹⁵.

Aynı şekilde suçun oluşması için aynı özel yerin daha önce de uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını kolaylaştırmak için sağlanmış ve kullanılmış olması, aynı kişilerce daha önceden de kullanılmış olması veya aynı kişilere daha önceden de donanım veya malzeme sağlanmış olmasının da suçun oluşumu için önemi bulunmamaktadır⁴¹⁶.

⁴¹⁴ Erman, s. 1076; Yokuş Sevük, s. 244; Parlar ve Kızılkaya, s. 499; Kurt ve Kurt, s. 203; Akkaya, s. 315; Güngör ve Kınacı, s. 342; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5302; Öner, s. 238.

⁴¹⁵ Yurtcan, s. 296; Yokuş Sevük, s. 242-243; Yenerer Çakmut, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçuna Genel Bakış", s. 71; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5300; Malkoç, s. 3112; Gökcan, s. 33; Hafızoğulları ve Özen, s. 107; Elmas, s. 366-368; Akkaya, s. 313.

⁴¹⁶ "...Sanık T'nin uzun süreden beri Kurttepe denilen تنها bir mahalde kain bağ evinde esrarıcıları toplayarak esrar alemleri tertip ettiği zabıtaca istihbar olunduğu ve filhakika esrar içmek isteyen şahısların her zaman adı geçen şahsın bilgi ve müsadesi tahtunda bu evde toplanıp esrar içtikleri ve olay günü de diğer sanık M; K ve A'nın aynı şekilde ve aynı maksatla bu evde toplanmalarını sağladığı ve oraya gelen sanıkların esrar alemi yapmaya hazırlandıkları sırada, önceden tertibat almış olan polislerce yakalandıkları ve esrarların ele geçtiği olay zabıt varakasını doğrulayan tanıkların şهادetleri ve sanıkların ikrarları gibi birbirini tamamlayan delillerden anlaşılmış ve bu suretle sanık T'nin kendisine ait evde uyuşturucu maddelerin kullanılmasını kolaylaştırdığı tahakkuk etmiş olduğuna göre, TCK 404 maddesinin 1 numaralı bendine uyan eyleminin, yazılı gerekçe ile olay günü diğerleri ile birlikte esrar içtiğine veya bu maksatla bulundurduğuna dair hiçbir delil mevcut olmadığı halde, o gün de içmiş olduğu varsayımına dayanılarak aynı maddenin iki numaralı bendi ile cezalandırılması, bozmayı gerektirmiştir..." 5. CD, T. 15.10.1976, 2603-2898 (Kurt ve Kurt, s. 203); Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5301; Güngör ve Kınacı, s. 341; Parlar ve Kızılkaya, s. 499-500.

3.1.4.1.2.Kullanıcıların Yakalanmalarını Zorlaştıracak Önlemler Alma

TCK m. 190/1-b’de uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını, “kullanıcıların yakalanmasını zorlaştıracak önlemler alma” yoluyla kolaylaştıranların maddede öngörülen cezayla cezalandırılacağı yer almaktadır. Daha önceden de belirtildiği üzere uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için fail tarafından hem “özel yer, donanım veya malzeme sağlanmış” hem de “kullanıcıların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler alınmış”, iki hareket birden yapılmış olsa dahi suçun tekliği değişmemektedir⁴¹⁷.

TCK m. 191/1’de “*Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*” düzenlemesi yer almaktadır. Bu hükümle birlikte kişinin, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullandığı tespit edildiği halde cezalandırılması söz konusu olacaktır. TCK m. 190/1-b’de, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıcıların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler almanın suç olarak düzenlenmesinin kaynağı, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmanın ayrıca bir hükümle cezalandırılmasından kaynaklanmaktadır⁴¹⁸.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıcıların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler alma ve bu kimselere özel yer sağlama seçimlik hareketleri benzerlikleri nedeniyle karıştırılmaktadır. Bu benzerlik, failin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı için özel yer sağlayarak kullanıcıların kendisini daha rahat ve güvende hissetmesi ayrıca bu kişilerde madde kullanımının özel bir yerde yapılması dolayısıyla yakalanmanın zorlaşacağı veya önleneyeceği inancının doğmasından kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte fail tarafından madde kullanıcılara sağlanan özel yerin, kullanıcıların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemlerden biri olarak düşünülmesi de mümkündür.

İki seçimlik hareketin yapılmasıyla birlikte madde kullanımının daha fazla kişi tarafından ve daha fazla miktarda yapılması amaçlanıp en nihayetinde diğer

⁴¹⁷ Ruhi, s. 68; Tuncer, s. 192-193.

⁴¹⁸ Gündel, s. 130.

uyuşturucu ve uyarıcı madde suçlarının da dolaylı olarak daha kolay ve fazla işlenmesinin sağlanması da iki hareket arasındaki benzerliklerden biridir.

Yalnız hareketlerin bu şekilde anlamlandırılması kanun koyucunun amacını yansıtmamaktadır. Bu yorumlamayla uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmanılmasını kolaylaştırmak için “özel yer sağlama” seçimlik hareketi, “kullanıcıların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler alma” hareketinin içerisinde değerlendirildiğinden ayrıca düzenlenmesinin aktif faydası bulunmamaktadır. Bu nedenle kanun koyucunun bu şekilde bir yorumlamayı kabul ederek maddeyi düzenlemediği açıktır. O halde failin, kişilerin kendisini daha rahat ve güvende hissedeceği özel yeri - yakalanmalarını zorlaştırmak amacı güdülse dahi – uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı için tahsis etmesi halinde madde 190/1-b değil, 190/1-a’daki suç oluşmaktadır⁴¹⁹.

Her ne kadar önceki paragrafta a ve b bentlerinde düzenlenen hareketler arasında ayırım yapılmaya çalışılsa da suç seçimlik hareketli olduğundan failin cezalandırılması bakımından fark bulunmamaktadır⁴²⁰.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananların yakalanmasını zorlaştıracı önlem denilmekle özel yer sağlamanın dışında kalan başkaca önleyici hareketlerin tümünden bahsedilmektedir⁴²¹. Bunlardan biri vücuda alınan uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin yapılacak test ve incelemeler sonucunda anlaşılmasını veya madde kullanımını gösteren fiziksel bulguların tespit edilmesini engelleyecek nitelikte önlemlerdir. Buna örnek olarak uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmış kişiye yapılacak tıbbi testte maddenin idrarda veya kanda izini azaltacak tespiti zorlaştıracak yöntemler uygulamak, saç ve vücut kıllarını test öncesinde kesmek veya almak, madde kullanımı için kullanılmış donanım veya malzemeleri yok etmek, vücuttaki enjektör izlerini silmek veya kapatmak için dövme veya kalıcı estetik müdahalelerde bulunmak verilebilir⁴²².

⁴¹⁹ Yokuş Sevik, s. 245; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 802-803; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 909-910; Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçuna Genel Bakış”, 72; Aksi görüşte Günay, temin ettiği özel yerin etrafını dikenli tellerle çevirip ya da yüksek duvarla kapatıp içerdekilerin tanınip yakalanmalarının önüne geçen failin fiilinin b bendi içerisinde değerlendirilmesi gerektiğini söylemektedir. Günay, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, s. 134-135.

⁴²⁰ Yokuş Sevik, s. 245; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 802-803; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 910.

⁴²¹ Yurtcan, s. 296.

⁴²² Yokuş Sevik, s. 245; Parlar ve Kızılkaya, s. 499; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 802-803; Malkoç, s. 3113; Kurt ve Kurt, s. 204; Akkaya, s. 316; Yenidünya, s. 109; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 909; Yaşar, Gökcan

Bir diğer önlem olarak uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılan mekanın önüne polisin gelmesi halinde haber verecek gözcü konulması, alarm veya kamera takılması, girişlerin kimlik kontrolüyle yapılması verilebilir⁴²³. Aynı şekilde yakalanmayı engellemek amacıyla kaçış için gizli bir tünel açma da önlem olarak sayılabilir⁴²⁴.

Seçimlik harekette bahsi geçen yakalanmanın kim tarafından olduğu suçun oluşumu için herhangi bir önem arzetmemektedir. Bu yakalanma, idari veya adli kolluk gibi resmi makamlarca olabildiği gibi kullananın yakalanma olarak niteleyeceği, görülmesini istemediği herhangi bir kişi tarafından da olabilir⁴²⁵.

Şunu da belirtmek gerekir ki madde metninde bahsedilen yakalama veya yakalanmanın, Ceza Muhakemesi Kanunu'nda düzenlenen koruma tedbirlerinden biri olan yakalama olarak anlaşılmasının, dar bir yorumlama olduğundan doğru kanul edilemeyeceği de söylenmektedir. Madde metninde yer alan yakalama veya yakalanma bu anlama gelmekle birlikte uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının herhangi biri tarafından anlaşılmasının, herhangi bir şekilde (özel yer sağlamanın dışında kalan) engellenmesi de bu anlama gelmektedir⁴²⁶.

Öğretide yorumlamanın, kanun metninde yakalamanın kim tarafından yapılacağı hususunda ek bir açıklamaya yer verilmediğinden bu şekilde yapılması mümkündür. Yalnız bu yorumlama suçun kapsamını oldukça genişletmektedir. Ayrıca tespiti ve ispatı da zordur. Bu şekilde bir yorumlamayla uyuşturucu madde kullanıcısının ailesi veya öğretmeni tarafından yakalanmasının önlenmesi dahi madde kapsamında cezalandırılmaktadır. Madde metnine veya gerekçesine yakalamanın kim tarafından olacağına dair bir açıklama eklenerek suç kapsamının daraltılması gerektiği kanaatindeyiz.

“Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için kullananların yakalanmasını zorlaştıracak önlemler alma” suçu TCK m. 281’de yer

ve Artuç, s. 5302-5303; Elmas, s. 370; Özdebakoglu, s. 162; Öner, s. 238; Karakaş Doğan, s. 260; Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçuna Genel Bakış”, 72.

⁴²³ Gündel, s. 130; Malkoç, s. 3113; Karagülle, s. 498; Yurtcan, s. 296; Kurt ve Kurt, s. 204; Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu”, s. 3119.

⁴²⁴ Parlar ve Kızılkaya, s. 499; Kurt ve Kurt, s. 204; Karagülle, s. 498; Barut ve Aydemir, s. 96.

⁴²⁵ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 802-803; Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçuna Genel Bakış”, 72; Yılmaz, s. 354.

⁴²⁶ Yenidünya, s. 108-109.

alan “Suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme” suçu ve TCK m. 283’te yer alan “Suçluyu kayırma” suçuyla benzeşmektedir.

TCK m. 281 ile m. 190/1-b suçları arasındaki farklar sayılacak olursa bunlardan ilki, 281. maddede “herhangi bir suçun delillerini yok eden, silen, gizleyen, değiştiren veya bozan kimsenin” cezalandırılacağıdır. 190/1-b maddesinde düzenlenen suçta ise “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçuna dair delilleri kullananların yakalanmalarını zorlaştırmak için yok eden, silen, gizleyen, değiştiren veya bozan kimseler” cezalandırılmaktadır⁴²⁷.

Bir diğer fark ise 190/1 maddesinde suç, “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak” amacıyla işlenmekteyken 281. maddedeki suçun failinde böyle bir amaç bulunması aranmamaktadır⁴²⁸. 281. maddedeki suçun oluşabilmesi için suç delilleri tamamen yok edilip değiştirilmektedir. 190/1-b maddesinde ise delillerin bulunmasının zorlaştırılması için yapılan önleyici nitelikteki hareketler de cezalandırılmaktadır. Bunun için delillerin yok edilmesi ve değiştirilmesi şart değildir⁴²⁹. Ayrıca 190/1-b’de düzenlenen suç, “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananların yakalanmasını zorlaştıracak her türlü önlemlerin alınmasıyla” oluşabilecekken 281. maddede yalnızca “işlenmiş suçun delillerini yok etme, silme, gizleme, değiştirme veya bozma yoluyla” suç işlenmektedir⁴³⁰.

Bir görüşe göre TCK m. 190/1-b’de yer alan suçta sadece suç delillerinin ele geçirilmesi engellenmekte olup kullananların kendisinin yakalanmasını zorlaştıracak önlemler bu kapsamda olmadığından TCK m. 283’teki suçla herhangi bir benzerlik bulunmamaktadır⁴³¹.

Ancak diğer görüşe göre kullananların kendisinin yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler de TCK m. 190/1-b kapsamında cezalandırılacaktır. Bu nedenle TCK m. 283’teki suçla benzeşmektedir⁴³².

Bizim görüşümüz de suç delillerinin yanında uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıcılarının yakalanmasını zorlaştıracak önlemlerin de 190/1 uyarınca cezalandırılacağı yönündedir. Öncelikle suç metninde böyle bir ayrıma yer

⁴²⁷ Elmas, s. 371.

⁴²⁸ Elmas, s. 371.

⁴²⁹ Akkaya, s. 316; Malkoç, s. 3113; Yılmaz, s. 354; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5303.

⁴³⁰ Elmas, s. 371.

⁴³¹ Akkaya, s. 316; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5303.

⁴³² Elmas, s. 370-371.

verilmemiştir ve bu şekilde bir çıkarıma neden olacak bir ifade bulunmamaktadır. Ayrıca kullanıcının kanına madde enjekte etme gibi kişinin bedenine ilişkin bir hususun yakalanmasını önlemenin suç deliline yönelik mi kullanıcının kendisine yönelik mi olduğu ayrımının yapılması da mümkün değildir. Burada suç delili bizzatıhi kullanıcının kendi vücududur. Bu nedenle suç delili veya kullanıcı ayrımı yapılmaksızın suç doğuran hareketin bütün şeklinde algılanması daha yerinde olacaktır.

Benzeşme kabul edildiğinde iki suçun farkı ise 283. maddede, herhangi bir suç işleyen kimselerin yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler alınmakta; kişiler saklanmakta, kurtarılmakta ve korunmaktadır. 190/1-b maddesinde ise sadece uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçunu işlemiş kimselerin yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler alınmaktadır⁴³³. Bir diğer fark ise 283. maddede fail, üzerinde suç şüphesi olan buna bağlı olarak aranan veya takip edilen kimseyi saklayacak veya kurtaracak hareketlerde bulunmaktadır. 190/1-b maddesinde ise uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kimse aranan veya takip edilen bir kimse değildir⁴³⁴. Ayrıca 190/1 maddesinde yer alan suçta fail uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak amacıyla suç işlerken 283. maddede failin böyle bir saiki bulunmamaktadır⁴³⁵.

Sonuç olarak, TCK m. 190/1-b ile m. 281 ve 283 arasında benzerlik ve farklılıklar bulunuyor olsa dahi 190/1-b maddesi özel nitelikte kanun maddesi olduğundan herhangi bir somut olayda öncelikli olarak değerlendirilip uygulanması gerekmektedir⁴³⁶.

3.1.4.1.3. Kullanma Yöntemleri Konusunda Başkalarına Bilgi Verme

TCK 190. madde birinci fıkra c bendiyle birlikte bir diğer seçimlik hareket düzenlenmiştir. Buna göre failin “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma yöntemleri konusunda şahıslara bilgi vermesi”, bu fıkra da öngörülen cezayla cezalandırılması sonucunu doğuracaktır. Diğer seçimlik hareketler incelenirken de

⁴³³ Elmas, s. 370-371.

⁴³⁴ Elmas, s. 370-371.

⁴³⁵ Elmas, s. 370-371.

⁴³⁶ Malkoç, s. 3113; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5303; Elmas, s. 371; Akkaya, s. 316-317; Karakaş Doğan, s. 260.

belirtildiği üzere tek başına bu seçimlik hareketin yapılması suçun oluşması için yeterlidir. Fıkra da belirtilen seçimlik hareketlerden birden fazlasının yapılması halinde de tek suç oluşacaktır⁴³⁷.

Kullanma yöntemleri konusunda başkalarına bilgi verme seçimlik hareketiyle kastedilen; bir kimsenin uyuşturucu veya uyarıcı maddenin türünün ne olduğu, maddeyi hangi miktarlarda kullanacağı, kullanıma nasıl hazırlayacağı, vücuda hangi yollardan alacağı, hangi sıklıkta kullanacağı, maddenin bir sonraki kullanım için nasıl saklanması gerektiği, maddenin etkisinin azalması veya artması halinin hangi durumlarda ortaya çıkacağı gibi bilgilerin verilmesidir⁴³⁸.

Örnek olarak uyarıcı nitelikteki hapların alkolle birlikte kullanılması halinde uyarıcı etkisinin artacağı bilgisinin verilmesi söylenebilir⁴³⁹. Yeni kullanıcılar için uyuşturucu veya uyarıcı maddenin çiğneme, sıvı halde içme, hap şeklinde yutma, dumanı soluma, sigara şeklinde içme, burna çekme, vücuda enjekte etme gibi yöntemlerden hangisinin uygulanması yoluyla kullanılacağı bilgisi önem arz etmektedir⁴⁴⁰. Bu bilgilerin verilmesiyle uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı ciddi ölçüde kolaylaştırıldığından kanun koyucu tarafından madde kapsamında cezalandırılması öngörülmüştür⁴⁴¹.

İlk defa madde kullanacaklara kullanım yöntemini anlatmak veya daha önce kullanmış kimselere başkaca kullanım yöntemleri tanıtmak bu seçimlik hareket kapsamında cezalandırılmaktadır⁴⁴². Yalnız kendisine uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanım yöntemleri konusunda bilgi verilen kişi, bilgisi verilen yöntemi biliyor olsa dahi suç oluşmaktadır. Suç kendisine bilgi verilenden bağımsız olarak bilginin verilmesiyle tamamlanmaktadır⁴⁴³.

Suç kendisine bilgi verilenden bağımsız olmakla birlikte bilgi verenden bağımsız değildir. Kişinin, verdiği bilginin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı yöntemi olarak kullanılabileceğini bilmesi gerekmektedir. Kişinin sadece

⁴³⁷ Ruhi, s. 68.

⁴³⁸ Parlar ve Kızılkaya, s. 500; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 803; Yokuş Sevik, s. 246; Malkoç, s. 3113; Akkaya, s. 317; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 910; Elmas, s. 372; Karakaş Doğan, s. 261; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5303; Karagülle, s. 498; Özdebakoglu, s. 162-163; Çalışkan s. 98.

⁴³⁹ Yokuş Sevik, s. 246.

⁴⁴⁰ Kurt ve Kurt, s. 204.

⁴⁴¹ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 803; Kurt ve Kurt, s. 204.

⁴⁴² Gündel, s. 130.

⁴⁴³ Malkoç, s. 3113; Kurt ve Kurt, s. 204.

uyuşturucu veya uyarıcı maddelerden veya kullanım yöntemlerinden bahsetmesi suçun oluşumu için yeterli değildir⁴⁴⁴.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanım sonrası vücuttaki etkisi konusunda verilen bilgiler, bu seçimlik hareket kapsamında madde kullanımını kolaylaştırma olarak değerlendirilmektedir. Ancak madde kullanımının sonrasında vücuttaki etkisi kişiler özendirilecek şekilde alenen anlatılmış ise bu uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasının, kullanma yöntemleri konusunda bilgi verme şeklinde kolaylaştırılması suçunu oluşturmamaktadır. Bu halde 190/2’de düzenlenen “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu” oluşmaktadır⁴⁴⁵.

Suçun oluşması için kişilere “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanım yöntemleri konusunda bilgi verilmesi” yeterlidir. Fail tarafından verilen bilginin kime verildiği, bu kimsenin daha önce madde kullanmış bir kişi veya ilk defa kullanacak bir kişi olması, bilginin bir kişiye veya bir gruba verilmesi aynı şekilde bilginin saklı bir yerde veya zamanda verilmesi gibi nitelikler suçun oluşması için önem arzetmemektedir. Ayrıca kişiler kullanım için failin bahsettiği yöntemi değil başkaca bir yöntemi kullanmış olsa dahi suç oluşmuş sayılmaktadır. Kaldı ki suçun oluşmasına yönelik kendisine madde kullanımı hakkında bilgi verilen kimselerin nihayetinde madde kullanıp kullanmaması da önem arzetmemektedir. Bu kimseler uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmamış olsa dahi suç, madde kullanım yöntemleri konusunda bilgi verilmesiyle tamamlanmaktadır⁴⁴⁶.

Bu bentle cezalandırılan hareket, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasına yönelik bilgiler verilerek madde kullanımının kolaylaştırılmasıdır. Kişiye verilen bilginin uyuşturucu veya uyarıcı maddenin nasıl ve hangi şartlarda imal edilebileceğine veya satımını nerelerde ve kimler vasıtasıyla yapabileceğine yönelik olması halinde failin sorumluluğu sırasıyla TCK m. 188/1 ve 188/3 kapsamında iştirak hükümleri çerçevesinde değerlendirilmelidir⁴⁴⁷.

⁴⁴⁴ Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu”, s. 3119; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 803.

⁴⁴⁵ Yokuş Sevik, s. 246; Tuncer, s. 193.

⁴⁴⁶ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 803; Kurt ve Kurt, s. 204; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5303-5304; Elmas, s. 372; Akkaya, s. 372.

⁴⁴⁷ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 803; Yenidünya, s. 109; Akkaya, s. 317; Elmas, s. 372; Karakaş Doğan, s. 261; Kurt ve Kurt, s. 205; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5303-5304.

Aynı şekilde kullanıcıya uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi nereden satın alabileceği veya karşılıksız temin edebileceği bilgisinin verilmesi halinde de failin sorumluluğu, hangi suçun işlenmesine yardım etmeye yönelikse ona göre TCK m. 191/1 veya 188/3 kapsamında iştirak hükümleri çerçevesinde değerlendirilmelidir⁴⁴⁸. Failin madde kullanım yöntemini kişiye şırıngayla enjekte ederek uygulamalı olarak anlatması halinde de “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma yöntemleri konusunda bilgi verme suçu” değil, TCK m. 188/3’te düzenlenen suç oluşmaktadır⁴⁴⁹.

3.1.4.2.Netice

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun oluşması için kendisine kolaylık sağlanarak “özel yer, donanım veya malzeme sağlanan”, “yakalanmasını zorlaştıracak önlemler alınan”, “kullanma yöntemleri konusunda bilgilendirilen” kimselerin fiilen uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanması gerekmediğinden suç, sırf hareket suçudur⁴⁵⁰.

Sırf hareket suçlarında suç düzenlemesinde yer alan hareket veya hareketlerin yapılmasıyla suç tamamlanmakta, suçun oluşması için “ayrıca bir neticenin gerçekleşmesi” gerekmemektedir. Sırf hareket suçlarına harekete bitişik suç, neticesiz suç veya şekli suç da denilmektedir⁴⁵¹.

Aynı zamanda bu durum, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun zarar suçu değil, tehlike suçu olduğunu da göstermektedir. Türk Ceza Kanunu’nda suçların işlenmesi, suçun konusunun zarar görmesi veya zarar görme tehlikesiyle karşılaşması sonucu olmaktadır. Suçun oluşması için suç konusunun zarar görmesinin aranmadığı, tehlikeye atılmasının yeterli görüldüğü suçlara doktrinde tehlike suçu denilmektedir. Kanun koyucunun bazı değerlere verdiği önem dolayısıyla zarar görmesi ihtimali dahi cezalandırılmıştır⁴⁵².

⁴⁴⁸ Yokuş Sevil, s. 246; Ruhi, s. 68; Yenidünya, s. 109; Elmas, s. 372; Akkaya, s. 317.

⁴⁴⁹ Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5304; Elmas, s. 372.

⁴⁵⁰ Kurt ve Kurt, s. 202; Günay, Uygulamalı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, s. 134; Malkoç, s. 3112; Yenidünya, s. 109.

⁴⁵¹ Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 241-242; Artuk, Gökcan, Alşahin ve Çakır, s. 333; Koca ve Üzülmüş, s. 127-128; Özbek, Doğan ve Bacaksız, s. 226; Özgenç, s. 191.

⁴⁵² Artuk, Gökcan, Alşahin ve Çakır, s. 377; Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 245-246, Özgenç, s. 220-221; Koca ve Üzülmüş, s. 118-119.

İnceleme konusu suçla birlikte madde kullanımını kolaylaştırıcı hareketler yapılır ve toplum zarar tehlikesiyle karşı karşıya kalır. Bu noktada da madde kullanımı kolaylaştırılan kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmasına gerek olmadan toplum tehlikeye atılmış ve suç oluşmuş olur⁴⁵³. Uyuşturucu madde kullanıcısına kullanımı kolaylaştırmak için şırınga verilip ayrıca vücuda nasıl enjekte edeceği anlatılırsa kanun maddesinde sayılan iki hareket birden yapılmış olmaktadır. Bu hareketlerden sonra kullanıcı şırıngayı kullanmasa dahi kanun koyucu zarar tehlikesini yeterli görerek failin cezalandırılacağını söylemektedir.

3.1.5.Nitelikli Haller (TCK m. 190/3)

Türk ceza sisteminde suçun temel halinin, somut olayda var olan bazı nitelikli unsurlar nedeniyle ağırlaşması veya hafiflemesi sonucu doğabilmektedir. Bu nitelikli unsurların var olması halinde suçun temel halinde düzenlenen ceza artırılıp azaltılabilmektedir. Daha ağır cezanın öngörüldüğü hale ağırlatıcı nedenler, daha hafif cezanın öngörüldüğü hale hafifletici nedenler de denilmektedir. Nitelikli haller fiilin işleniş tarzı, fiilin işlendiği zaman ve mekan, fiilin işlenmesiyle güdülen amaç, failin niteliği, mağdurun niteliği, fail ile mağdur arasındaki ilişki, suçun konusu ile ilgili özelliklerden kaynaklanabilmektedir⁴⁵⁴.

Fiilin silahla işlenmesi(m. 86/3), fiilin gece vakti konutta işlenmesi(m. 149/1), fiilin töre saikiyle işlenmesi(m. 82/1), failin kamu görevlisi olması(m. 109/3), mağdurun çocuk olması(m. 96/2), fail ile mağdurun akrabalık ilişkisi(m. 103/3), suçun konusunun büyük veya küçükbaş hayvan olması(m. 142/2) nitelikli unsur olarak düzenlenmiştir. Hangi suçta hangi nitelikli halden kaynaklanan ceza artışı veya azaltımı olduğu, ilgili suçun düzenlendiği madde veya maddelerde yer almaktadır⁴⁵⁵.

⁴⁵³ Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5300-5301; Hafızoğulları ve Özen, s. 107; Akkaya, s. 313; Günal, s. 55-56.

⁴⁵⁴ Özgenç, s. 226-230; Artuk, Gökcan, Alşahin ve Çakır, s. 380-383; Koca ve Üzülmmez, s. 139-143; Özen, s. 739-747.

⁴⁵⁵ Özgenç, s. 226-230; Artuk, Gökcan, Alşahin ve Çakır, s. 380-383; Koca ve Üzülmmez, s. 139-143; Özen, s. 739-747.

TCK m. 190/3'te “*Bu maddede tanımlanan suçların tabip, diş tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılıkla veya ecza ticareti ile iştigal eden kişi tarafından işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.*” hükmü yer almaktadır. Bu hükümle birlikte uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun cezası, belirtilen nitelikli hallerin oluşması halinde ağırlaştırılarak artırılabacaktır. Düzenlemede ilgili suçun failinin belirli meslek mensuplarından biri olması cezanın yarı oranında artırılması sonucunu doğuracaktır⁴⁵⁶.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun temel hali herkes tarafından işlenebilirken nitelikli hali sadece sayılan sağlık sektör çalışanları tarafından işlenebilmektedir. Bu yönüyle suç görünüşte özgü suçtur⁴⁵⁷.

Kanun koyucunun ilgili suçu özellikle sayılı sağlık sektör çalışanlarının işlemesi halini, cezayı ağırlaştırıcı hal olarak düzenlemesinin nedeni; bu kimselerin uyuşturucu ve uyarıcı maddelere, maddelerin kullanımı için gerekli donanım veya malzemelere ulaşım imkanının çok daha kolay olmasıdır. Ayrıca bu kimseler bu maddelerle daha sık muhatap olduğundan ve maddeler konusunda geniş bilgilere sahip olduğundan suistimallerin doğması da daha kolaydır ve bu kimselerin yakalanmaları da daha zordur⁴⁵⁸. Öğretide sayılı mesleklerin kişiyi suç işlemeye tahrik ve teşvik ettiği, suçun işlenmesine aracı olmaya yönlendirdiği de söylenmektedir⁴⁵⁹. Bu bahsedilen nedenlerle madde metninde sayılan sağlık sektör çalışanlarından kanun koyucu üst düzey bir hassasiyet göstermesini beklemiştir⁴⁶⁰.

Kanun koyucunun nitelikli hal düzenlemesiyle kamunun, sağlık sektörü çalışanlarına duyduğu güveni koruma amacı güttüğü de söylenebilir. Kamu sağlığını gözetmesi gereken bu meslek grubunun, kamu sağlığı aleyhine hareketlerde bulunacağına toplum ihtimal vermeyecektir⁴⁶¹.

⁴⁵⁶ Parlar ve Kızılkaya, s. 500; Yurtcan, s. 298; Elmas, s. 377-378.

⁴⁵⁷ Bu konuda 3.1.1.Fail başlığı altındaki açıklamalara bakınız.

⁴⁵⁸ Yokuş Sevik, s. 255-256; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 806; Sevim, s. 194-195; Parlar ve Kızılkaya, s. 500-501; Akkaya, s. 321; Özdebakoglu, s. 164-165; Ruhi, s. 67; Elmas, s. 377-378.

⁴⁵⁹ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 482.

⁴⁶⁰ Günay, Uyuşturucu Madde Suçları ve Cezaları, s. 95.

⁴⁶¹ Yokuş Sevik, s. 255-256; Sevim, s. 194; Parlar ve Kızılkaya, s. 500; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 896; Elmas, s. 378; Özdebakoglu, s. 164; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5307; Akkaya, s. 321.

“765 sayılı Türk Ceza Kanunu” 406/1 maddesinde benzer bir hüküm bulunmaktadır. Buna göre “404 üncü maddenin 1 numaralı fıkrasında yazılı fiilleri (uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu) işleyen tabib, veteriner, kimyager, eczacı, diş tabibi, dişçi, ecza ticarethanesi sahibi, mesul müdür, sağlık memuru, ebe, hemşire veya hastabakıcı ise verilecek ceza yarısı oranında artırılacaktır”. Yalnız burada 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 190/3 maddesinden farklı olarak ayrıca fail hakkında “memuriyetten yasaklanma veya meslek ve sanatın icrasının süreli olarak engellenmesi cezası”na da hükmolunacağı yer almaktadır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda buna dair hüküm genel hükümlerin içerisinde 53. maddede yer almaktadır⁴⁶².

“765 sayılı Türk Ceza Kanunu” 406/2’de ise “uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun her türlü ulaşım araçlarında veya kamuya açık yerlerde, bunların sahip ve hizmetlileri veya memuriyet görev ve güç suiistimali ile memur ve hizmetliler tarafından işlenecek olursa, cezaların üçtebiri oranında artırılacağı ve birinci fıkra da yer aldığı gibi fail hakkında ayrıca, memuriyetten yasaklanma veya meslek ve sanatın icrasının süreli olarak engellenmesi cezasına da hükmolunacağı” yer almaktadır. 5237 sayılı TCK 190. maddede bu şekilde cezayı artıran bir nitelikli hale, kanun koyucu tarafından yer verilmemiştir⁴⁶³.

TCK m. 190/3’te sayılan meslekler sınırlı şekilde sayılmıştır. Madde metninde sayılmayan meslek mensubu kimselerin, madde kapsamında cezalandırılması mümkün değildir. Örneğin eczacı kapsam dahilindeyken eczacı kalfası kapsam dışıdır. Ecza ticareti yapan kişi kapsam dahilindeyken ecza taşıyan kamyonun şoförü kapsam dışıdır. Kimyager kapsam dahilindeyken, kimya mühendisi kapsam dışıdır. Aynı şekilde hastanede çalışan hademe ve bekçiler de kapsam dışıdır⁴⁶⁴. Kapsam dışı olmasına rağmen bu kişilerin, madde metninde sayılı meslek mensubu kimselerin yardımcısı konumunda olup suça yardım etmesi

⁴⁶² Ergen, s. 63-65; Günay, Uyuşturucu Madde Suçları ve Cezaları, s. 96-99.

⁴⁶³ Ergen, s. 63-65; Günay, Uyuşturucu Madde Suçları ve Cezaları, s. 96-99.

⁴⁶⁴ Parlar ve Kızılkaya, s. 501; Yokuş Sevük, s. 256; Gerçekler, s. 1873; Elmas, s. 378; Yurtcan, s. 298; Akkaya, s. 321; Özdebakoglu, s. 165.

durumunda genel iştirak hükümlerine göre şerik olarak cezalandırılması mümkündür⁴⁶⁵.

Madde metninde sayılan meslekler genel başlık olarak kabul edilip bu mesleklerin dalları ve kıdeme bağlı verilen ünvanları da madde metni kapsamında sayılacak şekilde yorumlanmalıdır. Örneğin “tabip” denilirken kişinin uzman veya pratisyen, dahiliye veya onkoloji uzmanı, devlet kurumunda veya özel sektörde çalışan, operatör olup olmayan bir hekim olması hususunda bir fark gözetilmemiştir, bu kimselerin hepsi kapsam dahilindedir⁴⁶⁶.

190. madde 3. fıkrada kişilerin fiilen bu meslek mensuplarının yaptığı işi yapmaları tek başına yeterli değildir, sayılan meslek mensuplarının gerekli eğitim ve sınavlardan geçmiş, diploma veya sertifikaları almış, şahsında bulundurması gereken koşulları sağlayan sonuç olarak resmi olarak bu unvana sahip ve suçun işlendiği anda unvanı kaybetmemiş bir kimse olması gerekir⁴⁶⁷.

Bununla birlikte bir kimsenin sayılan meslek mensuplarından biri olması da cezalandırılma için yeterli değildir. Bu kimsenin suç işlendiği esnada fiili olarak bu mesleği icra ediyor, unvana sahip olması gerekmektedir. Örnek olarak kişinin hekimlik mesleğinden emekli olması veya mesleğini yapmayıp esnafılık, müzisyenlik, milletvekilliği yapması halinde üçüncü fıkra kapsamında olmadığı söylenebilir. Yalnız burada anlatılmak istenen failin suçun işlendiği anda meslek mensubu olarak mesaisini yapıyor olması değil, suçun işlendiği zaman diliminde fıkra da sayılan meslek mensubu olarak çalışıyor olması, mesleğinden ayrılmış olmamasıdır⁴⁶⁸.

Failin unvanını kaybetmemiş ve mesleğini aktif olarak icra ediyor olması hususlarının aranması, kişinin mesleğin sağladığı kolaylığı suistimal ederek suç işlemesinin önlenmeye çalışılmasından kaynaklanmaktadır⁴⁶⁹.

⁴⁶⁵ Malkoç, s. 3114.

⁴⁶⁶ Yokuş Sevik, s. 256; Parlar ve Kızılkaya, s. 501; Akkaya, s. 321-322; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5307; Elmas, s. 378.

⁴⁶⁷ Kurt ve Kurt, s. 206; Yokuş Sevik, s. 256; Sevdin, s. 195; Parlar ve Kızılkaya, s. 501; Akkaya, s. 321-322; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5307; Malkoç, s. 3114; Elmas, s. 378; Özdebakoğlu, s. 165.

⁴⁶⁸ Kurt ve Kurt, s. 206; Yokuş Sevik, s. 256; Sevdin, s. 195; Parlar ve Kızılkaya, s. 501; Akkaya, s. 321-322; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5307; Malkoç, s. 3114; Elmas, s. 378; Özdebakoğlu, s. 165.

⁴⁶⁹ Özdebakoğlu, s. 165.

Somut olaylarda failin mesleği soruşturma veya kovuşturma makamlarınca araştırılmalıdır. Tek başına failin beyanıyla mesleğin tespit edilip nitelikli halin uygulanıp uygulanmayacağına karar verilmemelidir⁴⁷⁰.

TCK m. 190’da cezanın hafifletilmesini gerektirecek herhangi bir nitelikli hal düzenlenmemiştir. TCK m. 192’de düzenlenen “etkin pişmanlık” hükümleri, ilgili suç için uygulanmamaktadır⁴⁷¹.

3.1.6. Tipikliğin Subjektif (Manevi) Unsuru

Tipikliğin subjektif (manevi) unsuru, “fiil ile suçu işleyen kişi arasındaki manevi bağdır” denilmektedir. Bu bağın mevcut olmadığı halde suçun unsurlarının ve buna bağlı olarak kendisinin oluştuğu söylenemez⁴⁷². Failin suçu kasten veya taksirli olarak işlemesi suçun manevi yani subjektif unsurudur. Türk Ceza sisteminde suçlar kural olarak kasten işlenebilmektedir. Suçun taksirle de işlenebiliyor olabilmesi, kanun hükmünde bunun açıkça düzenleniyor olmasına bağlıdır⁴⁷³.

Kast TCK m. 21/1’de yer alan tanımına göre “*suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir*”. Failin suçun objektif(maddi) unsurlarını bilmesi halinde kastı olduğu söylenebilmektedir⁴⁷⁴. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu kasten işlenebilen bir suçtur.

Bir kararda sanığın kastının “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını kolaylaştırmak için donanım sağlama” değil, diğer sanıklarla birlikte madde kullanmak olduğundan bahisle 190. maddede düzenlenen suçtan mahkumiyetine hükmolunması yasaya aykırı bulunarak bozulmuştur⁴⁷⁵. Suçun oluşabilmesi için fail bilerek ve isteyerek uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kimse veya

⁴⁷⁰ Yurtcan, s. 298.

⁴⁷¹ Parlar ve Kızılkaya, s. 501; Özdabakoğlu, s. 164-165.

⁴⁷² Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, s. 383; Özgenç, s. 242.

⁴⁷³ Gerçeker, s. 129; Özbek, Doğan ve Bacaksız, s. 252, 469.

⁴⁷⁴ Özbek, Doğan ve Bacaksız, s. 252; Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, s. 392.

⁴⁷⁵ “...Sanığın savunması, olay ve yakalama tutanağı ile kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçundan haklarındaki soruşturma evrakı tefrik edilen ... ve ...'nin anlatımları karşısında, sanığın uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırmak için özel yer, donanım ve malzeme sağlamanın söz konusu olmadığı, sanığın kastının kullanmak amacıyla bulundurduğu uyuşturucu maddeyi kova tabir edilen daha önce olay yerinde bulunan düzenekle diğer sanıklarla birlikte kullanmak olduğu, olay yerinden başkaca uyuşturucu maddenin ele geçmediğinin anlaşılması ve aynı olayda kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçundan ayrıca hüküm kurulmuş olması karşısında, sanığın uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma suçundan beraati yerine mahkûmiyetine hükmolunması...” 10. CD, T. 22.5.2019, E. 2017/357, K. 2019/3196 (Barut ve Aydemir, s. 132).

kimselere “özel yer, donanım veya malzeme temin etmeli”, “yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler almalı”, “kullanma yöntemleri konusunda bilgi vermeli”dir.

Bir görüşe göre buradaki bilme ve isteme, “failin kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanacağını bilmesi ve istemesi”⁴⁷⁶dir. Failin kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanacağını bilmeksizin başkaca amaçlarla da kullanılan malzemeyi sağlaması halinde suç oluşmamaktadır. Aynı şekilde failin, kendisi birkaç gün evinde bulunmayacağından bir arkadaşının evinde kalmasına rıza göstermesi, bu şahsın da uyuşturucu maddeyi bu evde kullanması halinde fail uyuşturucu madde kullanılacağını bilmediği için suç oluşmamaktadır⁴⁷⁷.

Bir diğer görüşe göre ise bilme ve isteme, “failin yapacağı seçimlik hareketlerle başkalarının uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmalarını ‘kolaylaştıracağını’ bilmesi ve istemesidir”⁴⁷⁸. Yargıtay da bir kararında bilme ve istemenin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasının kolaylaştırılmasına ilişkin olduğunu söylemiştir⁴⁷⁹.

Karma nitelikli üçüncü bir görüşe göre ise failin hem “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılacağını bilmesi ve istemesi” hem de “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştıracağını bilmesi ve istemesi” gerekmektedir⁴⁸⁰. Bizim de katıldığımız görüş bu üçüncü görüştür. Suç tipinde bahsi geçen bütün hususlar kastın “bilme” şartının içerisine dahil olduğundan bu görüş yerindedir.

Kural olarak failin amacının cezalandırmaya herhangi bir etkisi bulunmamaktadır. Ancak failde belli bir amacın bulunması suç tipinde kanun koyucu tarafından aranabilir, bu durumda özel kastın varlığı söz konusudur. Bazı suç tiplerinin temel halinde failde özel kast aranmazken nitelikli halinde failde özel

⁴⁷⁶ Yokuş Sevik, s. 246; Akkaya, s. 320-321; Öner, s. 239.

⁴⁷⁷ Tuncer, s. 193-194.

⁴⁷⁸ Parlar ve Kızılkaya, s. 500; Karakaş Doğan, s. 263.

⁴⁷⁹ “...Özel bir yer sağlayarak bir kimsenin uyuşturucu madde kullanmasını kolaylaştırma suçunun oluşabilmesi için, sanığın, uyuşturucu maddeyi kolaylıkla kullanmaya elverişli herhangi bir yerden, başkasının yararlanmasını sağlayarak, o kişinin uyuşturucu madde kullanmak fiilini kolaylaştırması ve mülkiyet ya da zilyedliğinde bulunan bu yerin, bir başkasının uyuşturucu madde kullanımını kolaylaştıracağını bilerek ve bu sonucu isteyerek hareket etmesi, yani genel kastının bulunması gerekmektedir...” 10. CD, T. 25.02.2003, E. 2002/30290, K. 2003/846 (Yalvaç, s. 1187).

⁴⁸⁰ Malkoç, s. 3115; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 911; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5306; Barut ve Aydemir, s. 97-98; Çalışkan, s. 99.

kast aranabilir. “Kasten öldürme suçunun töre saikiyle işlenmesi(m. 82/1-k)” bu şekildedir.

Bazı suç tiplerinde ise suçun oluşması için failde belli bir amacın bulunması gerekmektedir. Bu şekildeki suçlarda özel kast suçun unsurlarından biridir⁴⁸¹.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu özel kastla işlenebilen bir suçtur. 190. maddenin temel halinde failde “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma” amacı bulunması aranmıştır. Suçun doğması için seçimlik hareketlerin, “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak amacıyla” yapılması şarttır⁴⁸².

Bir kararda, sanığın “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma” özel kastı bulunmadığından suçun manevi unsurunun oluşmaması nedeniyle bozma hükmü verilmiştir⁴⁸³.

Suçun genel kastla işlenebildiğini söyleyen karşıt bir görüş de mevcuttur⁴⁸⁴. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun genel kastla işlenebildiğini söyleyen Yargıtay kararları da mevcuttur⁴⁸⁵. Yalnız bu kararlar eski tarihli olup yeni kararlarda özel kastın arandığı görülmektedir.

190. maddedeki suçun oluşumu için faildeki suç işleme kararının doğma nedeninin herhangi bir önemi bulunmamaktadır. Örnek olarak failin acıma

⁴⁸¹ Özbek, Doğan ve Bacaksız, s. 263; Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, s. 410.

⁴⁸² “...Oluşa ve dosya kapsamına göre; sanıklar... ve'ın,'a ait evde iştirak halinde uyuşturucu madde ticareti yaptıkları, kolluk güçlerine yakalanmamak için kendilerinden kullanmak için uyuşturucu madde satın alan kişilerin, söz konusu evde uyuşturucu madde kullanmalarını sağladıkları; dolayısı ile sanıkların amacının uyuşturucu madde kullanımını kolaylaştırmak değil, kullanıcıların, kendilerinden temin ettikleri uyuşturucu maddelerle yakalanmalarını engellemek olduğu anlaşılmakla, somut olayda, TCK'nın 190/1. maddesinde düzenlenen suçun unsurlarından olan, ‘uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma’ özel saiki gerçekleşmediğinden ve suçun manevi unsuru oluşmadığından, sanıkların beraatleri yerine yazılı şekilde mahkûmiyetlerine karar verilmesi...” 20. CD, T. 27.10.2016, E. 2016/2053, K. 2016/5303 (Elmas, s. 376); Yokuş Sevik, s. 246-247; Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçuna Genel Bakış”, s. 74; Çalışkan, s. 99; Öner, s. 239.

⁴⁸³ “...Sanık ...'ın kendi ikametinde, haklarında kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçundan işlem yapılan tanıklar ... ve ... ile birlikte uyuşturucu madde kullanmaktan ibaret eyleminin, TCK'nın 190/1. maddesinde düzenlenen suçun unsurlarından olan, ‘uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma’ özel kastı ile gerçekleşmediği, dolayısıyla suçun manevi unsuru oluşmadığından, sanığın atılı suçtan beraati yerine yazılı şekilde mahkûmiyetine karar verilmesi...” 20. CD, T. 5.2.2019, E. 2018/1286, K. 2019/692 (Barut ve Aydemir, s. 133).

⁴⁸⁴ Tezcan, Erdem ve Önok, s. 911; Akkaya, s. 320; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5306; Selbes, s. 58; Karakaş Doğan, s. 263.

⁴⁸⁵ 10. CD, T. 25.02.2003, E. 2002/30290, K. 2003/846 (Yalvaç, s. 1187).

duygusuyla madde kullanan kimseye özel yer sağlaması halinde, faildeki acıma duygusunun suçun manevi unsuruna herhangi bir etkisi bulunmamaktadır⁴⁸⁶.

TCK m. 21/2’de “*kişinin, suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemesi halinde olası kast vardır*”, denilmektedir. Kasttan farkı, bilme yerine öngörmenin yeterli olması ve isteme şartının da aranmamasıdır. Madde gerekçesinde⁴⁸⁷ “isteme” tabiri yerine “kabullenme” tabirinin kullanıldığı görülmektedir⁴⁸⁸. Suçun oluşması için özel kastın varlığı şart ise bu suçun olası kastla işlenmesi mümkün değildir⁴⁸⁹.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunda da seçimlik hareketler “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için” yapıldığından yani özel kast gerektiğinden, suçun olası kastla işlenmesi mümkün değildir⁴⁹⁰.

Yazılı veya yazılı olmayan davranış kurallarına aykırılık suretiyle objektif dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlali, taksiri doğurmaktadır⁴⁹¹. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun taksirle işlenmesi mümkün değildir. 190. maddede suçun taksirle de işlenebileceğine dair herhangi bir hüküm bulunmamaktadır⁴⁹².

3.2.Hukuka Aykırılık Unsuru

Suçun hukuka aykırılık unsuru, kanun metninde belirtilen şekle uygun yani tipik fiilin hukuk düzenince de hukuka aykırı olarak sayılmasıdır. Hukuk düzeni tarafından aykırı sayılarak yasaklanan fiiller suç olarak düzenlenmiştir.

⁴⁸⁶ Yokuş Sevik, s. 247.

⁴⁸⁷ “MADDE 21.– Kast, kişi ile işlediği suçun maddi unsurları arasındaki psikolojik bağı ifade etmektedir. Suçun kanuni tanımındaki maddi unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesi, kastın varlığı için zorunludur. Suç tanımında yer almakla birlikte, fiilin ifade ettiği haksızlık üzerinde etkili olmayan koşulların gerçekleştiğinin bilinip bilinmemesi, kastın varlığı açısından önem taşımamaktadır. Örneğin objektif cezalandırılabilme koşulunun arandığı suçlarda bu koşulun veya şahsî cezasızlık sebebinin fail tarafından bilinmesi gerekmez.

Madde metninde doğrudan kasttan ayrı olarak olası kast da tanımlanmıştır.

Olası kast durumunda suçun kanuni tanımında yer alan unsurlardan birinin somut olayda gerçekleşebileceği öngörülmesine rağmen, kişi fiili işlemektedir. Diğer bir deyişle, fail unsurların meydana gelmesini kabullenmektedir.”

⁴⁸⁸ Koca ve Üzülmüş, s. 170.

⁴⁸⁹ Özbek, Doğan ve Bacaksız, s. 263.

⁴⁹⁰ Yokuş Sevik, s. 247; Yenidünya, s. 109-110; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 806.

⁴⁹¹ Özen, s. 447; Koca ve Üzülmüş, s. 183.

⁴⁹² Kurt ve Kurt, s. 206; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 806; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5306; Yokuş Sevik, s. 246; Öner, s. 239; Ruhi, s. 68; Akkaya, s. 320; Karakaş Doğan, s. 263.

Hukuka aykırılığı belirleyen, toplumda kabul görülen davranış normlarıdır. Tıpe uygun, suç olarak düzenlenen fiile; başkaca bir kural nedeniyle izin verilmesi, hukuka uygun kabul edilmesi de mümkündür. Bu halde, hukuka aykırılığı kaldıran hukuka uygunluk sebeplerinin mevcut olduğu söylenmektedir. Burada, yapılan hareket suçı oluşturmaksızın doğrudan hukuka uygun olarak doğmaktadır⁴⁹³.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçuyla hukuka uygunluk sebeplerinin bağdaşmadığı görüşü⁴⁹⁴ mevcut olsa dahi ağırlıklı olarak öğretide, bu suç bakımından incelenmesi gereken hukuka uygunluk sebeplerinin kanun hükmünü bir diğere ifadeyle görevi yerine getirme ve hakkın kullanılması⁴⁹⁵ olduğu söylenmektedir. İlgilinin rızası hukuka uygunluk sebebinin bu suçta neden uygulanamayacağı korunan hukukuki değere bölümünde açıklanmıştır⁴⁹⁶.

Kişinin, kendisine yürürlükte olan hukuk kuralları tarafından yüklenen sorumluluk ve verilen yetkiye uygun hareket etmesi hukuka uygun kabul edilerek suç oluşturmaz⁴⁹⁷. Aynı şekilde kişiye hukuk düzeni tarafından verilen hakkın kullanılması da hukuka uygun kabul edilip cezalandırılmamaktadır.

Doktorların durumu hak, görev, yetki ve sorumlulukları nedeniyle bu suç için önem arz etmektedir⁴⁹⁸. Doktorlar tarafından madde bağımlılığı tedavisinde, hastalara düşük dozlu uyuşturucu veya uyarıcı madde verilmektedir. Tedavi sürecinde, düşük dozlu maddeyi alabilmesi için donanım veya malzeme sağlaması halinde görevini icra eden doktorun fiili hukuka uygundur⁴⁹⁹.

Hastasının madde kullandığını bilen ve buna engel olamayan doktorun, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi hangi şekilde veya miktarda kullanmasının kendisine daha az zarar vereceğini hastaya anlatması halinde “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için kullanma yöntemleri konusunda bilgi verme suçu”nu işlediği söylenemez. Doktor görevini icra ettiği için hareketi hukuka uygundur. Aynı şekilde doktorun hastasına enfeksiyon kapmaması için

⁴⁹³ Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, s. 476-477; Özen, s. 502-503, 506; Özgenç, s. 313, 321.

⁴⁹⁴ Hafizoğulları ve Özen, s. 107.

⁴⁹⁵ Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu”, s. 3121.

⁴⁹⁶ Bkz. 2.Korunan Hukuki Değer.

⁴⁹⁷ Gerçekler, s. 336-337; Özbek, Doğan ve Bacaksız, s. 280-281; Koca ve Üzülmez, s. 273-274.

⁴⁹⁸ Malkoç, s. 3115.

⁴⁹⁹ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 806; Yenedünya s. 110; Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçuna Genel Bakış”, s. 74.

enjektörü bir kullanım sonrası atmasını, iğneyi nasıl dezenfekte edeceğini, maddeyi vücuda hangi yoldan almasının daha sağlıklı olduğunu açıklaması halinde de fiili hukuka uygundur denilebilmektedir⁵⁰⁰. Doktorun verdiği tüm bu bilgilerin hekimin aydınlatma yükümlülüğünün kapsamında olduğu da söylenebilmektedir⁵⁰¹.

Kaldı ki bu sayılan ihtimallerde suçun manevi unsurunun da oluşmadığı ortadadır. Doktor, “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için” suç işleme kastıyla hareket etmemektedir⁵⁰².

Her ne kadar doktorun görevini yerine getirmesi hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilebilecekse de sağlık meslek mensuplarının suçu bildirim yükümlülüğü sorunu mevcuttur. TCK m. 280’de “*Görevini yaptığı sırada bir suçun işlendiği yönünde bir belirti ile karşılaşmasına rağmen, durumu yetkili makamlara bildirmeyen veya bu hususta gecikme gösteren sağlık mesleği mensubu, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*” hükmüyle sağlık meslek mensuplarının suçu bildirim yükümlülüğü düzenlenmiştir. Sağlık meslek mensuplarının kimler olduğu da maddenin ikinci fıkrasında “*tabip, dış tabibi, eczacı, ebe, hemşire ve sağlık hizmeti veren diğer kişiler*” olarak açıklanmıştır. Hükümle birlikte doktor ve diğer sağlık meslek mensuplarının, hastasının uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıcısı olduğunu bilmesine rağmen bunu bildirmemesi suç oluşturmaktadır. Sağlık meslek mensuplarının tedavi, hastayı aydınlatma ve sır saklama yükümlülüğü ile bu hükmün çatıştığı ortadadır⁵⁰³.

Bu hususta TCK m. 192/4’te özel bir düzenleme mevcuttur. “*Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi, hakkında kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmaktan dolayı soruşturma başlatılmadan önce resmi makamlara veya sağlık kuruluşlarına başvurarak tedavi ettirilmesini isterse, cezaya hükmolunmaz. Bu durumda kamu görevlileri ile sağlık mesleği mensuplarının 279. ve 280. maddeler uyarınca suçu bildirme yükümlülüğü doğmaz.*” Bu hükümle sağlık meslek mensuplarına tedavi olmak isteyen madde kullanıcısının suçunu bildirmeme hakkı verilmiştir. Yalnız bu hüküm sağlık meslek

⁵⁰⁰ Tezcan, Erdem ve Önok, s. 911; Yokuş Sevik, s. 247; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 806; Çalışkan, s. 99; Karakaş Doğan, s. 264.

⁵⁰¹ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 806.

⁵⁰² Yokuş Sevik, s. 247; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 911; Çalışkan, s. 99; Karakaş Doğan, s. 264.

⁵⁰³ Özdemir, s. 86.

mensubunun TCK m. 279 ve 280. maddelerden cezalandırılmasını engellese dahi 190. maddenin faili olabilmesi hususunu değiştirmemektedir.

4.Kusurluluğu Etkileyen Haller

Kusurluluğu etkileyen haller ile hukuka uygunluk sebepleri herhangi bir ayırım yapılmaksızın Türk Ceza Kanunu'nda "İkinci Kısım"ın "İkinci Bölüm"ünde düzenlenmektedir. "Ceza Sorumluluğunu Kaldıran veya Azaltan Nedenler" başlıklı bölümde aynı maddede, "hukuka uygunluk sebepleri" ile "kusurluluğu etkileyen haller" birlikte düzenlenmektedir⁵⁰⁴.

Aynı bölümde ve hatta aynı maddede düzenlenmekle birlikte hukuka uygunluk sebepleri, bir fiilin hukuk düzlemine hukuka uygun bir şekilde ortaya çıkmasına ve suçu oluşturmamasına sebep olurken; kusurluluğu etkileyen haller, hukuka aykırı fiilin yapılmasının suçu oluşturmasına rağmen "fail"iñ cezalandırılabilir olup olmasını ifade etmektedir. Öğretide bu husus, kusurluluk suçun bir unsuru olmayıp tamamlanan suçtaki hukuka aykırı fiil nedeniyle failin kınanabilir olup olmadığı değerlendirilmesinin yapılmasıdır, şeklinde ifade edilmektedir⁵⁰⁵.

Kusurluluk başlığı altında Türk Ceza Kanunu 24 ile 34. maddeleri arasında düzenlenen "amirin emri (24/2-4)"; "zorunluluk hali (25/2)"; "sınırın aşılması (27/1)"; "cebir, şiddet, korkutma ve tehdit (28)"; "haksız tahrik (29)"; "hata (30)"; "yaş küçüklüğü (31)"; "akıl hastalığı (32)"; "sağır ve dilsizlik (33)"; "geçici nedenler, alkol veya uyuşturucu madde etkisinde olma (34)" halleri incelenmektedir⁵⁰⁶.

İlgili suçta incelenmesi gereken husus zorunluluk halidir. "Zorunluluk hali" TCK m. 25/2'de "*Gerek kendisine gerek başkasına ait bir hakka yönelik olup, bilerek neden olmadığı ve başka suretle korunmak olanağı bulunmayan ağır ve muhakkak bir tehlikeden kurtulmak veya başkasını kurtarmak zorunluluğu ile ve tehlikenin ağırlığı ile konu ve kullanılan vasıta arasında orantı bulunmak koşulu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez.*" şeklinde düzenlenmiştir.

⁵⁰⁴ Töngür ve Çetintürk, s. 209; Özen, s. 591-593.

⁵⁰⁵ Özen, s. 591-593; Hakeri, s. 381; Artuk, Gökcen, Alşahin ve Çakır, s. 564; Töngür ve Çetintürk, s. 209-211.

⁵⁰⁶ Artuk, Gökcen, Alşahin ve Çakır, s. 567-568; Töngür ve Çetintürk, s. 209; Özen, s. 600, 626.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunda zorunluluk halinin nasıl söz konusu olduğu bir örnekle açıklanabilmektedir. Uyuşturucu kullanıcısı bir kimseye yoksunluk hali nedeniyle nöbet geçirdiği anda, bu kimsenin yanında bulunan sıvı haldeki uyuşturucu maddeyi kullanması için enjektör sağlayan bireyin eylemi, zorunluluk hali kapsamında değerlendirilip TCK m. 190/1’den ceza verilmeyecektir. Yalnız bu örnekte ifade etmek gerekir ki şahsın, uyuşturucu madde kullanımı için sadece donanım veya malzeme sağlama gerekmektedir. Maddenin kendisini sağladığı ihtimal bu suçun kapsamında bir zorunluluk hali değildir.

Bu örnekte zorunluluk halinin şartları değerlendirilirse; uyuşturucu madde kullanıcısının yaşama hakkına yönelik, nöbetin nedeninin kendisinden kaynaklanmadığı, nöbet anında acele tıbbi yardım almanın mümkün olamayacağından başka suretle korunma olanağı bulunmayan, uyuşturucu madde kullanıcısının sağlığına yönelik ağır ve muhakkak bir tehlikeden bu kimseyi kurtarmak için, bir kimsenin sağlığı ile uyuşturucu madde kullanımı için malzeme sağlama arasında pek tabii orantı bulunduğundan faile zorunluluk hali kapsamında ceza verilmeyecektir.

Her ne kadar teorik olarak uyuşturucu madde kullanıcısı nöbet geçirdiği anda, acil bir tıbbi yardımın mümkün olmaması nedeniyle malzeme sağlamanın zorunluluk hali kapsamında olduğu söylene dahi somut olayda tıbbi yardım almanın mümkün olup olmadığının değerlendirmesinin yapılması gerekmektedir.

Ayrıca TCK m. 190/1’deki suç “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma” özel kastıyla işlenmektedir. Uyuşturucu madde kullanıcısının nöbet anında, madde kullanımı için malzeme sağlayan kimsenin “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma” kastıyla hareket edip etmediği sorgulanmalıdır. Madde metninde kanun koyucunun aradığı özel kastın oluşmadığı durumda halihazırda suç da oluşmamaktadır.

5.Suçun İşleniş Biçimleri

5.1.Teşebbüs

Suçun oluşması için kanun koyucu tarafından neticenin gerçekleşmesi öngörülmüş, fail yaptığı icra hareketleriyle neticeyi gerçekleştirmişse burada

tamamlanmış bir suç vardır. Bu şekilde neticeli suçlarda, icra hareketlerinin gerçekleşip neticenin gerçekleşmemesi halinde suç teşebbüs aşamasında kalmış sayılmaktadır. Suçun oluşması için ayrıca bir neticenin gerçekleşmesi öngörülmemişse suç, icra hareketlerinin gerçekleşmesiyle tamamlanmış sayılıyorsa yani sırf hareket suçuyorsa kural olarak teşebbüs mümkün olmamakla birlikte icra hareketleri bölünebiliyorsa teşebbüs mümkündür⁵⁰⁷. *“Failin icra hareketlerine başlayıp elinde olmayan sebeplerle tamamlayamaması halinde suç teşebbüs aşamasında kalmış sayılmaktadır.”*

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun oluşması için herhangi bir netice aranmamaktadır. Suç, kanun metninde sayılan hareketlerin tamamlanmasıyla oluşan sırf hareket suçudur. Sırf hareket suçlarında kural olarak teşebbüs mümkün olmamakla birlikte uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için yapılan sayılı hareketlerin kısımlara ayrılması mümkün olduğu halde suça teşebbüs mümkün olacaktır⁵⁰⁸.

Failin “özel yer, donanım veya malzeme sağlama”, “kullanıcıların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler alma”, “kullanma yöntemleri konusunda başkalarına bilgi verme” hareketlerini elinde olmayan sebeplerle tamamlayamaması halinde suç teşebbüs aşamasında kalmış sayılacaktır. Örnek olarak failin, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için özel yerin anahtarını verirken yakalanması halinde suç teşebbüs aşamasında kalmıştır. Aynı şekilde failin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için madde kullanımı hakkında bilgi verirken elinde olmayan bir sebeple konuşmasını tamamlayamaması halinde suç teşebbüs aşamasında kalmış sayılacaktır. Ya da kullanıcıların yakalanmasını zorlaştırmak için failin, kişilerin vücuduna maddenin kanda tespitini engelleyecek nitelikte madde enjekte etmeye yeltendiği esnada yakalanması halinde de suç teşebbüs aşamasında kalmıştır denilebilir⁵⁰⁹.

⁵⁰⁷ Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, s. 673-674; Özgenç, s. 495-496; Gerçekler, s. 439-443.

⁵⁰⁸ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 807; Parlar ve Kızılkaya, s. 501; Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçuna Genel Bakış”, s. 74-75; Yılmaz, s. 363.

⁵⁰⁹ Yokuş Sevil, s. 247; Yaşar, Gökçen ve Artuç, s. 5308; Elmas, s. 379.

Örnekler bu şekilde verilmekle birlikte teorik olarak mümkün olan bu mizansenlerin pratik olarak gerçekleşmesi pek mümkün gözükmemektedir⁵¹⁰.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun tamamlanması için seçimlik hareketlerden birinin yapılması yeterlidir. Yapılan hareketler sonucu kişilerin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıp kullanmaması, suçun oluşumu için herhangi bir önem arzetmemektedir. Bu nedenle ‘madde kullanımını kolaylaştıran nitelikte hareketler yapılmış ancak kişiler madde kullanmamış ise suç teşebbüs halinde kalmıştır’ denilemeyecektir. Suç tamamlanmış kabul edilmektedir⁵¹¹.

Aynı şekilde failin madde kullanımını kolaylaştırmak için kullanma yöntemleri konusunda bilgi vermesiyle suç tamamlandığından, bilgi verilen kimsenin bilgiyi kullanıp kullanmaması da suçun oluşumu bakımından önem arzetmemektedir. Bu nedenle bilgi verilen kişi bu bilgiyi kullanmamış ise suç teşebbüs aşamasında kalmış olmamakta, tamamlanmış olmaktadır⁵¹².

Failin icra hareketleri öncesinde yaptığı hazırlık hareketleri, bu hareketler kanunda ayrıca bir suç oluşturmadığı takdirde cezalandırılmamaktadır⁵¹³. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için donanım kuran failin fiili hazırlık hareketi kapsamında kabul edilebilir. Bu halde failin donanımı kurduktan sonra kullanıcılara bu donanımı sağlamaması halinde icra hareketlerine geçilmediğinden cezalandırılması söz konusu olmayacaktır.

Suçun teşebbüs aşamasında kaldığından söz edebilmek için bahsi geçen suçun kasten işlenebilen bir suç olması gerekmektedir⁵¹⁴. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu kasten işlenebilen bir suç olduğundan teşebbüse elverişli bir suçtur.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunu doğuran seçimlik hareketlerden herhangi birinin yapılması halinde suç tamamlanmış kabul edilmektedir. Fail tarafından kanun metninde sayılan seçimlik

⁵¹⁰ Parlar ve Kızılkaya, s. 501; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 911; Karakaş Doğan, s. 265; Barut ve Aydemir, s. 98.

⁵¹¹ Yokuş Sevil, s. 247; Malkoç, s. 3115; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 911; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5308; Akkaya, s. 322-323; Özdebakoglu, s. 164; Elmas, s. 379.

⁵¹² Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5308; Akkaya, s. 323.

⁵¹³ Özbek, Doğan ve Bacaksız, s. 443 vd.; Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 462, 465 vd.

⁵¹⁴ Artuk, Gökcan, Alşahin ve Çakır, s. 679; Özbek, Doğan ve Bacaksız, s. 443 vd.; Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 462, 465 vd.

hareketlerden birden fazlasının yapılması halinde de tek suç oluşmaktadır. Fail tarafından kanun metninde sayılan seçimlik hareketlerden birinin tamamlanıp bir diğerrinin teşebbüs halinde kalması durumunda ise suç, tamamlanmış hareket üzerinden değerlendirilerek işlenmiş ve tamamlanmış kabul edilmektedir⁵¹⁵.

TCK m. 36’da “*failin suçun icra hareketlerinden gönüllü vazgeçmesi veya kendi çabalarıyla suçun tamamlanmasını yahut neticenin gerçekleşmesini önlemesi halinde teşebbüsten dolayı cezalandırılmayacağı ancak suçun tamamlanan kısmı ayrıca bir suç oluşturduğu takdirde, sadece o suça ait ceza ile cezalandırılacağı*” hükmü yer almaktadır. Örnek olarak fail uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı için kendisine ait özel yerin anahtarını vermiş, sonradan pişman olarak kişiler bu yere gelmeden anahtarı değiştirmişse gönüllü vazgeçme hükmünden yararlanabilir denilebilir⁵¹⁶. İcra hareketleri bitip suç tamalandıktan sonra ise gönüllü vazgeçme değil şartları gerçekleşmişse etkin pişmanlık hükümleri uygulanabilmektedir⁵¹⁷. Ancak inceleme konusu suç için etkin pişmanlık hükmü kanunda düzenlenmemiştir.

5.2.İştirak

Suç düzenlemesinin yer aldığı kanun metninde, failin bir veya birden fazla kişi olması özellik arzetmiyorsa bu suç tek failli suçtur. “*Kanun metninde, suçun ancak birden fazla fail tarafından işlenmesi mümkün ise ‘çok failli suç’ veya ‘zorunlu şeriklikten’ bahsedilmektedir*”⁵¹⁸.”

Suç düzenlemesindeki fiili gerçekleştiren kişi veya kişiler fail olarak adlandırılmaktadır. Kanun metninde tanımlanan hareketlerle suçu tek başına işleyen kimseye, doğrudan veya müstakil fail denilmektedir. Kanun metninde tanımlanan hareketleri birlikte suç işleme kararına bağlı olarak ortak yapan bir veya

⁵¹⁵ “...Seçimlik hareketli suçlar, suçun kanuni tanımında gösterilen alternatifli hareketlerden herhangi birisinin işlenmesi ile tamamlanabilen suçlardır. Seçimlik hareketlerin tamamının işlenmesi şart olmayıp, bir tanesinin işlenmesi suçun oluşması için yeterlidir. Seçimlik hareketlerden birkaçı ya da hepsi birlikte işlenmiş olsa dahi tek suç oluşacak, ancak bu durum temel cezanın belirlenmesinde göz önünde tutulabilmektedir. Seçimlik hareketlerden birisi tamamlanmış ise diğeri teşebbüs aşamasında kalsa dahi suç tamamlanmış kabul edilecektir. Bu suçlarda, suç tarihi en son seçimlik hareketin yapıldığı tarih olup dava zamanasını da bu tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır...” YCGK, T. 23.6.2015, E. 2014/11-568, K. 2015/244 (Özgenç, s. 186); Koca ve Üzülmmez, s. 122.

⁵¹⁶ Yokuş Sevük, s. 250.

⁵¹⁷ Gerçekler, s. 456.

⁵¹⁸ Koca ve Üzülmmez, s. 444; Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, s. 717-718.

birden fazla kimseye müşterek fail denilmektedir. Kanun metninde tanımlanan hareketleri bir başkası aracılığıyla gerçekleştiren kimseye de dolaylı fail denilmektedir⁵¹⁹.

Fail dışında kalan, fiilin yapılmasına katkıda bulunup doğrudan kanun metninde tanımlanan fiili gerçekleştirmeyen şahıslara ise şerik denilmektedir. Şeriklik azmettirme veya yardım etme olarak ortaya çıkmaktadır⁵²⁰.

“Suç işleme düşüncesi olmayan kişide, suç işleme düşüncesi oluşturma ‘azmettirme’ olarak adlandırılır⁵²¹.” “Suç işlemeye teşvik etme, suç işleme kararını kuvvetlendirme, fiilin işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat etme, suçun nasıl işleneceği hususunda yol gösterme, fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlama, suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırma maddi ve manevi yollarından herhangi biri veya birkaçını kullanarak failin suçu işlemesine yardım eden kimse ‘yardım eden’ olarak cezalandırılır⁵²².”

Suç azmettiren ile yardım edenin cezalandırılabilmesi için suçun kasten hukuka aykırı bir fiille işlenmiş, tamamlanmış veya teşebbüs aşamasında kalmış olması gerekmektedir. Şu halde taksirli suçlarda iştirak mümkün olmamaktadır. Hukuka uygunluk sebepleri şeriklerin de cezalandırılmasını engellemekteyken cezalandırılmayı önleyen kişisel nedenler diğer şeriklere etki etmemektedir⁵²³.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunda iştirakın her hali mümkün olup TCK m. 37 ile 41 arasında yer alan genel hükümler uygulanacaktır⁵²⁴. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için sağlanan malzemenin, kusur yeteneği olmayan bir akıl hastası veya çocuk vasıtasıyla kullananlara ulaştırılması halinde fail, dolaylı fail olarak cezalandırılacaktır⁵²⁵.

⁵¹⁹ Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, s. 723-739; Koca ve Üzülmmez, s. 451-459.

⁵²⁰ Koca ve Üzülmmez, s. 471; Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, s. 718.

⁵²¹ Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 523; Özen, s. 869.

⁵²² Özgenç, s. 568-569; Özbek, Doğan ve Bacaksız, s. 533-536.

⁵²³ Özgenç, s. 576-581; Özbek, Doğan ve Bacaksız, s. 519-520.

⁵²⁴ Parlar ve Kızılkaya, s. 501; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 807; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 913; Yokuş Sevik, s. 249; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5309; Yenerer Çakmut, , “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu”, s. 3123; Ruhi, s. 70; Çalışkan, s. 323; Özdebakoglu, s. 164; Elmas, s. 380; Karakaş Doğan, s. 265.

⁵²⁵ Yokuş Sevik, s. 249; Tuncer, s. 196; Yılmaz, s. 364; Özdemir, s. 89.

Failde, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için kullanan kimselere malzeme sağlama veya kullanım yöntemleri konusunda bilgi verme düşüncesi ve kararı oluşturan kişi azmettiren olarak cezalandırılacaktır⁵²⁶. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı için sağlanan özel yerde kullananlara hizmet eden kimselerin, madde kullanımını kolaylaştırma amacıyla suça katılma iradeleri ve iştirakları varsa yardım eden sıfatıyla cezalandırılmaları mümkündür⁵²⁷.

TCK m. 188/5'te “uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının üç veya daha fazla kişinin iştirakıyla ya da suç işlemek için kurulan bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hali” cezayı artıran hal olarak düzenlenmiştir. TCK m. 190'da ise suçun üç veya daha fazla kişinin iştirakıyla ya da örgüt faaliyeti çerçevesinde yapılması hali ayrıca düzenlenmemiştir. Suçun bu şekilde işlenmesi halinde de genel hükümlerde yer alan iştirak düzenlemeleri uygulanacaktır⁵²⁸.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun, nitelikli hal düzenlemesinde yer alan sağlık meslek mensupları ile birlikte işlenmesi halinde şahısların her biri, kendi özellikli olan veya olmayan haline göre cezalandırılacaktır. Sağlık meslek mensubu suçun nitelikli halinden cezalandırılacakken diğer failler temel halinden cezalandırılacaktır⁵²⁹.

5.3.İçtima

Türk Ceza Kanunu'nda kural olarak düzenlenen her suç ayrı ayrı cezalandırılacaktır. Bu, “*kaç fiil varsa o kadar suç, kaç suç varsa o kadar ceza vardır*” şeklinde ifade edilmiştir. Bu kurala “gerçek içtima” kuralı denilmektedir⁵³⁰.

Öncelikle belirtmek gerekir ki TCK m. 42'de yer alan bileşik suçlarda içtima hükümleri uygulanmamaktadır. Birden fazla suç tipinin birleştirilerek kanunda yeni bir suç tipi olarak düzenlenmesine “bileşik suç” yani “mürekkep suç” denilmektedir. Bileşik suçlar işlendiğinde, kapsamındaki suçlar da ayrı ayrı işlenmesine rağmen cezalandırma tek suç olan bileşik suçtan olacaktır. 42. maddede

⁵²⁶ Yokuş Sevik, s. 249; Tuncer, s. 196; Yılmaz, s. 364.

⁵²⁷ Yokuş Sevik, s. 249; Tuncer, s. 196; Özdemir, s. 88.

⁵²⁸ Elmas, s. 380.

⁵²⁹ Yusuf Yaşar, Zafer İçer ve Tarık T. Yazıcılar, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Özendirme Suçu”, İstanbul Hukuk Mecmuası, C. 76, S. 2, ss. 691-724, s. 715.

⁵³⁰ Özgenç, s. 601; Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, s. 780.

bu, “biri diğ erinin unsurunu veya ağı rlaşt ırıcı nedenini oluşt urması dolayısıyla tek fiil sayılan suç a bileşik suç denir; bu tür suçlarda içtima hükümleri uygulanmaz” şeklinde düzenlenmektedir⁵³¹.

TCK m. 43/1’de zincirleme suçun nasıl oluşt uğu ve yaptırımını yer almaktadır. “Zincirleme suç” halinde birden fazla suç mevcut olduğu halde tek suç oluşt umaktadır ancak ceza artırılmaktadır. “Aynı suçun, tek suç işleme kararıyla aynı kişiye karşı işlenmesi halinde, failin zincirleme suç kapsamında cezalandırılması mümkündür.” “Mağduru belli bir kişi olmayan, toplumu oluşt uran herkesin mağdur olduğu suçlarda da zincirleme suç hükümlerinin uygulanması mümkündür.” Düzenlemede “bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekillerinin aynı suç olduğu söylendiğ inden zincirleme suç hükümlerinin uygulanması mümkündür”⁵³².

TCK m. 43/2’de yer alan hal, kanunda zincirleme suç başlığı içerisinde yer almasına rağmen öğretilde “fikri içtima” başlığı içerisinde kabul edilerek “aynı neviden fikri içtima” olarak adlandırılmaktadır. “Failin gerçekleşt iirdiğ i bir fiille birden fazla suçun oluşması hali fikri içtimadır”⁵³³. 43/2’de “tek bir fiille birden fazla kişiye karşı aynı suçun işlenmesi hali”, aynı neviden fikri içtima olarak adlandırılmaktadır. Birinci fıkradan farkı burada suçun aynı kişiye karşı değil, birden fazla kişiye karşı işlenmesidir. Ancak ikinci fıkroda, suçun bu şekilde işlenmesi halinde de birinci fıkroda yer alan zincirleme suç hükümlerinin uygulanacağı söylenmektedir⁵³⁴.

Fikri içtima başlığı altında düzenlenen 44. maddede “farklı neviden fikri içtima” kuralının düzenlendiğ i öğreti tarafından söylenmektedir. Buna göre “failin yaptığı tek bir hareketle birden fazla ve farklı suçun oluşması halinde”, farklı neviden fikri içtima kuralı uygulanmaktadır. Gerçek içtima kurallarına göre bu halde her suçun cezası ayrıca verilecekken kanun koyucu tarafından fikri içtima

⁵³¹ Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, s. 783-784.

⁵³² Özgenç , s. 610-611, 616-618; Gerçekler, s. 494-496.

⁵³³ Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 551-553; Koca ve Üzülm ez, s. 530; Özbek, Doğan ve Bacaksız, s. 553-555.

⁵³⁴ Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 557-558; Koca ve Üzülm ez, s. 537-538; Özbek, Doğan ve Bacaksız, s. 553-555.

kuralı uygulanarak işlenen suçlardan en ağır cezanın öngörüldüğü tek suçun cezasının faile verilmesi öngörülmüştür⁵³⁵.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu seçimlik hareketli bir suçtur. Fail tarafından aynı zamanda, seçimlik hareketlerden birden fazlasının birlikte yapılması halinde de tek suç oluşup içtima hükümleri uygulanmayacaktır⁵³⁶.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunda zincirleme suç hükümlerinin uygulanması mümkündür⁵³⁷. Örnek olarak failin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını kolaylaştırmak amacıyla kişi veya kişilere özel yer sağlayıp başka bir zamanda da kişi veya kişilere madde kullanımı konusunda bilgi vermesi halinde zincirleme suç hükümlerinin uygulanması mümkündür⁵³⁸.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun mağduru kamu, bütün toplum olduğu için suçun aynı kişiye karşı işlenmesi şartının sağlanması hususunda 43/1'in son cümlesi uygulama alanı bulacaktır⁵³⁹. Ayrıca failin her iki hareketinin de bir suç işleme kararının yerine getirilmesi kapsamında olup olmadığı somut olaya göre değerlendirilmelidir. Failin sonraki hareketini önceki hareketinin devamı niteliğinde görmesi, hareketleri işlemeden önce bir bütün olarak düşünüp sadece bölerek işlemesi tek suç işleme kararını ortaya koyacaktır⁵⁴⁰.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun “tek bir hareketle birden fazla kişiye karşı işlenmesi” halinde 43/2’de yer alan aynı neviden fikri içtima kuralları uygulanabilecektir. Örnek olarak failin bir grup madde kullanıcısına hitaben yaptığı konuşmasında kullanma yöntemleri konusunda bilgi

⁵³⁵ Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 558-560; Koca ve Üzülmüş, s. 538-540; Özbek, Doğan ve Bacaksız, s. 562-564.

⁵³⁶ Malkoç, s. 3115; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 807; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 912; Yokuş Sevik, s. 248; Yenidünya, s. 110; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5309; Karakaş Doğan, s. 265-266; Elmas, s. 380; Akkaya, s. 324.

⁵³⁷ Parlar ve Kızılkaya, s. 501.

⁵³⁸ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 807; Yokuş Sevik, s. 248.

⁵³⁹ Özen, s. 933-935.

⁵⁴⁰ Özbek, Doğan ve Bacaksız, s. 548.

vermesi halinde 43/2'nin yönlendirmesiyle 43/1'de yer alan cezaya hükmedilebilecektir⁵⁴¹.

Uyuşturucu ve uyarıcı madde suçlarının birlikte işlenmesi halinde gerçek içtima kurallarının uygulanıp her suçun cezasının ayrıca verilmesinin mi yoksa fikri içtima kurallarının uygulanıp içlerinden en ağır cezayı gerektiren suçun cezasının mı verilmesinin gerektiği hususu tartışmalıdır.

Bir görüşe göre bu halde gerçek içtima kuralları uygulanarak her suçun cezası ayrıca verilmelidir. Örnek olarak failin hem özel yer sağlayarak “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunu” hem de özel yerde kullanmak üzere madde satıp “uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti” suçunu işlemesi halinde faile her iki suçun cezası da ayrıca verilmelidir. Aynı şekilde failin uyuşturucu maddede kullanması ayrıca başkalarının da kullanmasını kolaylaştırması halinde, TCK m. 190 ve 191’de düzenlenen suçlardan ayrı ayrı cezalandırılması söz konusudur⁵⁴².

Karşıt görüşe göre uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarının birlikte işlenmesi halinde fikri içtima hükümleri uygulanarak “içlerinden en ağır cezayı gerektiren suçun cezasının” verilmesi gerekmektedir. Örnek olarak failin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için kullanım yöntemleri konusunda bilgi vermenin yanında maddeyi de vermesi halinde fail, sadece 188. maddede yer alan “uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti” suçundan cezalandırılacaktır⁵⁴³. Benzer bir mantıkla failin hem kendisinin madde kullanarak 191. maddedeki suçu işlediği hem de evinde madde kullanılmasına izin vererek 190/1 maddesindeki suçu işlediği halde Yargıtay da failin sadece 191. maddeden

⁵⁴¹ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 807; Malkoç, s. 3116; Yokuş Sevik, s. 248; Tezca, Erdem ve Önok, s. 913; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5309; Akkaya, s. 324; Karakaş Doğan, s. 266.

⁵⁴² Yokuş Sevik, s. 248; Yenidünya, s. 109; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5309; Elmas, s. 381.

⁵⁴³ “...Olay günü evine gelen ve haklarında ‘kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma’ suçundan tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri uygulanan kişilere uyuşturucu madde vermek ve onların aldıkları uyuşturucu maddeleri evinde kullanmalarına rıza göstermekten ibaret eyleminin sadece TCK’nın 188. maddesinin 3. fıkrasında yer alan suçu oluşturduğu, aynı Kanun’un 190. maddesinde belirtilen ‘özel yer, donanım ve malzeme sağlama’ niteliğinde olmadığı, dolayısıyla sözü edilen maddede tanımlanan ‘uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma’ suçunun unsurlarının oluşmadığı gözetilmeden, sanık hakkında beraat yerine mahkûmiyet hükmü kurulması...” 10. CD, T. 28.2.2014, E. 2013/13007, K. 2014/1359 (Tezcan, Erdem ve Önok, s. 912) Tezcan, Erdem ve Önok 188. maddenin her iki fiilin hukuka aykırılık içeriğini kapsayan tüketen norm niteliğinde olduğunu söylemektedir. Tezcan, Erdem ve Önok, s. 912; Malkoç, s. 3116; Karakaş Doğan, s. 266.

cezalandırılması gerektiğine hükmetmiştir⁵⁴⁴.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma ve özendirme suçları her ne kadar “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma” madde kenar başlığı altında ve aynı maddede düzenlenmiş olsa dahi farklı suçlar olduğundan fikri içtima hükümlerinin uygulanması mümkündür⁵⁴⁵. Failin yaptığı yayımla uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını hem özendirmesi hem de kullanım yöntemleri konusunda bilgi vermesi halinde TCK m. 44’de yer alan fikri içtima kuralları uygulanacaktır⁵⁴⁶. Yalnız birinci ve ikinci fıkrada suçların cezaları aynı düzenlendiğinden daha ağır cezayı gerektiren suç ayırımı yapmanın bir anlamı bulunmamaktadır⁵⁴⁷.

Tek bir hareketle hem “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının özendirilmesi” hem de “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının kolaylaştırılması” halinde, fikri içtima kuralları uygulanacakken; tek bir hareketle değil, iki ayrı hareketle iki suçun ayrıca işlenmesi halinde ise gerçek içtima kuralları uygulanacaktır. Fail hem “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için özel yer sağlamış” hem de “madde kullanımını özendirmiş” ise 190. maddenin birinci ve ikinci fıkrasından ayrıca cezalandırılacaktır⁵⁴⁸.

Failin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için yaptığı seçimlik hareketler sonucunda kullanan kimsenin yaralanması veya ölmesi halinde sorumluluğunun bunu da kapsayıp kapsamadığı sorusu sorulabilir. Örnek olarak failin uyuşturucu madde kullanılması için verdiği enjektörü kullanarak aşırı dozdan ölen kimsenin ölümünden sorumlu olup olmadığı öğretilde sorulup

⁵⁴⁴ “...Olay tarihinde ihbar üzerine polis memurlarının sanığın temyiz dışı sanıkla birlikte ikamet ettiği eve gittikleri, evin kapısı açıldığında içeride uyuşturucu madde kullanıldığı izlenimi edinmeleri üzerine usulünce alınan arama kararı doğrultusunda yapılan aramada evde 2,6 gr; sanığın üzerinde de 0,8 gr hint keneviri ele geçirildiği, sanığın ve tanıkların birlikte uyuşturucu madde kullandıklarını beyan ettikleri anlaşılmakla; sanığın kendi evinde birlikte uyuşturucu madde kullanmaktan ibaret eyleminin özel yer ve donanım veya malzeme sağlama olarak değerlendirilemeyeceği, atılı suçun unsurları itibarıyla oluşmadığı gözetilmeden yazılı şekilde mahkumiyet kararı verilmesi, ... kanuna aykırı, sanığın temyiz itirazları bu nedenle yerinde olduğundan hükmün BOZULMASINA, 13/06/2017 tarihinde oybirliği ile karar verildi...” 20. CD, T. 13.06.2017, E. 2015/11598, K. 2017/3794 (Yılmaz, s. 366)

⁵⁴⁵ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 807; Yokuş Sevik, s. 248; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 912; Karakaş Doğan, s. 266.

⁵⁴⁶ Yokuş Sevik, s. 248; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 912; Karakaş Doğan, s. 266; Malkoç bu görüşün ve örneğin tartışmaya açık olduğunu söylemektedir. Şöyle ki bu örnekte failin tekliliğinin yanında çokluğu da iddia edilip, iki suç kullanılan farklı sözlerle doğduğundan birden fazla sözün ve buna bağlı olarak da hareketin var olduğu söylenebilmektedir. Bu durumda fikri içtimanın uygulanabilmesi için gerekli tek hareket şartı sağlanamamaktadır. Malkoç, s. 3116.

⁵⁴⁷ Yokuş Sevik, s. 248; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 912.

⁵⁴⁸ Yokuş Sevik, s. 254; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5309; Akkaya, s. 324-325; Karakaş Doğan, s. 267.

tartışılmıştır. Bu halde failin kastının tespiti önem arz etmektedir. Failin kastı sadece madde kullanımını kolaylaştırma ve verdiği enjektörle madde kullanılmasına yönelikse kişinin ölümüne yönelik değilse fail öldürmeden sorumlu değildir. Somut olayda failin öldürmeden de sorumlu olduğu iddiasında bulunulması halinde kullanıcının iradesi gözardı edilmiş olmaktadır. Ceza sistemimizde kişinin kendi vücuduna zarar vererek yaralaması veya kendisini öldürmesi suç olarak kabul edilmemektedir. Buna bağlı olarak asıl fiilin suç oluşturmadığı halde failin eyleminin de suç oluşturmayacağı söylenmelidir⁵⁴⁹.

6.Soruşturma ve Kovuşturma, Görevli ve Yetkili Mahkeme, Yaptırım

6.1.Soruşturma ve Kovuşturma

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun vatandaş veya yabancı tarafından, ülke sınırları içinde veya dışında işlenmesine bakılmaksızın Türkiye’de soruşturma ve kovuşturması yapılacak ve Türk Kanunları uygulanacaktır. Yalnız yurt dışında işlenen bir suçun yargılanması için Adalet Bakanının talebi gereklidir⁵⁵⁰.

Türk Ceza sisteminde kural olarak bütün suçların soruşturma ve kovuşturması devletin yetkili makamları tarafından re’sen yani kendiliğinden yapılmaktadır. Soruşturma ve kovuşturma için şikayet dava şartının arandığı haller ise istisnadır. Bu şekilde şikayet şartının arandığı suçlar, kanunlarda suç düzenlemesiyle birlikte ayrıca belirtilmektedir⁵⁵¹.

⁵⁴⁹ Yokuş Sevik, s. 248; “TCK.nun 407. maddesinde öngörülen durum bir objektif sorumluluktur. Objektif sorumluluk ise olağan olmayan istisnai bir sorumluluk biçimidir. Bu nedenle, 407. maddenin uygulanması sırasında dar yorum ilkesi benimsenmeli; failin eylemi ile sağlığın bozulması ya da ölüm arasında uygun, yakın, doğrudan ve etkin nedensellik bağı aranmalıdır. Bu anlamda bir nedensellik bağının kurulmadığı durumlarda sözü edilen madde uygulanmamalıdır.

Örneğin, failin hazırladığı uyuşturucu maddeyi kullanıcıya bizzat enjekte etmesi veya uyuşturucu maddeyi birer kullanımlık ölçekte hazırlayıp, bu durumu belirterek satması sonucu, kendisine uyuşturucu madde enjekte edilen veya bir ölçek uyuşturucu maddeyi kullanan kişinin sağlığının bozulması ya da ölmesi durumunda, failin fiili ile sağlığın bozulması ya da ölüm arasında belirtilen anlamda nedensellik bağı vardır. Buna karşılık, 20 gram uyuşturucu madde satın alan ve bunun 5 gramını bir doz olarak veya birer kullanımlık dozlardan ikisini birlikte kullanan kişinin sağlığının bozulması ya da ölmesi durumunda satıcının fiili ile sağlığın bozulması veya ölüm arasında değinilen biçimde nedensellik bağı yoktur.” 10. CD, T. 10.12.1998, E. 1998/10133, K. 1998/12221 (Yokuş Sevik, s. 249).

⁵⁵⁰ Mahmut Kaplan, “Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçlarının Ceza Muhakemesi Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”, Yener Ünver ve Kerem Öz (Ed.), Uyuşturucu Madde Suçlarıyla Mücadele içinde, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2018, ss. 95-104, s. 96.

⁵⁵¹ Ahmet Gökcen, Murat Balci, M. Emin Alşahin ve Kerim Çakır, Ceza Muhakemesi Hukuku, 5. Baskı, Ankara:Adalet Yayınevi, 2021, s. 70-71; Cumhur Şahin ve Neslihan Göktürk, Ceza Muhakemesi Hukuku I, 10. Baskı, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 61.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun soruşturma ve kovuşturması re'sen yapılmakta olup şikayete bağlı değildir⁵⁵². Re'sen yapılmakla birlikte suçun işlendiğine dair yapılacak bir ihbar veya başka bir şekilde öğrenmeyle de soruşturma ve kovuşturmanın başlaması mümkündür⁵⁵³. Suçun soruşturma ve kovuşturması herhangi bir özellik arzetmeyip genel hükümlere göre yapılacaktır⁵⁵⁴.

Zamanaşımı re'sen dikkate alınan ve devletin cezalandırma yetkisini ortadan kaldıran bir kurumdur. Fail hakkında işlediği suç dolayısıyla dava açılmamış veya açılan davada hüküm verilememişse dava zamanaşımı geçmiş sayılarak soruşturma ve kovuşturma yapılamamaktadır⁵⁵⁵.

İstisnaları olmakla birlikte tüm suçların zamanaşımı süreleri mevcuttur. Bu süreler TCK m. 66/1'de "*ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda otuz yıl, müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmibeş yıl, yirmi yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmi yıl, beş yıldan fazla ve yirmi yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda onbeş yıl, beş yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda sekiz yıl*" olacak şekilde belirlenmiştir. 66/2'de ise çocuklara uygulanacak zamanaşımı süreleri, "*fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmuş olup da on beş yaşını doldurmamış olanlar hakkında, bu sürelerin yarısının; on beş yaşını doldurmuş olup da on sekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında ise üçte ikisi*" olacak şekilde belirlenmiştir⁵⁵⁶.

Ayrıca sürelerin belirlenmesinde cezayı ağırlaştıran nitelikli haller de göz önünde bulundurulacaktır⁵⁵⁷. Basamaklı cezalarda dava zamanaşımı süresinin belirlenmesi üst sınır üzerinden olacaktır⁵⁵⁸.

⁵⁵² Kaplan, s. 96; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 807; Parlar ve Kızılkaya, s. 501; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5310; Yenerer Çakmut, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçuna Genel Bakış", s. 75; Elmas, s. 384; Akkaya, s. 325.

⁵⁵³ Yenerer Çakmut, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçuna Genel Bakış", s. 75; Kaplan, s. 96.

⁵⁵⁴ Parlar ve Kızılkaya, s. 501; Özdebakoglu, s. 166; Kurt ve Kurt, s. 207.

⁵⁵⁵ Gerçekler, s. 719.

⁵⁵⁶ Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 745-746.

⁵⁵⁷ "...Tasarıda, dava zamanaşımı süresinin belirlenmesinde ağırlatıcı ve hafifletici nedenler gözetilmeksizin kanunda yer alan cezanın üst sınırının göz önünde bulundurulacağı belirtilmekteydi. Ancak, yapılan değişiklik, dosyadaki mevcut deliller itibarıyla suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hâllerinin de dava zamanaşımı sürelerinin tespitinde göz önünde bulundurulması gerektiği yönünde düzenleme yapılmıştır." 5237 sayılı Kanun 66. Madde gereğesidir.

⁵⁵⁸ Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 745-747.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun cezası “beş yıldan on yıla kadar hapis cezası” olduğundan ve üst sınır gözönünde bulundurularak dava zamanaşımı süresi tespit edileceğinden bu süre on beş yıldır⁵⁵⁹. Suçun failinin çocuk olduğu halde kişi, “on iki yaşını doldurmuş olup onbeş yaşını doldurmamış” ise zamanaşımı süresi yedi buçuk yıl, “on beş yaşını doldurmuş olup on sekiz yaşını doldurmamış” ise on yıldır⁵⁶⁰. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun 190/3’te sayılan kişiler tarafından işlenmesi halinde dava zamanaşımı süresi, bu fıkra da yer alan cezayı ağırlaştırıcı nitelikli halin cezasına göre belirlenecektir. Bu halde de dava zamanaşımı süresi on beş yıldır.

6.2.Görevli ve Yetkili Mahkeme

Suçların yargılamaında görevli mahkemenin tespiti “5235 Sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev Ve Yetkileri Hakkında Kanun”a bakılarak tespit edilecektir. Buna göre ağır ceza mahkemelerinde; “TCK’da yer alan yağma (m. 148), irtikâp (m. 250/1 ve 2), resmi belgede sahtecilik (m. 204/2), nitelikli dolandırıcılık (m. 158), hileli iflâs (m. 161) suçları, Türk Ceza Kanunu’nun ikinci kitap dördüncü kısmının dört, beş, altı ve yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar (318, 319, 324, 325 ve 332. maddeler hariç) ve 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun kapsamına giren suçlar” görülecektir. Ayrıca kanunda cezası “ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçlar” da ağır ceza mahkemesinde görülecektir. Asliye ceza mahkemelerinde ise “sulh ceza hâkimliği ve ağır ceza mahkemelerinin görevleri dışında kalan dava ve işler” görülmektedir⁵⁶¹.

Suç düzenlemesinde hapis cezasının yanında veya yerine adli para cezasının öngörüldüğü hallerde görevli mahkeme belirlemesi, hapis cezasının miktarına göre yapılmaktadır. Hapis cezasının öngörüldüğü suçlarda görevli mahkeme soyut cezalar üzerinden tespit edilmektedir. Somut olaya uygulanacak

⁵⁵⁹ Parlar ve Kızılkaya, s. 501.

⁵⁶⁰ Yılmaz, s. 369-370.

⁵⁶¹ Gökçen, Balci, Alşahin ve Çakır, s. 140-141, 172; Şahin ve Göktürk, s. 230-233; Vahit Bıçak, Ceza Muhakemesi Hukuku, 4. Baskı, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2018, s. 216-218.

nitelikli haller veya cezanın bireyselleştirilmesi yollarıyla hakimce belirlenen somut cezalara göre belirleme yapılmamaktadır. Ayrıca hapis cezasının alt ve üst sınır belirlenerek düzenlenmesi halinde tespit, üst sınır üzerinden yapılmalıdır⁵⁶².

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu ağır ceza mahkemeleri görev alanına giren suçlardan değildir. Bununla birlikte suçun soyut cezasının ağır ceza mahkemesi görev alanına girip girmediği değerlendirildiğinde, suçun kanunda düzenlenen soyut cezası da “beş yıldan on yıla kadar hapis ve bin günden onbin güne kadar adli para cezası”dır. Hapis cezası ile adli para cezasının birlikte düzenlendiği halde tespit, hapis cezası üzerinden olacaktır. Suç düzenlemesindeki hapis cezası “beş yıldan on yıla kadar hapis cezası” olup on yıldan fazla olma şartı sağlanmadığından dolayı da ağır ceza mahkemesi görev alanına girmemektedir. Bu nedenle uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu yargılamasında görevli mahkeme asliye ceza mahkemesidir⁵⁶³.

Kural olarak “Türkiye’de işlenen suçların yargılamasında Türk mahkemeleri yetkilidir”. “Fiilin kısmen veya tamamen Türkiye’de işlenmesi veya neticenin Türkiye’de gerçekleşmesi halinde suç, Türkiye’de işlenmiş sayılmaktadır⁵⁶⁴.” Soruşturma ve kovuşturma başlığı altında da ifade ettiğimiz üzere uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun ülke içinde veya dışında işlenmesine bakılmaksızın takibinde, Türkiye mahkemeleri yetkili mahkeme sayılmaktadır. Bu husus TCK m. 13/1-e’de yer almaktadır⁵⁶⁵.

“5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu”nda genel kural, suçun işlendiği yer mahkemesinin yetkili mahkeme olarak kabul edilmesidir. “Suçun teşebbüs halinde kaldığı durumda son icra hareketinin yapıldığı”, “kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği” ve “zincirleme suçlarda son suçun işlendiği” yer mahkemesi yetkili mahkeme sayılmaktadır. “Suçun işlendiği yer belli değilse failin yakalandığı yer, yakalanmamışsa yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir.” “Failin

⁵⁶² Gökçen, Balcı, Alşahin ve Çakır, s. 140-141, 172; Şahin ve Göktürk, s. 230-233; Bıçak, s. 216-218.

⁵⁶³ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 807; Kaplan, s. 97; Yokuş Sevik, s. 256; Parlar ve Kızılkaya, s. 501; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5310; Özdebakoglu, s. 166; Akkaya, s. 325; Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçuna Genel Bakış”, s. 75; Elmas, s. 384.

⁵⁶⁴ Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoglu, Ceza Muhakemesi Hukuku, 7. Baskı, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 257; Bıçak, s. 256.

⁵⁶⁵ Yokuş Sevik, s. 257.

Türkiye’de yerleşim yeri yoksa Türkiye’de en son adresinin bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir.” “Bu şekilde de belirleme mümkün olmazsa ilk usul işleminin yapıldığı örneğin failin ifadesinin alındığı yer mahkemesi yetkili olacaktır⁵⁶⁶.”

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunda “5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu”nda yer alan genel kurallar uygulanacaktır. Yetkili mahkeme, suç düzenlemesinde yer alan seçimlik hareketlerin yapıldığı yani suçun işlendiği yer mahkemesi olacaktır⁵⁶⁷.

6.3.Yaptırım

“765 sayılı Türk Ceza Kanunu”nın 404/1 maddesinde düzenlenen uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun cezası “*uyuşturucu madde ticareti suçunun yer aldığı 403. maddenin 5. ve 6. fıkrasında yer alan cezanın altıda biri oranında artırılmış hali*” şeklinde düzenlenmiştir. 403/5’te yer alan ceza “*dört yıldan on yıla kadar ağır hapis ve uyuşturucu maddenin her gram ve küsuru için ellibin lira ağır para cezası*”dır. 403/6’da ise suçun konusunun bazı uyuşturucu madde türleri olması halinde ağırlaştırılmış cezaya hükmolunacağı yer almaktadır. Uyuşturucu madde ticaretinden daha ağır olarak görülen⁵⁶⁸ uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun cezası, ağır hapis cezası ve ağır para cezasının birlikte ve artırılarak verilmesiyle olmaktadır⁵⁶⁹.

⁵⁶⁶ Yenisey ve Nuhoglu, s. 256-259; Bıçak, s. 256-257; Gökçen, Balcı, Alşahin ve Çakır, s. 185-186; Kaplan, s. 97-98; Kurt ve Kurt, s. 207.

⁵⁶⁷ Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5310; Kaplan, s. 97-98; Özdebakoglu, s. 166; Yokuş Sevük, s. 256; Elmas, s. 384; Akkaya, s. 325.

⁵⁶⁸ Uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun temin suçundan ağır görülmesi öğretide doğru bulunmamıştır. Erem bu konuda “ Sadece uyuşturucu maddelerin kullanılmasını kolaylaştırmak halinin, uyuşturucu maddeyi başkasına tedarik veya temin edenden daha fazla ceza görmesi mantığı değildir. Bu itibarla kanunun maksadı, hem başkasına uyuşturucu maddeyi temin ve hem de kullanılmasını kolaylaştıran kimseyi daha fazla ceza ile cezalandırmak olsa gerekir. Esasen aksi mütalaa, bu malların küçüklere, aklen malullere ve müptelalarına verene, taalluk eden hükmü aynı bendin mukaddem hükmü ile telif de imkansız olur.” F. Erem, Türk Ceza Kanunu, s. 1833, Aktaran: Günay, Uyuşturucu Madde Suçları ve Cezaları, s. 79; Günay, Uygulamalı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, s. 137.

⁵⁶⁹ Güngör ve Kınacı’ya göre ceza belirlemesi bu şekilde yapılmaktadır: “Ağır para cezası, kullanması kolaylaştırılan kişinin kullanmakta olduğu ve kullanmak amacıyla bulundurduğu uyuşturucu maddenin saf miktarı üzerinden belirlenir. Buna göre: a) 404. maddenin 1. bendinin yaptığı yollama gereğince; aa- Önce, 403. Maddenin 5. bendi temel ağır hapis cezası ve uyuşturucu maddenin saf miktarı üzerinden temel ağır para cezası verilir.

bb- Sonra, yukarıda belirtilen uyuşturucu madde eroin, kokain, baz morfin veya morfin ise; hem ağır hapis cezası hem de ağır para cezası 403. Maddenin 6. Bendi gereğince bir kat artırılır.

cc- Son olarak, 404. maddenin 1. bendi gereğince hem ağır hapis cezası hem de ağır para cezası altıda bir oranında artırılır.” Güngör ve Kınacı, s. 344; Erman ve Özek, s. 305.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 190. madde uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun cezası “beş yıldan on yıla kadar hapis ve bin günden onbin güne kadar adli para cezası”dır⁵⁷⁰. Bu suçun cezası bu halini 15/08/2017 tarihli değişiklik ile kazanmıştır. Suçun cezası ilk düzenlemede sadece “iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası”dır. Yalnız 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanunun 67. maddesiyle “iki yıldan beş” ibareleri “beş yıldan on” şeklinde değiştirilmiştir. Bu değişiklikten sonra beş yıldan on yıla kadar hapis cezasının yanına 15/8/2017 tarihli ve 694 sayılı KHK’nin 138. maddesiyle “ve bin günden onbin güne kadar adli para” ibaresi eklenmiştir. Bu değişiklik de 1/2/2018 tarihli ve 7078 sayılı Kanunun 133. maddesiyle aynen kabul edilerek kanunlaşmış, düzenleme bugünkü şeklini almıştır⁵⁷¹.

Suç düzenlemesinde yakın tarihli çokça ekleme ve değiştirme yapıldığı için suçun işlendiği tarih önem arzetmektedir. Suçun işlendiği tarihte yürürlükte olan suç düzenlemesi ile yargılama aşamasında mevcut olan düzenleme arasında farklılıklar mevcut ise burada fail hakkında lehe olan hükümler uygulanacaktır⁵⁷².

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun faili hakkında “hapis cezasının ertelenmesi” veya “hükmün açıklanmasının geri bırakılması” kurumlarının uygulanması mümkün değildir.

Hapis cezasının ertelenmesi, fail hakkında verilen hapis cezasının belirli koşullar sağlandığı takdirde infazının ertelenmesinin sağlanmasıdır. Bu koşullardan ilki TCK m. 51/1’e göre “*kişinin iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkum edilmesidir*”. “*Bu süre fiili işlediği sırada onsekiz yaşını doldurmamış veya altmışbeş yaşını bitirmiş olan kişiler bakımından üç yıldır*”⁵⁷³. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu cezasının alt sınırı beş yıl olduğundan bu kurumun uygulanması mümkün değildir.

Yapılan yargılama sonunda sanığın işlenen suçtan sorumlu olduğu tespit edilmiş, gereken koşullar sağlanmış, sanık da uygulanmasını kabul etmiş ise hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilir. “*Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının verilebilmesi için öncelikle sanık*

⁵⁷⁰ Parlar ve Kızılkaya, s. 501.

⁵⁷¹ Karagülle, s. 498; Elmas, s. 382-383.

⁵⁷² Elmas, s. 383.

⁵⁷³ Özen, s. 1009-1012; Koca ve Üzülmez, s. 588-589.

hakkında adli para cezası ya da iki yıl veya daha az süreli hapis cezasına hükmedilmesi gerekmektedir.” Bu husus CMK m. 231/5’te yer almaktadır. Yalnız uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu cezasının alt sınırı beş yıl olduğundan bu kurumun da uygulanması mümkün değildir⁵⁷⁴.

TCK m. 190 bakımından fail hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilememekle birlikte yapılan yargılamayla suçun niteliği “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçu” olarak değişirse fail hakkında 191/8 gereği hükmün açıklanmasının geri bırakılması hükmü uygulanabilmektedir⁵⁷⁵.

Önceki açıklamalarımızda da belirttiğimiz üzere, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun oluşması için seçimlik hareketlerden birinin yapılması yeterlidir. Hareketlerden birden fazlasının yapılması halinde de bu durum değişmemekte yine tek suç oluşmuş sayılmaktadır. Ancak suçun birden fazla seçimlik hareketin yapılmasıyla işlenmesi halinde cezanın tayininde alt sınırdan uzaklaşarak cezanın belirlenmesi daha yerinde olacaktır⁵⁷⁶. Türk Ceza Kanunu’nda birçok hükümde de olduğu şekilde cezanın sabit değil alt ve üst sınır belirlenerek düzenlenmesi de bu amaca hizmet etmektedir. Hakime verilen takdir yetkisiyle somut olayın değerlendirilerek cezanın buna uygun belirlenmesi daha adaletli olacağından bu şekilde bir ceza düzenlemesi yapılmıştır.

Nitelikli haller başlığı altında ayrıntılı olarak açıkladığımız üzere, “*uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasının kolaylaştırılması suçunun tabip, diş tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılıkla veya ecza ticareti ile iştigal eden kişi tarafından işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılacaktır*”⁵⁷⁷. O halde bu kişilere verilecek ceza yedi buçuk yıldan on beş yıla kadar hapis ve bin beş yüz günden on beş bin güne kadar adli para cezasıdır⁵⁷⁸.

⁵⁷⁴ Yenisey ve Nuhoglu, s. 785-787; Bıçak, s. 781 vd.

⁵⁷⁵ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 482-483; Kaplan, s. 103.

⁵⁷⁶ Malkoç, s. 3115-3116; Ruhi, s. 68.

⁵⁷⁷ Yokuş Sevik, s. 250; Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 483; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5310; Ruhi, s. 69; Akkaya, s. 325; Çalışkan, s. 100; Karagülle, s. 498; Karakaş Doğan, s. 267; Barut ve Aydemir, s. 98.

⁵⁷⁸ Yılmaz, s. 367.

Burada sayılı kimseler hakkında verilecek artırılmış cezanın yanında bu kimselerin belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılması da mümkündür. Bu kimseler TCK m. 53/1-e’de yer alan *“Bir kamu kurumunun veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunun iznine tabi bir meslek veya sanatı, kendi sorumluluğu altında serbest meslek erbabı veya tacir olarak icra eden”* kimseler olabildiği için 53/5’in uygulanması mümkündür. 53/5’e göre, *“Hak ve yetkilerinden birinin kötüye kullanılması suretiyle işlenen suçlar dolayısıyla hapis cezasına mahkûmiyet halinde ayrıca, cezanın infazından sonra işlemek üzere, hükmolunan cezanın yarısından bir katına kadar bu hak ve yetkinin kullanılmasının yasaklanmasına karar verilecektir.”*. Yani sayılı meslek mensuplarına, hak ve yetkilerini kötüye kullanarak madde kullanılmasını kolaylaştırması halinde hapis ve adli para cezasının yanında mesleğin yapılmasının bir müddet yasaklanması güvenlik tedbiri de uygulanacaktır⁵⁷⁹.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu bakımından TCK m. 54 ve 55’in uygulanması mümkündür⁵⁸⁰. “Eşya müsadere” kurumunun düzenlendiği 54. maddede yer alan hükme göre, *“Kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan ya da suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen eşyanın müsadere”* hükmolunabilecektir.” Yalnız eşyanın müsadere” hükmolunabilmesi için “iyiniyetli üçüncü kişilere”⁵⁸¹ ait olmaması gerekmektedir⁵⁸².

“Kazanç müsadere” kurumunun düzenlendiği 55. maddede yer alan hükme göre ise, *“Suçun işlenmesi ile elde edilen ya da suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatler ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançların müsadere”* hükmolunabilecektir.” Kazanç müsadere” de kazancın müsadere” hükmolunabilmesi için “iyiniyetli üçüncü kişilere” ait olmaması

⁵⁷⁹ Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5310; Elmas, s. 383; Karakaş Doğan, s. 267; Akkaya, s. 325; Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu”, s. 3123.

⁵⁸⁰ Yokuş Sevil, s. 250.

⁵⁸¹ “...Ancak, bunun için, eşyanın iyiniyetli üçüncü kişilere ait olmaması gerekir. Başka bir deyişle, kişinin suçun işlenmesine iştirak etmemesi, suçun işlenişinden haberdar olmaması durumunda, sahibi bulunduğu eşya bir suçun işlenmesinde kullanılmış olsa bile, müsadereye hükmedilemeyecektir...” 5237 sayılı Kanun 54. Madde gerekçesidir.

⁵⁸² Özgenç, s. 872-879; Artuk, Gökcan, Alşahin ve Çakır, s. 975-982.

gerekmektedir. Açıkça belirtilmemekle birlikte burada da suçun kasıtlı olarak işlenmesi gerekmektedir⁵⁸³.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için sağlanan donanım veya malzeme, iyiniyetli üçüncü kişilere ait değilse müsadere edilebilmektedir⁵⁸⁴. Madde kullanımı için tahsis edilen aracın iyiniyetli üçüncü kişilere ait olmaması halinde müsaderesi mümkündür⁵⁸⁵. Aynı şekilde uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için kullanım yöntemlerinin basıldığı kitapçık ve broşürlerin de müsadere edilmesi mümkündür⁵⁸⁶.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun herhangi bir menfaat karşılığı yapılması şart olmamakla birlikte menfaat sağlandığı halde kazancın müsaderesi mümkündür⁵⁸⁷.

⁵⁸³ Özgenç, s. 872-879; Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, s. 975-982.

⁵⁸⁴ Ruhi, s. 69; Elmas, s. 383.

⁵⁸⁵ Elmas, s. 384.

⁵⁸⁶ Elmas, s. 383.

⁵⁸⁷ Elmas, s. 384.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KULLANILMASINI ÖZENDİRME SUÇU (TCK m. 190/2)

1.Genel Olarak

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 190. maddede farklı suçlar olan, “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu” ve “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu” birlikte düzenlenmiştir. Suçların ayrı suçlar olduğu madde gerekçesinde de *“uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasının alenen özendirilmesi veya bu nitelikte yayın yapılması, ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır”* ifadesiyle belirtilmektedir.

Yalnız maddenin kenar başlığı kanun koyucu tarafından “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma” şekilde düzenlenmiştir. Bizim de katıldığımız görüşe göre bu madde kenar başlığı iki suç tipini de yansıtacak nitelikte olmayıp sadece birinci fıkradaki suçu ifade etmektedir. Madde kullanımını kolaylaştırma ile özendirme fiilleri başkaca anlamlara gelmekle özendirme; teşvik etme, yönlendirme, övme, propaganda yapma gibi anlamlara gelmektedir⁵⁸⁸. Yapılacak bir değişiklikle var olan kenar başlığına “ve özendirme” ifadesinin eklenmesi yerinde olacaktır.

TCK m. 190/2’de yer alan “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu”nun, nitelikli hal düzenlemesi olduğu görüşü de mevcuttur. Bu görüşe göre uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun bir diğer işlenme biçimi, ikinci fıkrafta yer alan uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme ve özendirici nitelikte yayın yapmaktır⁵⁸⁹.

“765 sayılı Türk Ceza Kanunu”nda “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu” hükmü yer alırken “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu” yer almamaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı

⁵⁸⁸ Hafızogulları ve Özen, s. 105; Yılmaz, s. 350; Yaşar, İçer ve Yazıcılar, s. 696; Gökçen, s. 33.

⁵⁸⁹ Karakaş Doğan, s. 261.

madde kullanılmasını özendirme suçunun Türk Ceza Kanunu'nda yer alması 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 190. maddesiyle olmuştur⁵⁹⁰.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunda yapılan önemli değişiklik, suçun düzenlendiği fıkranın 29/6/2005 tarihli ve 5377 sayılı Kanunun 23. maddesiyle yer değiştirmesidir. 190. maddede yapılan bu değişiklikle “maddenin ikinci fıkrası üçüncü fıkra, üçüncü fıkrası ise ikinci fıkra” olarak değiştirilmiştir. Değişiklik öncesi düzenlemede 190. maddenin birinci fıkrasında “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu” hükmü, ikinci fıkrada failin sayılı sağlık sektör çalışanlarından olması ağırlaştırıcı hali, üçüncü fıkrada “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme” suçu hükmü yer alırken; ikinci ve üçüncü fıkra hükmü yer değiştirmiştir.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin türü, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 190. madde uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu bakımından önem arzetmemektedir. “765 sayılı Türk Ceza Kanunu” 403/6. maddesinde “*uyuşturucu maddenin eroin, kokain, baz morfin, morfin olması hali suçu ve cezayı ağırlaştıran hal*” olarak düzenlenmekteyken, 5237 sayılı yeni Türk Ceza Kanunu'nda bu şekilde bir hüküm bulunmamaktadır⁵⁹¹.

2.Korunan Hukuki Değer

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçuyla korunan hukuki değer, Türk Ceza Kanunu'nda yer alan diğer “uyuşturucu ve uyarıcı madde suçları”yla aynı zamanda pek tabii “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu”yla ortaktır⁵⁹².

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçuyla kanun koyucu, madde kullanma isteği veya düşüncesi olmayan kişide, madde kullanımı ve etkilerini överek buna yönelik istek veya düşünce oluşturulması olumsuz etkisinin yaratılmasını önlemeye çalışmaktadır. Madde kullanımının ve madde

⁵⁹⁰ Yenidünya, s. 106; Parlar ve Kızılkaya, s. 498; Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu”, s. 3115; Barut ve Aydemir, s. 94; Yılmaz, s. 346.

⁵⁹¹ Yokuş Sevik, s. 240; Ruhi, s. 67.

⁵⁹² Bkz. 2.Korunan Hukuki Değer.

kullanımı suçlarının oluşmasının engellenmesi için uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirmenin suç olarak düzenlenmesi şarttır⁵⁹³.

Uyuşturucu ve uyarıcı madde suçlarının topluma ve kamunun sağlığına karşı işlendiği ortak olarak söylenmektedir. Aynı şekilde suçun mağdurunun, kanundaki suçların işlenmesiyle uyuşturucu kullanmasına aracı olunan kimse değil, toplum olduğu da söylenmektedir.

Suçun kamuya karşı işlendiğinin en kuvvetli göstergesi inceleme konusu suçtur. İnceleme konusu suçta uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendiren kimse değil, “alenen” özendiren kimse veya bu nitelikte “yayın” yaparak geniş kitlelere ulaşan kimse cezalandırılmaktadır. Bu durum da suçla korunan değerın tek başına madde kullanan kimse değil toplum olduğu yani, bireyin sağlığının yanında toplumun sağlığının da korunduğunu göstermektedir.

“765 sayılı Türk Ceza Kanunu”nda “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu”na yer verilmeyip suç, 2005 yılında yürürlüğe giren 5237 sayılı yeni Türk Ceza Kanunu’nda ilk defa düzenlenmiştir. Bunun nedeni de Kanunda yer alan diğer suçlarda olduğu gibi çağın gerekleridir. Örneğin bilişim suçları son 15-20 senede düzenlenmiş olup daha önce bulunmamaktadır.

İnceleme konusu suç için de aynı durum söz konusudur. Kitle iletişim araçları olan televizyon, internet ve cep telefonunun bulunup gelişmesiyle bu araçlar yoluyla yapılan televizyon ve internet yayın veya içerikleri birçok yeni suçun doğumuna neden olmuştur. Öncelikle Türkiye’de tarihi daha eski olan gazete, radyo ve televizyon geleneksel medya araçlarıdır. Yeni gelişmeler ile birlikte televizyon da bu kapsama dahil edilmiştir. Bu araçlara bakıldığında dar kapsamlı yayınların tek yönlü olup alıcının dahili olmadığı, yavaş olduğu ve daha dar kitlelere ulaşıldığı görülmüştür⁵⁹⁴.

Son 20 senede aktif kullanımı başlayan yeni medya aracı olan internet ise bundan oldukça farklıdır. Burada yayını yapan ile alan arasındaki fark ortadan kalkmış olup alıcılar da kendi içerikleriyle her an yayıncı konumuna

⁵⁹³ Yokuş Sevik, s. 239; Ruhi, s. 67, 69; Öner, s. 235.

⁵⁹⁴ Asena Merve Türkmen, “Sosyal Medyanın Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelere ve Bağımlılığa Yönelik Görüş Etkisi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü, 2019, s. 19-23.

geçebilmektedir. Saniyeler içerisinde sadece ülke çapında değil, tüm dünyayla bağlantıya geçmek mümkün olabilmektedir. Özellikle sosyal medya araçlarıyla kişilerin günlük hayatını paylaşabilmelerinin yolu açılmış bireyler arası iletişimin bambaşka bir tanımı doğmuştur⁵⁹⁵.

Televizyon, internet, sosyal medya gibi mecralarda uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını özendirici nitelikte yayın veya içerik üretilmesi, her yaştan ve kalabalık gruplara ulaşılması sonucunu doğurmaktadır. Özellikle gelişmiş bir teknolojinin içine doğan ve sosyal medyada etkileşime geçme imkanı yüksek olan gençlerde etkilenme daha kolay olmaktadır⁵⁹⁶. Günümüzde bir sosyal medya kültürünün var olduğu, bunu bilmeyen veya dahil olmayanların geri kaldığı hissiyatına kapıldığı, bu yolla kültürün içerisindeki herhangi bir şeye özendirilmenin sağlandığı da ortadadır. Çünkü kişilerde özellikle gençlerde belli bir gruba mensup olma, birlikte hareket ediyor olma duygusu önemlidir⁵⁹⁷.

Bunun; uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin türü, etkisi, kullanım şekli gibi bilgilerin kişilerin kullanmayı isteyeceği şekilde yayınlanması şeklinde gerçekleştiği de söylenebilir. Özellikle toplumun genç kesiminde görerek, duyarak özendirilmenin etkisi ve kişinin görüp duyduğunu faaliyete dökme oranı daha yüksek olduğundan koruma daha önemli olmaktadır⁵⁹⁸.

Uyuşturucu ve uyarıcı madde ilk kullanım yaşı her geçen sene daha da düşmektedir⁵⁹⁹. Tedavi merkezlerinde 2019 yılında, yatarak tedavi gören kimselerin, “maddeyi ilk kullanım yaşı” grafiğinde 15 yaş altı kısmı %11,5 iken; 2020 yılında, yatarak tedavi gören kimselerin, “maddeyi ilk kullanım yaşı” grafiğinde 15 yaş altı kısmı %14 olup yükselmiştir⁶⁰⁰. Uyuşturucu veya uyarıcı

⁵⁹⁵ Türkmen, s. 19-23.

⁵⁹⁶ Karakaş Doğan, s. 258; Soyaslan, Kriminoloji, s. 120-121; Çalışkan, s. 97; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5298.

⁵⁹⁷ Mustafa T. Yücel, Kriminoloji Suç ve Ceza, Ankara: Adalet Teşkilatını Güçlendirme Vakfı Yayını, 1986, s. 117; Aylin İlden Koçkar, “Madde Bağımlılığı ile Başa Çıkma Psikososyal Yöntemler”, Hasan Sınar (Ed.), Uyuşturucu Madde Bağımlılığı ve Ticaretiyle Mücadele içinde, İstanbul:Lale Yayıncılık, 2015, ss. 15-24, s. 18; Nadir Koçak, “Türkiye’de Uyuşturucu Madde Kullanımını Etkileyen Faktörler”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, 2014, s. 64-70; Soyaslan, Kriminoloji, s. 116, 120-121.

⁵⁹⁸ Akkaya, s. 310.

⁵⁹⁹ Elmas, s. 362-363

⁶⁰⁰ “2020 Türkiye Uyuşturucu Raporu”, “

http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%CC%88RKI%CC%87YE-UYUS%CC%A7TURUCU-RAPORU_26-HAZI%CC%87RAN-FI%CC%87NAL-1.pdf”, s. 100 (Erişim Tarihi: 10.01.2022); “2021 Türkiye Uyuşturucu Raporu”,

madde kullanımının özellikle genç nüfus arasında yaygın olduğu, madde pazarının da hedef kitle olarak bu gençleri belirlediği yapılan araştırmalarda belirlenmiştir⁶⁰¹.

Tedavi merkezlerinde tedavi gören kimselerin yaş dağılımına bakıldığında, genç yaşlarda uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmanın daha yoğun olduğu görülmektedir. 2019 yılında tedavi gören kimselerin en yoğun bulunduğu yaş 15-19 arası olup tamamına oranı, %37,4'tür. Yaş ortalamasına bakıldığında ise 21.63 olduğu görülmüştür⁶⁰². 2020 yılına bakıldığında ise tedavi gören kimselerin en yoğun bulunduğu yaş yine 15-19 arası olup tamamına oranı, %37,4'tür. Yaş ortalamasına bakıldığında ise 20.37 olduğu görülmüştür⁶⁰³.

3.Suçun Unsurları

3.1.Tipiklik Unsuru

3.1.1.Fail

Suçun tipiklik unsurundan fail unsuruna dair genel açıklamalar, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun ilgili bölümünde yapılmış olmakla birlikte bu bölümde özellikli noktalar ve tekrarı gereken önemli kısımlara yer verilecektir⁶⁰⁴.

Suçun faili kanunda, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendiren veya bu nitelikte yayın yapan “kişi” şeklinde düzenlenmiş olduğundan herkes olabilmektedir. Failde herhangi bir özellik aranmamaktadır⁶⁰⁵.

Yine failin, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıcısı olması da aranmamaktadır⁶⁰⁶.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunun failinin yayın veya başkaca yolla yaptığı özendirme karşılığında herhangi bir menfaat elde etmesi, kanun koyucu tarafından bu suç bakımından aranmamıştır⁶⁰⁷. Dolayısıyla

“ <http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%C4%B0M/2021-Turkiye-Uyusturucu-Raporu.pdf> ”, s. 89 (Erişim Tarihi: 10.01.2022).

⁶⁰¹ İlden Koçkar, s. 15-16.

⁶⁰² “2020 Türkiye Uyuşturucu Raporu”, s. 100 (Erişim Tarihi:10.01.2022).

⁶⁰³ “2021 Türkiye Uyuşturucu Raporu”, s. 89 (Erişim Tarihi:10.01.2022).

⁶⁰⁴ Bkz. 3.1.1.Fail.

⁶⁰⁵ Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5298; Yokuş Sevik, s. 250; Kurt ve Kurt, s. 201; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 800; Akkaya, s. 310; Sevim, s. 107-108; Elmas, s. 363; Özdebakoglu, s. 160; Karakaş Doğan, s. 262.

⁶⁰⁶ Yokuş Sevik, s. 241; Öner, s. 237.

⁶⁰⁷ Günay, Uygulamalı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, s. 136.

menfaat elde eden kişinin fail olduğu veya menfaat elde edilmediği için suçun oluşmayacağı gibi bir yorum yapılamayacaktır.

TCK m. 190/3'te, bu maddede düzenlenen suçların sayılı sağlık meslek mensuplarınca işlenmesi hali, suç ve cezayı ağırlaştırıcı hal olarak düzenlenmiştir⁶⁰⁸.

TCK m. 190/2'de, “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirici nitelikte yayın yapan kişinin cezalandırılacağı” düzenlemesi yer almaktadır. Bu suçun tespiti yapılırken “5187 sayılı Basın Kanunu”, “2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu” ve “6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun”un göz önünde bulundurulması gerekmektedir⁶⁰⁹.

Suç metni yorumlanırken Basın Kanunu 2. maddede yer alan “yayın türü”, “süreli yayın”, “yaygın süreli yayın”, “bölgesel süreli yayın”, “yerel süreli yayın”, “süresiz yayın” tanımları ve fail belirlemesi yapılırken aynı maddede yer alan “eser sahibi”, “yayımcı”, “basımcı”, “tüzel kişi temsilcisi” tanımları esas alınmalıdır⁶¹⁰.

5187 sayılı Basın Kanunu 11. maddede⁶¹¹ cezai sorumluluğa dair hükümler yer almaktadır. Buna göre “süreli yayınlar ve süresiz yayınlar yoluyla işlenen suçlardan eser sahibi sorumludur”. Yani yazılı yayında yazıyı yazan, çeviren, basan, çoğaltan, yayımlayan; resim veya karikatürde çizen; görsel ve işitsel

⁶⁰⁸ Yurtcan, s. 298; Yokuş Sevik, s. 242; Kurt ve Kurt, s. 201-202; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 800; Elmas, s. 363; Akkaya, s. 310; Özdebakoglu, s. 160.

⁶⁰⁹ Parlar ve Kızılkaya, s. 498; Yurtcan, s. 296-297; Elmas, s. 363.

⁶¹⁰ Parlar ve Kızılkaya, s. 498; Yurtcan, s. 296-297.

⁶¹¹ “Cezai sorumluluk

Madde 11-

Basılmış eserler yoluyla işlenen suç yayım anında oluşur.

Süreli yayınlar ve süresiz yayınlar yoluyla işlenen suçlardan eser sahibi sorumludur.

Süreli yayınlarda eser sahibinin belli olmaması veya yayım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması ya da yurt dışında bulunması nedeniyle Türkiye’de yargılanamaması veya verilecek cezanın eser sahibinin diğer bir suçtan dolayı kesin hükümle mahkûm olduğu cezaya etki etmemesi hallerinde, sorumlu müdür ve yayım yönetmeni, genel yayın yönetmeni, editör, basın danışmanı gibi sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkili sorumlu olur. Ancak bu eserin sorumlu müdürün ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkilinin karşı çıkmasına rağmen yayımlanması halinde, bundan doğan sorumluluk yayımlatana aittir.

Süresiz yayınlarda eser sahibinin belli olmaması veya yayım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması ya da yurt dışında olması nedeniyle Türkiye’de yargılanamaması veya verilecek cezanın eser sahibinin diğer bir suçtan dolayı kesin hükümle mahkûm olduğu cezaya etki etmemesi hallerinde yayımcı; yayımcının belli olmaması veya basım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması ya da yurt dışında olması nedeniyle Türkiye’de yargılanamaması hallerinde ise basımcı sorumlu olur.

Yukarıdaki hükümler, süreli yayınlar ve süresiz yayınlar için bu Kanunda aranan şartlara uyulmaksızın yapılan yayınlar hakkında da uygulanır.” “ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5187.pdf> ” (Erişim Tarihi:23.07.2020)

yayında beyanda bulunan kimsedir. Burada fail olarak sorumlu tutulacak kimse gerçek kişiye kendisi, tüzel kişiye tüzel kişinin temsilcisidir. Yalnız burada, 2954 sayılı Kanun 28. madde uyarınca “yayının yönetim ve kontrolunda özel olarak görevlendirilmiş olmamak şartıyla kendilerine tevdi edilen metni aynen okumakla görevli personel”in sorumlu olmadığını da belirtmemiz gerekir. Yine eser sahibinin çeşitli nedenlerle sorumlu olarak kabulünün mümkün olmadığı hallerde sorumlu tespitinin nasıl yapılacağı da Basın Kanunu 11. madde 3 ve 4. fıkralarda yer almaktadır⁶¹².

2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu sorumluluk kenar başlıklı 28. maddede⁶¹³ Türkiye Radyo - Televizyon Kurumunun yayınları yoluyla işlenen suçlarda sorumlunun nasıl tespit edileceği, kimlerin sorumlu olabileceği veya olamayacağı düzenlemesi yer almaktadır⁶¹⁴.

3.1.2.Mağdur

“Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendirme ve özendirici nitelikte yayın yapma suçu”nun mağduru, bahsi geçen fiiller yoluyla madde kullanması özendirilen kişi değil, kamu yani bütün toplumdur⁶¹⁵. Suçun mağduru unsuruna ilişkin ayrıntılı açıklamalar, uyuşturucu veya uyarıcı madde

⁶¹² Elmas, s. 363-364; Kurt ve Kurt, s. 205-206; Yılmaz, s. 357-358; Özdemir, s. 81; Öner, s. 240.

⁶¹³ “Sorumluluk

Madde 28 –

Türkiye Radyo - Televizyon Kurumunun yayınları yoluyla işlenen suçlarda veya haksız fiillerde, yayın tespit yoluyla yapılmışsa, metni yazan veya sesi tespit edilen, bu metni veya tespiti fiilen kontrol eden ve yayını fiilen yöneten ve kontrol eden kişiler sorumludur.

Türkiye Radyo - Televizyon Kurumunun, kendilerine tevdi edilen metni aynen okumakla görevli personeli o yayının yönetim ve kontrolunda özel olarak görevlendirilmiş olmamak şartıyla, o yayın yoluyla işlenen suçtan veya haksız fiilden sorumlu tutulmazlar.

Cumhurbaşkanlığı bildiri ve konuşmaları ile bu Kanunun 22 ve 27 nci maddeleri uyarınca yapılan ve bu özelliği anonsla belirtilen yayınlar ile tespitlerden faydalanmaksızın Türkiye Radyo Televizyon Kurumu istasyonları dışındaki bir radyo ve televizyon kuruluşundan naklen yapılan yayınlardan, Türkiye Radyo - Televizyon Kurumu personeli sorumlu değildir.

Kişiler, kurum ve kuruluşlar yayınlar nedeniyle uğradıkları zararlardan ötürü, Türkiye Radyo - Televizyon Kurumu personeli aleyhine değil, Türkiye Radyo - Televizyon Kurumu aleyhine dava açarlar. Türkiye Radyo - Televizyon Kurumunun genel hükümlere göre sorumlu personele rücu hakkı saklıdır.

Kişiler, kurum ve kuruluşlarca yayın yoluyla suç işlendiği iddia edilerek Türkiye Radyo -Televizyon Kurumu personeli hakkında açılan ceza davalarında, personel, Türkiye Radyo - Televizyon Kurumu avukatlarınca savunulabilir.

Bu madde kapsamına giren suçlardan ve haksız fiillerden dolayı yayının yapıldığı tarihten başlayarak altmış gün içinde açılmayan davalar dinlenmez.” “<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2954&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>” (Erişim Tarihi: 23.07.2020)

⁶¹⁴ Elmas, s. 364.

⁶¹⁵ Yokuş Sevik, s. 250; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 800; Elmas, s. 364; Akkaya, s. 311; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5299.

kullanılmasını kolaylaştırma suçunun mağdur unsuruna dair bilgilerin yer aldığı bölümde bulunmaktadır. Bu kısımda bahsedilen tüm açıklamalar, Türk Ceza Kanunu 190. madde ikinci fıkrada yer alan suç için de geçerlidir⁶¹⁶.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarının mağduru hepsinde ortak olmak üzere tüm toplumdur. Suçların mağduru olarak madde kullanımına yönlendirilerek kullanması sağlanan kişinin değil tüm toplumun kabul edilmesi, kanun koyucunun konuya verdiği önemi göstermektedir. Örneğin bir önceki bölümde incelediğimiz uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunda kişiler, yapılan fiiller sonucunda madde kullanmamış olsa dahi kullanma tehlikesi cezalandırma için yeterli görülmüştür. Yani bir diğer anlatımla suçun mağduru, kullanımı kolaylaştırılan kişi olmayıp tüm toplum olduğu için kişilerin sonuç olarak madde kullanmış olup olmaması suçun oluşumu için önem arzetmemektedir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendirme ve özendirici nitelikte yayın yapma suçunda, diğer uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarına nazaran mağdurun tüm toplum olması hususu daha net bir şekilde görülmektedir. Çünkü burada özendirme fiili alenen veya yayın yoluyla yapılmaktadır⁶¹⁷. Bu da göstermektedir ki suç, tek kişiye yönelik işlenmiş olmayıp sayısı veya kimliği bilinmeyen kişilere karşı işlenebilmektedir⁶¹⁸. Bahsi geçen suçta aleniyet herkesin duyup görebileceği şekilde özendirmenin yapılmasıyla sağlanmaktadır. Aynı şekilde yayın yoluyla yapılan özendirmenin de çok geniş kitlelerce görülüp duyulması mümkündür⁶¹⁹.

21. yüzyıl ile birlikte teknolojiye gelişim tüm insanlığı etkileyecek hale gelmiştir. Artık teknolojik gelişmeler, yapıldığı ülkede kalmayıp dünyanın her tarafında görülüp uygulanabilir olmuştur. Ayrıca gelişimlerin hızı da zamanla artarak devam etmektedir. Özellikle 21. yüzyılda internetin yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmasıyla yeni teknolojik gelişmelerin tüm dünyada aynı anda öğrenilmesi sağlanmaktadır⁶²⁰.

⁶¹⁶ Bkz. 3.1.2.Mağdur.

⁶¹⁷ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 800; Yılmaz, s. 358; Yaşar, İçer ve Yazıcılar, s. 701.

⁶¹⁸ Yaşar, İçer ve Yazıcılar, s. 701.

⁶¹⁹ Esen Yıldırım, "Uyuşturucu Kullanımının Sosyolojik Boyutu Uyuşturucuya Yönelik Talep Azaltımı", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi SBE, 2008, s. 96.

⁶²⁰ Türkmen, s. 19-22.

İnternet kullanımı bütün ülkelerde, her türlü toplumsal kesimde, yaygın bir şekilde olmaktadır. 2020 Dünya İnternet Kullanımı Araştırması'nda⁶²¹ dünya nüfusunun (7.8 milyar), 4.5 milyarlık kısmının internet kullandığı tespiti yer almaktadır. Sosyal medya kullanımı ise 3.8 milyarı aşmaktadır. Bu da dünya nüfusunun %60'ının internet kullandığını göstermektedir. 4.5 milyarlık internet kullanım sayısının 300 milyonu ise son bir yılda oluşmuş, 300 milyon insan geçtiğimiz yılda ilk defa internet kullanmıştır. Bu da her geçen yıl internet kullanımının artarak devam ettiğini göstermektedir⁶²².

İnternet kullanımı arttıkça insanların bir günde online olarak geçirdiği süre de artmaktadır. Araştırmada, bireyin bir günde ortalama 6 saat 43 dakikasını internette online olarak geçirdiği tespit edilmiştir. Bu sürenin 2 saat 24 dakikası ise sosyal medyada geçirilen süredir⁶²³.

Tüm bu araştırma sonuçları göstermektedir ki birey, günlük hayatında fiziksel olarak görüp duyduklarıyla etkilendiği kadar internet yoluyla iletişime geçerek görüp duyduklarından da etkilenmektedir. Ayrıca zaman ilerledikçe online etkilenmenin bireyin üzerindeki oranı daha da artmıştır ve artmaya da devam edecektir⁶²⁴.

“Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendirme veya özendirecek nitelikte yayın yapma suçu”nın “765 sayılı Eski Türk Ceza Kanunu”nda düzenlenmeyip 2005 yılında yürürlüğe giren 5237 sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu’nda düzenlenmesinin bir nedeninin de iki kanun arasındaki geçen sürede gerçekleşen teknolojik gelişmeler olduğu söylenebilir. Teknolojik gelişmelerle birlikte sayısı ve kimliği bilinmeyen kimselere ulaşılmış, yine gelişmelere paralel olarak daha fazla kişiye ulaşılmış ve bu etkileşim nedeniyle özendirme mümkün olmuştur. Tüm bu açıklamalar ışığında bu suçun mağduru bu etkileşim yoluyla özendirilen veya özendirilmesi ihtimal dahilinde olan bütün toplumdur.

⁶²¹ “Digital 2020: Global Digital Overview”, “ <https://datareportal.com/reports/digital-2020-global-digital-overview> ” (Erişim Tarihi: 31.07.2020).

⁶²² “Digital 2020: Global Digital Overview”, “ <https://datareportal.com/reports/digital-2020-global-digital-overview> ” (Erişim Tarihi: 31.07.2020).

⁶²³ “Digital 2020: Global Digital Overview”, “ <https://datareportal.com/reports/digital-2020-global-digital-overview> ” (Erişim Tarihi: 31.07.2020).

⁶²⁴ Koçak, s. 62, 64-65.

Suçun mağduru bütün toplumdur denilmekle birlikte bunun sadece aynı dili konuşan veya aynı ülkede yaşayan halk olduğu da söylenmemelidir. Burada bahsedilen tüm insanlıktır⁶²⁵. Özellikle özendirici nitelikte yayın yapma suçunun ülke sınırlarını ve dil bariyerlerini aşabilecek bir etkisi olduğu söylenmelidir. Uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımı sorunu tüm dünya ülkelerinin ortak sorunudur. Aynı şekilde kişileri bu maddelere yönlendirici nitelikteki hareketler de tüm insanlığın sorunudur denilebilir.

3.1.3.Konu

“Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendirme ve özendirici nitelikte yayın yapma suçu”nın konusu, Türk Ceza Kanunu’nda aynı bölümde yer alan diğer suçlar gibi uyuşturucu ve uyarıcı maddelerdir. Bu bölümde yapılması gereken açıklamaları uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunda yaptığımız için bu bölümde tekrar yer vermiyoruz. Suçun konusuna dair bilgiler için ilgili bölüme bakılabilir⁶²⁶.

3.1.4.Tipikliğin Objektif(Maddi) Unsuru

3.1.4.1.Fiil(Hareket)

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu TCK m. 190/2’de düzenlenmiştir. Bu fıkra göre “*uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendirme*” ve “*uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirici nitelikte yayın yapma*” fiillerinin gerçekleştirilmesiyle suç oluşmuş sayılmaktadır⁶²⁷.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunun gerekçesinde sadece ilgili fıkra hükmü tekrar edilmiş olup suçu oluşturan hareketlere dair herhangi bir açıklama yer almamaktadır⁶²⁸.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu seçimlik hareketli bir suçtur. Suçun düzenlendiği fıkra, iki farklı seçimlik hareketle suçun

⁶²⁵ Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçuna Genel Bakış”, s. 69.

⁶²⁶ Bkz. 3.1.3.Konu.

⁶²⁷ Parlar ve Kızılkaya, s. 500; Yokuş Sevil, s. 250; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 803; Akkaya, s. 313.

⁶²⁸ Hafizoğulları ve Özen, s. 108; Yılmaz, s. 355.

oluşabileceği yer almaktadır. Bu hareketlerden birinin yapılması suçun oluşumu için yeterlidir. Tek hareketle suç oluşmakla birlikte iki hareketin birlikte yapılması da suçun tekliğini etkilememektedir⁶²⁹. Yalnız bu halde hakim, temel cezadaki alt sınırdan uzaklaşarak ceza tayininde bulunabilmektedir⁶³⁰.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendirme veya özendirici nitelikte yayın yapma suçunun oluşması için failin yaptığı fiiller karşılığında bir menfaat sağlamış olması şart değildir⁶³¹. Yapılan yayın karşılığında veya alenen özendirme nedeniyle herhangi bir menfaat sağlanmış olmasa dahi suç olduğu gibi menfaat elde edilmesi halinde de bu, suçu ağırlaştıran bir hal olarak kabul edilmemiştir.

“Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu” anlatımında da bahsedildiği üzere “madde kullanılmasını alenen özendirme” veya “özendirici nitelikte yayın yapma” suçunda da kişilere uyuşturucu veya uyarıcı madde verilmemektedir. Kişilere madde kullanımını özendirmenin yanında uyuşturucu veya uyarıcı madde de sağlanırsa burada, TCK m. 190/2’deki suçun yanında 188/3’teki suçun varlığı da söz konusu olacaktır⁶³².

İnceleme konusu suçta, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin “kullanımı” özendirilmektedir. Kişinin eylemleriyle uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi “imal, ithal, ihraç, satma, satışa arz etme, verme, sevk etme, nakletme, depolama, satın alma, kabul etme veya bulundurmaya” özendirmesi halinde bu suç oluşmayacaktır. Somut olayda diğer şartlar da sağlandığı halde kişinin, TCK m. 188’e iştiraktan sorumluluğu söz konusu olabilecektir⁶³³.

3.1.4.1.1.Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Alenen Özendirme

Türk Ceza Kanunu 190. maddede iki ayrı suç düzenlenmektedir. Bu suçların ikincisi, ikinci fıkrada düzenlenen “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu”dur. Failin madde kullanılmasını alenen

⁶²⁹ Yokuş Sevik, s. 250-251; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 803; Ruhi, s. 68-69; Tuncer, s. 200.

⁶³⁰ Ruhi, s. 68.

⁶³¹ Günay, Uygulamalı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, s. 136.

⁶³² Ruhi, s. 67.

⁶³³ Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5301; Akkaya, s. 313; Elmas, s. 367; Karakaş Doğan, s. 259.

özendirmesiyle suç tamamlanmış olmaktadır. Bu suçu işleyenler “beş yıldan on yıla kadar hapis ve bin günden onbin güne kadar adli para cezası” ile cezalandırılacaktır. Suçun varlığının ortaya koyulması için öncelikle özendirme fiilinin ve aleniyet kavramının ne anlama geldiği ile hangi durumda alenen özendirmenin gerçekleşmiş olacağını incelemek gerekmektedir.

3.1.4.1.1.1 Özendirme

Özendirme/özendirmek kavramlarının sözlük anlamı ve öğretideki tanımlamalarına “Suç Tiplerinde Geçen Kavramlar Ve Tanımları” başlığında yer verilmiştir. Bu başlık altındaki açıklamaların bahsi geçen bölümle birlikte değerlendirilmesi yerinde olacaktır⁶³⁴.

Özendirme için yapılan tanımlamaların yanında kişileri uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma fikrine ısındırma, madde kullanımını iyi gösterme de özendirme olarak değerlendirilebilmektedir⁶³⁵. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma düşüncesi olan kimselerin bu düşüncelerini uygulamaya yönlendirilmesi veya uygulamasını sağlamak da özendirme olarak kabul edilebilmektedir⁶³⁶.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı konusunda olumlu düşünceler oluşturanın yanında var olan olumsuz duyguları yok etmeye yönelik ikna veya propagandalar da özendirme olarak değerlendirilebilmektedir. Bu çalışmalar sonucunda kişilerdeki nefret, isteksizlik, zararlı görme gibi negatif duyguları pozitif çevirme hedeflenmektedir. Pozitif çevirme mümkün olmasa dahi nötr hale getirmeye yönelik, örneğin bu maddelerin zararsız olduğu söylenmektedir⁶³⁷.

⁶³⁴ Bkz. 2.8.Özendirme.

⁶³⁵ Yokuş Sevük, s. 251; Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 483; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5304; Hafızoğulları ve Özen, s. 108; Ruhi, s. 69; Gündel, s. 131; Elmas, s. 373; Akkaya, s. 318; Günay, Uygulamalı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, s. 136; Öner, s. 240.

⁶³⁶ Malkoç, s. 3114; Kurt ve Kurt, s. 205; Öner, s. 235; Yenidünya, s. 111; Barut ve Aydemir, s. 97.

⁶³⁷ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 483; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 910; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5304; Akkaya, s. 318; Malkoç, s. 3114; Yenidünya, s. 111; Elmas, s. 373; “...Suçun oluşabilmesi için kişilere uyuşturucu madde kullanmanın iyi bir şey olduğu düşüncesinin aktarılması suretiyle bu kişilerde uyuşturucuya karşı sıcak duygular uyandırılması, madde kullanımının güzel ve faydalı olduğunun ifade edilmesinin gerektiğini, ayrıca kişilerin uyuşturucu veya uyarıcı maddeler ile ilgili olumsuz düşüncelerinin ve bu maddelerinin kullanımının haksızlığı hususunda yerleşmiş toplumsal bilincin değiştirilmesine veya ortadan kaldırılmasına yönelik fiillerin de özendirme kapsamında olduğu, sayısı belirsiz soyut kişiler nezdinde, uyuşturucu maddelerin iyi ve güzel bir şey gibi sunulması, övülmesi, hoş, ilgi çekici bir hale getirilmesine yönelik söylemlerde bulunması halinde özendirme suçunun varlığının söz konusu olacağını...” Sakarya BAM. 3. CD., T. 02.09.2020, E. 2020/462, K. 2020/1161.

Öğretinin çoğunluğunda, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçundaki özendirmenin teşvik etme anlamına geldiği söylenmektedir⁶³⁸. Yalnız buna karşıt bir görüşte özendirmenin teşvik boyutuna ulaşmayan davranışları ifade ettiği söylenmektedir⁶³⁹.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeye özendirmenin hangi yolla yapılacağı kanun metninde ayrıca belirtilmemiştir. Özendirmenin herhangi bir şekilde yapılması mümkündür ve suçun oluşması için yeterlidir. Bu yol yazılı, sözlü veya görsel olabilir. Metin şeklinde yazarak, anlatmak suretiyle sözlü, şekil ve semboller şeklinde resmederek, davranışlarla göstererek veya belirli bir ortamın içerisine sokarak suçun işlenmesi mümkündür⁶⁴⁰.

Fail tarafından yapılan hareketlerin, özendirici nitelikte olup olmadığı objektif bir şekilde değerlendirilecektir. Yapılan özendirici hareketlerin, muhatabınca da özendirici olarak algılanıp değerlendirilmesi gerekmemektedir. Kişiler failin hareketlerini özendirici bulmasa, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına özenmese, en nihayetinde madde kullanmasa dahi suç oluşmuş sayılacaktır⁶⁴¹.

⁶³⁸ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 483; Yokuş Sevik, s. 251; Kurt ve Kurt, s. 205; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 910; Malkoç, s. 3114; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5304; Yenidünya, s. 111; Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçuna Genel Bakış”, s. 73; Zeki Hafizoğulları ve Muharrem Özen, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar, 3. Baskı, Ankara:US-A Yayıncılık, 2017, s. 108; Gündel, s. 131; Ruhi, s. 69; Elmas, s. 373; Akkaya, s. 317-318; Özdebakoglu, s. 163; Çalışkan, s. 98; Selbes, s. 58; Öner, s. 240; Barut ve Aydemir, s. 97.

⁶³⁹ “Kanaatimizce, teşvik fiilinde kişilerin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaları amacıyla iradelerine yönelik bir davranış mevzubahisken, özendirmede bizatihi özendirmeye konu oluşturan şeyin kendisi hakkında bir değerlendirme söz konusudur. Dolayısıyla, özendirme, teşvik boyutuna ulaşmayan davranışları ifade etmektedir. Bu anlamda, sayısı belirsiz soyut kişiler nezdinde, uyuşturucu maddelerin iyi ve güzel bir şey gibi sunulması, övülmesi, hoş, ilgi çekici bir hale getirilmesine yönelik söylemlerde bulunması halinde, 190 ncı maddenin 2 nci fıkrasında yer alan ‘özendirme suçu’nun varlığı söz konusu olacaktır. Bununla birlikte, sayısı belirsiz soyut kimselerin, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılması hususunda yönlendirilmesi, buna teşvik edilmesi durumunda 190 ncı maddenin 2 nci fıkrasındaki suç değil, 214 üncü maddede düzenlenen ‘suç işlemeye tahrik’ suçunun varlığı gündeme gelmelidir. Eğer, yönlendirme ve teşvik fiilleri, somut, belirli bir veya birden fazla kişiye yönelik icra edilmişse, bu ihtimalde eylem, somut olayın özelliklerine göre 188 inci maddenin 1 ve 3 üncü fıkralarında düzenlenen suçlara veya 191 inci maddede düzenlenen ‘kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçuna iştirak (m. 38,39) çerçevesinde yaptırma tabi tutulabilecektir.” Yaşar, İçer ve Yazıcılar, s. 699.

⁶⁴⁰ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 805; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5304; Yokuş Sevik, s. 251; Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçuna Genel Bakış”, s. 73; Malkoç, s. 3114; Elmas, s. 373.

⁶⁴¹ Yokuş Sevik, s. 251; Akkaya, s. 318; Elmas, s. 373; Öner, s. 240.

3.1.4.1.1.2.Aleniyet

Aleni kavramının Türk Dil Kurumu sözlüğünde anlamı açık, ortada, meydana, herkesin içinde yapılan olarak belirtilmiştir⁶⁴². Suçun düzenlendiği 190/2’de aleniye dair herhangi bir tanımlama veya açıklama yer almamaktadır. Öğretide ise aleniyetin hangi anlama geldiği ve hangi şartta aleniyetin sağlanmış olacağı, birbirini tamamlar nitelikteki ifadelerle açıklanmıştır. Bu ifadelerden ilki, belirsiz sayıda ve nitelikteki kişilerin herhangi bir yöntemle madde kullanımına özendirilmesi halinde aleniyet şartının sağlanmış olacağıdır⁶⁴³. Bunu tamamlayıcı nitelikteki bir diğer anlatımda ise özendirici nitelikteki fiilin herkesin görme, duyma ve algılamasına açık olması halinde aleniyetin sağlandığı şeklindedir⁶⁴⁴.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda bir suçun alenen işlenmesi birçok hükümde düzenlenmesine rağmen aleniye açık bir tanım getirilmemiştir⁶⁴⁵. “765 sayılı Türk Ceza Kanunu”nda ise aleniye dair tanım 153. madde⁶⁴⁶ 4. fıkrasında getirilmiştir. Bu maddeye göre fiilin “*basın yoluyla veya herhangi bir propaganda aracı ile, umumi yani umuma açık bir yerde ve birden çok kimse huzurunda, toplanılan yer veya topluluğa katılanların sayısı veya toplantının konusu ve amacı bakımından özel bir niteliği olmayan toplantıda işlenmiş*” olması halinde Kanun’da aleni olarak işlenmiş sayılacağı düzenlenmiştir. Her ne kadar madde yürürlükten

⁶⁴² “ <https://sozluk.gov.tr/> ” (Erişim Tarihi: 17.09.2020)

⁶⁴³ Yokuş Sevil, s. 251; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 910; Akkaya, s. 318; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 805; Parlar ve Kızılkaya, s. 500; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5304; Malkoç, s. 3114; Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçuna Genel Bakış”, s. 73; Özdebakoglu, s. 163; Çalışkan, s. 99; Elmas, s. 373; Barut ve Aydemir, s. 97.

⁶⁴⁴ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 483; Yokuş Sevil, s. 252; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 910; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 805; Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçuna Genel Bakış”, s. 73; Malkoç, s. 3114; Çalışkan, s. 99; Kurt ve Kurt, s. 205; Gündel, s. 131; Elmas, s. 373; Selbes, s. 58; Barut ve Aydemir, s. 97.

⁶⁴⁵ Ruhi, s. 69.

⁶⁴⁶ “Madde 153 – (Değişik: 11/6/1936 - 3038/1 md.)

Askerleri kanunlara karşı itaatsizliğe veya yeminlerini bozmağa veya askeri inzıbat vazifelerini veya askerlik sanatlarına dahil diğer vazifelerini ihlale teşvik eden veya kanunlara, yeminlerine, inzıbat veya sair askeri vazifelere muhalif hareketleri medhü istihsan yolunda asker önünde sözler sarfeden kimse, fiil daha ağır bir cürüm teşkil etmediği takdirde yalnız bundan dolayı bir seneden üç seneye kadar ağır hapis cezasile cezalandırılır.

Fiil alenen işlenmiş ise, verilecek ceza iki seneden beş seneye kadar ağır haptir.

Fiil, harp zamanında işlenmiş ise, ceza üçte birden eksik olmamak üzere artırılır.

Fiil :

1 - Matbuat vasıtasile veya her hangi bir propaganda vasıtasile;

2 - Umumi veya umuma açık bir mahalde ve birden ziyade kimseler huzurunda;

3 - Toplanılan mahal veya içtimaa iştirak edenlerin adedi veya toplantının mevzuu ve gayesi itibarile hususi mahiyeti haiz olmiyan bir içtimada işlenmiş olursa Ceza Kanununun tatbikında aleni olarak işlenmiş sayılır.

Zabıta kuvvetlerine karşı bu fiilleri işliyenler hakkında da aynı hükümler tatbik olunur.” “ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/5.3.765.pdf> ” (Erişim Tarihi: 22.09.2020)

kalkmış olsa dahi öğretide ve mahkeme içtihatlarında aleniyet yorumlamaları halen bu çerçevede yapılmaktadır⁶⁴⁷.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda herhangi bir tanım bulunmadığından aleniyet kavramının çerçevesi mahkeme içtihatları yoluyla çizilmeye çalışılmaktadır. Bir Yargıtay kararında aleniyetin hangi anlama geldiği söylenerek cezaevi koğuşunun aleni bir yer olmadığı tespiti yapılmıştır⁶⁴⁸. Bir diğer Yargıtay kararında da aleniyetin nasıl anlaşılması gerektiği söylenerek doktor muayene odasının aleni olmadığı ifade edilmiştir⁶⁴⁹.

Başkaca Yargıtay kararlarında ise adliye koridorunun aleni olduğu⁶⁵⁰, kafenin aleni olduğu⁶⁵¹, tarlanın aleni olduğu⁶⁵², marketin aleni olduğu⁶⁵³, telefonla konuşurken söylenen sözlerin aleni olmadığı⁶⁵⁴, okul koridorunun aleni olmadığı⁶⁵⁵, suç duyurusu niteliğindeki dilekçenin aleni olmadığı⁶⁵⁶ tespiti yer almaktadır. Bir kararda ise “aleniyetin gerçekleşmesi için olay yerinde başkalarının bulunması yeterli olmayıp fiilin belirlenemeyen sayıda kişi ve herkes tarafından görülme, duyulma ve algılanabilme olasılığının bulunması, herhangi bir sınırlama olmaksızın herkese açık olan yerlerde işlenmesinin gerektiği” belirtilmiştir⁶⁵⁷.

⁶⁴⁷ Yurtcan, s. 296-298.

⁶⁴⁸ “...TCK'nın 125/4. maddesinde: ‘Hakaretin alenen işlenmesi halinde ceza altıda biri oranında artırılır.’ hükmü yer almaktadır.

Aleniyet hakaret eyleminin herkesin duyabileceği, görebileceği ve sayısı belli olmayan birden fazla kişiler tarafından algılanabilir olması anlamına gelmektedir. Aleniyet nedeniyle artırım yapılmasının amaçlarından biri mağdurun onur ve şöhretinin, fiili başkalarının duyması veya duymasına açık olması nedeniyle daha fazla zarar görmesi diğeri ise hukuka aykırılık teşkil eden fiilin bizatihi aleni olarak icra edilmesidir.

Somut olayda sanığın cezaevinde koğuşta söylediği hakaret kabul edilen sözleri nedeni ile, ceza evi koğuşunun aleni yerlerden olmamasından dolayı sanık hakkında aleniyet artırımı yapılması hukuka aykırıdır...” 18. CD, T. 24.2.2020, E. 2019/17899, K. 2020/4850 (“www.kazanci.com.tr”)

⁶⁴⁹ “...Cumhurbaşkanına hakaret suçunda ağırlaştırıcı hal olarak düzenlenen

aleniyetin gerçekleşmiş sayılabilmesi için, failin bulunduğu ve suçu oluşturan söz veya hareketin gerçekleştiği yerin belirli olmayan çok sayıda kişi tarafından görülme, duyulma ve algılayabilme olasılığı olan veya suç mağdurunun bu hareket ve sözleri işittiği ve algıladığı yerin bu tür bir ortam olması ve failin de bunu bilmesi yeterli olup görev yapmakta olduğu aile hekimliğinde suça konu sözü sarf ettiği muayene odasının aleni olmadığı gözetilmeksizin ve ayrıca suça konu sözü farklı zamanlarda birden fazla sarf ettiğinin her türlü şüpheden uzak ve kesin şekilde tespit edildikten sonra zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasının gerekeceği gözetilmeden TCK'nın 43/1 ve 299/2. maddeleri gereğince cezada artırım yapılması...” 16. CD, T. 13.2.2020, E. 2019/869, K. 2020/1094 (“www.kazanci.com.tr”)

⁶⁵⁰ 18. CD, T. 6.2.2020, E. 2019/8263, K. 2020/3973 (“www.kazanci.com.tr”)

⁶⁵¹ 18. CD, T. 16.1.2020, E. 2019/6046, K. 2020/1558 (“www.kazanci.com.tr”)

⁶⁵² 4. CD, T. 18.12.2019, E. 2019/7555, K. 2019/20095 (“www.kazanci.com.tr”)

⁶⁵³ 18. CD, T. 4.12.2019, E. 2017/5435, K. 2019/17405 (“www.kazanci.com.tr”)

⁶⁵⁴ 18. CD, T. 22.10.2019, E. 2019/7914, K. 2019/14965 (“www.kazanci.com.tr”)

⁶⁵⁵ 18. CD, T. 15.10.2019, E. 2019/5980, K. 2019/14401 (“www.kazanci.com.tr”)

⁶⁵⁶ 18. CD, T. 20.5.2019, E. 2019/1537, K. 2019/9198 (“www.kazanci.com.tr”)

⁶⁵⁷ 18. CD, T. 4.2.2020, E. 2019/191, K. 2020/2101; 3. CD, T. 10.12.2019, E. 2019/13897, K. 2019/22645 (“www.kazanci.com.tr”)

Kamuya açık alanlar kural olarak aleni yerlerdir. Buna bağlı olarak cadde, sokak gibi yollar; açık olduğu sürece herkesin girebildiği kafe, restoran, bar; kamu hizmetine açık olduğu sürece hastane, postane gibi diğer kamu kurumları kural olarak aleni yerlerdir⁶⁵⁸.

Yalnız bu genel kuraldan yola çıkarak tespit yapmak doğru değildir. Çünkü ‘suçun kamuya açık veya kapalı bir alanda işlenmesi, aleniyetin sağlanıp sağlanmadığı konusunda doğrudan bir sonuç verir’ demek yanlış olacaktır. Kamuya açık bir alansa aleniyet sağlanmıştır, kapalı bir alansa aleniyet yoktur denilemez. Kamuya açık veya kapalı alandan bağımsız olarak herkesin görüp duymasına imkan sağlanmış mı, bu değerlendirilmelidir. Kamuya kapalı özel bir mekanda dahi mekanın dışındaki kimselerin görüp duyması için imkan yaratılmışsa aleniyet sağlanmış veya kamuya açık bir alan girişlere kapatılıp burada özel bir etkinlik yapılmışsa aleniyet sağlanmamış olabilecektir⁶⁵⁹.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaya özendirmenin aleni bir yerde yapılıp yapılmadığı hususunda bir tereddüt varsa mahkemece bu konuda keşif yapılarak bilirkişi raporu alınması mümkündür⁶⁶⁰.

Kamuya açık, izin almaksızın herkesin girebileceği bir yerin güvenlik nedeniyle denetime tabi tutulması, yani girişinde veya içerisinde güvenlik denetimi yapılıyor olması, bu yeri aleni olmayan yer yapmamaktadır. Bu yer yine de aleni sayılmaktadır. Aynı şekilde girişin paralı veya biletli olduğu kamuya açık yerler de aleni sayılmaktadır. Sinema, konser salonları veya stadlar bu nedenle alenidir denilebilir⁶⁶¹.

İnceleme konusu suçun işlenmesi için aleniyetin herhangi bir yolla sağlanması mümkündür. Örneğin bir kafede duvarlara, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının insan psikolojisi üzerindeki olumlu etkisini konu alan bir poster asılması suçu doğurmaktadır⁶⁶².

Aleniyet şartının sağlanması için özendirmeye konu şeyin muhatabınca görülüp algılanması gerekmemektedir. Görme ve algılama imkanın yaratılmış

⁶⁵⁸ Akkaya, s. 318; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5304; Elmas, s. 373.

⁶⁵⁹ Yokuş Sevik, s. 252.

⁶⁶⁰ Akkaya, s. 318; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5304; Elmas, s. 373.

⁶⁶¹ Yurtcan, s. 297.

⁶⁶² Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5304; Yokuş Sevik, s. 251; Akkaya, s. 318; Elmas, s. 374.

olması aleniyet şartının gerçekleşmesi için yeterlidir. Yani söylenen söz, yapılan davranış veya asılan resimlerin; duyulması, görülmesi veya algılanması gerekmemektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendirme suçu failin özendirmeye yönelik hareketiyle sonlanmakta bunu gören duyan kimse olmasa dahi suç oluşmaktadır. Suç konusu madde metninde de özendirmenin muhataplarına dair bir hüküm bulunmayıp failin fiili gerçekleştirmesiyle suçun tamamlanacağı yer almaktadır⁶⁶³.

Örnek olarak yayınlanan dergi kimse tarafından okunmasa, sokakta söylenen sözleri kimse dinlemese, yayımlanan karikatürler görülmese dahi uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendirme suçu tamamlanmış olmaktadır. Çünkü yayımlamayla ve herkesin duyabileceği bir ortamda söylemeyle görüp duyma için imkan yaratılmış olmaktadır⁶⁶⁴.

Aleniyet suçun tipikliğine dahildir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirmenin cezalandırılabilmesi için aleni bir şekilde yapılmış olması şarttır. 190/2’de aleni olmayan özendirmeler suçu doğurmamaktadır⁶⁶⁵.

Örnek olarak kişinin kendi evinde, iki arkadaşına, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin faydalı veya zararsız olduğunu anlatarak özendirme fiilini gerçekleştirmesi halinde aleniyet şartı sağlanmadığı için 190/2’deki suç oluşmamaktadır⁶⁶⁶.

⁶⁶³ Yokuş Sevük, s. 251; Akkaya, s. 318; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 805; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 910; Malkoç, s. 3114; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5304; Kurt ve Kurt, s. 205; Ruhi, s. 69; Barut ve Aydemir, s. 97.

⁶⁶⁴ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 805.

⁶⁶⁵ Yokuş Sevük, s. 251; Ruhi, s. 69; Karagülle, s. 498; Elmas, s. 374; Öner, s. 240; “...Sanığın herkese açık facebook hesabından farklı tarihlere ait altı değişik fotoğraf paylaştığı, bu fotoğraflarda; kenevir ekili alanda ‘sizde ekilen biçilir, bizde ekilen içilir’ paylaşımını, üzerinde uyuşturucu madde ve uyuşturucu kullanma aparatları olduğu tahmin edilen bir masa fotoğrafının altına ‘duman saati desem kimler buradayım der...?’ paylaşımını, kucağında esrar çuvalı olduğu tahmin edilen genç kız fotoğrafının altına ‘sewqiLinizde Böyle Hediye Gelse Ne yapardınız?’ paylaşımını, sigara haline getirilmiş ve kutulanmış uyuşturucu madde fotoğrafı olduğu tahmin edilen fotoğraf altına ‘marketlere yeni gelmiş’ paylaşımını, yine dosya kapsamında bulunan fotoğraflarda ise dilinin üzerine uyuşturucu olduğu tahmin edilen hap yerleştiren kişilerin fotoğraflarının paylaşarak altlarına ‘zehirler nbr, ulaşılmaz değilim yetişebilmek meselee...’ şeklinde birden fazla paylaşım yaptığının anlaşıldığı, ...böylelikle tüm dosya kapsamı ve delillerin değerlendirilmesi neticesinde sanığın suça konu facebook hesabından herkese açık, uyuşturucu ve uyarıcı madde olduğu tahmin edilebilecek fotoğraflar paylaştığının, bu fotoğraflarda alenen özendirme, kişiyi uyuşturucu madde almaya teşvik etme, fotoğrafları görüp mesajları okuyan kişilerde uyuşturucuya karşı sıcak duygular uyandırarak uyuşturucu kullanımına etki etme kastının söz konusu olduğu dikkate alındığından sanığın üzerine atılı suç şüpheden uzak, kesin, inandırıcı ve meşru deliller doğrultusunda işlediği anlaşılarak sübut bulan eylemine uyan ‘Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Özendirme’ suçundan cezalandırılmasına karar vermek gerekmiştir...Mahkemenin kabulünde herhangi bir isabetsizlik bulunmadığı, eylemin kanunda öngörülen suç tipine uyduğu ve ileri sürülen başkaca istinaf nedenlerinin yerinde görülmediği...” İzmir BAM. 17. CD., T. 18.02.2020, E. 2019/1330, K. 2020/588.

⁶⁶⁶ Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5304; Yokuş Sevük, s. 251.

Kişinin herkesin görüp duyabileceği aleni bir yerde örneğin parkta, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanması halinde madde kullanımını özendirdiğinden; bu bağlamda TCK m. 190/2'nin oluştuğundan bahsetmek mümkün müdür sorusu sorulabilir. Bu halde kişinin kastı değerlendirilmelidir. Çünkü suçun taksirle işlenen hali kanunda düzenlenmemiştir. Eğer kişi parkta madde kullanarak maddenin etkisini birçok kimseye gösterme ve bu şekilde bu kimseleri özendirme kastı güttüyse 190/2'deki suçun oluştuğu söylenebilir⁶⁶⁷.

3.1.4.1.2.Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Özendirici Nitelikte Yayın Yapma

TCK m. 190/2'de uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılmasının yayın yapma yoluyla özendirilmesi suç olarak düzenlenmiştir.

Yayının yazılı, görsel, işitsel, internet gibi elektronik yollarla yapılması mümkündür⁶⁶⁸. Yazılı yol olarak kitap, gazete, dergi gibi yayınlar sayılabilir. Radyo işitsel, televizyon hem görsel hem de işitsel yayındır⁶⁶⁹. İnternet yoluyla çeşitli platformlardan yapılan yayın ve paylaşımlar; facebook, twitter, instagram gibi sosyal medya araçları da elektronik yollarla yapılan yayınlara örnektir⁶⁷⁰. Yayın süreli veya süresiz olabilir⁶⁷¹.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirici nitelikte yayın yapma suçunun tamamlanabilmesi için yayınlanmanın tamamlanması gerekmektedir. Yani dergide yayınlanmak üzere yazılmış bir yazıya ilişkin suçun tamamlanma anı yazının tamamlandığı an değil, derginin yayınlandığı andır. Aynı

⁶⁶⁷ Yokuş Sevik, s. 252; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5305; Akkaya, s. 319; Elmas, s. 374.

⁶⁶⁸ Yokuş Sevik, s. 252; Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 483; Kurt ve Kurt, s. 205; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5305; Elmas, s. 374-375; Ruhi, s. 70; Akkaya, s. 319; Karakaş Doğan, s. 261.

⁶⁶⁹ Gündel, s. 131; Elmas, s. 374-375; Akkaya, s. 319; Kurt ve Kurt, s. 205; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5305; Günay, Uygulamalı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, s. 136; Karakaş Doğan, s. 261.

⁶⁷⁰ "... Sanığın facebook hesabında, esrar içmekte kullanılan çarşaf diye tabir edilen kağıda sarılı içerisinde esrar olduğu değerlendirilen maddeyi bir erkek şahsın içmeye ve sarmaya çalıştığı gözükten birçok fotoğraf ile saksı içerisinde hint keneviri bitkisi olan fotoğrafları paylaştığının tespit edildiği, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kullanılmasını alenen özendirilmenin, teşvik etme ve isteklendirme anlamında olabileceği, sanığın esrar maddelerinin bulunduğu çarşaf diye tabir edilen sarılmış kağıtların ve hint keneviri bitkilerinin fotoğraflarını kendisine ait facebook hesabından paylaşmak suretiyle üzerine atılı suçu işlediği anlaşılmakla, eylemin doğru olarak nitelendirildiği ve kanunda öngörülen suç tipine uyduğu..." İzmir BAM. 3. CD., T. 27.04.2020, E. 2019/424, K. 2020/921; Barut ve Aydemir, s. 97.

⁶⁷¹ Ruhi, s. 70; Kurt ve Kurt, s. 205; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5305; Elmas, s. 374-375; Akkaya, s. 319; Karakaş Doğan, s. 261.

şekilde çekilen bir videonun suçu doğurması için yayınlanması yani kişilerin erişimine açılması gerekmektedir⁶⁷².

Suçun failinin⁶⁷³ tespitine dair yaptığımız açıklamalarda da belirttiğimiz üzere, 5187 sayılı Basın Kanunu hükümleri suçun değerlendirilmesinde dikkate alınmalıdır. TCK m. 190/2'nin uygulama alanındaki bir yayının, 5187 sayılı Basın Kanunu'nun da kapsamında olup olmadığının değerlendirilmesi önemlidir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirici nitelikteki yayının, 5187 sayılı Basın Kanunu kapsamında olması halinde açılacak davanın bu kanun hükümleri gözetilerek açılması gerekmektedir. Süreler konusunda 26. maddenin⁶⁷⁴, görevli mahkemeler ve yargılama usulü konusunda 27. maddenin⁶⁷⁵ uygulanması gerekmektedir⁶⁷⁶. Somut olaya uygunluğu halinde 18. ve 23. maddenin uygulanması da söz konusu olabilecektir⁶⁷⁷.

TCK m. 190/2'de suçun iki farklı hareketle işlenebileceği düzenlenmektedir. Bu hareketlerden ikincisi “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirici nitelikte yayın yapmak”tır. Yalnız çoğu zaman fıkra düzenlenilen ikinci hareketin yapılması, birinci hareketin de kapsamına girmektedir.

⁶⁷² Yaşar, İçer ve Yazıcılar, s. 700.

⁶⁷³ Bkz. 3.1.1.Fail.

⁶⁷⁴ “Dava süreleri

Madde 26- Basılmış eserler yoluyla işlenen veya bu Kanunda öngörülen diğer suçlarla ilgili ceza davalarının bir muhakeme şartı olarak, günlük süreli yayınlar yönünden dört ay, diğer basılmış eserler yönünden altı ay içinde açılması zorunludur.

Bu süreler basılmış eserlerin Cumhuriyet Başsavcılığına teslim edildiği tarihten başlar. Basılmış eserlerin Cumhuriyet Başsavcılığına teslim edilmemesi halinde yukarıdaki sürelerin başlama tarihi, suçu oluşturan fiilin Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından öğrenildiği tarihtir. Ancak bu süreler, Türk Ceza Kanununun dava zamanaşımına ilişkin maddesinde öngörülen süreleri aşamaz.

Sorumlu müdürün ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkilinin karşı çıkmasına rağmen yayımlatıldığı iddia edilen eserden dolayı yayımlatan aleyhine açılacak dava yönünden süre, sorumlu müdür ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkili hakkında verilecek beraat kararının kesinleşmesinden itibaren başlar.

Sorumlu müdürün yayımlanan eserin sahibini bildirmesi durumunda, eser sahibi aleyhine açılacak davada süre, bildirim tarihinden itibaren başlar.

Kovuşturulması şikâyetle bağlı suçlarda dava açma süreleri, suç için kanunun öngördüğü dava zamanaşımı süresini aşmamak şartıyla, suçun işlendiğinin öğrenildiği tarihten başlar.

Kamu davasının açılması izin veya karar alınmasına bağlı olan suçlarda, izin veya karar için gerekli başvurunun yapılmasıyla dava açma süresi durur. Durma süresi dört ayı geçemez.” “<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5187.pdf>” (Erişim Tarihi: 28.09.2020)

⁶⁷⁵ “Görevli mahkemeler ve yargılama usulü

Madde 27- Basılmış eserler yoluyla işlenen veya bu Kanunda öngörülen diğer suçlardan dolayı açılan davalardan, ağır ceza işlerinden olanlar ağır ceza mahkemelerinde, diğerleri asliye ceza mahkemelerinde görülür.

Bir yerde ağır ceza veya asliye ceza mahkemesinin birden fazla dairesi bulunması halinde bu davalar iki numaralı mahkemede görülür.

Basılmış eserler yoluyla işlenen veya bu Kanunda öngörülen diğer suçlara ilişkin davalar acele işlerden sayılır.” “<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5187.pdf>” (Erişim Tarihi: 29.09.2020)

⁶⁷⁶ Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5305; Akkaya, s. 319-320; Yurtcan, s. 296; Malkoç, s. 3114.

⁶⁷⁷ Malkoç, s. 3114; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5305.

Yani madde kullanılmasını özendirici nitelikte yapılan yayınlar çoğu zaman aleni nitelikte olduğundan, madde kullanılmasını alenen özendirme fiilinin de yapılmış olduğu sonucu doğmaktadır. O halde sadece sayısı ve katılan kişilerin belirli olduğu, aleni olmayan gruplara yönelik yapılan madde kullanımını özendirici nitelikte yayınların cezalandırılması için fıkra düzenlenen ikinci seçimlik hareket uygulanabilecektir⁶⁷⁸.

Yalnız bu noktada aleni olmayan, sadece belirli kişilere yapılan yayının teknik manada yayın olarak kabul edilebilir olup olmadığı sorgulanmalıdır. Öğretide yapılan birçok tanımda yayının; kamuya çeşitli yollarla sunulan yazı, resim, seslerin olduğu yani belirli olmayan birçok kişiye ulaşmanın yayın kavramının içine dahil olduğu söylenmektedir⁶⁷⁹. Bu nedenle yayın yapmayla aleniyet sağlanacağından ikinci seçimlik hareket, birinci seçimlik hareketin içerisine dahildir. Yani uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirici nitelikte yayın yapılmasıyla madde kullanılmasını alenen özendirme hareketi de yapılmış olacaktır⁶⁸⁰. 190/2’de birinci hareketin ikinci hareketi kapsamına rağmen neden ayrıca belirtildiği hususunda, yapılan yayın yoluyla çok fazla kimseye ulaşılacağından kanun koyucunun ayrıca belirtme ihtiyacı duymuş olabileceği söylenebilir⁶⁸¹.

Öğretide ikinci fıkradaki birinci ve ikinci seçimlik hareketin aynı miktarda cezaya tabi tutulması orantısız görülmüştür. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasının “alenen özendirilmesi” ile “yayın yoluyla özendirilmesi” aynı cezaya tabi tutulmamalıdır. Yayın yoluyla yapılan özendirmelerde, kıyasen daha

⁶⁷⁸ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 805.

⁶⁷⁹ “Yayın yapmaktan maksat, her türlü basım araçları ile basılan veya diğer araçlarla çoğaltılan yazı, resim ve benzeri eserler ile haber ajansı yayınlarının herhangi bir şekilde kamuya sunulmasıdır.” Parlar ve Kızılkaya, s. 500; “Kullanımı özendirici nitelikte yayın yapılması durumu ise, zaten aleniyetin özel bir görünüş biçimidir. Bundan kasıt, özendirici sözlerin umuma neşir ve teşhir edilmiş bir yazı veya resim ya da diğer neşir yolları aracılığıyla sarfedilmiş olmasıdır.” Tezcan, Erdem ve Önok, s. 910; “Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasına yönelik yayın yapmak, madde kullanımının görsel veya yazı yoluyla özendirme hareketidir. Burada birden fazla kişiye ulaşılması gerekmektedir.” Özdebakoglu, s. 163; “Madde kullanımını özendirici nitelikte yayın yapılması ise, aleniliğin zaten diğer bir özel görünüş biçimi olup, özendirici sözlerin umuma neşir ya da teşhir edilmiş bir yazı, ileti, son dönemde sosyal medya aracılığı ile bir twit aracılığıyla sarfedilmiş olması yeterlidir.” Barut ve Aydemir, s. 97; Malkoç, s. 3114; Çalışkan, s. 99; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5305; Elmas, s. 375.

⁶⁸⁰ Parlar ve Kızılkaya, s. 500; Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçuna Genel Bakış”, s. 74.

⁶⁸¹ Akkaya, s. 319; Kurt ve Kurt, s. 205; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5305.

çok kişiye ulaşma imkanı olduğundan birinci hareketten daha fazla cezaya tabi tutulması gerektiği söylenmiştir⁶⁸².

Özellikle internetin gelişmesi ve sosyal medya araçlarının kullanılmasıyla herhangi bir bireyin tüm dünya nüfusuna ulaşması imkanı doğmuştur. İnternet platformları yoluyla yapılan yayınlar aynı anda tüm dünyada izlenebilmektedir. Bu nedenle uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirici nitelikteki yayınların, ayrıca belirtilerek düzenlenmesi yerindedir. Halihazırda alenen özendirme seçimlik hareketiyle aynı cezaya tabi tutulması yerinde değildir. Bu yolla çok geniş kitlelere, anlık ulaşım sağlanabildiğinden daha ağır bir cezayla cezalandırma yerinde olacaktır⁶⁸³.

Daha önce de belirtildiği üzere benzer şekilde; fail tarafından yapılan yayın herhangi bir kimse tarafından görülme, okunma, izlenme dahi suç oluşmuş kabul edilmektedir. Aynı şekilde yapılan yayın görülmüş, okunmuş, izlenmiş olup kişiler uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına özenmemiş ya da özenmiş ama sonuç olarak kullanmamış olsa dahi suç oluşmuş kabul edilmektedir. Suçun tehlike suçu olması, suçu oluşturan tipik hareketin yapılmasıyla suçun tamamlanması sonucunu doğurmaktadır⁶⁸⁴.

Suçun, seçimlik hareketin yapılmasıyla tamamlanıp cezalandırılması hak kayıplarına ve ceza sorumluluk alanının genişlemesine neden olabilecektir. Bu nedenle yapılacak yargılamalarda, failin fiilinin istenmeyen tehlikeyi doğurmaya elverişliliği hakim tarafından hassiyetle değerlendirilmelidir⁶⁸⁵.

3.1.4.2.Netice

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu sırf hareket suçu olup suçun oluşması için herhangi bir neticenin oluşması aranmamaktadır. Bu yönüyle uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını

⁶⁸² Gündel, s. 131; Hafizoğulları ve Özen, s. 108; Yaşar, İçer ve Yazıcılar, s. 700.

⁶⁸³ Yılmaz, s. 356.

⁶⁸⁴ Yokuş Sevik, s. 252; Kurt ve Kurt, s. 205; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5305; Elmas, s. 375; Akkaya, s. 319; Karakaş Doğan, s. 261-262.

⁶⁸⁵ Karakaş Doğan, s. 262.

özendirme suçu tehlike suçudur⁶⁸⁶.

Suçun oluşumu için suç konusunun zarar görmesi aranmayıp tehlikeye düşmesi yeterli sayılmıştır. Yani buna bağlı olarak TCK m. 190/2'deki suçun oluşması için uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendirme veya özendirici nitelikte yayın yapma sonucunda, kişilerin “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına” özenmesi gerekmemektedir. Aynı şekilde suçun oluşması için yapılan hareketler sonucu kişilerin “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanması” da gerekmemektedir. Kişiler uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına özenmese yahut uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmasa dahi seçimlik hareketlerin yapılmasıyla suç oluşmuş kabul edilmektedir⁶⁸⁷.

6.3.1.5.Nitelikli Haller (TCK m. 190/3)

Suçun nitelikli hali kavramının genel hükümlere ilişkin açıklamaları; nitelikli hal kavramından ne anlaşılması gerektiği, nitelikli hal düzenlemelerinin suça ve cezaya etkisi, kanunda yer alan bazı nitelikli hal düzenlemeleri “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu”nun nitelikli hallerini açıkladığımız bölümde⁶⁸⁸ yer almaktadır.

Aynı şekilde “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu”nun nitelikli halinin açıklandığı bölümde bahsedilen hususlar, “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu”nun nitelikli hali için de geçerli olduğundan yine bu bölüme⁶⁸⁹ bakılabilir. Bu başlık altında sadece özellikli ve tekrara ihtiyaç duyulan hususlara yer verilecektir.

⁶⁸⁶ “...Özendirmekten maksat, uyuşturucu ve uyarıcı maddenin kullanılması konusunda muhatapları teşvik etmek onları isteklendirmek ya da uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımında onları kışkırtmaktır. Suç tehlike suçu olup özendirmeye yönelik hareketlerin yapılması yeterlidir ayrıca neticenin gerçekleştirilmesi aranmamaktadır. Özendirme işleminin yayın yoluyla yapılması suçun hareket unsuru olarak düzenlenmiştir. Yayın yazılı, sözlü veya görsel yolla olabilir, yayın yoluyla özendirmeye yönelik hareketin yapılması yeterlidir, neticenin gerçekleşmesi aranmamaktadır. Bu bağlamda dosya kapsamında bulunan sanığa ait sosyal paylaşım sitesinden gülen yüz emojili ‘uyuşturucu içerken ölçem’ yazısı ile kendi resminin bulunduğu, bulutlardan oluşan büyük harflerle COCAIN yazılı görselin elinde uyuşturucu esrar maddesi ile kendi öz çekiminin bulunduğu yine evinde çekmiş olduğu bir görsel üzerinde türkçe ‘otu seviyorum’ anlamına gelen WEEDLOVE yazısının bulunduğu, ‘sabahıma bong olsana’ yazısı ile uyuşturucu madde kullanımında kullanılan bong aletinin görselini paylaştığı, ‘DRUG IS LIFE’ yazılı ve ‘hep bi yakın, hep bi doz aşımı’ yazılı uyuşturucu içerikli görsellerin twitter sosyal medya paylaşım sitesinde paylaşımını yaptığı, bu sebeple üzerine atılı suçu işlediğinin sabit olduğu... eylemlerin doğru olarak nitelendirildiği ve kanunda öngörülen suç tipine uyduğu...” İzmir BAM. 17. CD., T. 25.10.2019, E. 2018/2672, K. 2019/1932.

⁶⁸⁷ Akkaya, s. 313; Elmas, s. 367; Malkoç, s. 3114; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 910; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5301; Öner, s. 240; Hafizoğulları ve Özen, s. 108; Özdemir, s. 82.

⁶⁸⁸ Bkz. 3.1.5.Nitelikli Haller (TCK m. 190/3).

⁶⁸⁹ Bkz. 3.1.5.Nitelikli Haller (TCK m. 190/3).

TCK m. 190/3'te uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunu ve cezasını ağırlaştıran nitelikli hal düzenlemesine yer verilmiştir. Bu düzenlemeye göre “*suçun tabip, dış tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, dış teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılıkla veya ecza ticareti ile iştigal eden kişi tarafından işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılacaktır*”.

Bu hükümde sayılan kişiler, sağlık meslek mensubu olma ortak özelliğini göstermektedir. Sayılı meslek mensupları uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin çeşitleri, kullanımı, etkileri, etkisini gösterme ve sürdürme süreleri, nasıl ve nereden elde edilebileceği gibi ayrıntılı bilgilere sahiptirler veya bilgilere ulaşmaları daha olasıdır⁶⁹⁰. Kanun koyucu bu nedenle bu kimseleri ayrıca belirterek bu kimselerin suçu işlemesi halinde cezasının ağırlaşacağını söylemiştir.

Örneğin herhangi bir kişiye göre bir doktorun, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin etkilerini özendirici şekilde anlatması halinde bu anlatımın inandırıcılığının daha yüksek olacağı açıktır⁶⁹¹. Doktorun yaptığı bu anlatım kişilerde uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin faydalı, hiç değilse zararsız olduğu intibası oluşturabilir. Çünkü bir doktorun kişilerin sağlığına zararlı bir şey önermesi etik değildir ve bu şekilde bir harekette bulunmayacağı anlayışı toplumda hakimdir⁶⁹². Bu nedenle sağlık meslek mensuplarının kendilerine duyulan mesleki güveni suistimal etmeleri hali daha ağır cezalandırılmıştır⁶⁹³.

29/06/2005 tarihli 5377 sayılı Kanun 23. maddesiyle birlikte Türk Ceza Kanunu'nun 190. maddesinin “ikinci fıkrası üçüncü fıkra, üçüncü fıkrası ise ikinci fıkra” olarak değiştirilmiştir. Yani nitelikli hal düzenlemesi, değişiklik öncesinde sadece “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu” için uygulanabilirken değişiklik sonrasında hem “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu” için hem de “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu” için uygulanabilecektir⁶⁹⁴. Başlık altında

⁶⁹⁰ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 806; Elmas, s. 377-378; Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu”, s. 3121-3122; Yılmaz, s. 360.

⁶⁹¹ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 806.

⁶⁹² Yokuş Sevik, s. 256; Parlar ve Kızılkaya, s. 500; Özdebakoglu, s. 164; Yılmaz, s. 360; Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu”, s. 3121-3122.

⁶⁹³ Yokuş Sevik, s. 255-256; Elmas, s. 378; Akkaya, s. 321; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5307; Tuncer, s. 196-197.

⁶⁹⁴ Yokuş Sevik, s. 255; Elmas, s. 378-379; Akkaya, s. 322; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5307-5308;

açıkladığımız üzere uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunun sağlık meslek mensupları tarafından işlenmesi daha ağır cezalandırılması gereken bir haldir ve yapılan değişiklik yerindedir.

5377 sayılı kanunla yapılan değişiklikle birlikte uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunun, sayılı meslek mensupları tarafından işlenmesi daha ağır şekilde cezalandırılmıştır. Yalnız uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile birlikte cezalandırılmaya başlanmıştır. Bu kanunun yürürlüğe girme tarihi 01.06.2005'tir. 5377 sayılı kanunun ise yürürlük tarihi 08.07.2005'tir. Bu iki tarih arasında nitelikli hal düzenlemesinin ilgili suç bakımından uygulanması mümkün değildir. Yani belirtilen tarihler arasında sayılı meslek mensupları tarafından işlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu, temel cezayla cezalandırılacak olup ağırlaştırılmayacaktır⁶⁹⁵.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunu ve cezasını hafifleten nitelikli hal düzenlemesi TCK m. 190'da yer almamaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarının hafifletici hali, TCK m. 192'de "etkin pişmanlık" madde kenar başlığı altında düzenlenirken uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu kapsam içine alınmamıştır. Bu husus öğretide bir eksiklik olarak görülüp kanun koyucunun yer vermemekteki amacının anlaşılamadığı belirtilmiştir⁶⁹⁶.

Her ne kadar TCK m. 190'da ilgili suç hafifleten bir neden düzenlenmemiş olsa dahi Türk Ceza Kanunu genel hükümler bölümünde yer alan kanunda yer alan tüm suçlar için uygulanan hafifletici nedenler, bu suç için de uygulanabilecektir. TCK m. 62'de yer alan takdiri indirim nedenlerinin de uygulanması mümkündür⁶⁹⁷.

3.1.6. Tipikliğin Subjektif (Manevi) Unsuru

Subjektif unsura dair genel hükümler ve açıklamalar için "uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu"nın açıklandığı ilgili bölüme

Tuncer, s.196; Yaşar, İçer ve Yazıcılar, s. 704.

⁶⁹⁵ Elmas, s. 379; Akkaya, s. 322; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5307.

⁶⁹⁶ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 483; Özdebakoglu, s. 165; Yılmaz, s. 361.

⁶⁹⁷ Yenerer Çakmut, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu", s. 3122.

bakılabilir⁶⁹⁸. Bu başlık altında “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu”nın subjektif(manevi) unsuruna yer verilecektir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu “kasten” işlenebilmektedir⁶⁹⁹. Failin yazdığı yazıyla, çizdiği resimle, söylediği sözlerle veya yaptığı yayınla uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını özendirdiğini bilmesi ve bu özendirmeyi yapmayı istemesi gerekmektedir⁷⁰⁰.

Öğretide bir görüşe göre uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu özel kastla işlenebilmektedir. Bu görüşe göre fail “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını özendirme amacı güderek” hareket etmeli veya eser vermelidir⁷⁰¹. Buna karşıt diğer görüşe göre uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunu işleyen failde herhangi bir özel kast/ saik/ amaç aranmamakta, suç genel kastla işlenmektedir⁷⁰².

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunun özel kastla değil genel kastla işlenebildiği kabul edildiğinde, olası kastla da işlenebileceği söylenmelidir⁷⁰³. Failin eserinde uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımının olumlu etkilerinden bahsettiğinde muhatapların özeneceğini öngörmesine rağmen yine de bu eseri, bu şekilde yayınlaması halinde olası kastının var olduğu söylenebilir.

Suç kasten işlenebildiği için kişinin yazdığı, resmettiği, sözlü veya bedenen ortaya koyduğu eserinde; uyuşturucu ve uyarıcı maddelerden veya bu maddeleri kullanma deneyiminden bahsetmesi tek başına suçu oluşturmak için yetersizdir. Bilme ve isteme olgularının varlığı şarttır⁷⁰⁴. Somut olayda yapılacak incelemeyle kişinin madde kullanımını özendirdiğini biliyor ve bunu yapmayı istiyor olup olmadığını değerlendirmek şarttır. Özellikle günümüzde uyuşturucu

⁶⁹⁸ Bkz. 3.1.6.Tipikliğin Subjektif (Manevi) Unsuru.

⁶⁹⁹ Parlar ve Kızılkaya, s. 500; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 806; Malkoç, s. 3115; Yokuş Sevik, s. 252; Özdebakoglu, s. 163.

⁷⁰⁰ Yokuş Sevik, s. 252-253; Parlar ve Kızılkaya, s. 500; Akkaya, s. 321; Malkoç, s. 3115; Tezcan, Erdem ve Onok, s. 911.

⁷⁰¹ Çalışkan, s. 99; Barut ve Aydemir, s. 98; Özmen, s. 52.

⁷⁰² “TCK m. 190/2’de tanımlanan suçun manevi unsuru genel suç işleme kastıdır. Bu hükümde tanımlanan suçun oluşması için, failin fiilini aleni bir şekilde madde kullanımını özendirme kastı ile gerçekleştirmesi gerekir, ancak bu eyleminin arkasındaki maksadın suçun oluşmasında bir etkisi yoktur.” İstanbul Anadolu 44. Asliye Ceza Mahkemesi, T. 19.06.2018, E. 2018/394, K. 2018/361 (Yaşar, İçer ve Yazıcılar, s. 705); Özdebakoglu, s. 163; Tezcan, Erdem ve Onok, s. 911; Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçuna Genel Bakış”, s. 74.

⁷⁰³ Yenidünya, s. 111; Yaşar, İçer ve Yazıcılar, s. 705.

⁷⁰⁴ Malkoç, s. 3115; Yokuş Sevik, s. 253.

veya uyarıcı madde temalı filmler ve şarkılar, yaygın bir izleyici ve dinleyici kitlesine sahiptir. Bu halde bahsi geçen film veya şarkıların yapımcılarının, madde kullanımını özendirdiğini biliyor ve özendirmeyi istiyor olup olmadığının değerlendirmesi yapılarak kast tespit edilmelidir.

Öğretide yer alan bir yaklaşıma göre kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullandığını, bu nedenle eğlendiğini söylemesi kastı oluşturmak ve suçu doğurmak için yetersiz sayılmıştır⁷⁰⁵. Ancak yaygın görüşe göre failin sadece uyuşturucu veya uyarıcı madde kullandığını söylemesi tek başına suçu doğurmasa dahi maddelerin üzerinde iyi etkiler doğurduğunu ifade etmesi kastı oluşturup suçu doğurmaktadır⁷⁰⁶.

Öğretide aynı şekilde bir film veya şarkıda, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının olumsuz yanları vurgulanarak yer alması halinde özendirme suçunun oluşmayacağı, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin etkilerinin olumlu bir üslupla anlatılması halinde özendirme suçunun oluşacağı söylenmektedir⁷⁰⁷.

Daha önceki kısımlarda da bahsettiğimiz üzere ortaya konan eserleri, söz ve davranışları muhatabın nasıl algıladığının suçun tespiti bakımından bir etkisi bulunmamaktadır. Failin, muhatabı uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına özendirmeyi istemesi halinde muhatapta bu etki oluşmamasına rağmen fail cezalandırılabilir. Aynı şekilde kişinin uyuşturucu veya uyarıcı maddenin etkilerini olumsuz olduğu yaklaşımıyla ele alırken muhatapların kullanıma

⁷⁰⁵ Tezcan, Erdem ve Önok, s. 911.

⁷⁰⁶ Yokuş Sevük, s. 253; Elmas, s. 377; Yenidünya, s. 111; “...Burada dikkat edilmesi gereken nokta, suçun manevi unsurunu oluşturan özendirme kastıdır. Suçun oluşması için şahsın eylemini uyuşturucu madde kullanımını teşvik edici nitelikte olduğunu bilerek ve isteyerek gerçekleştirmesi gerekir. Bir başka ifadeyle; suça konu somut olayda fail uyuşturucu veya uyarıcı maddenin iyiliklerinden bahsetmeli, kişinin bu maddeyi kullanmasının güzel bir sonuç oluşturacağını belirtmelidir. Somut olayda SSÇ tarafından 09/01/2016 tarihinde yapılan paylaşımın bu niteliği taşımadığı, SSÇ tarafından uyuşturucu veya uyarıcı maddenin iyiliklerinden bahsedilmediği gibi bu maddenin kullanılmasının güzel bir sonuç oluşturacağı yönünde bir bilgiye de yer verilmediği, dolayısıyla atılı suçun maddi ve manevi unsurları yönünden oluşmadığı, SSÇ hakkında beraat yerine mahkumiyet hükmü kurulmasının yasaya aykırı bulunduğu...” İzmir BAM. 17. CD., T. 26.03.2021, E. 2020/2178, K. 2021/1081.

⁷⁰⁷ “...Sanığın sosyal medya hesaplarında yazdığı ‘torbacıları beklediğim kadar sevdiğim beyleri bekleseydim müptezel değil de evli bir elit bayandım’, ‘İbrahim Esrarlıses’, ‘biraz acı çektim gerisi kokain’, ‘cezvem olsa kahve yapardım, arap vardı cuara sardım’ şeklindeki mesajlarda kanuni anlamda başkalarını uyuşturucuya özendirici, teşvik edici ya da uyuşturucu maddeyi övgüleyici nitelikte bir unsur tespit edilemediği, ayrıca paylaşılan fotoğraf ya da resimlerde doğrudan uyuşturucu maddeyi övgüleyici ya da bütünü kapsar nitelikte uyuşturucu bitkisini ifade etmediği, ilaveten mesaj içeriklerine göre sanığın içinde bulunduğu durumdan rahatsızlık duyup pişmanlığını ortaya koyar nitelikte ve kendisini tenkit edici şekilde mesajlar yazdığı, bu nedenle sanığın üzerine atılı suçun yasal unsurlarının oluşmaması nedeniyle beraatine karar verilmesi gerekirken mahkumiyetine karar verilmesi...” Antalya BAM. 5. CD, T. 21.12.2018, E. 2018/1918, K. 2018/1222; Elmas, s. 377; Yenidünya, s. 111.

özenmesi halinde de suçun oluşmayacağı söylenmelidir⁷⁰⁸. Sonuç olarak suç tespiti yapılırken muhataptan ziyade failin kastının doğru değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunun oluşabilmesi için suçun aleni olarak işlenmesi gerekmektedir. Yani aleniyet suçun tipikliğine dahildir⁷⁰⁹. Bu nedenle failin kastına, aleniyet de dahildir. Failin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirirken bunu aleni olarak yaptığını bilmesi ve istemesi gerekmektedir. Fail gizli bir şekilde madde kullanımını özendiren nitelikte sözler söylerken elinde olmayan nedenlerle aleniyet sağlanmışsa failin kastı olmadığından sorumluluğu da yoktur⁷¹⁰.

Türk Ceza Kanunu'nda bir suçun taksirle işlenebilmesi için kanunda, suçun taksirle işlenen halinin düzenlenmesi gerekmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunun taksirle işlenen hali kanun koyucu tarafından düzenlenmemiştir. Bu nedenle suçun taksirle işlenmesi mümkün değildir⁷¹¹.

3.2.Hukuka Aykırılık Unsuru

Bir kimsenin, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendirmesine rağmen bu fiilinin, hukuka uygun sayılarak cezalandırılmaması mümkündür. Yalnız bu durumda, bu kişinin herhangi bir kişi değil sağlık meslek mensubu olması ve mesleğini icra ediyor olması gerekmektedir⁷¹².

Örneğin bir doktorun; tedavisi için düzenli uyuşturucu madde alması gereken hastaya maddeyle ilgili ayrıntılı bilgi vermesi, bu maddenin ağrıları dindirip kendisini iyi hissetmesini sağlayacağını söylemesi, özendirme olarak kabul edilmeyip mesleğin icrası kapsamında değerlendirilmelidir⁷¹³. Kaldı ki doktorun herkesin girişine açık olmayan bir ortamda, hastasına ve/veya yakınına uyuşturucu

⁷⁰⁸ Yokuş Sevik, s. 253.

⁷⁰⁹ “TCK Madde 30- (1) Fiilin icrası sırasında suçun kanuni tanımındaki maddi unsurları bilmeyen bir kimse, kasten hareket etmiş olmaz.”

⁷¹⁰ Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5304, 5306; Elmas, s. 374; Akkaya, s. 318, 321; Yokuş Sevik, s. 253; Hafızogulları ve Özen, s. 108; Tuncer, s. 202; Yılmaz, s. 361-362; Yaşar, İçer ve Yazıcılar, s. 704.

⁷¹¹ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 806; Özdebakoglu, s. 163.

⁷¹² Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 806; Yaşar, İçer ve Yazıcılar, s. 706; Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu”, s. 3121; Özmen, s. 53; Özdemir, s. 85; Yılmaz, s. 362; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 911.

⁷¹³ Yılmaz, s. 362.

maddenin yararından bahsetmesi halinde 190/2'deki suç oluşmamaktadır. Çünkü aleniyet unsuru suçun tipikliğine dahildir ve somut olayda aleniyet sağlanmamıştır.

Yalnız doktorun herkesin girişine uygun bir konferansta, ileri dönem kanser hastalarının uyuşturucu madde niteliğinde ilaçları kullanmasının yararlı olduğuna dair söylemleri, aleniyet de sağlandığından suçu doğurabilecek niteliktedir. Tam da burada hukuka uygunluk sebebinin var olduğu, doktorun mesleğini ifa ettiğinden suçun oluşmayacağı söylenebilir. Kaldı ki doktorun aydınlatma yükümlülüğü olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır⁷¹⁴. Doktorun bu söylemleri konferansta değil bir televizyon yayınında söylemesi durumunda da sonuç değişmeksizin hukuka uygunluk sebeplerinin var olduğu söylenebilmektedir.

Aynı şekilde bu hukuka uygunluk sebebi diğer seçimlik hareket için de geçerlidir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirici nitelikte yapılan yayınların da mesleğin ifası ve hakkın kullanılması nedeniyle hukuka uygun kabul edilebileceği söylenebilir.

Türkiye'nin de taraf olduğu “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi” 10. maddede⁷¹⁵ ifade özgürlüğünün varlığı hükme bağlanmıştır. “Türkiye Cumhuriyeti Anayasası” 26. maddede⁷¹⁶ herkesin düşüncesini herhangi bir yöntemle açıklama

⁷¹⁴ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 806; Yaşar, İçer ve Yazıcılar, s. 706.

⁷¹⁵ “Madde 10

İfade özgürlüğü

1. Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, kanaat özgürlüğünü ve haber ve görüş alma ve de verme özgürlüğünü de kapsar. Bu madde, Devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine tabi tutmalarına engel değildir.

2. Görev ve sorumluluklar da yükleyen bu özgürlüklerin kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi veya yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması için gerekli olan bazı formaliteler, koşullar, sınırlamalar veya yaptırımlara tabi tutulabilir.” “https://www.echr.coe.int/documents/convention_tur.pdf” (Erişim Tarihi: 10.10.2020)

⁷¹⁶ “VIII. Düşüncüyü açıklama ve yayma hürriyeti

Madde 26 – Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet Resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir.

Bu hürriyetlerin kullanılması, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.

(Mülga fıkra: 3/10/2001-4709/9 md.)

Haber ve düşünceleri yayma araçlarının kullanılmasına ilişkin düzenleyici hükümler, bunların yayımını engellemek kaydıyla, düşüncüyü açıklama ve yayma hürriyetinin sınırlanması sayılmaz.

(Ek fıkra: 3/10/2001-4709/9 md.) Düşüncüyü açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir.” “<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf>” (Erişim Tarihi: 08.10.2020)

ve yayma hürriyetinin olduğu, 27. maddede⁷¹⁷ bilim ve sanatın, 28. maddede⁷¹⁸ basının hür olduğu yer almaktadır. “*Basın Kanunu*” 3. maddede⁷¹⁹ de basının özgür olduğu ve bu özgürlüğün bazı hakları da beraberinde getirdiği yer almaktadır.

Basın mensuplarının televizyon, radyo, internet yayını gibi kitle iletişim araçlarıyla yaptığı yayınlar Anayasa ve Basın Kanunu’nda yer alan haklarını kullanmaları niteliğinde olduğundan hukuka uygun kabul edilecektir. Basında yapılan uyuşturucu veya uyarıcı madde konulu yayınlar, haber verme hakkı ve kamuyu aydınlatma yükümlülüğü kapsamında olduğundan hukuka uygun kabul edilebilecektir. Yalnız bu yapılan yayınlar için de sınırlamalar mevcuttur. Bu

⁷¹⁷ “IX. Bilim ve sanat hürriyeti

Madde 27 – Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir.

Yayma hakkı, Anayasanın 1 inci, 2 nci ve 3 üncü maddeleri hükümlerinin değiştirilmesini sağlamak amacıyla kullanılamaz.

Bu madde hükmü yabancı yayınların ülkeye girmesi ve dağıtımının kanunla düzenlenmesine engel değildir.” “<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf>” (Erişim Tarihi: 10.10.2020)

⁷¹⁸ “A. Basın hürriyeti

Madde 28 – Basın hürdür, sansür edilemez. Basımevi kurmak izin alma ve mali teminat yatırma şartına bağlanamaz.

(Mülga ikinci fıkra: 3/10/2001-4709/10 md.)

Devlet, basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alır.

Basın hürriyetinin sınırlanmasında, Anayasanın 26 ve 27 nci maddeleri hükümleri uygulanır.

Devletin iç ve dış güvenliğini, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü tehdit eden veya suç işlemeye ya da ayaklanma veya isyana teşvik eder nitelikte olan veya Devlete ait gizli bilgilere ilişkin bulunan her türlü haber veya yazıyı, yazarlar veya bastırılar veya aynı amaçla, basanlar, başkasına verenler, bu suçlara ait kanun hükümleri uyarınca sorumlu olurlar. Tedbir yolu ile dağıtım hakim kararıyla; gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunun açıkça yetkili kıldığı merciin emriyle önlenir. Dağıtım önleyen yetkili merci, bu kararını en geç yirmidört saat içinde yetkili hakime bildirir. Yetkili hakim bu kararı en geç kırksekiz saat içinde onaylamazsa, dağıtım önleme kararı hükümsüz sayılır.

Yargılama görevinin amacına uygun olarak yerine getirilmesi için, kanunla belirtilecek sınırlar içinde, hakim tarafından verilen kararlar saklı kalmak üzere, olaylar hakkında yayım yasağı konamaz.

Sürelili veya süresiz yayınlar, kanunun gösterdiği suçların soruşturma veya kovuşturmasına geçilmiş olması hallerinde hakim kararıyla; Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, milli güvenliğinin, kamu düzeninin, genel ahlakın korunması ve suçların önlenmesi bakımından gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunun açıkça yetkili kıldığı merciin emriyle toplatılabilir. Toplatma kararı veren yetkili merci, bu kararını en geç yirmidört saat içinde yetkili hakime bildirir; hakim bu kararı en geç kırksekiz saat içinde onaylamazsa, toplatma kararı hükümsüz sayılır.

Sürelili veya süresiz yayınların suç soruşturma veya kovuşturması sebebiyle zapt ve müsaderesinde genel hükümler uygulanır.

Türkiye’de yayımlanan sürelili yayınlar, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, Cumhuriyetin temel ilkelerine, milli güvenliğe ve genel ahlaka aykırı yayımlardan mahkum olma halinde, mahkeme kararıyla geçici olarak kapatılabilir. Kapatılan sürelili yayının açıkça devamı niteliğini taşıyan her türlü yayım yasaktır; bunlar hakim kararıyla toplatılır.” “<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf>” (Erişim Tarihi: 08.10.2020)

⁷¹⁹ “Basın özgürlüğü

Madde 3- Basın özgürdür. Bu özgürlük; bilgi edinme, yayma, eleştirme, yorumlama ve eser yaratma haklarını içerir.

Basın özgürlüğünün kullanılması ancak demokratik bir toplumun gereklerine uygun olarak; başkalarının şöhret ve haklarının, toplum sağlığının ve ahlakının, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği ve toprak bütünlüğünün korunması, Devlet sırlarının açıklanmaması veya suç işlenmesinin önlenmesi, yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması amacıyla sınırlanabilir.” “

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5187.pdf>” (Erişim Tarihi: 08.10.2020)

sınırlar Basın Kanunu 3. maddede yer almakta olup bunlardan biri de toplum sağlığıdır. Bu nedenle yapılacak yayınların haber verme sınırı aşılmadan, madde kullanımı özendirilecek seviyeye ulaşmadan yapılması gerekmektedir⁷²⁰.

Basın mensupları her ne kadar haber verme hakkını kullanarak toplumu bilgilendirme amacı güdüyor olsa dahi basında haberlerin veriliş biçimi önem arz etmektedir. Basın mensupları, haberleri verirken özenli olup kullandığı üslubun özendirici nitelikte olmamasına dikkat etmelidir. Basında haberler verilirken muhatapların ilgisini çekmek için magazin üslup kullanılması sıkça görülmektedir. Bu şekilde bilimsellikten uzak uzman görüşleri barındırmayan haberler, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin olumsuz etkisini ortaya koymayıp aksine muhatapların madde kullanımına özenmesi sonucunu doğurmaktadır⁷²¹.

“Sağlık meslek veya basın mensupları dışında herhangi bir kişinin” uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını özendirme niteliğindeki hareketinin hukuka uygun olup olamayacağı sorusu mevcuttur. Olabileceği değerlendiriliyorsa bu görüşün kaynağı yukarıda da yer verdiğimiz üzere AİHS 10. ve Anayasa 26. maddede yer alan “düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti”dir. Çünkü bu hükümlere göre “herkesin” düşüncesini açıklama ve yayma hürriyeti mevcuttur. Kişilerin uyuşturucu veya uyarıcı madde ve kullanımı hakkındaki düşüncelerini sözlü, yazılı veya görsel biçimde ifade etmesi hukuka uygun olarak değerlendirilebilir. Burada yine basının yaptığı yayınların sınırlanması gibi sınırlamalar mevcuttur. Bu sınırlamalar Anayasa 26. maddede ve AİHS 10. maddede yer almaktadır. Kamu sağlığı ve düzeninin korunması amacıyla bu hakkın sınırlandırılması mümkündür⁷²². Bu nedenle kişilerin yaptığı uyuşturucu veya uyarıcı madde ve kullanımı hakkındaki düşünce açıklamalarının uyuşturucu madde kullanımına özendirme noktasına ulaşmaması gerekmektedir.

⁷²⁰ Yokuş Sevik, s. 253; “Haber verme hakkının, bir hukuka uygunluk sebebi oluşturabilmesi için, haberin güncelliğinin bulunması, gerçek ve doğru olması, haberin verilmesinde kamu yararı bulunması ve haberin sunulduğu itibarıyla herhangi bir hakkı ihlal edici nitelik taşıması gerekir.” Yaşar, İçer ve Yazıcılar, s. 706-707; Özdemir, s. 86-87; Yılmaz, s. 363; Tuncer, s. 202-203.

⁷²¹ Havva Şekercioğlu, “Basında Uyuşturucu Haberlerinin Sunumu”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi SBE, 2018, s. 45-49.

⁷²² Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına özendirme suçu bakımından “suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması” sınırlandırmalarının da mümkün olduğu söylenmektedir. Yaşar, İçer ve Yazıcılar, s. 707.

Yakın tarihli haberlere bakıldığında toplumda geniş takipçi kitlesi olan bazı ‘ünlü’ kimseler hakkında uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçundan soruşturma ve kovuşturmalar yürütüldüğü görülmektedir. Örneğin Pucca takma isimli yazar ve internet fenomeni Selen Pınar Işık’ın sosyal medya üzerinden yaptığı yayınında “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirdiği” iddiasıyla dava açılmıştır. Bu noktada, bu kimsenin açıklamalarının “düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” kapsamında korunması mümkün müdür sorusu sorulabilir. Yukarıda bahsi geçen aynı değerlendirme somut olay hakkında da yapılırsa bu düşünce açıklamalarının özendirme boyutuna ulaşmaması gerekmektedir denilebilir. Mahkemece de yapılan değerlendirme sonucu açıklamaların özendirme boyutuna ulaştığı ve daha geniş kitlelere ulaşma imkanı olan bir kimse tarafından yapıldığı değerlendirildiğinden kişinin ağır bir şekilde cezalandırılması gerektiği değerlendirilmiştir⁷²³.

Kanaatimizce ise kişinin kendi savunmasında da geçtiği üzere, sosyal medya platformu üzerinden yapılan bu düşünce açıklaması bir dizi yorumu olup düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti kapsamında korunması gerekmektedir. Yerel mahkeme kararına karşı istinaf yoluna başvuran İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığı da aynı gerekçeyle bozma talep etmiştir⁷²⁴.

Bu başlık altında değerlendirilmesi gereken bir diğer hukuka uygunluk sebebi teşkil edebilecek hak, “bilim ve sanat eserini açıklama ve yayma hakkı”dır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde ve kullanımını konu eden makale, köşe yazısı, şiir, roman, hikaye, resim, karikatür, heykel, film, şarkı gibi bilim ve sanat eseri yaratılması mümkündür. Bu eserler basma, yayınlama, sergileme gibi yollarla kamunun erişimine sunulabilir. Bunların hepsi bilim ve sanat hürriyetinin kapsamındadır. Bu hakkın hangi hallerde sınırlandırılabilceği 27. maddede yer almakla birlikte daha önceki paragraflarda bahsettiğimiz kamu düzeni veya sağlığı bu maddede sınırlama nedeni olarak sayılmamıştır. Bu nedenle uyuşturucu veya uyarıcı madde ve kullanımını konu eden bilim ve sanat eserleri, bu eserlerle madde

⁷²³ “<https://tr.euronews.com/2019/07/12/puccaya-uyusturucuyu-ozendirme-sucundan-7-yil-hapis-cezasi>” (Erişim Tarihi:09.03.2022); “<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/puccanin-aldigi-hapis-cezasinin-gerekcesi-aciklandi-41282404>” (Erişim Tarihi:09.03.2022).

⁷²⁴ “<https://www.superhaber.tv/pucca-uyusturucu-tweeti-pucca-escobar-tweeti-haber-215400>” (Erişim Tarihi:09.03.2022).

kullanımı özendiriliyor olsa dahi hakkın kullanılması kapsamında olacak ve eser sahibi cezalandırılmayacaktır⁷²⁵.

Her ne kadar eser sahiplerinin “bilim ve sanat eserini açıklama ve yayma hakkını” kullanması nedeniyle cezalandırılmayacağı söylene de medyaya da yansıdığı üzere, bu kimselerin haklarında soruşturma kovuşturmaların yürütüldüğü ve cezalandırmaların yapıldığı görülmüştür. Örneğin Burry Soprano takma isimli şarkıcı Burak Aydoğduoğlu’nun şarkısında geçen “Mary Jane”’in gerçek bir kişi değil argodaki kullanımıyla “esrar” manasında kullanıldığı gerekçesiyle hakkında “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme” suçundan dava açılmıştır. Yerel mahkemece bu kimsenin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçundan mahkumiyetine karar verilmiştir⁷²⁶. Aynı şekilde Ezhel takma isimli şarkıcı Sercan İpekçioğlu’nun şarkılarında uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri özendirici nitelikte ifadelerin geçtiğinden bahisle hakkında yargılama yapılmıştır. Yapılan iki adet yargılamanın sonucunda beraat kararı verilmiştir⁷²⁷.

Kanaatimizce de sanat eserleri hakkında sanatçılara suç atfı yapılmaması gerekmektedir. Bilim ve sanat hürriyeti kapsamında sanat eserlerine bir koruma sağlanması şarttır.

⁷²⁵ Yaşar, İçer ve Yazıcılar, s. 708;

“...Anayasanın bu maddesinde yer alan sanat özgürlüğü Anayasanın sadece ilk üç maddesi ile sınırlandırılmış olup, ifade özgürlüğünü konu alan Anayasanın 26. maddesinde olduğu gibi kamu düzeni adına sınırlandırılması söz konusu değildir. Anayasanın bu maddesine göre; uyuşturucu kullanımının olumlu etkilerini bir şarkının sözlerini madde kullanımını özendirme olarak nitelendirmek mümkün olmayacaktır. Çünkü dikkat edilmesi gereken, TCK’nın 2. maddesinde yer alan ‘suçta ve cezada kanunilik’ ilkesi doğrultusunda, kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaya açıkça özendirme ve bu nitelikte yayın yapma kastının olup olmamasıdır. Bu nedenle; bir ifadenin sanatsal niteliği, o ifadeye bahse konu suç kapsamında bir tür dokunulmazlık getirmektedir. Hayal ürünü eserlerde geçen ifadeler, bu eserleri üreten kişilerden bağımsız olarak ele alınmalıdır. Aksi halde; her şarkıda, her filmde sadece uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını özendirme değil başka pek çok suçun da oluştuğunu varsaymak mümkün olacaktır. Sanatçının ifade özgürlüğü, demokratik bir toplumda sadece kesin ve gerekli ölçütler çerçevesinde sınırlandırılmalıdır. Aksi halde; Anayasanın 26. ve 27. Maddeleri ile İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi’nin 10. maddesinde güvence altına alınan ifade ve sanat hürriyeti, ölçüsüz ve orantısız şekilde ihlale açık hale gelecektir...” İstanbul Anadolu 44. Asliye Ceza Mahkemesi, T. 19.06.2018, E. 2018/394, K.2018/361 (Yaşar, İçer ve Yazıcılar, s. 708)

⁷²⁶ “<https://tr.sputniknews.com/20190712/sosyal-medya-fenomenine-uyusturucuya-ozendirme-cezasi-1039645820.html>” (Erişim Tarihi:09.03.2022); “<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/son-dakika-burry-soprano-olarak-bilinen-rapci-burak-aydogduoglu-tutuklandi-41762002>” (Erişim Tarihi:09.03.2022).

⁷²⁷ “<https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/ezhele-uyusturucuyu-ozendirme-sucundan-yeni-dava/1201017>” (Erişim Tarihi:09.03.2022); “<https://www.cnnturk.com/turkiye/ezhele-uyusturucuya-ozendirmekten-ikinci-kez-beraat>” (Erişim Tarihi:09.03.2022).

4.Suçun İşleniş Biçimleri

4.1.Teşebbüs

Teşebbüs kurumuna dair genel bilgilere, “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu”na teşebbüsün anlatıldığı bölümde yer verildiğinden burada tekrar edilmeyecektir. İstenildiği takdirde genel hükümler için bu bölüme bakılabilir⁷²⁸. Bu başlık altında “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu”na teşebbüse dair açıklamalara yer verilecektir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu, kanunda belirtilen hareketlerin yapılmasıyla tamamlanıp herhangi bir sonucun oluşması gerekmeyen sırf hareket suçudur. Suçun oluşması için sonucun gerekmediği suçlarda teşebbüsün mümkün olmadığı söylenmektedir. Ancak alenen özendirme veya yayın yapma hareketleri kısımlara bölünebiliyorsa teşebbüs mümkündür denilebilir⁷²⁹. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçuna teşebbüsün mümkün olmadığını söyleyen bir görüş de mevcuttur. Bu görüşe göre bu suça teşebbüsün mümkün olduğu kabul edildiğinde hazırlık hareketlerinin cezalandırılması sonucu ortaya çıkacaktır. Bu şekilde bir kabul ise kanunlara ve hakkaniyete aykırıdır⁷³⁰.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunda, yapılan yayın veya başka suretle sağlanan aleniyetle birlikte “öğrenme olanağının” yaratılması suçun oluşumu için yeterlidir. Bu olanağın yaratılmasından önce, hareketler failin elinde olmayan bir sebeple yarıda kesilmişse burada suça teşebbüs söz konusudur⁷³¹.

Örnek olarak video paylaşım sitesinde, içerik üreticilerinden birinin hazırladığı “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını özendirici nitelikteki yayının”, yayınlanmak üzere gönderilmesine rağmen site yöneticileri tarafından

⁷²⁸ Bkz. 5.1.Teşebbüs.

⁷²⁹ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 807; Elmas, s. 379-380; Hafızoğulları ve Özen, s. 108; Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçuna Genel Bakış”, s. 74-75; Yenidünya, s. 111.

⁷³⁰ Cankurt, Ezgi, “Sanal Dünyanın Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu Açısından Değerlendirilmesi”, 8. Uluslararası Suç ve Ceza Film Festivali (9-15 Kasım 2018, İstanbul), Ceza Hukuku ve Sağlık Perspektifinden Uyuşturucu Sorunu, (Editör: Prof. Dr. Adem Sözüer), İstanbul 2018, s.156, Aktaran: Yaşar, İçer ve Yazıcılar, s. 713-714.

⁷³¹ Özdabakoğlu, s. 164; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 912; Malkoç, s. 3115.

yayınlanmaması halinde suç teşebbüs aşamasında kalmış sayılabilecektir⁷³². Yine “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirici nitelikteki bir kitabın” basılıp yayınlanmadan önce matbaada tespit edilip el konulması halinde de suç teşebbüs aşamasında kalmış olabilecektir⁷³³. Alenen yapılan uyuşturucu ve uyarıcı madde konulu bir konuşmada madde kullanımını özendirici nitelikteki bölümden bahsedilmeden önce konuşmacının durdurulması halinde de suçun teşebbüs aşamasında kalmış olabileceği söylenmektedir⁷³⁴. Ancak ilk iki örnekte henüz aleniyet sağlanmadığında suçun var olduğu söylenemeyecektir. Aleniyet suçun tipikliğine dahildir. Son örnekte ise “özendirici nitelikteki bölüm”den söz edilmediğinden icra hareketlerine başlanmamış olduğu, hazırlık hareketlerinin ise cezalandırılmayacağı söylenmelidir.

Failin “icra hareketlerine başlayıp elinde olmayan sebeplerle tamamlayamaması halinde” suça teşebbüs söz konusu olacakken suçun elverişsizlik nedeniyle tamamlanamaması halinde en baştan itibaren var olmadığı söylenmelidir. Örneğin yazarın uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına özendirici nitelikteki makalesinin, başkaca bir nitelik eksikliği nedeniyle yayınlanamaz olması halinde fiil işlenemez kabul edilmekte, suç teşebbüs aşamasında kalmış sayılmamaktadır⁷³⁵.

Daha önceki bölümlerde de belirtildiği üzere uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunda özendirici nitelikli yayınlanan eser yahut alenen yapılan davranış veya sözle suç tamamlanmış sayılmaktadır. Bu eserlerin, davranışların veya sözlerin; okunup, görülüp, duyulması gerekmemektedir. Ya da okunan, görülen, duyulanlar sonucunda özenmenin veya uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımının gerçekleşmesi de gerekmemektedir⁷³⁶. Bu nedenle suç metninde geçen tipik hareketin gerçekleşip özenmenin veya madde kullanımının gerçekleşmemesi halinde suç teşebbüs aşamasında kalmış sayılmamaktadır. Suç tamamlanmış haldedir.

⁷³² Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 807; Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçuna Genel Bakış”, s. 74-75.

⁷³³ Yokuş Sevik, s. 254; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 912; Malkoç, s. 3115; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5308; Elmas, s. 380; Akkaya, s. 323; Karakaş Doğan, s. 265.

⁷³⁴ Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5308; Elmas, s. 380; Akkaya, s. 323.

⁷³⁵ Yaşar, İçer ve Yazıcılar, s. 714.

⁷³⁶ Tezcan, Erdem ve Önok, s. 912; Yokuş Sevik, s. 254; Malkoç, s. 3115; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5308; Karakaş Doğan, s. 265; Elmas, s. 380; Akkaya, s. 323; Yenidünya, s. 111.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu failinin, icra hareketlerinden gönüllü olarak vazgeçmesi ve tamamlanmasını engellemesi halinde teşebbüsten cezalandırılması söz konusu olmayacaktır. Örneğin yazarın, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirdiği henüz basılmamış eserinin, matbaa ile iletişime geçerek basılmasını engellemesi halinde gönüllü vazgeçme hükümleri uygulanacaktır⁷³⁷.

Bir görüşe göre aleniyetin tam anlamıyla sağlanmadığı hallerde de gönüllü vazgeçme hükümleri uygulanabilecektir. Bu duruma örnek olarak “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirici nitelikteki bir sosyal medya paylaşımının”, paylaşıldıktan 5-10 saniye sonra kaldırılması verilmektedir. Görüşe göre bu halde aleniyet tam olarak sağlanmayacağından gönüllü vazgeçmenin söz konusu olacağı söylenmektedir⁷³⁸. Bu görüşe katılmakla birlikte verilen örneğin uygun olmadığı kanaatindeyiz. İnternet veya sosyal medya paylaşımlarının yayınlandığı anda aleniyetin de sağlandığı kabul edilmelidir. 5-10 saniye internet mecralarında oldukça uzun bir müddettir. Kaldı ki paylaşımların tekrar paylaşma(retweet vb.), ekran görüntüsü alma, belirli andaki verilerin geri getirilmesi gibi yöntemlerle yayılması, paylaşının kontrolünden çıkması olasıdır. Bu örnek bayiler vasıtasıyla fiziksel olarak satılan dergi üzerinden verildiğinde, dağıtım sonrası kısa süre içinde toplatılan dergi yayımcısı hakkında gönüllü vazgeçme hükümlerinin uygulanabileceği söylenebilecektir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde suçları için “etkin pişmanlık hükümleri” TCK m. 192’de yer almaktadır. Ancak “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu” için etkin pişmanlık hükmü ilgili maddede veya Kanun’un diğer maddelerinde yer almamaktadır⁷³⁹.

4.2.İştirak

Suçlara iştirakın hangi biçimlerde ortaya çıktığı ve genel hükümlere dair açıklamalar “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu”na iştirakın anlatıldığı kısımda yer almaktadır. Bu açıklamalar için ilgili kısma

⁷³⁷ Yılmaz, s. 364.

⁷³⁸ Yaşar, İçer ve Yazıcılar, s. 714.

⁷³⁹ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 483.

bakılabilir⁷⁴⁰. Bu başlık altında “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasına özendirme suçu” için özellik arzeden hususlara yer verilecektir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçuna “fail”, “azmettiren” veya “yardım eden” olarak iştirak etmek mümkündür. Türk Ceza Kanunu 37’den 41. maddeye kadar düzenlenen iştirak hükümleri, bu suç için de uygulanabilir niteliktedir⁷⁴¹.

Örneğin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına özendirici nitelikteki alenen yapılan konferansta konuşmacı suçun failiyken bu konuşmayı salonda bulunan bir kişi, konuşmacıdan habersiz bir şekilde çekip internette yayınladıysa bu kişi de konuşmacıdan bağımsız olarak suçun failidir⁷⁴². Yalnız aleni bir şekilde yapılmayan konuşmanın, konuşmacının bilgisi dışında, dinleyicilerden biri tarafından kayıt altına alınarak sosyal medyada yayınlanması ihtimalinde fail sadece yayınlayan kimsedir, konuşmacı fail değildir.

Failin, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına özendirme hareketinde bulunmaya azmettirilmesi mümkündür. Daha önceden böyle bir düşüncesi olmayan failin uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılmasının faydalarını konu alan bir konuşma yapmaya yönlendirilmesi, teşvik edilmesi halinde bu kimsenin suça azmettiren olarak cezalandırılması mümkündür⁷⁴³.

Yalnız burada dikkat edilmesi gerekir ki; bir kimsenin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaya “yönlendirilmesi”, “teşvik edilmesi” halinde bu kimse diğer şartlar da sağlandığı takdirde TCK m. 190/2’de yer alan “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunun faili” olarak cezalandırılacaktır. Burada suça azmettirenin fiili ise tabiri caizse “teşvik etmeye teşvik”tir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunun failine yardım eden kimse, yardım eden olarak cezalandırılabilir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirici nitelikte yapılacak konuşma için salon ayarlayan kimse veya daha sonra yayınlanacak konuşmayı kameraya alan kimse suça yardım

⁷⁴⁰ Bkz. 5.2.İştirak.

⁷⁴¹ Parlar ve Kızılkaya, s. 501; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 807; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5309; Yokuş Sevik, s. 254; Tezcan, Erdem ve Onok, s. 913; Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu”, s. 3123; Ruhi, s. 70; Elmas, s. 380; Akkaya, s. 323; Özdebakoglu, s. 164; Karakaş Doğan, s. 265.

⁷⁴² Yokuş Sevik, s. 254.

⁷⁴³ Yokuş Sevik, s. 254; Yaşar, İçer ve Yazıcılar, s. 715.

eden konumundadır⁷⁴⁴. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını özendirici nitelikte yayın yapmayı planlayan kişinin bu planının, kendisine çokça izleyici kazandıracağını söyleyerek destekleyen kimse de yardım eden olarak suçtan sorumludur⁷⁴⁵.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunun “*üç veya daha fazla kişi tarafından işlenmesi*”, TCK m. 188/5’te olduğu gibi cezayı artıran bir hal olarak düzenlenmemiştir⁷⁴⁶.

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte kişiler, çok geniş kitlelere hitap edebilir hale gelmişlerdir. Özellikle her hareketi ve sözü takip edilen ünlülerin her kesimden insan üzerindeki etkisi yadsınamaz haldedir. Bu şekilde internet ve sosyal medya gibi mecralarda kişiler, kendi düşünceleri yanında katıldıkları destekledikleri kimselerin de fikirlerine yer vermektedirler. O halde bir kimsenin “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirici nitelikteki” hal, hareket ve sözlerinin diğer bir kimse tarafından sosyal medyada paylaşılması halinde paylaşılan kimsenin durumu sorgulanmalıdır. Böyle bir olasılıkta paylaşılan kimsenin suça kastı olup olmadığı değerlendirilerek var olduğunun kabulü halinde fail olarak cezalandırılabilir⁷⁴⁷.

4.3.İçtima

Suçların içtimasının hangi şekillerde ortaya çıkacağı, şartları, bu değerlendirmenin nasıl yapılacağı gibi genel hükümlere dair açıklamalar için “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu”nun anlatıldığı bölüme bakılabilir⁷⁴⁸. Bu başlık altında ön açıklamalara yer verilmeden özellik arz eden noktalara değinilecektir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu, “madde kullanımının alenen özendirilmesi” ve “özendirici nitelikte yayın yapılması” seçimlik hareketleriyle işlenebilmektedir. Bu hareketlerden birinin yapılması tek

⁷⁴⁴ Yokuş Sevik, s. 254; Tuncer, s. 204; Yılmaz, s. 364.

⁷⁴⁵ Yaşar, İçer ve Yazıcılar, s. 715.

⁷⁴⁶ Elmas, s. 380.

⁷⁴⁷ Yaşar, İçer ve Yazıcılar, s. 715.

⁷⁴⁸ 5.5.3.İçtima.

bir suç ve cezayı oluşturacakken iki hareketin birden yapılması da tek bir suç ve cezanın oluşması sonucunu doğuracaktır⁷⁴⁹.

TCK m. 190, birinci ve ikinci fıkrada başkaca suçlar düzenlenmektedir. Bu iki suçun birlikte işlenmesi halinde içtima hükümlerinin uygulanması mümkündür⁷⁵⁰. Failin hem alenen yaptığı konuşmada uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirmesi hem de eğer kullanmak isterlerse kendi evini tahsis edebileğini söyleyerek evinin anahtarını vermesi halinde “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma ve özendirme suçunun” ikisi birden oluşmakta, fail iki suçtan ayrı ayrı cezalandırılmaktadır⁷⁵¹.

Buna karşıt diğer görüşe göre burada gerçek içtima değil, fikri içtima hükümleri uygulanmalıdır. Yani uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını “kolaylaştırma” ile “özendirme” suçları arasından en ağır cezayı gerektiren suçtan cezalandırma yapılmalıdır⁷⁵². Bu görüşe göre yapılacak cezalandırmada, her iki suçun cezası da aynı olduğundan somut bir fark bulunmamaktadır⁷⁵³.

İnceleme konusu suç bakımından zincirleme suç hükümlerinin uygulanması mümkündür⁷⁵⁴. Örneğin uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin insan psikolojisi ve fizyolojisine olumlu etkilerinin anlatıldığı bir yazı dizisinin, yazar tarafından her hafta başkaca bir uyuşturucu veya uyarıcı madde konu alınarak yayınlanması halinde zincirleme suç hükümleri uygulanabilmektedir. Bu anlatılan örnekte fail “tek bir suç işleme kararıyla aynı suç aynı kişilere karşı birden fazla kez işlemektedir”. Faile verilecek ceza tek bir cezadır ancak artırılarak verilecektir.

Yazı dizisini her hafta farklı bir okuyucunun okuması, suçun aynı kişiye karşı işlenmesi şartının gerçekleşmesini etkilemeyecektir. Suçun mağdurunun anlatıldığı bölümde de bahsettiğimiz üzere inceleme konusu suçun mağduru bütün toplumdur. TCK m. 43/1 son cümlede bu husus “ *mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükmü uygulanır*” şeklinde yer almaktadır. Sonuç olarak

⁷⁴⁹ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 807.

⁷⁵⁰ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 807; Yokuş Sevik, s. 254; Elmas, s. 382; Malkoç, burada fikri içtima hükümlerinin uygulanması gerektiği görüşünün tartışmalı olduğunu, zira iki ayrı suç sebebe veren hareketin tekliğinin tartışmalı olduğunu söylemektedir. Malkoç, s. 3116.

⁷⁵¹ Yokuş Sevik, s. 254; Elmas, s. 382; Akkaya, s. 324-325; Karakaş Doğan, s. 267; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5309.

⁷⁵² Karakaş Doğan, s. 266; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 912.

⁷⁵³ Tezcan, Erdem ve Önok, s. 912.

⁷⁵⁴ Parlar ve Kızılkaya, s. 501; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 807; Yılmaz, s. 366.

mağdurun belirsiz bir kişi olduğu uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu için “zincirleme suç hükümleri” uygulanabilecektir.

“Failin tek bir hareketiyle birden fazla kişiyi uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına özendirmesi” halinde TCK m. 43/2’de yer aldığı üzere zincirleme suç hükümleri uygulanmayacaktır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme fiili alenen veya yayın yoluyla işlenmektedir. Bu da sayısız ve belirsiz nitelikteki kişilere karşı suçun işlenmesinin, suçun tipikliğine dahil olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak tek hareketle birden fazla kişiye yönelik suç işlense dahi suçun doğasında olan bu husus, cezada artırımı neden olamayacaktır⁷⁵⁵.

Failin yaptığı bir hareketle hem uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunu hem de başkaca bir suçu işlemesi halinde fıkri içtima hükümleri uygulanarak “fail bunlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılacaktır”⁷⁵⁶.

Örneğin kişinin kendine ait blogunda, uyuşturucu madde kullanarak intihar etmenin en acısız yol olduğundan bahisle bu yolun en akılcı olduğunu savunduğu bir yazı paylaşması halinde tek hareketle iki ayrı suç işlediği söylenebilir. Kişi bu hareketiyle hem “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunu” hem de “intihara yönlendirme suçunu” işlemiş olmaktadır. Bu halde fail bu “iki suçtan en ağır cezayı gerektiren suç”tan dolayı yani uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçundan cezalandırılacaktır⁷⁵⁷.

Türk Ceza Kanunu’nda yer alan, uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarının birlikte işlenmesi halinde fail işlediği her bir suç için ayrıca cezalandırılacaktır⁷⁵⁸. Örneğin failin kendi web sitesinden yaptığı yayınlarla uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını özendirmesinin yanında aynı siteden uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin online satışını da yapması halinde fail, TCK m. 190/2’de yer alan suçtan ayrıca TCK m. 188/3’te yer alan suçtan da cezalandırılacaktır. Aynı şekilde failin alenen yaptığı bir konuşmasında uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin yararlı

⁷⁵⁵ Yenidünya, s. 111; Akkaya, s. 324; Elmas, s. 381-382; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5309; Yılmaz, s. 366.

⁷⁵⁶ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 807.

⁷⁵⁷ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 807.

⁷⁵⁸ Yokuş Sevik, s. 254; Yaşar, İçer ve Yazıcılar, s. 716; Elmas, s. 382.

olduğunu anlatırken muhatapların ikna olması için bir yandan madde kullanması halinde fail, TCK m. 190/2’de yer alan suç ve TCK m. 191/1’de yer alan suçtan birlikte cezalandırılacaktır⁷⁵⁹.

Bu görüşe karşıt diğer görüşe göre işlenen bir uyuşturucu veya uyarıcı madde suçu, diğer suçun içerisinde eriyeceğinden “fikri içtima kuralları” uygulanarak “içlerinden en ağır cezayı gerektiren suçun cezasıyla” cezalandırma yapılması gerekmektedir⁷⁶⁰.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarının birlikte işlenmesi halinde ayrı ayrı cezalandırma söz konusu olacakken tek bir hareketle birden fazla uyuşturucu veya uyarıcı madde suçunun işlenmesi halinde pek tabii “fikri içtima hükümleri” uygulanarak “içlerinden en ağır cezayı gerektiren suçtan” failin cezalandırılması mümkündür⁷⁶¹. Buna örnek olarak daha önce de üzerine tartıştığımız şu örnek verilebilir. Failin bir parkta oturup uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanarak aynı zamanda parktan geçenleri madde kullanımına özendirme kastı gütmesi halinde tek bir hareketle iki farklı suçun oluştuğu söylenebilir. Bu halde fail daha ağır cezayı gerektiren uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçundan cezalandırılabilir. Yalnız böyle bir somut olayda failin kastının ispatının oldukça zor olduğu da söylenmelidir.

5.Soruşturma ve Kovuşturma, Görevli ve Yetkili Mahkeme, Yaptırım

5.1.Soruşturma ve Kovuşturma

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunun yurt içi veya yurt dışında işlenmesi, vatandaş veya yabancı tarafından işlenmesi, soruşturma ve kovuşturmasının şikayete bağlı olup olmadığı, dava zamanasını süreleri “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçuyla” birebir eşleşmektedir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunun yurt içi veya yurt dışında, vatandaş veya yabancı tarafından işlenmesine bakılmaksızın Türkiye’de soruşturma ve kovuşturması yapılabilmektedir. Yalnız yabancı ülkede

⁷⁵⁹ Yokuş Sevik, s. 254; Elmas, s. 382; Akkaya, s. 324; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5309.

⁷⁶⁰ Tezcan, Erdem ve Önok, s. 912; Malkoç, s. 3116.

⁷⁶¹ Karakaş Doğan, s. 266.

işlenen suçun yargılamasının yapılabilmesi için Adalet Bakanı'nın talebi şarttır⁷⁶². Yapılan soruşturma ve kovuşturmada da Türk kanunları uygulanacaktır⁷⁶³. Suçun yargılaması esnasında uygulanacak özellikli hükümler bulunmayıp genel hükümler uygulanacaktır⁷⁶⁴.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunun soruşturma ve kovuşturması şikayete bağlı olarak yapılmamaktadır. İlgili makamlar tarafından re'sen gerçekleştirilmektedir. Şikayete bağlı olmamakla birlikte yetkili makamlara gelecek bir ihbar veya herhangi bir şekilde öğrenmeyle soruşturma aşamasına başlanabilmektedir⁷⁶⁵.

Suçların dava zamanaşımı sürelerinin ne kadar olduğu ve buna dair hükümler Türk Ceza Kanunu 66. ve 67. maddelerde yer almaktadır. Buna göre uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunun dava zamanaşımı süresi on beş yıldır⁷⁶⁶. Suçun failinin çocuk olduğu halde kişi, “on iki yaşını doldurmuş olup onbeş yaşını doldurmamış” ise zamanaşımı süresi yedi buçuk yıl, “on beş yaşını doldurmuş olup on sekiz yaşını doldurmamış” ise on yıldır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunun 190/3'te sayılan kişiler tarafından işlenmesi halinde dava zamanaşımı süresi yine on beş yıldır⁷⁶⁷.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunun cezası “beş yıldan on yıla kadar hapis ve bin günden onbin güne kadar adli para cezası”dır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun cezası da aynı şekilde olduğundan bu iki suçun dava zamanaşımı süreleri birebir eşleşmektedir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu, şikayete bağlı bir suç olmaması ve CMK m. 253'te sayılı suçlardan biri de olmaması nedeniyle “uzlaşma” kapsamında değildir. Ayrıca üst sınırı üç yıl veya daha az

⁷⁶² Yokuş Sevik, s. 257; Kaplan, s. 96; Yılmaz, s. 369.

⁷⁶³ Yokuş Sevik, s. 257; Kaplan, s. 96; Yılmaz, s. 369.

⁷⁶⁴ Özdebakoglu, s. 166; Kurt ve Kurt, s. 207; Yılmaz, s. 369.

⁷⁶⁵ Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5310; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 807; Parlar ve Kızılkaya, s. 501; Kaplan, s. 96; Elmas, s. 384; Yenidünya, s. 75; Akkaya, s. 325.

⁷⁶⁶ Parlar ve Kızılkaya, s. 501; Yılmaz, s. 369-370; Yaşar, İçer ve Yazıcılar, s. 717.

⁷⁶⁷ Yılmaz, s. 369-370; Yaşar, İçer ve Yazıcılar, s. 717.

sürelî hapis cezasını gerektiren suç olmadığından “kamu davasının açılmasının ertelenmesi” kurumu da uygulanamamaktadır⁷⁶⁸.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunun soruşturma ve kovuşturması esnasında “gizli soruşturmacı görevlendirilmesi” ve “teknik araçlarla izleme” koruma tedbirlerinin uygulanması mümkün değildir. Suçun, bu tedbirlerin düzenlendiği CMK 139 ve 140. maddelerde sayılan katalog suçlardan biri olmaması uygulanmasını engellemektedir⁷⁶⁹.

5.2.Görevli ve Yetkili Mahkeme

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunun yargılama aşamasında görevli mahkeme asliye ceza mahkemesidir⁷⁷⁰. Bu, “5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev Ve Yetkileri Hakkında Kanun” 11 ve 12. madde hükümlerine bakılarak anlaşılabilmektedir⁷⁷¹.

Şöyle ki, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu ağır ceza mahkemesi görev alanına giren suçlar arasında sayılmayıp cezası da on yıldan fazla hapis cezası değildir. Asliye ceza mahkemesi görev alanı da “sulh ceza hakimliği ve ağır ceza mahkemelerinin görevleri dışında kalan dava ve işler” olarak tespit edilmiştir. Yargılama esnasında dava konusu suçun “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu” değil, TCK m. 188 kapsamında bir suç olduğu mahkeme tarafından değerlendirilirse görevsizlik kararı verilerek görevli ağır ceza mahkemesine dosya gönderilecektir⁷⁷².

⁷⁶⁸ Yokuş Sevik, s. 257.

⁷⁶⁹ Yokuş Sevik, s. 258.

⁷⁷⁰ Yokuş Sevik, s. 256; Akkaya, s. 325; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 807; Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçuna Genel Bakış”, s. 75; Parlar ve Kızılkaya, s. 501; Kurt ve Kurt, s. 207; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5310; Özdebakoglu, s. 166; Elmas, s. 384.

⁷⁷¹ Parlar ve Kızılkaya, s. 501; Kurt ve Kurt, s. 207; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5310; Elmas, s. 38; Akkaya, s. 325; Özdemir, s. 91.

⁷⁷² Yılmaz, s. 369; “Sanık ...’nin evinde çocuklara para karşılığında uyuşturucu hap sattığı ve evde bol miktarda uyuşturucu hap bulundurduğuna dair yapılan ihbar üzerine, alınan arama kararına istinaden sanık ...’nin evinde yapılan aramada ekspertiz raporuna göre; MDMA etken maddesini içeren 190 adet uyarıcı özelliğe sahip tablet ile net olarak 3,15 gr esrar ele geçirildiğinin anlaşılması karşısında, sanık ...’nin eyleminin bir bütün halinde ticari amaçla uyuşturucu madde bulundurma suçunu oluşturup oluşturmayacağına ilişkin delilleri takdir ve değerlendirme görevinin üst dereceli Ağır Ceza Mahkemesine ait olduğu, sanık ... hakkında ticari amaçla uyuşturucu madde bulundurma ve uyuşturucu madde kullanma, sanık ... hakkında ise uyuşturucu madde kullanma suçlarından görevsizlik kararı verilmesi yerine sanık ...’nin eylemi bakımından suç vasfında yanılığa düşülerek yazılı şekilde ‘uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma’ suçlarından hüküm kurulması, Bozmayı gerektirmiş, ...” 20. CD, T. 01.06.2017, E. 2015/11832, K. 2017/3579 (Yılmaz, s. 369).

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu bakımından yetkili mahkeme tespiti Ceza Muhakemesi Kanunu genel hükümlere göre belirlenecektir. Genel hükümlere göre yetkili mahkeme suçun işlendiği yer mahkemesidir⁷⁷³. Yani uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasının “alenen özendirildiği” veya “özendirici nitelikte yayın yapılan” yer, yetkili mahkeme olmaktadır⁷⁷⁴. Suçun işlendiği yerin bilinmediği durumda CMK m. 13’te yer alan özel yetki kuralları devreye girecektir⁷⁷⁵.

Yalnız inceleme konusu suç için özellik arzeden bir yetki kuralı bulunmaktadır. CMK m. 12/3’te belirtildiği üzere, “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirici nitelikte basılı eser yayımlanmışsa yetkili mahkeme, basılı eserin yayım merkezi olan yer mahkemesidir. Bunun yanında aynı eserin birden çok yerde basılması durumunda suç, eserin yayım merkezi dışındaki baskısında meydana gelmişse, bu suç için eserin basıldığı yer mahkemesi de yetkilidir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirici nitelikte görsel ve/veya işitsel yayın mevcut olduğu durumda da basılı eserlere uygulanan yetki kuralları uygulanacaktır. Bunun haricinde bahsi geçen görsel ve/veya işitsel yayın mağdurun yerleşim yerinde ve oturduğu yerde işitilmiş veya görülmüşse o yer mahkemesi de yetkilidir”⁷⁷⁶.

5.3.Yaptırım

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunun cezası “beş yıldan on yıla kadar hapis ve bin günden onbin güne kadar adli para cezası”dır. Bu suçun cezası 01/02/2018 tarihinde son halini almıştır ve daha öncesinde birçok değişime maruz kalmıştır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu yürürlüğe girdikten sonra suçun ilk şeklinde cezası “iki yıldan beş yıla kadar hapis” olarak düzenlenmiştir. Uzun bir süre suçun cezası bu şekilde kalırken 18/06/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun’un 67. maddesiyle bu ceza “beş yıldan on yıla kadar hapis” olarak değiştirilmiştir. Daha sonra 15/08/2017 tarihinde, 694 sayılı KHK’nin

⁷⁷³ Yokuş Sevik, s. 256; Kurt ve Kurt, s. 207; Elmas, s. 384; Özdebakoğlu, s. 166; Yılmaz, s. 369.

⁷⁷⁴ Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5310; Elmas, s. 384; Akkaya, s. 325.

⁷⁷⁵ Özdebakoğlu, s. 166; Kurt ve Kurt, s. 207; Yılmaz, s. 369.

⁷⁷⁶ Yokuş Sevik, s. 257; Kurt ve Kurt, s. 207; Özdemir, s. 91.

138. maddesiyle hükümde yapılan değişiklikle suçun cezası “beş yıldan on yıla kadar hapis ve bin günden onbin güne kadar adli para” şeklinde yeniden düzenlenmiştir. Bu değişiklik 01/02/2018 tarihli ve 7078 sayılı Kanun’un 133. maddesiyle aynen kabul edilerek kanunlaşmıştır⁷⁷⁷.

694 sayılı KHK ile eklenen “bin günden onbin güne kadar adli para cezası” düzenlemesi hukuka uygun değildir. Çünkü Cumhurbaşkanı’nın, Anayasa’da kanunla düzenlenme şartı öngörülen konularda kararname çıkarması hukuka aykırıdır. Anayasa 38/3 maddesinde yer alan “*Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur.*” hükmü bu düzenlemenin yapılmasını engellemektedir⁷⁷⁸. Bu nedenle bu düzenlemenin hukuki olarak uygulanabilirliği 01/02/2018 tarihli ve 7078 sayılı Kanun ile başlamıştır⁷⁷⁹.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu düzenlemesinin somut olaya ve cezasının faile uygulanması noktasında suçun

⁷⁷⁷ Elmas, s. 382-383; Yaşar, İçer ve Yazıcılar, s. 718; Yılmaz, s. 367-368; Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu”, s. 3123.

⁷⁷⁸ “Cumhurbaşkanı, sadece yürütme alanına ilişkin konularda kararname çıkarabilir. Bu sebeple, suç ve ceza ihdas etme; bütçeyi kabul etme; milletvekilleri ile hakim ve savcıların hukuki statülerini ve özlük işlemlerini düzenleme; mahkemelerin kuruluş, işleyiş, görev, yetki ve yargılama usullerini belirleme gibi hususlar Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ile düzenlenemez.” Murat Açıl, “2017 Anayasa Değişiklikleri Çerçevesinde Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri”, İstanbul Hukuk Mecmuası, 76 (2), ss. 725-756, s. 753; Açıl, s. 746; Karagülle, s. 498.

⁷⁷⁹ Yılmaz, s. 368; 11.02.2017 tarihli 29976 sayılı resmi gazetede yayımlanan 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun 12. maddesi ile Anayasa’nın Olağanüstü hal yönetimi başlıklı 119. maddesi değiştirilmiştir. Bu değişiklik uyarınca 119. madde 6. fıkra “*Olağanüstü hallerde Cumhurbaşkanı, olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda, 104 üncü maddenin onyedinci fıkrasının ikinci cümlesinde belirtilen sınırlamalara tabi olmaksızın Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilir. Kanun hükmündeki bu kararnameler Resmî Gazetede yayımlanır, aynı gün Meclis onayına sunulur.*” şeklinde düzenlenmiştir. Anayasa 104/17 maddesinde ise “*Cumhurbaşkanı, yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilir. Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle dördüncü bölümde yer alan siyasi haklar ve ödevler Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenemez. Anayasada münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz. Kanunda açıkça düzenlenen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz. Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kanunlarda farklı hükümler bulunması halinde, kanun hükümleri uygulanır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin aynı konuda kanun çıkarması durumunda, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi hükümsüz hale gelir.*” sınırlamaları yer almaktadır. 6771 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesiyle Cumhurbaşkanlığı kararnamesi düzenlemeye getirilen sınırlamalar ortadan kaldırılmıştır. 6771 sayılı kanunun yürürlük tarihi ise birlikte yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının göreve başladığı tarih olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla TCK m. 190 1 ve 2. Fıkralarındaki cezalara eklenen bin günden onbin güne kadar adli para cezası düzenlemesi 6771 sayılı Kanunun yürürlük tarihinden öncedir. Buna göre 15/8/2017 tarihli ve 694 sayılı KHK ile 1/2/2018 tarihli ve 7078 sayılı Kanun arasındaki sürede bu hükmün uygulanması 6771 sayılı Kanun yürürlüğe girmede için mümkün değildir.; Yılmaz bu konuda “Elimizdeki kaynaklardan da kolayca anlaşılacağı üzere kanaatimizce gerek mevcut düzenlemeler gerekse birlikte yapılacak ilk milletvekili ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanı’nın göreve başlamasıyla yürürlüğe girecek düzenlemeler, esas itibarıyla doğrudan kanun ile yapılması gereken bu tarz değişikliklerin kanun hükmünde kararnameler aracılığıyla yapılmasına cevaz vermemektedir. Bu nedenle benzer nitelikteki söz konusu değişiklikler, 1 Şubat 2018 tarihli ve 7078 sayılı Kanun örneğinde olduğu gibi ez azından yasalaşana değin, uygulayıcıların bu durumu göz önünde bulundurmaları adaletin doğru şekilde tecellisi bakımından yerinde olacaktır.” demektedir.

işlendiği tarih önem arz etmektedir. Fail hakkında kural olarak suç işlediği tarihteki düzenlemenin uygulanması gerekmektedir. Suçun işlendiği zaman ile daha sonradan yürürlüğe giren hükümler arasındaki çelişkide, fail hakkında lehe olan hükmün uygulanması söz konusu olacaktır⁷⁸⁰.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunun cezası Kanun'da yer alan diğer uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarına oranlandığında hakkaniyetli değildir. Örneğin TCK 191. maddede yer alan “kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme veya bulundurma ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma” suçunun cezası iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasıyken madde kullanımına özendirme suçunun cezasının beş yıldan on yıla kadar hapis ve bin günden onbin güne kadar adli para cezası olması orantılı değildir. Şöyle ki uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaya özendirmenin madde kullanmadan daha fazla cezayla cezalandırılması açık bir aykırılık oluşturmaktadır⁷⁸¹.

Aynı şekilde TCK m. 214'te yer alan “suç işlemeye tahrik” suçunun cezası altı aydan beş yıla kadar hapis cezası iken uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçunu işlemeye tahrik etme niteliğinde olan TCK m. 190'daki suçun cezasının “beş yıldan on yıla kadar hapis ve bin günden onbin güne kadar adli para cezası” olması bu orantısızlığın bir diğer göstergesidir⁷⁸². Özellikle ifade ve basın özgürlüğü gibi kişi hak ve özgürlükleri ile iç içe geçmiş bir suç olan uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunun, bu derece ağır bir cezaya tabi tutulması temel hukuk ve insanlık kurallarına aykırıdır.

Suçun cezası konusundaki öğretide söylenen bir diğer orantısızlık, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını “alenen özendirme” ile “özendirici

⁷⁸⁰ “Zaman bakımından uygulama

Madde 7- (1) İşlendiği zaman yürürlükte bulunan kanuna göre suç sayılmayan bir fiilden dolayı kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz. İşlendikten sonra yürürlüğe giren kanuna göre suç sayılmayan bir fiilden dolayı da kimse cezalandırılmaz ve hakkında güvenlik tedbiri uygulanamaz. Böyle bir ceza veya güvenlik tedbiri hükmolunmuşsa infazı ve kanuni neticeleri kendiliğinden kalkar.

(2) Suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanunların hükümleri farklı ise, failin lehine olan kanun uygulanır ve infaz olunur.

(3) (Değişik: 29/6/2005 – 5377/2 md.) Hapis cezasının ertelenmesi, koşullu salıverilme ve tekerrürle ilgili olanlar hariç; infaz rejimine ilişkin hükümler, derhal uygulanır.

(4) Geçici veya süreli kanunların, yürürlükte bulundukları süre içinde işlenmiş olan suçlar hakkında uygulanmasına devam edilir.” 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu 7. madde düzenlemesidir.

⁷⁸¹ Yaşar, İçer ve Yazıcılar, s. 718.

⁷⁸² Yaşar, İçer ve Yazıcılar, s. 718.

nitelikte yayın yapma” seçimlik hareketleri arasında bir ceza farkı yaratılmamasıdır. Öğretide, yapılan yayın yoluyla çok geniş kitlelere ulaşılabilmesi mümkün olduğundan yayın yoluyla yapılan özendirmenin, alenen özendirme fiilinden daha ağır bir yaptırıma tabi tutulması gerektiği söylenmektedir⁷⁸³.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunun belirli sağlık meslek mensupları tarafından işlenmesi halinde failin cezası 190. madde 3. fıkraya göre yarı oranında artırılacaktır. Suçun nitelikli hallerinin anlatıldığı kısımda da belirtildiği üzere failin, “*tabip, dış tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, dış teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacıyla veya ecza ticareti ile iştigal eden bir kimse olması*” halinde ceza artırılarak verilecektir⁷⁸⁴. Bu durumda sayılan kimselerce işlenecek suça verilecek ceza yedi buçuk yıldan on beş yıla kadar hapis ve bin beş yüz günden on beş bin güne kadar adli para cezasıdır⁷⁸⁵.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun yürürlüğe girdikten sonraki ilk şeklinde, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu hakkında nitelikli hal düzenlemesinin uygulanması mümkün olmamaktaydı. Çünkü 190. madde düzenlemesi sırasıyla “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu”, “nitelikli hal düzenlemesi” son olarak “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu” şeklinde üç fıkra halinde düzenlenmişti. Bu halde nitelikli hal düzenlemesi, suçtan daha önde düzenlendiğinden “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunun” kapsam dışı kalması sonucu doğmuştur. Yalnız 29/6/2005 tarihli ve 5377 sayılı Kanun’un 23. maddesiyle 190. maddenin “ikinci fıkrası üçüncü fıkra, üçüncü fıkrası ise ikinci fıkra” olarak değiştirilmiştir. Böylece değişiklik tarihinden itibaren, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu faili hakkında nitelikli hal düzenlemesi uygulanabilir hale gelmiştir⁷⁸⁶.

⁷⁸³ Gündel, s. 131.

⁷⁸⁴ Yokuş Sevük, s. 255; Yaşar, İçer ve Yazıcılar, s. 719; Akkaya, s. 325; Karakaş Doğan, s. 267; Yaşar, Gökcan, Artuç, s.5310; Hafizoğulları ve Özen, s. 109; Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu”, s. 3123.

⁷⁸⁵ Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu”, s. 3123; Yılmaz, s. 367.

⁷⁸⁶ Yokuş Sevük, s. 255; Elmas, s. 378-379; Akkaya, s. 322; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5307-5308; Tuncer, s.196; Yaşar, İçer ve Yazıcılar, s. 704.

TCK m. 190/3'te sayılan kimselerin, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunu işlemesi halinde TCK 53. maddeye göre “belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılmaları” söz konusudur⁷⁸⁷. Bu kimseler işlediği suç dolayısıyla hapis cezasına mahkum olurken bunun yanında “*bir kamu kurumunun veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunun iznine tabi bir meslek veya sanatı, kendi sorumluluğu altında serbest meslek erbabı veya tacir olarak icra etmekten de yoksun bırakılacaktır*”. Ayrıca kişi hakkında “*cezanın infazından sonra işlemek üzere, hükmolunan cezanın yarısından bir katına kadar bu hak ve yetkinin kullanılmasının yasaklanmasına*” da karar verilecektir⁷⁸⁸.

TCK m. 54 uyarınca “suçun işlenmesinde kullanılan” veya “suçun işlenmesine tahsis edilen” ya da “suçtan meydana gelen eşyanın” müsadereğine karar verilebilmektedir. Buna göre uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirici nitelikteki basılı yayınların müsadereğine karar verilebilmektedir⁷⁸⁹. Aynı şekilde TCK m. 55 uyarınca uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçundan elde edilen maddi menfaatlerin de müsadereğine hükmolunabilmektedir⁷⁹⁰. Yalnız Anayasa 30. maddede de belirtildiği üzere “*Kanuna uygun şekilde basın işletmesi olarak kurulan basımevi ve eklentileri ile basın araçları, suç aleti olduğu gerekçesiyle zapt ve müsadere edilemez veya işletilmekten alıkonulamaz*”.

“5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi Ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun” ile bazı suçların internet ortamında işlendiği konusunda yeterli şüphe olduğu takdirde “içeriğin çıkarılması” ve/veya “erişimin engellenmesi” kararı verilebilmektedir⁷⁹¹.

⁷⁸⁷ Yenerer Çakmut, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu”, s. 3123; Yaşar, İçer ve Yazıcılar, s. 719; Elmas, s. 383; Akkaya, s. 325.

⁷⁸⁸ Yaşar, Gökcan, Artuç, s.5310; Elmas, s. 383; Akkaya, s. 325; Karakaş Doğan, s. 267; Yılmaz, s. 367.

⁷⁸⁹ Elmas, s. 383.

⁷⁹⁰ Elmas, s. 384.

⁷⁹¹ “İçeriğin Çıkarılması Ve Erişimin Engellenmesi Kararları İle Yerine Getirilmesi

MADDE 8- (1) İnternet ortamında yapılan ve içeriği aşağıdaki suçları oluşturduğu hususunda yeterli şüphe sebebi bulunan yayınlarla ilgili olarak içeriğin çıkarılmasına ve/veya erişimin engellenmesine karar verilir:

a) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

1) İntihara yönlendirme (madde 84),

2) Çocukların cinsel istismarı (madde 103, birinci fıkra),

3) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma (madde 190),

4) Sağlık için tehlikeli madde temini (madde 194),

5) Müstehcenlik (madde 226),

6) Fuhuş (madde 227),

7) Kumar oynanması için yer ve imkân sağlama (madde 228),”

Bu kararın verilebileceği suçlar arasında TCK m. 190'da yer alan suçlar da bulunmaktadır. O halde internet yayını yoluyla işlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunda, verilecek karar üzerine siteden içeriğin çıkarılması ve/veya içeriğe erişimin engellenmesi mümkündür⁷⁹².

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu yargılaması sonunda “hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı” verilmesi mümkün değildir. Bu kararın verilmesi için yargılama sonunda hükmolunan cezanın iki yıl veya daha az süreli hapis ya da adli para cezası olması gerekmektedir. İnceleme konusu suçun cezasının alt sınırı ise beş yıldan başlamaktadır. Yalnız yapılan yargılama esnasında işlenen suçun uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme değil, TCK m. 191'de düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçu olduğu anlaşılırsa kişi hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilmektedir. Bu husus TCK m. 191/8'de yer almaktadır⁷⁹³. Şartları arasında kişinin, iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkum edilmiş olması yer aldığından hapis cezasının ertelenmesi kurumunun uygulanması da bu suç için mümkün olmamaktadır.

“suçları.

b) 25/7/1951 tarihli ve 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanunda yer alan suçlar.

c) (Ek:25/3/2020-7226/32 md.) 29/4/1959 tarihli ve 7258 sayılı Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanunda yer alan suçlar.

(2) İçeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararı, soruşturma evresinde hâkim, kovuşturma evresinde ise mahkeme tarafından verilir. Soruşturma evresinde, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı tarafından da içeriğin çıkarılmasına ve/veya erişimin engellenmesine karar verilebilir. Bu durumda Cumhuriyet savcısı kararını yirmidört saat içinde hâkimin onayına sunar ve hâkim, kararını en geç yirmidört saat içinde verir. Bu süre içinde kararın onaylanmaması halinde tedbir, Cumhuriyet savcısı tarafından derhal kaldırılır. (Ek cümle: 6/2/2014-6518/92 md.) Erişimin engellenmesi kararı, amacı gerçekleştirecek nitelikte görülürse belirli bir süreyle sınırlı olarak da verilebilir. Koruma tedbiri olarak verilen içeriğin çıkarılmasına ve/veya erişimin engellenmesine ilişkin karara 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre itiraz edilebilir.”

⁷⁹² Yaşar, İçer ve Yazıcılar, s. 719; Doğan Kılınç, “Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta İnternet Sitelerine Erişimin Engellenmesi ve İfade Hürriyeti”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 14, S. 2, 2010, s.413-414.

⁷⁹³ Yılmaz, s. 370; Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 482-483; Kaplan, s. 103.

SONUÇ

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu” birinci fıkrada, “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu” ikinci fıkrada olmak üzere aynı 190. maddede düzenlenmektedir. Maddenin kenar başlığı ise “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma” olarak yer almaktadır. Yalnız bu madde kenar başlığı, her iki suçu da karşılamayıp sadece birinci fıkrada düzenlenen suçu işaret eder niteliktedir. Bu nedenle madde kenar başlığının her iki suçu da ifade edecek şekilde “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma ve özendirme” olarak yeniden düzenlenmesi gerektiği kanaatindeyiz.

“Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma ve özendirme suçları”nın konusunun “uyuşturucu ve uyarıcı maddeler” olduğu, konu unsurunda açıklanmıştır. İnceleme konusu suçlar ve aynı bölümde yer alan diğer uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarının konusu da kanun metnine göre “uyuşturucu ve uyarıcı” maddelerdir. Yalnız bu maddelerin tanımı veya hangi maddelerin bu kapsamda olduğu madde metninde yer almamaktadır. Türk Ceza Kanunu’nda, uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarının metni veya gerekçesinde yer almamakla birlikte uygulamada içtihatlar; hangi maddelerin uyuşturucu veya uyarıcı madde kabul edileceği hususunda uluslararası sözleşmeler, 2313 veya 3298 sayılı Kanunlarda yer alan cetveller ve tablolara bakılarak kurulmaktadır.

Bu hususta, Türk Ceza Kanunu ve gerekçesinde yer aldığı üzere; uyuşturucu veya uyarıcı etki gösteren maddelerin, cetvellerde yer alıp almadığına bakılmaksızın suçun konusu sayılmasının hızlı değişimlere uyum sağlanması, suçların cezasız kalmaması ve hukuki zaafiyetlere yol açmaması bakımından uygun olacağı görüşüne katılmamaktayız. Bu şekilde bir kabul, temel hukuk kuralları olan kişi hak ve hürriyetlerine, suçta ve cezada kanunilik ilkesine zarar vermektedir. Uygulamada kabul edilen, uluslararası sözleşme ve kanunlarda düzenlenen cetvel ve tablolarda yer alan maddelerin uyuşturucu veya uyarıcı madde kabul edilerek yargılamaların yapılması, hukuk güvenliği bakımından daha yerindedir. Ayrıca Sağlık Bakanlığı teklifi ve Cumhurbaşkanı kararı ile tablolar, yeni uyuşturucu ve uyarıcı maddelere karşı güncellenmektedir. Ulusal ve uluslararası Erken Uyarı

Sistemleri(EWS/Early Warning System) de güncelliğin korunması ve gelişmelere uygun hukuki düzenlemeler için önemli rol oynamaktadır.

Ancak Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde madde suçlarındaki “uyuşturucu veya uyarıcı madde”nin ne olduğu hususunda, bu kanunda yer alacak bir göndermeyle tablolar ve cetveller işaret edilmelidir. Kanunun tanım kenar başlıklı maddesine veya ilgili bölüme eklenecek bir maddeyle uyuşturucu veya uyarıcı madde tabirinden, taraf olunan uluslararası sözleşmeler ve kanunlardaki tablo ve cetvellerde yer alan maddelerin kastedildiğinin ifade edilmesi gerekmektedir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun fiil unsurunu ve içtima başlığını incelediğimiz kısımda örneklerle açıkladığımız üzere uygulamada bu suça dair açılan yargılama çokça görülmemektedir. “Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu” atfıyla başlayan yargılamaların ise sonuç olarak “başkaca uyuşturucu veya uyarıcı madde suçları” ile sonlandığı görülmektedir.

Teorik olarak somut olayda, failin birden fazla uyuşturucu veya uyarıcı madde suçunu birlikte işlediği ihtimalde her bir suçtan ayrı ayrı cezalandırılacağı söylenmektedir. Yani fail bir kimseye hem uyuşturucu madde satmış hem de kullanılmasını kolaylaştırmak için dükkanında yer sağlamışsa her iki suçtan da ayrı ayrı cezalandırılması gerekmektedir. Bizim görüşümüz de bu yöndedir. Karşıt görüşlere göre ise bu şekilde bir ihtimalde, bir uyuşturucu veya uyarıcı madde suçu diğerinin içerisinde erimektedir veya “fikri içtima kuralları” uygulanarak faile en ağır suçtan ceza verilecektir.

Uygulamada karara bağlanan ilk derece, istinaf ve temyiz dosyalarında iki ayrı suçtan da ayrıca ceza verilmediği; TCK m. 188/3 ile 190/1 veya 190/1 ile 191/1 birlikte işlendiği halde sırasıyla sadece 188/3'ten ve 191/1'den cezalandırma yapıldığı görülmüştür. Özellikle “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu” ile “bir diğer uyuşturucu veya uyarıcı madde suçu”nun birlikte işlendiği halde inceleme konusu suçtan değil, diğer suçtan cezalandırma yapıldığı görülmüştür.

Bu kararların gerekçesine bakıldığında, iki suçun da oluştuğu yalnız fikri içtima kurallarına göre sadece birinden cezalandırma yapıldığı değil; bir suçun

unsurlarının oluşmadığı, suçun doğmadığı, aksine öteki suçun unsurlarının var olduğu bu nedenle tipikliği sağlanmış olan tek suçtan cezalandırma yapılacağı söylenmektedir. Bu nedenle karşıt görüşün, uygulamadaki kararlarda fikri içtima kuralları nedeniyle bu şekilde hüküm verildiği hakkındaki kanaatinin doğru olmadığı düşüncesindeyiz. Kaldı ki TCK m. 190/1 ile 191/1 birlikte işlendiği halde daha ağır ceza öngörülen 190/1’den değil, daha hafif ceza öngörülen 191/1’den cezalandırma yapıldığı görülmüştür. Bunun yanında fikri içtima kurallarının uygulanabilmesi için gerekli olan fiilin tekliği – uyuşturucu madde satma ve kullanılmasını kolaylaştırma fiillerinin iki ayrı fiil olarak mı tek fiil olarak mı kabul edileceği – de tartışmalıdır.

Bir uyuşturucu veya uyarıcı madde suçunun diğerinin içerisinde eridiği gerekçesinden ise Türk Ceza Kanunu’ndaki hangi kuralın kastedildiği anlaşılamamıştır. Burada bahsi geçen TCK m. 42’de yer alan bileşik suç hükmü ise de bu şekilde yorumlanması doğru değildir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu bileşik suç değildir. Diğer uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarının düzenlendiği bölümde bağımsız olarak ayrıca düzenlenmiştir. Bölümde yer alan uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarının unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturmamaktadır. Sonuç olarak bu uygulamadan vazgeçilip her suçtan ayrı ayrı cezalandırma yapılması gerekmektedir.

TCK m. 190/2’de düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu, kanun metni uyarınca “alenen özendirme” veya “özendirici nitelikte yayın yapma” iki farklı hareketiyle oluşmaktadır. Yalnız özendirici nitelikte yapılan yayınlar, aynı zamanda aleni nitelik taşıdığından birinci hareketin içerisine dahil edilebilir niteliktedir. O halde bir yayının aleni olmayan bir mecrada, sayısı ve niteliği belirli kimselere yapılması hali tek başına ikinci fiili oluşturmaktadır.

Yalnız aleni olarak yapılmayan bir yayının, “yayın” olarak kabul edilebilirliği tartışmalıdır. Bizim de kabul ettiğimiz görüşe göre bir yayının yayın olarak kabul edilebilmesi için herkesin görüp, duyup, algılamasına açık olacak şekilde yapılması şarttır. “5237 sayılı Türk Ceza Kanunu”, “5187 sayılı Basın Kanunu”, “2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu” ile “6112 sayılı

Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun”da da “yayın” terimi tanımlamaları bu doğrultudadır. Bu nedenle kanun koyucu maddeyi düzenlerken ikinci harekette tekrara düşmüştür.

Bu konuda bir diğer görüş, kanun koyucunun yayın yoluyla yapılan özendirmelere verdiği önemden dolayı bu fiili tekrara düşme pahasına yeniden düzenlediği görüşüdür. Yalnız böyle bir ihtimalde her iki fiil için öngörülen cezaların farklı olması, yayın yoluyla yapılan özendirmelerin daha ağır cezalandırılması gerekmektedir diye düşünmekteyiz.

Şu halde yapılacak bir değişiklikle ikinci fıkradaki ikinci fiil silinmeli veya suçu ağırlaştırıcı nitelikli hal olarak düzenlenmelidir kanaatindeyiz.

Öğretide uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasının sadece olumsuz taraflarının değil, olumlu taraflarının da gösterildiği eserlerin “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılması özendirme suçu”nu doğurduğu söylenmektedir.

Ancak bu noktada, bu eserlerin kurgu olduğu veya kurgu olmasa dahi toplumu yansıtan bir ayna niteliğinde olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Bir diğer söylemle toplumda uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı olmasaydı, eserlerde de bundan bahsedilmeyecekti. Bu hususta, toplumda var olanı sanat eserine yansıtmak sanatçının görevidir dahi denilebilecektir. Kaldı ki toplumdaki zararlı madde kullanımını görmezden gelip bundan bahsetmemek, yokmuş gibi davranmak kullanımı ortadan kaldırmayacaktır.

Toplumdaki uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanım alışkanlığı nedenini sanatçıya yüklemek dar görüşlü bir bakış açısıdır. Bu nedenle uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının olumlu, olumsuz bütün etkileri yansıtılıp bireyin özgür iradesiyle seçim yapması en doğal süreçtir ve olması gerektir diye düşünmekteyiz.

Bu noktada hukuka uygunluk sebeplerinden biri olan hakkın kullanılması yani Anayasa 26. maddede yer alan “düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” ve Anayasa 27. maddede yer alan “bilim ve sanat hürriyeti” de suçun oluşumunu engellemektedir. “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” ve “bilim ve sanat hürriyeti” ile ortaya çıkan eserler, 26 ve 27. maddede de belirtildiği üzere kamu sağlığı nedeniyle sınırlandırmaya tabi değildir. Şu halde hangi formda olursa olsun

bir sanat eserinin, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını özendirdiği gerekçesiyle sınırlandırılıp eser sahibinin cezalandırılması mümkün değildir.

TCK 190. madde ikinci fıkraya bilim ve sanat eserlerini hariç tutacak şekilde bir hüküm eklenmesi gerektiğini düşünmekteyiz. Yahut uygulamada sanatçılara, hukuka uygunluk sebepleri göz önünde bulundurularak sanat eserlerine ilişkin suç atfı yapılmaması anlayışının hakim olması da bir çözümdür.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunun düzenlendiği ikinci fıkra, 29/6/2005 tarihli 5377 sayılı Kanun'un 23. maddesiyle yapılan değişiklik öncesi, suçun sayılı sağlık meslek mensuplarınca işlenmesi nitelikli halinin yer aldığı üçüncü fıkranın yerinde bulunmaktadır. Hakim görüşe göre 5377 sayılı Kanun değişikliği öncesi nitelikli hal düzenlemesi, “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu” için uygulanamayacaktır. Bu da nitelikli hal düzenlemesinin, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu düzenlemesinden daha önce yer alması gerekçesiyledir.

Bu konuda öğretildeki hakim görüşe karşıt bir düşüncedeyiz. Değişiklik öncesi ikinci fıkra da yer alan nitelikli hal düzenlemesinde “bu maddede tanımlanan suçlar” denilmekle üçüncü fıkra da yer almasına rağmen uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu da kapsam içine dahil edilmiştir. Bu ifadenin yer almadığı ihtimalde kanun koyucunun kanun yapma tekniği göz önünde bulundurularak bir yorumlama yapılması ve suçun kapsam dışı bırakılması mümkündür. Yalnız bu ifadenin kullanıldığı halde kanun koyucu bu husustaki niyetini açıkça ifade etmiştir denilebilir.

Değişiklik öncesinde de uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu kapsam içi olmasına karşın yapılan değişiklikle maddenin son hali, kanun yapma tekniği ve sistematığına daha uygundur. İki suçu birden kapsayan nitelikli hal düzenlemesinin daha sonra, üçüncü fıkra da yer alması yerindedir. Hatta madde düzenlemesinin, yürürlük tarihinden itibaren bu şekilde olması gerekirdi diye düşünmekteyiz.

Uyuşturucu ve uyarıcı madde suçları için öngörülen “etkin pişmanlık” düzenlemesi TCK m. 192’de yer almaktadır. Yalnız bu maddede diğer uyuşturucu ve uyarıcı madde suçları kapsam içine dahil edilirken TCK m. 190’da yer alan “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma ve özendirme

suçları” kapsam dışı bırakılmıştır. TCK m. 190’da yer alan suçların neden kapsam dışı bırakıldığı tarafımızca anlaşılamamıştır. Bu suçlar için de etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması, buna yönelik kanun maddesinde değişiklik yapılması gerekmektedir.

TCK m. 190’da yer alan inceleme konusu suç düzenlemeleri 18/6/2014 tarihli 6545 sayılı Kanun’un 67. maddesi, 15/8/2017 tarihli 694 sayılı KHK’nin 138. maddesi ve 1/2/2018 tarihli 7078 sayılı Kanun’un 133. maddesi ile birlikte birçok değişikliğe uğramıştır. Bu değişikliklerle birlikte suçların cezası “iki yıldan beş yıla hapis cezası”ndan “beş yıldan on yıla kadar hapis ve bin günden onbin güne kadar adli para cezası”na çıkarılmış, ağırlaştırılmıştır.

Yalnız suçların bu cezası, aynı bölümde yer alan diğer uyuşturucu ve uyarıcı madde suçlarına göre oldukça ağırdır. Özellikle uyuşturucu veya uyarıcı madde “kullanılmasını” kolaylaştırma ve özendirme suçunda, 191. maddede yer alan uyuşturucu veya uyarıcı madde “kullanma” suçunun cezasına bakılarak bu cezanın ölçüt alınması, yerinde bir karşılaştırmadır diye düşünüyoruz. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmanın cezası “iki yıldan beş yıla kadar hapis” cezasıyken bir kimsenin madde kullanımını kolaylaştıran veya özendiren failin “beş yıldan on yıla kadar hapis ve bin günden onbin güne kadar adli para cezası” ile cezalandırılması adaletli değildir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu özel hükümler kitabında yer alan “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma ve özendirme suçu” düzenlemesinin özel bir iştirak hali düzenlemesi olduğu, genel hükümler kitabı 39. maddede yer alan yardım etme hükmünün özel hali olduğu görüşü mevcuttur. 39. maddede suçun işlenmesine yardım eden kimseye, bu suçun cezasının yarısının verileceği yer almaktadır.

Şu halde “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçu”na yardım etme niteliğinde olan “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma ile özendirme suçu”nun cezasının, esas suçun yani 191. maddede yer alan uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçunun cezasının yarısı olması beklenmelidir. Bu da iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasının yarısı demektir. İnceleme konusu suçun cezası ise bu suçun cezasının iki katını bulmakta hatta aşmaktadır. TCK 190. madde

cezası bu haliyle birçok görüŖe ve kritere aykırılık arz etmektedir. Suçun cezasının azaltılması gerektiği kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

AÇIL, Murat, “2017 Anayasa Değişiklikleri Çerçevesinde Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri”, İstanbul Hukuk Mecmuası. C. 76, S. 2, ss. 725-756.

AKBULUT, İlhan, “Ülkemizde Uyuşturucu Maddeler Sorunu”, İÜHFM, Türkan Rado’ya Armağan, 1997, C. LV, S. 3, ss. 111-142.

AKKAYA, Çetin, Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, 2. Baskı, Ankara:Adalet Yayınevi, 2013.

ARTUK, Mehmet Emin, Ahmet GÖKCEN, Mehmet Emin ALŞAHİN ve Kerim ÇAKIR, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, Ankara:Adalet Yayınevi, 2020.

BALCI, Murat, Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları, Ankara:Adalet Yayınevi, 2009.

BARUT, Ferit ve Melisa AYDEMİR, Yargıtay ve Bölge Adliye Mahkemesi Kararları Işığında Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, İstanbul:Legal Yayıncılık, 2019.

BAŞER DOĞAN, Zehra, “Alman Uyuşturucu Maddelerle İştigal Hakkında Kanun”, Kayıhan İçel (Proje Yöneticisi) ve Yener Ünver (Ed.), Uyuşturucu Madde Suçları (Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 18) içinde, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2017, ss. 21-85.

BAYRAKTAR, Köksal, “Uyuşturucu Maddeler ve Suç Siyaseti”, İÜHFM, C. 51, S.1-4, 1985, ss. 45-64.

BIÇAK, Vahit, Ceza Muhakemesi Hukuku, 4. Baskı, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2018.

DEMİRBAŞ, Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2019.

DEMİRBAŞ, Timur, Kriminoloji, 4. Baskı, Ankara:Seçkin Yayınları, 2012.

DOMÍNGUEZ-CLAVÉ, Elisabet ve diğerkleri, “Ayahuasca: Pharmacology, Neuroscience And Therapeutic Potential”, Brain Research Bulletin, S. 126 (2016), ss. 89-101.

DÖNMEZER, Sulhi, “Hukuk ve Uyuşturucu, Alışkanlık Yaratıcı Maddeler”, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakóltesi Mecmuası, C. 43, Prof. Dr. S. F. Ülgener'e Armağın İstanbul, 1987, ss. 457-474.

ELMAS, Birsen, Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, 3. Baskı, Ankara:Adalet Yayınevi, 2018.

ERGEN, Cengiz, Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu Madde Suçları, Ankara: Gaye Matbaacılık, 1988.

ERGÜL, Ergin, Uyuşturucu Maddeler ve Suçları, Ankara:Yetkin Yayınları, 1997.

ERMAN, Sahir, “Uyuşturucu Maddelere İlişkin Ceza Hükümleri”, İÜHFM, C. 45, S. 1-4, 1981, ss. 1061-1080.

ERMAN, Sahir ve Çetin ÖZEK, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamunun Selametine Karşı İşlenen Suçlar, İstanbul:Dünya Yayıncılık, 1995.

GERÇEKER, Hasan, Yorumlu&Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 1. Cilt, 4. Baskı, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2018.

GÖKCEN, Ahmet, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Suçlarına Genel Bakış”, Murat Balcı (Ed.), Uyuşturucu Madde Bağımlılığıyla Mücadele ve Ceza Hukuku Paneli içinde, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2011, ss. 29-38.

GÖKCEN, Ahmet, Murat BALCI, M. Emin ALŞAHİN ve Kerim ÇAKIR, Ceza Muhakemesi Hukuku, 5. Baskı, Ankara:Adalet Yayınevi, 2021.

GÖKÇE, Elif Duygu, “Fransız Ceza Kanunu”, Kayıhan İçel (Proje Yöneticisi) ve Yener Ünver (Ed.), Uyuşturucu Madde Suçları (Karşılaştırılmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 18) içinde, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2017, ss. 383-387.

GÜNAL, Yılmaz, “Uyuşturucu Madde Kullanma Suçları”, AÜSBFD, C. 32, S. 1, 1977, ss. 55-85.

GÜNAY, Erhan, Uyuşturucu Madde Suçları ve Cezaları, 2. Baskı, Ankara:Seçkin Yayınevi, 1999.

GÜNAY, Erhan, Uygulamalı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, 4. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2007.

GÜNDEL, Ahmet, 5237 Sayılı TCK’da Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2009.

GÜNGÖR, Şener ve Ali KINACI, Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle İlgili Suçlar, Ankara:Yetkin Yayınları, 2001.

HAFIZOĞULLARI, Zeki ve Muharrem ÖZEN, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar, 3. Baskı, Ankara:US-A Yayıncılık, 2017.

HAKERİ, Hakan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 22. Baskı, Ankara:Adalet Yayınevi, 2019.

İLDEN KOÇKAR, Aylin, “Madde Bağımlılığı ile Başa Çıkmada Psikososyal Yöntemler”, Hasan Sınar (Ed.), Uyuşturucu Madde Bağımlılığı ve Ticaretiyle Mücadele içinde, İstanbul:Lale Yayıncılık, 2015, ss. 15-24.

KAPLAN, Mahmut, “Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçlarının Ceza Muhakemesi Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”, Yener Ünver ve Kerem Öz (Ed.), Uyuşturucu Madde Suçlarıyla Mücadele içinde, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2018, ss. 95-104.

KARAGÜLLE, Bekir, Avukatlar İçin Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara:Hukuk Yayınları, 2019.

KARAKAŞ DOĞAN, Fatma, Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, İstanbul:Legal Yayıncılık, 2015.

KASAPOĞLU, Buse, “Estonya Ceza Kanunu”, Kayıhan İçel (Proje Yöneticisi) ve Yener Ünver (Ed.), Uyuşturucu Madde Suçları (Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 18) içinde, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2017, ss.347-355

KILINÇ, Doğan, “Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta İnternet Sitelerine Erişimin Engellenmesi ve İfade Hürriyeti”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 14, S. 2, 2010.

KOCA, Mahmut ve İlhan ÜZÜLMEZ, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 12. Baskı, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2019.

KOÇAK, Nadir, “Türkiye’de Uyuşturucu Madde Kullanımını Etkileyen Faktörler”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, 2014.

KURT, Şahin ve Ela KURT, Uygulamada Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, Ankara:Adalet Yayınevi, 2007.

KÜÇÜKUYSAL, Bahadır, “Uyuşturucu Bağımlılığında Yeni Trendler: Amfetimin Tipi Uyarıcılar ve Yeni Geliştirilen Psikoaktif Maddeler”, Hakan Cem Çetin, Ahmet Çelik ve Erkan Sezgin (Derleyenler), Uyuşturucuyla Mücadele Politikaları ve Yeni Trendler içinde, Ankara:Adalet Yayınevi, 2016, ss. 27-43.

MALKOÇ, İsmail, Türk Ceza Kanunu, 3. Cilt, Ankara:Sözkesen Matbaacılık, 2013.

NAGAMINE-PINHEIRO, Nívea ve diğerleri, “Vegetative Anatomy, Morphology And Histochemistry Of Three Species Of Malpighiaceae Used In Analogues Of The Amazonian Psychoactive Beverage Ayahuasca”, Flora, S. 275 (2021) 151760, ss. 1-19.

ÖZBEK, Veli Özer, Koray DOĞAN ve Pınar BACAKSIZ, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 10. Baskı, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2019.

ÖZBEK, Veli Özer, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 13. Baskı, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2018.

ÖZDABAKOĞLU, Erdiñç Hakan, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, Ankara:Adalet Yayınevi, 2007.

ÖZDEMİR, Niza, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylöl Üniversitesi SBE, 2009.

ÖZEN, Mustafa, Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Hukuku Genel Hükümler, 3. Baskı, Ankara:Adalet Yayınevi, 2019.

ÖZGENÇ, İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 15. Baskı, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2019.

ÖZMEN, Özkan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi SBE, 2009.

PARLAR, Ali ve Azmi KIZILKAYA, Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, Ankara:Bilge Yayınevi, 2018.

PİC-TAYLOR, Aline ve diğlerleri, “Behavioural And Neurotoxic Effects Of Ayahuasca Infusion (Banisteriopsis Caapi And Psychotria Viridis) In Female Wistar Rat”, Behavioural Processes, S. 118 (2015), ss. 102–110.

RUHİ, Ahmet Cemal, Türk Ceza Kanunu’nda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, İstanbul:On İki Levha Yayıncılık, 2017.

SELBES, Ece, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu, Ankara:Adalet Yayınevi, 2017.

SEVDİM, Ali Erdem, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2014.

SOYASLAN, Doğan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 11. Baskı, Ankara:Yetkin Yayınları, 2016.

SOYASLAN, Doğan, Kriminoloji, 3. Baskı, Ankara:Yetkin Yayınları, 2015.

ŞAHİN, Cumhur ve Neslihan GÖKTÜRK, Ceza Muhakemesi Hukuku I, 10. Baskı, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2019.

ŞEKERCİOĞLU, Havva, “Basında Uyuşturucu Haberlerinin Sunumu”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi SBE, 2018.

ŞOHOĞLU, Merve Selin, “İsviçre Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelere İlişkin Federal Kanun”, Kayıhan İçel (Proje Yöneticisi) ve Yener Ünver (Ed.), Uyuşturucu Madde Suçları (Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 18) içinde, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2017, ss. 121-146.

T.C. GÜMRÜK VE TİCARET BAKANLIĞI, Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü, Uyuşturucu Maddeler ve Kaçakçılığı ile Mücadele, Yayın No. 10, Ankara, 2016.

TANOL, Mehmet, “İlaç, Uyuşturucu Madde ve Zehir İlişkisi”, Hasan Sınar (Ed.), Uyuşturucu Madde Bağımlılığı ve Ticaretiyle Mücadele içinde, İstanbul:Lale Yayıncılık, 2015, ss. 5-14.

TEZCAN, Durmuş, Mustafa Ruhan ERDEM ve R. Mustafa ÖNOK, Ceza Özel Hukuku, 16. Baskı, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2018.

TÖNGÜR, Ali Rıza ve Ekrem ÇETİNTÜRK, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara:Adalet Yayınevi, 2020.

TUNCER, Arzu, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi SBE, 2011.

TÜRKMEN, Asena Merve, “Sosyal Medyanın Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelere ve Bağımlılığa Yönelik Görüşe Etkisi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü, 2019.

ÜNVER, Yener, “Karşılaştırmalı Hukukta Uyuşturucu Maddeler Konusunda Önemli Hukuki Düzenlemeler”, Yener Ünver ve Kerem Öz (Ed.), Uyuşturucu Madde Suçlarıyla Mücadele içinde, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2018, ss. 29-48.

YALVAÇ Gürsel, Karşılaştırmalı-Gerekçeli İçtihatlı Türk Ceza Kanunu, Ankara:Adalet Yayınevi, 2008.

YAŞAR, Osman, Hasan Tahsin GÖKCAN ve Mustafa ARTUÇ, Türk Ceza Kanunu, 4. Cilt, Ankara:Adalet Yayınevi, 2010.

YAŞAR, Yusuf, “Suçta Kanunilik İlkesi Bakımından TCK’nın 188 ve 191 inci Maddelerindeki Suçların Konusunun Değerlendirilmesi”, Adem Sözüer (Ed.), 8. Uluslararası Suç ve Ceza Film Festivali (Ceza Hukuku ve Sağlık Perspektifinden Uyuşturucu Sorunu) içinde, İstanbul, 2018, ss. 178-184.

YAŞAR, Yusuf, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, 3. Baskı, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2019.

YAŞAR, Yusuf, Zafer İÇER ve Tarık T. YAZICILAR, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Özendirme Suçu”, İstanbul Hukuk Mecmuası, C. 76, S. 2, ss. 691-724.

YENERER ÇAKMUT, Özlem, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu”, DEÜHFD, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan, C. 21, Özel S., 2019, ss. 3111-3126.

YENERER ÇAKMUT, Özlem, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçuna Genel Bakış”, Yener Ünver ve Kerem Öz (Ed.), Uyuşturucu Madde Suçlarıyla Mücadele içinde, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2018, ss. 67-75.

YENİDÜNYA, A. Caner, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu”, Murat Balcı (Ed.), Uyuşturucu Madde Bağımlılığıyla Mücadele ve Ceza Hukuku Paneli içinde, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2011, ss. 105-112.

YENİSEY, Feridun ve Ayşe NUHOĞLU, Ceza Muhakemesi Hukuku, 7. Baskı, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2019.

YERDELEN, Erdal, “Belçika Uyuşturucu Maddeler Kanunu”, Kayıhan İçel (Proje Yöneticisi) ve Yener Ünver (Ed.), Uyuşturucu Madde Suçları (Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 18) içinde, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2017, ss. 327-346.

YILDIRIM, Esen, “Uyuşturucu Kullanımının Sosyolojik Boyutu Uyuşturucuya Yönelik Talep Azaltımı”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi SBE, 2008.

YILMAZ, Enes, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma ve Özendirme Suçları”, TAAD, Yıl:9, S:35, Temmuz 2018, ss. 345-374.

YOKUŞ SEVÜK, Handan, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2007.

YURTCAN, Erdener, Yargıtay Kararları Işığında Uyuşturucu Suçları, 4. Baskı, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2019.

YÜCEL, Mustafa T., Kriminoloji Suç ve Ceza, Ankara: Adalet Teşkilatını Güçlendirme Vakfı Yayını, 1986.

ZAFER, Hamide, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu (TCK m.188)”, İlaç Hukuku ve Etik Anlayışı, Sempozyum No.2, 1.6.2007, 94-125.

İnternet Siteleri

01/08/1998 tarihli "Uyuşturucu ve Psikotropik Maddeler Hakkında" Federal Yasa N 3-FZ, http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_17437/

2019 Avrupa Uyuşturucu Raporu, https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/11364/20191724_TDAT_19001TRN_PDF.pdf

2020 Avrupa Uyuşturucu Raporu(Temel Sorunlar),
<https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/13238/TD0420439TRN.pdf>

2020 Türkiye Uyuşturucu Raporu,
http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%C4%B0M/TU%CC%88RKI%CC%87YE-UYUS%CC%A7TURUCU-RAPORU_26-HAZI%CC%87RAN-FI%CC%87NAL-1.pdf

2021 Türkiye Uyuşturucu Raporu,
<http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%C4%B0M/2021-Turkiye-Uyusturucu-Raporu.pdf>

Ahmet Avşar, Uyuşturucu Madde İmalatı Suçu,
<https://www.hukukihaber.net/uyusturucu-madde-imalati-sucu-makale,7084.html>

Digital 2020: Global Digital Overview, <https://datareportal.com/reports/digital-2020-global-digital-overview>

Erken Uyarı Sistemi (Ews-Early Warning System) Ve Yeni Nesil Psikoaktif Maddelerle Mücadelede Yeni Bir Yaklaşım “Jenerik Sınıflandırma”,
<https://polisdergisi.pa.edu.tr/erken-uyari-sistemi-ews-early-warning-system-ve-yeni-nesil-psikoaktif-maddelerle-mucadelede-yeni-bir-yaklasim-e2809cjenerik-siniflandirmae2809d-1419-haber>

Özlem Güvenç Ağaoğlu, “Ayahuasca nedir?”,
<https://www.bilgiustam.com/ayahuasca-nedir/>

Taylor Knopf, “Switzerland couldn’t stop drug users. So it started supporting them.”, <https://www.northcarolinahealthnews.org/2019/01/21/switzerland-couldnt-stop-drug-users-so-it-started-supporting-them/>

<https://www.titck.gov.tr/mevzuat/1971-tarihli-psikotrop-maddeler-sozlesmesi-27122018172751>

<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/12596.pdf>

<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22551.pdf>

https://www.echr.coe.int/documents/convention_tur.pdf

<https://sozluk.gov.tr/>

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/5.3.765.pdf>

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5187.pdf>

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5651.pdf>

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.2313.pdf>

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf>

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2954&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

https://www.buzer.de/14_BtMG.htm

https://www.bundesgesundheitsministerium.de/fileadmin/Dateien/3_Downloads/Gesetze_und_Verordnungen/GuV/N/Narcotic_Drugs_18_12_2009.pdf

https://en.wikipedia.org/wiki/Controlled_Substances_Act#Regulation_of_precursors

<https://www.deadiversion.usdoj.gov/21cfr/21usc/>

<https://www.deadiversion.usdoj.gov/21cfr/21usc/856.htm>

<https://www.deadiversion.usdoj.gov/21cfr/21usc/863.htm>

http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_17437/5e0de5c4faa8e359f33dc993a898033fdc05a177/

https://www.legislationline.org/download/id/4247/file/RF_CC_1996_am03.2012_en.pdf

<https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGITEXT000006070719/>

https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070719/LEGISCTA000006165284/#LEGISCTA000006165284

https://www.legislationline.org/download/id/3316/file/France_Criminal%20Code%20updated%20on%2012-10-2005.pdf

https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/1952/241_241_245/en

[http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a1.pl?language=nl&la=N&table_name=wet&cn=1921022401&&caller=list&N&fromtab=wet&tri=dd+AS+RANK&rech=1&numero=1&sql=\(text+contains+\(%27%27\)\)](http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a1.pl?language=nl&la=N&table_name=wet&cn=1921022401&&caller=list&N&fromtab=wet&tri=dd+AS+RANK&rech=1&numero=1&sql=(text+contains+(%27%27)))

https://www.legislationline.org/download/id/8244/file/Estonia_CC_am2019_en.pdf

<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/522012015002/consolide>

https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?hseq=53892&lang=ENG

https://www.corrections.go.kr/corrections_eng/1905/subview.do

<https://www.global-regulation.com/translation/mexico/560288/law-general-of-health.html>

<https://www.global-regulation.com/translation/mexico/560104/federal-penal-code.html>

<https://mexico.justia.com/federales/codigos/codigo-penal-federal/>

<https://mexico.justia.com/federales/codigos/codigo-penal-federal/libro-segundo/titulo-septimo/capitulo-i/>

<https://www.tni.org/es/node/22195>

https://www.wola.org/sites/default/files/downloadable/Drug%20Policy/2011/WO LATNI-Systems_Overload-mexico-def.pdf

https://en.wikipedia.org/wiki/Drug_liberalization#Mexico

https://en.wikipedia.org/wiki/Cannabis_in_Mexico

<https://www.bbc.com/news/world-latin-america-57645016>

<https://www.reuters.com/world/americas/mexican-supreme-court-rules-government-should-legalize-recreational-pot-2021-06-29/>

<https://tr.euronews.com/2019/07/12/puccaya-uyusturucuyu-ozendirme-sucundan-7-yil-hapis-cezasi>

<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/puccanin-aldigi-hapis-cezasinin-gerekcesi-aciklandi-41282404>

<https://www.superhaber.tv/pucca-uyusturucu-tweeti-pucca-escobar-tweeti-haber-215400>

<https://tr.sputniknews.com/20190712/sosyal-medya-fenomenine-uyusturucuya-ozendirme-cezasi-1039645820.html>

<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/son-dakika-burru-soprano-olarak-bilinen-rapci-burak-aydogduoglu-tutuklandi-41762002>

<https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/ezhele-uyusturucuyu-ozendirme-sucundan-yeni-dava/1201017>

<https://www.cnnturk.com/turkiye/ezhele-uyusturucuya-ozendirmekten-ikinci-kez-beraat>